

تەفسیری رەوان

بۇ تیگە یشتنی قورئان

بەرکی [۸]

نووسینی

مەلا مەحموددی گەلاآلیی

جزمی [۱۶]

تەفسیری رەوان

بۇ تىگە يىشتى قورئان

بەرگى ھەشتەم

نووسینی

مەلا مەحمۇدى گەلا ئەلەیی

جزمى (۱۶)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسىرى رەۋان بۇ تىگەشتىنى قورئان.

نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەللاھىي.

چاپى يەكەم.

چاپخانىە ئۇفسىتى تىشك.

تىراز: (۵۰۰) دانە.

ژمارەى سپاردن : (۱۰۵) ى سالى (۲۰۰۱)

مافى چاپکردن پارىزراۋەو تەنھا ھى نووسەرە.

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باقی مانده‌ی چیرۆکی حەزرەتی موساو حەزرەتی خضر

﴿۷۵﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿۷۵﴾ قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَحِّحْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِن لَدُنِّي عُذْرًا ﴿۷۶﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَنِيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعْنَا أَهْلَهَا فَبِأَوَّٰ أَنْ يُصَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَآكَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿۷۷﴾ قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۖ سَأُنَبِّئُكَ بِأَوَّلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿۷۸﴾ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿۷۹﴾ وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿۸۰﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴿۸۱﴾ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا

أَشَدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ

عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

پدیوه ندی نهم نایه تانه بهی پیشه وه ناشکراو نومایانه، نهم نایه تهش دریژهی سه رگوزشتهی هزه رتهی موسایه له گهل هزه رتهی خضر دا، رودای کوشتنی منداله تازه پیگه یشتوه که، رودای دووه می چیرۆکه که یه پاش رودای کونکردنی که شتییه که، هزه رتهی خضر صبرو خوراکری هزه رتهی موسای پی تا قی کرده وه، به لام هزه رتهی موسا نهیتوانی دان به خوی دا بگری، چونکه کرده وهی خضر پیچه وانهی ظاهیری شهر یعت بوو. جاوه کوو له وه پیش باس کرا: که هزه رتهی خضر منداله که ی کوشت، هزه رتهی موسا ره خنهی گرتو وتی: نهو منداله بی تاوانت به ناحق بو کوشت؟ به راستی تاوانیکی گهورت نه نجام دا، نیتر جار یکی تر هزه رتهی خضر ریکه کوتنامسه واده وه به لئینو مهرجه کانی نیوان خوی و هزه رتهی موسا وه بیر ده هیئتیه وه، سه رنجی راده کیشی بو نهو وتوویژهی له سه رتهای گشته که یان دا نه نجامیان دا ﴿قَالَ: أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ: إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ هزه رتهی خضر به هزه رتهی موسای گوت: نه ری من به توّم نه گوت: نه تو له گهل من هه لئنا که ی، ناتوانی له ناست کرده وه کانی من بی ده نگ بی!

تیبینی نه وه ده کری، نه مجاره وشه ی (لک) هی زیاد کرد، چونکه نه مجاره یان شیوه سه رزه نشته که ی هزه رتهی موسا توندویرتر بوو، بو جاری دووه میسه که موسا سه ریچی واده وه به لئینه کانی ده کا!!

نیتر هزه رتهی موسا جار یکی تر به خوی دا ده چیتیه وه، لی بی مه علومه: که دوو جار مهرجه کانی ریک که وتنی پیشیل کردوه، واده وه به لئینی پیشووی له بیر چوونه وه، نیتر هه لیک ی تر به خوی ده داو خوی خسته به رده هم دوو ریگا و دو فرسه تی به خوی دا، ﴿قَالَ: اِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تَصَاحَبْنِي﴾. قد

بَلَّغْتَ مِنْ لَدُنِّي عَذْرًا ۖ وَتَى: نه‌گەر جارتیکی تر من پرسیارم ده‌رباره‌ی هەر شتیک لی کردی، له‌سەر هەر کارو کرده‌و دیه‌کت ره‌خنه‌م گرت، نیتر هاو‌پ‌یه‌تیم مه‌که، بی‌گومان له‌لایه‌ن منه‌وه گه‌یشتیه‌ ناستیک: که نیتر به‌هانه‌ت به‌ده‌سته‌وه بی بۆ دابران لیم وازم لی بینی و هاو‌پ‌یه‌تیم نه‌کدی!

ئیبینو جهریر له‌ئوبه‌ی کورپی که‌عبه‌وه ربواید ده‌کا ده‌لی: پیغه‌مبەر ﷺ که باسی یه‌کیکی ده‌کرد؛ دو‌عای بۆ ده‌کردو خۆی پیش ده‌خست. رۆژیک فرموی: ((رحمة الله علينا وعلى موسى، لو لبث مع صاحبه فُضِر العجب ولكنه قال: ﴿إِن سَأَلْتُ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا، فَلَا تَصَاحِبْنِي، قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عَذْرًا﴾)) ره‌حه‌تی خودا له‌سەر ئیمه‌ له‌سەر موساش بی، نه‌گەر له‌گه‌ل هاو‌له‌که‌ی بمایایه‌وه شتی سه‌یرو سه‌رسو‌پ‌هینه‌ری ده‌بینی به‌لام نه‌وه و تى: ((نه‌گەر له‌مه‌ودوا پرسیارم لی کردی و ره‌خنه‌م لی گرتی نیتر هاو‌پ‌یه‌تیم مه‌که)).

روداوی سیله‌م:

ده‌فرموی: ﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلُهَا، فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا﴾ واته: چه‌زهره‌تی خضرو چه‌زهره‌تی موسا درێژه‌یان به‌گه‌شته‌کیان داو رویشتن تا گه‌یشتنه گوندیک، برسیان بوو تینیان بوو، پئوستیان به‌وه هه‌بوو یه‌کیک بپیته خانه‌ خویان، میوانداریان بکا، داوایان له‌دانیشتوانی گونده‌که کرد خواردنو خواردنه‌ویان بده‌نی، برسییه‌تی و تینه‌وتیان نه‌هیلن، به‌لام تیکرایی دانیشتوانی گونده‌که داواکه‌یانیان ره‌ت کردنه‌وه، که‌س میوانداریانی قبول نه‌کرد، که‌س نه‌بوو خانه‌خویانو هیچیان پی نه‌دان، ده‌لین: نه‌وه گونده‌ ناوی (نه‌نطاکیه) بووه. جا له‌و کاته‌دا: که نه‌وان به‌ناو ناوایی دا. ده‌گه‌رانو داوای خۆراکیان له‌دانیشتوان ده‌کردو هیچیان پی نه‌دان ﴿فَوَجَدَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ﴾ دیواری خانوکیان بینی لار بو‌یه‌وه وه خهریک بوو پروخی، چه‌زهره‌تی خضر به‌بی نه‌وه‌ی کرکیان لی وه‌گرئ راستی ته‌فسیری ره‌وان

کرده‌وه، له‌فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ردا هاتوه: که حه‌ززه‌تی خضر ده‌ستی به‌دیواره‌که‌دا هی‌ناوه‌و ئه‌ویش وه‌کوو که‌راماتی‌ک راست بۆته‌وه!

ئالی‌ره‌دا سه‌رله‌نوێ حه‌ززه‌تی موسا هه‌ست ده‌کا به‌جۆره‌ شتیکی نه‌گونجاو له‌هه‌لسو که‌وتی دانیش‌توانی گونده‌که‌و رژدی و به‌خیلیان به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌دا پیاوه‌تی و مه‌ردایه‌تی حه‌ززه‌تی خضر، ئیتر له‌ناخیا چه‌ند پرسیاریک کۆده‌بنه‌وه، ده‌بی چ پالی به‌حەززه‌تی خضر وه‌ نابێ خۆی مانه‌و بکا، دیواری لاره‌بووی خانووی گوندیک راست بکاته‌وه: که هیچ که‌سی له‌دانیش‌توانی ئه‌و گونده‌ پیاوه‌تی ئه‌وه‌یان تیدا نه‌بوو تیکه‌ نانی‌ک به‌دن به‌م دوو رێبواره‌ برسییه؟ ئه‌گه‌ر هیچ‌که‌ نه‌بویه ده‌با داوای کرێی بکرایه‌و کرێ‌که‌ی وه‌رگرتایه‌و بیدایه‌ به‌خواره‌مه‌نی و بیان‌خواردایه!! بۆیه ئه‌مه‌جاره‌ش حه‌ززه‌تی موسا خۆی پێ نه‌گیراو وه‌ده‌نگ هاتو ﴿قال﴾ فه‌رمووی: ﴿لَسُو شَتَّ لَا تَخْذُ عَلَیْهِ أَجْرًا﴾ ئه‌گه‌ر بتویستایه‌ داوای کرێت بکرایه‌ له‌پاداشی ئه‌م دیوار چاک‌کردنه‌وت! خۆزگا داوای کرێی چاک‌کردنه‌وه‌ی دیواره‌که‌ت لی بکردنایه؟؟ که‌ دانیش‌توانی ئه‌م گونده‌ ئه‌وه‌نده‌ ناپیاوین که‌می‌ک خواره‌مه‌نی نه‌دن به‌ئیمه، حق وابوو تۆش به‌خۆپایی ئه‌و دیواره‌ راست نه‌که‌یده‌وه!

به‌مه‌ش کۆتایی به‌هاورپیه‌تی حه‌ززه‌تی موسا و حه‌ززه‌تی خضر دێ، حه‌ززه‌تی موسا هیچ عوزرو پاساوی به‌ده‌سته‌وه نه‌ماون، هیچ شتی‌ک نه‌ماوه ئه‌مان پیکه‌وه به‌یلتیه‌وه! که‌وابێ ده‌بی لیک جیا‌بنه‌وه بۆیه حه‌ززه‌تی خضر وه‌لامی موسای دایه‌وه ﴿قال: هذا فراق بینی و بینک﴾ ئه‌م پرسیارو ره‌خنه‌گرتانه‌ی تۆ هۆکاری لیک جیا‌بوونه‌وه‌ی من و تۆیه، له‌پیش‌دا پیم گوتی و مه‌رجم بۆ دانایی و قبۆلت کرد.. که‌چی پابه‌ندنه‌بووی، واده‌و به‌ئینه‌کانی خۆت پیشیل کرد، چه‌ند جار هۆشیارم کردیه‌وه و پیم گوتی، بۆخۆت مه‌رجت دانا و وت ئه‌گه‌ر جارێکی تر پرسیارم لی کردی ئیتر هاورپیه‌تیم مه‌که، ده‌ی ئه‌وه‌تا دواي ئه‌وه‌ش خۆت پێ نه‌گیراو ره‌خنه‌ت گرت، که‌وابێ ئیتر من لیت

جیاده بمهوه و هاوه لیت ناکه م، به لام پیش نهوهی لیک جیاینه وه ﴿سَأُتَبِّكُ
بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ من هه وائت دده مئو ناگادارت ده که مه وه
به سهر نهئینی نهو کرده وانهی من که تونه تئوانی له ناستیان دا بیده نگ بیو
خوت بگری و صه برو نارامت ببی!

﴿أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَافِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا
وَكَانَ وَرَائَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾ ده ربارهی نهو که شتییه ی ک
کونم تی کرد، نهوه چونکه که شتییه که هی چند که سیکی بی ده سه لاتو بی
پشتو په نابوو، به کری نیشیان پی ده کردو بژیوی خویان لی وده دست ده هینا،
سه رچاوهی ژبانی کومه لیک خه لک بوو، ویستم بهو کون تیکردنه عه بیداری
بکه م، چونکه له پیشیا نهوه پاشایه ک بازگهی دانابوو، ههر که شتییه ک بی
عهیب بوویا بهو به سنووری ژیر ده سه لاتی نهودا تیپه ر بویا به داگیری ده کرد بو
خوی، منیش نهو که شتییه م عه بیدار کرد بو نهوهی یاسا له کانی پاشا
که شتییه که به عه بیدار بزانهو داگیری نه که ن! که واته کون تیکردنه که زیانیکی
بچوک بوو له چاو داگیر کردنی که شتییه که، هه موو کاتیکیش له خوگرتنی
زیانی بچوک بوو ره تکرده وهی زیانی گه وره کاریکی پیروژو په سنده.

﴿وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يَرَهُمَا طَغْيَانًا وَكُفْرًا﴾
نهو کوره بچکوله یه ش که کوشتم، نهوه له بهر نهوه بوو، نهو کوره به سروشت
کافر بوو، باوکتو دایکیشی خودا په رستو خاوهن باوه ر بوون، ئیمه ش
په روه ردگار ناگاداری کردین به سهر دواروژی داو ترساین: که خوشه ویستی نهو
کوره لای باوکتو دایکی وایان لی بکا له کوفرو بی دینی دا شوینی بکه ون.
چونکه خوشه ویستی باوک و دایک بومندال شتیکی سروشتی به که م که س
هه به له ناستی دا خوی بوو بگیری.. نه مه جوړیکه له (سد الذرائع) بیگومان
ههر شتییک و هسیله بی بوو بهر ژه وهندی، بوو خوی بهر ژه وهندییه.

قەتادە دەلتی: کاتێ ئەو کۆرە لەدایک بوو باوکۆ دایکی زۆریان دل پێ
خۆش بوو، کاتیکیش کۆژرا زۆر بۆی نارەحەت بوون، ئەگەر تەمەنی درێژ
بویایە دەبوو هۆی لەناوچوونیان، کەوابێ با هەموو ئادەمیزادێک رازی بێ
بەقەزاو قەدەری خودا، چونکە قەزاو قەدەری خودا بۆ موسولمان لەو شتانه‌دا:
کە پێی ناخۆشە زۆر باشترە لەو شتە ی کە پێی خۆشە.

لەفەرموودە ی صەحیح‌دا هاتوو دەفەرموی: ((لایق‌ضی الله للمؤمن
قضاء الا كان خيراً له)) پەرەردگار هەر شتێک بۆ موسولمان پریار بدا بۆی
خێرە بەرژووەندی ئەوی تێدایە.

لەشۆنێکی تردا قورئان دەفەرموی: ﴿وعسى ان تكرهوا شيئاً وهو خير
لكم﴾ (البقرة/۲۱۶).

بە کورتی حەزەرەتی خضر دەلتی: پەرەردگار بەسەر ئەو نەیتنی بەدا
ئاگاداری کردین ئەگەر ئەو کۆرە پێ بگەییشتایە باوکۆ دایکی بانگەێشت
دەکرد بۆ کافر بونو ئەوانیش لەرووی خۆشەویستی کۆرە کەیانەو شۆنێ
دەکەوتن. بۆیە پێش وەخت لەناومان برد، ﴿فأردنا أن يبدلها ربهما خيراً منه
زكاة وأقرب رحماً﴾ وێستمان پەرەردگار لەشۆنێ ئەو کۆرە دوا روژ شوومە
منداڵێکی صالحو گۆڕا یەل بدا بەم دایکۆ باوکە. زۆر باشتر بێ لەم منداڵە
ئەحمەقەو جیگای متمانەو خۆشەویستی باوکۆ دایکی بێ، چاکەیان لەگەڵ
بکاو پابەندی فەرمانو نەهیه‌کانیان بێ.

﴿وأما الجدار فكان لغلامين يتيمين في المدينة وكان تحته كنز لهما
وكان أبوهما صالحاً فأراد ربك أن يبلغا أشدهما ويستخرجا كنزهما رحمة
من ربك﴾ ئەوەی کە منی هەلنا بۆ راستکردنەوێ دیواره لارەو بوو کە،
ئەو بوو لەژێر دیواره‌کەدا گەنجینه‌یەک هەبوو، ئەو گەنجینه‌یە مۆلکی دوو
هەتیوی شارە کە بوو باوکیان پیاوێکی راستاو خودا پەرست بوو، پەرەردگار
وێستی ئەو گەنجینه‌یە زیو زیو بەیلتێتەو، دەرئەکەوێ تا هەتیوێ کان پێ

ده گهن، عه قلاو هوشيان كامل ده بئو ده توانن سهرپهرشتى مالو دارايى خويان
بگهن! شو كاته بو خويان گهنچينه كه هه لبدنه وه ده ده رى بهينزو سوودى لئ
وه ريگرن، ندمهش بو شو ده پاريزگارى مال كه بكرئو نه كه ويته (ئير ده ستي
خه لكى و به فيرؤ بروا، خودا ره حمى به نه تيوه كان كرد ده روه ها له بهر خاترى
باوكيان: كه پياويكى صالحو خودا بهرست بو، وه كوو ده لئين: ندم باوكه
صالحه، باپيرى حه وته ميان بو، ﴿وما فعلته عن امري﴾ شو كرده وانه ده
نه نجامم دان هيچيانم له خومه وه نه كردن، به لكوو به فهرمانى خودا نه نجامم
دان، ﴿ذلك تاويل ما لم تسطع عليه صبرا﴾ شو ده بؤم باس كردى، شو
پاساوانه ده بو كاره كانى خوم هيئايم وه بؤت شوه ناكامو سهره نجامى شو
كرده وانه بو: كه تو له ناستيان دا خوت بو رانه گيراو ره خندت لئ گرتو
نه وه ستاى تا له كو تايبى دا بوخوم هوكارو بايسى كرده وه كانى خومت بو روون
بگه ميره.

تيلبينى:

له وه پيش شو وه مان رونكرده وه: كه هه ندى له زانايانى ئيسلام پييان وايه
حه زه ته خضر پيغه مبهر بووه هه نديكيش پييان وايه: پياو چاكو وه لى بووه.
جا له سهر راى نه رانه: كه ده فهرموون: حه زه ته خضر پياو چاكو وه لى
بووه به پيوستى ده زانم چهند شتيك رون بگه ميره:

۱- كه راماتى نه وليا شتيكى چه سپاوه له حه ديشى پيغه مبهردا ﷺ
چهند جار ئاماژه ده بو كراوه، له قورئان دا چهند جار نمونه ده بو هيئندراوه ته وه:
ههر كه سيك ئينكارى كه راماتى نه وليا بكا بيدعه چى و فاسيقو له رى ده رچوو
بئ پروايه. نه وه تا قورئان بؤمان ده گيرپته وه كه حه زه ته ميره م دايكى
حه زه ته عيسا، ميوه كاتى هاوينى له وه رزى، زستان دا له لا ده بيندراو
ميوه زستانى له كاتى هاوين دا له لا بو، كه حه زه ته زه كه رىا ده چوو بو

ژووره که ی ئەم دیاردانە ی دەبینین لێ ی دەپرسی مەریەم! ئەمانەت لەکوێوە بو
هاتووە؟ کێ بو ی هی ناوی؟ دیفەرموو: رزقەو خودا پێ ی بەخشیوم.

هەروەها که فەرمانی بەلقەدار خورمای وشک کرد خورمای بو
و بەرپێنی یە کسەر دار خورما که خورمای گرتو ﴿رطباً جلیاً﴾ ی لێ چنی و
خواردی، ئەم ئافرەتە پیغەمبەر نەبوە، بەلکو وەلی و خوشەویستی خودا
بوو.

هەروەها ئەو روداوانە ی لەسەر دەستی خضر رویاندا (کونکردنی
کەشتی، کوشتنی منداڵە که، راستکردنەو ی دیواره لارەو بوو که) هەموویان
بە کەرەمات دەژمێردرێ.

۲- ئایا دروستەو دەبێ وەلی بوخۆی بزانی که (وەلی) یە؟ زانایانی
ئیسلا م لەم بارەو دوو رایان هەیه:

(۱) هەندیک دەفەرموون: دروست نیە وەلی بوخۆی بزانی که وەلی یە،
هەر شتیک لەسەر دەستی دەردەکەو ی لە کەرەماتو خاریقە ی عادە، دەبێ
بەوریایی و حەزەرەو سەیریان بکا، چونکه نابێ دنیایی لەو ی که ئەو
نیستیدراج نیە، دەبێ بترسی و ناگای لەخۆ بێ نەو کوو ئەو دانەو کە پک بێ!
هەروەها وەلی ئەگەر بزانی و لێ مەعلوم بێ: که وەلی یە ترسی
خودای نامینی و دنیا دەبێ لەعەزایی خودا! چونکه مەرجی وەلی ئەو یە تا
کاتی مردن و تا فریشتە ی گیانکیشان دێتە لای بەردەوام ترسی خودای هەبێ،
و کـو و دەفەرمو ی: ﴿تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا
تَحْزَنُوا﴾ (فصلت/۳۰). هەروەها چونکه وەلی و پیاو چاک ئەو یە: عاقیبەت
خێر بێ، سەرەنجامی ژبانی بەختەوەر بێ، دە ی خۆ سەرەنجام نادیارەو کەس
ناتوانی بزانی ئاکامی چۆن دەبێ، بۆیه ئێبنو عەبباس فەرموودە یە ک روایەت
دەکا دەلی: پیغەمبەر ﷺ فەرمو ی: ((وانما الأعمال بخواتیمها)).

(ب) هندی له زانایان ده‌فرمون: دروسته وه‌لی بزانی: که وه‌لی‌یه؛ چونکه کۆرا هه‌یه له‌سه‌ر شه‌وه: که غه‌یری خۆی دروسته بزانی که شه‌وه‌لی‌یه. ده‌ی که‌وابی بۆ خۆشی دروسته. شه‌وه‌تا پیغه‌مبه‌ر موژده‌ی به‌هه‌شتی دا به‌(عشرة المبشرة) له‌هاوه‌لانی و فرموی: ئیوه به‌هه‌شتین، ده‌ی خۆ شه‌وه‌هاوه‌له موژده پیدراوانه ترسی خودایان له‌دل دهرنه‌چوو به‌لکۆو زیاتر خودا په‌رستیان ده‌کردو پتر له‌خودا ده‌ترسان، دیاره که‌سانی دیکه‌ش نه‌گهر لییان مه‌علوم بۆ که وه‌لین زیاتر خودا په‌رستی ده‌کن.

۳- جه‌ماوه‌ری زانایانی ئیسلام ده‌فرمون: جه‌زهره‌تی خضر ئیستا له‌ژیاندا نیه له‌دوینا دهرچوه چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمویه‌تی: ((أرايتكم ليلتكم هذه فانه على رأس مئة منها لايبقي ممن هو اليوم على ظهر الأرض أحد)).^(۱)

له‌ریوایه‌تیکی تردا هاتوه ((ما من نفس منقوسة اليوم يأتي عليها مائة سنة وهي حية يومئذ)).^(۲)

کۆمه‌لێکیش پێیان وایه: جه‌زهره‌تی خضر نه‌ژیاندا یه‌وه نه‌مردوه چونکه له‌کانی ژینی خواردۆته‌وه، ئیستا له‌سه‌ر زه‌ویه‌یه! هه‌موو سالتیک جه‌ج ده‌کا! ئیبنو (عطیه) ده‌لی: له‌م باره‌وه باسو خواس زۆرنو که‌لێک نیکاشو ده‌مه‌ده‌می هه‌ن، به‌لام هه‌یچیان جێی متمانه نین. به‌که‌لکی پشت پێ به‌ستن نایه‌ن!

به‌لام ئیمامی قورطوبی له‌ته‌فسیره‌که‌ی دا شه‌وایه به‌په‌سند ده‌زانێ: که ده‌لی: جه‌زهره‌تی خضر ئیستا له‌ژیاندا یه‌وه نه‌مردوه، به‌لگه‌وه ده‌لیلی جۆراو جۆر ده‌هه‌یتیه‌وه بۆ شه‌م رایه‌وه ده‌لی: شه‌وه‌دیثانه‌ی: که جه‌ماوه‌ری زانایان

(۱) رواه مسلم عن عبد الله بن عمر في (فضائل الصحابة) (۲۵۳۷) باب (۵۳) ورواه البخاري في (العلم) (۱۱۶) باب (۴۱) (السمر في العلم).

(۲) رواه مسلم برقم (۲۵۳۸) باب (۲۱۸).

کردویانن به به لگه بۆ رای خویان ناکرینه به لگه و نه ص نین، به لکو و (عام) ند
ته خصیص رویان تی ده کا!

۴- نه حکامی شرعی به سروش یان به خه و بینینی پیغه مبه ران نه بی
ناچه سپین. که وایی نهو قسه و بیرو رایه راست نیه: که ده لئین: نه حکامی
شرعی بۆ نه ولیایان ثابت ده بی له ریگه ی نه ئینی زانین و ئیلهامی دلپانه وه،
به م نه وعه خودا نهو حوکه شرعیانه فری ده داته دلپانه وه و زانیاری خودایی
فیر ده بن و نه حکامی جوزئیات ده زانن و، نه ئینی بونه وهر شاره زا ده بن و
پیوستیان به نه حکامی کوللی نیه. نه و تا حه زره تی خضر به هوی نهو عیلمه
(له دنی) یه ی که: خودا پی دابو و پیوستی به و زانیاری به نه بوو: که لای
حه زره تی موسا به بوو! حه دیشه که ی وایی به که بوخاری له تاریخ دا ریوایه تی
کردوه: ده که نه به لگه ی خویانو ده لئین: پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه تی: ((استفت
نفسک وان افتاک المفتون)).

ئیمامی قورطوبی ده فهرموئی: مامۆستامان نه بولعه باسی مالیکی
فهرموویه تی: کۆمه لیک زیندیق و بیدیز و نه ئینی مه ذه ب ده لئین: نه م حوکه
شرعی به گشتی یانه بۆ پیغه مبه ران و خه لکی ساده یه، نه گینا نه ولییا و نه هلی
تایبه تی پیوستیان به و جور ده ده قه ئایینیانه نیه، به لکو و نه وه ی ده خریشه
دلپانه وه به ئیلهام حوکم به وه ده که نو پابه ندی نه شته ده بن: که دلپان دیته
سه ری! نهو کۆمه له زیندیق و نه ئینی خواهانه ده لئین: نه ولییا به هوی مشو
مالبونی ده ورونیانو خالی بوونی دلپان له نه غیار عولوومی ئیلاهی و
حه قائیقی ره بپانیان بۆ ده ره ده که وئی، نه ئینی بونه وهر ده بینن و نه حکامی
جوزئیات ده زانن، پیوستیان به نه حکام و شرعائیعی کوللیات نیه.

نه مجار شیخ نه بولعه بباس ده فهرموئی: نه م بیرو بۆچون و باوه ره، کوفر و
بیدینی به وهر که سی و بالی کافر و هه لگه راویه له ئایین و ده کوژری، چونکه
ئینکاری شتیکی زانراوی شرعیه تی ئیسلام ده کا، چونکه په ره ردگار قانون و

ياسای خوی دانوه، حکمت نو دانایی خوی تیدا به تار هیناوه، رایگه یاندوه: که نه حکامو شهر یعتی خودا به هئی پیغمبرانیه و ده زاندرن، نه و پیغمبرانه سه فیرو ناوهندن له نیوان خودا ناده میزاداندا، نه وان دیاری کراون بو گه یاندنی شهر یعتی خودا به نه هکانی، نه وان خودا هدلی بژاردون بو نه وهی، نه حکامو شهر یعتی خودا بگه یاندنو رونی بگه نه وه، وه کوو ده فهرموئ: ﴿الله یصطفی من الملائکه رسلاً و من الناس ان الله سمیع بصیر﴾ (الحج/۷۵). یان ده فهرموئ: ﴿الله اعلم حیث یجعل رسالته﴾ (الانعام/۱۲۴). یان ده فهرموئ: ﴿کان الناس امة واحدة فبعث الله النبیین مبشرین و منذرین﴾ (البقرة/۲۱۳).

به کورتی و پوختی، به گویره ی زانباری قه طعی و یه قینی ضروری به کورای زانایانی سه له فو خه له ف نه وه چه سپاوه و سه لمیندراوه: که زانینی نه حکامی په روه ردگار چ فهران بن چ نه هی ره وایه و کاریکمی په سنده، به لگه ش به م روداوانه ده هی ننمه وه که له سه دهستی حه زره تی خضر رویان دا، ده لئین: نه وه تا به گویره ی زانیاری حه زره تی موسا (که عیلمی ظاهرین هه بوو) کاره کانی حه زره تی خضر تاوان بوون. که چی به گویره ی زانیاری حه زره تی خضر (که عیلمی باطنی هه بوو کاره کانی په سندن بوون!!

هه روه ها نه وه شیان بلاو کردو ته وه، قیری هه وا خواهانی خویانیان کردوه، ده لئین شهر یعت هه یه، ته ر یقت هه یه حه ق یقت هه یه. شهر یعت بریتیه له عیلمی ظاهر، ته ر یقت و حه ق یقتیش بریتین له عیلمی (باطن). نه مجار پییان وایه: ته ر یقت و حه ق یقت جیاوازن له شهر یعت، به لکوو هه ندیک ده لئین: شهر یعت وه کوو توکل وایه نه وهی مه به سته ناوه روکوو جه و هه ره که یه: که بریتین له طه ر یقت و حه ق یقت!

لەم بارەوێ قسەو باسو سەرگوزشتەیی زۆرو زەبەندە بەشیعرو پەخشان نووسراون.^(۳)

شتیکی ناشکراو لەخۆڕ رهوشن تره: که نایینی پاکی ئیسلام نایینیکی تیرو تهسه‌له‌و له‌هیچ رویه‌که‌وه که‌و کوری تێدانیه، هه‌موو رویه‌کی ژبانی شی کردۆته‌وه، بۆ هه‌موو کاتو شوێنیک گونجاو و ئه‌باره، سەرچاوه‌ی ئهم نایینه به‌رزو پیروزه دوو سەرچاوه‌ی روو و پاکو بێگهردن، نه‌وانه‌ش قورئانی پیروزو هه‌دیثی پیغه‌مبهر ﷺ به‌هه‌ر سی جۆره‌کانیه‌وه (قول، فعل، تقریر) جا هه‌ر بیرو باوه‌ڕیک، هه‌ر کارو گوفتاریک له‌و سەرچاوه پاکو خاوینانه هه‌لقولابی ئه‌وه په‌سندو ره‌وايه، نه‌گه‌ر له‌وانه‌وه سەرچاوه نه‌گرێ ئه‌وه سەر لی شیوانو گومپاییه.

بێگومان ئه‌و ته‌سه‌ووفه‌ی که ئیمامی غه‌زالی پێناسه‌ی کسردووه‌و بانگه‌وازی بۆ ده‌کا، ئه‌و ته‌سه‌ووفه‌ی له‌کتیبی (جمع‌الجوامع) دا پێناسه‌ی بۆ کراوه، ئه‌وه کاکله‌ی نایینه‌و شتیکی راستو ره‌وايه، رێبازو ره‌وشتی پیاوچاکانی موسولمانه، ئه‌و ته‌سه‌ووفه له‌شه‌ریعه‌ت جیا نیه، ئه‌و ته‌سه‌ووفه بریتییه له‌روکردنه‌ خوداو مشتو مال‌کردنی دلو ده‌روو و ئیخلاص له‌کرده‌وه‌دا، یه‌کتا په‌رستی و پا به‌ندبوون به‌شه‌ریعه‌ته‌وه، شوێنکه‌وتنی پیغه‌مبهر ﷺ، خۆروت کردنه له‌هه‌موو شتی جگه له‌خودا، وازه‌ینانه له‌گالته‌و گه‌پو جوانی دونیاو روکردنه خودایه، وازه‌ینانه له‌هه‌موو کارو ره‌وشتی که نایینی ئیسلام یاساگی کردوه. هه‌لبه‌ته ته‌سه‌ووف به‌م جۆره‌ی باس کرا پوخته‌ی نایینو شه‌ریعه‌ته، پێویسته هه‌موو موسولمانی هه‌ول بدا ئه‌و جۆره ته‌سه‌ووفه له‌ناخیا ره‌نگ بداته‌وه، به‌بێ هه‌بوونی ئه‌و جۆره ته‌سه‌ووفه ئیمانی هیچ خاوه‌ن باوه‌ڕی ته‌واو نیه، به‌بێ هه‌بوونی ئه‌و جۆره ته‌سه‌ووفه هیچ فهرۆ به‌ره‌که‌ت ده‌سته‌به‌ر نابێ!

(۳) بۆ زێده زانیاری له‌م باره‌وه سه‌یری کتیی (تاریخ التصوف فی الإسلام) دانراوی (د. قاسم غنی) و ره‌گێڕانی (صادق نشاة) بکه، ئهم کتیه به‌نرخه (د. احمد ناجی القیسی) و (د. محمد مصطفی حلمی) بێیداچوونه‌وه.

به لام به داخله نمو ته صه و وفه پاکو خاوتنه به درژیایی میژو له لایهن
نه فامو خه لکی سافیلکه و دوژمنانی ثایینه و دهستی تیخراوه، زور شتی
ناشرینو دژ به بیرو با و پری نیسلامی تیکه ل بووه، ته نانهت زور شتی
ته صه و وفو ته ریهت و ه پال نیسلام دراوه، له کاتیکدا نیسلام زور له و
دووره و شتی وای تیدا نیه!

جیروکی ذیلقرنهین و یه نجوی و مه نجوی

وَيَسْأَلُونَكَ

عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾
إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَايَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَأَتْبَعَ سَبَبًا
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ
وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَذَا الْقُرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ
فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٥﴾ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ
فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُّكَرًا ﴿٨٦﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ
الْحَسَنُ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٧﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٨﴾ حَتَّىٰ
إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِّنْ

دُونَهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ أَنْبَعَ
 سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا
 لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَنْذَا الْقَرْنَيْنِ إِنْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ
 مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ
 سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكْنِيَ فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ
 وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ ءَاتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ
 قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا
 ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْطَبْعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُمْ نَقْبًا ﴿٩٧﴾
 قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي
 حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ
 فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

لهو پيش له باسی هوئی نازل بوونی چیرۆکی نه صاحبولکه هفدا وترا: که
 جوله که کان داوایان له موشریکه کانی مه که کرد: که پرسیار له پیغه مبهر
 بکنن ده باره ی چیرۆکی نه صاحبولکه هفو چیرۆکی ذیلقرنه یزو چۆنه تی (روح) !
 مه شهوور وایه: پرسیار که ره کان موشریکه کانی قورپه یش بوون.
 موحه ممه دی کوری نیسحاق له باره ی (سبب نزول) ی شه م سوره ته وه ده لی:

پیریکی میصری پیش چلو نهونده ساله هاته لامازو له عی کریمه وه نهویش
له ئینو عه بیاسه وه بۆیگیراینه وه، وتی: قوریه شییه کان نه ضری کوری حاریشو
عوقبه ی کوری نه بو (معیط) یان نارد بۆ لای مالمه جوله که کان له مەدینه،
پیشان گوتن بچن ده باره ی موحه ممه د پرسیار لهو مالمانه بکه ن، ره وشتو
ناکاره کانی بۆ نهوان باس بکه ن، قسه کانی که به ئیمه یان ده لئی بۆیان
بگیرنه وه، بزائن ناخۆ نهوان له باره یه وه چی ده لئین: نهوان له کۆنه وه خاوه ن
نامه ی ناسمانین، هه وائۆ باسو خواسی پیغه مبه ران ده زانن، شانده که ی
قوریه ش هاتنه مه دینه وه ده باره ی حالۆ وه زعی پیغه مبه ر پرسیاریان له مالمه
جوله که کان کرد، شیوه ره وشتو کردارو گوفتاریان بۆ باسکردن، وتیان: ئیوه
خاوه نی ته وراتزو هاتووین له باره ی ئه م کابرایه ی خۆمانه وه زانیارییه کمان
بده ئی.

مالمه کان پیشان وتن: سی شت هه یه پرسیاری لی بکه ن نه گهر هه وائی
دانیو بۆ شی کردنه وه نه وه نیشانه ی نه وه یه: نه و کابرایه پیغه مبه ره. نه گینا
پیاویکی درۆزنو قسه هه لبه سته، پرسیاری لی بکه ن ده باره ی کۆمه له
که نه جیک که له رۆژگاری کۆندا رویان له کێوو که ژ کردوه، کێزو بۆ کوی چوونو
چییان به سهر هات، چونکه سهرگورشته ی نهوان سه یرو سه مه ره یه، هه روه ها
پرسیاری لی بکه ن ده باره ی نه و پیاوه ی خۆره ه لاته و خۆرئاوای پشکنی و
گه راو داگیری کرد، باسو خواسی چۆنه و چی به سهر هات، پرسیاری لی بکه ن
ده باره ی (روح) چیوه چۆنه! جا نه گهر هه وائی پی دانو بۆی شیکردنه وه نه وه
پیغه مبه ره و برۆای پی بکه ن، نه گینا نه وه پیاویکی درۆزنو قسه هه لبه سته.
نه ضرو عوقبه گه رانه وه بۆ مه ککه و وتیان: نه ی هۆزو خێلی قوریه ش،
زانیارییه کمان هیناوه نیوان ئیوه و موحه ممه د یه کالā ده کاته وه، مالمه
جوله که کانی مه دینه نامۆزگارییان کردین: که پرسیار له موحه ممه د بکه یین
له باره ی چه ند شتیکه وه و پیشان گوتن. نه مجار هاتنه لای پیغه مبه ر ﷺ وتیان:
ته فسیری ره وان

نهی موحه‌ممه‌دا! چهند شتی‌ک هیه بۆمانی رون بکهره‌وه، نه‌مجاره‌ سی
 پرسیاره‌ که‌یان ناراسته‌ کرد، پیغه‌مبهر ﷺ فدرمووی: ((اخرکم غدا عما
 سألتهم عنه)) سبه‌ینی وه‌لامی پرسیاره‌ کانتان ده‌ده‌مه‌وه، هیچ ئینشائه‌لای
 نه‌کرد، قورپه‌یشیه‌کان رو‌یشتن، پیغه‌مبهر ﷺ پانزه‌ رۆژ نیگای بۆ نه‌هات،
 جویرانیل نه‌ده‌هاته‌ سه‌ری، هه‌تا وای لی‌هات قورپه‌یشیه‌کان که‌وتنه‌ مقۆ مقۆ
 ده‌یانگوت: سه‌یره‌ موحه‌ممه‌د واده‌ی به‌یانی پی‌ داین، که‌چی شه‌وه‌ پانزه‌ رۆژ
 تیپه‌ری هیچ وه‌لامی نه‌داینه‌وه، به‌مه‌ پیغه‌مبهر ﷺ زۆر دلته‌نگ بسو، تانه‌و
 ته‌شه‌ری قورپه‌یشیه‌کانی زۆر پی‌ ناخۆش بو، نه‌مجار حه‌زره‌تی جویرانیل
 هاته‌ سه‌ری به‌نیگا سوره‌تی (الکھف)ی بۆ هی‌نا، که‌ عیتابی شه‌وه‌ی
 له‌پیغه‌مبهر گرت. که‌ بۆچی دلته‌نگ ده‌بی به‌قسه‌ی قورپه‌یشیه‌کانو چیرۆکی
 نه‌صحابولکه‌هفو چیرۆکی ذیلقرنه‌یزو باسی (روح)ی تیدا‌یه‌.

ریوا‌یه‌تیکی تریش هیه‌ ده‌رباره‌ی (سبب نزول)ی نایه‌تی ﴿قل
 الروح...﴾ له‌روایه‌ته‌که‌دا هاتوه‌، ده‌لی: جوله‌که‌کان به‌پیغه‌مبهریان گوت:
 ئه‌ی موحه‌ممه‌د! پیمان بلّی: گیان چیه‌؟ به‌چ شیوه‌یه‌ک گیان له‌ناو جه‌سته‌دا
 سزا ده‌دری؟! خو روح له‌خوداوه‌ هاتوه‌؛ هیشتا پیغه‌مبهر هیچی له‌م باره‌وه
 بۆ نه‌هاتبوو، هیچ ولامیکی نه‌دانه‌وه، دوا‌یی حه‌زره‌تی جویرانیل هاته‌ لای
 نیگای بۆ هی‌نا که‌ ده‌فهرموئ: ﴿قل الروح من امر ربي وما اوتيتم من العلم
 الا قليلاً...﴾.

نه‌گهر سه‌یری نایه‌ته‌کان بکه‌ین هیچ شتی‌ک ده‌رباره‌ی که‌سایه‌تی
 ذیلقرنه‌یزو سه‌رده‌مو شو‌یزو جیگای باس نا‌کا، نه‌مه‌ش دیارده‌یه‌کی به‌رچاوه
 له‌چیرۆکه‌کانی قورئان‌دا، چونکه‌ دیاری کردنی می‌ژوو جیگاو شو‌ین مه‌به‌ست
 نیه‌، به‌لکو مه‌به‌ست په‌ند وه‌رگرتن ته‌ریبه‌ت دادانه‌، ده‌ی په‌ند وه‌رگرتن
 عیبه‌ت زۆر جار به‌بی دیاریکردنی زه‌مانو مه‌کان ده‌سته‌بهر ده‌بن!

میژووی نووسراو باسو خواسی پاشایه کی له خوگرتوه، ناوی
 ئەسکەندەرە ذیلقەرەنەینە. شتیکی چەسپاوو حەقیقەتە ئەو ئەسکەندەرە
 لە میژو دا ناوی هەیه، ئەو ذیلقەرەنەینە نیه کە لەقورئان دا باس کراوە، چونکە
 ئەسکەندەرە ئیفریقی بێپرست بوو، ئەم ذیلقەرەنەینە قورئان باسی لێو
 دەکا خاوەن باوەر بوو یەکتاپرست بوو، ئیدانی بەزیندوبوونەو هەبوو.

ئەبو رەیحانی بیرونی لەکتیبی بەناو (الآثار الباقية عن القرون الخالية) دا
 دەلێ: ئەو ذیلقەرەنەینە لەقورئان دا ناوی هاتوو، لەختلی حیمیر بوو،
 چونکە پاشا حیمیریەکان نازناوی (ذی)یان هەبوو، وەکوو: ذی یەزن، ذی
 نواس.

ذیلقەرەنەین ناوی ئەبو بەکری کورپی ئیفریقش بوو، سوپایەکی بێ
 شماری بەرەو قەراخی دەریای سپی ناوهراست هێسا، بەولاتی تونسو
 مەراکشو چەند شوئینکی تردا تێپەری، شاری ئیفریقییە دروست کرد،
 دواپی هەموو کیشوهری ئەفریقا بەو ناووە ناونا!

مامۆستا سەید دەفەرموی: وێ دەچی ئەم رایە راست بێ، بەلام ئیمە
 ناتوانین ئەم میژوو نووسراو لەکەوو بیژینگ بەهین، چونکە لیکۆلینەو
 لەمیژو نووسراو دا دەبارە ی ئەو ذیلقەرەنەینە قورئان لایەتیکی ژبانی
 دەگیرێتەو، کاریکی ئەستەمە هەرەکوو چۆن ناتوانین بەدورو درێژی
 دەبارە ی زوربە ی ئەو چیرۆکانە ی ئەقورئان دا هەن وەکوو سەرگورشتە ی گەلی
 نوح، گەلی هودو گەلی صالح...هتد. لیکۆلینەو ئەنجام بەهینو لەچار
 چێوە ی دەقە قورئانییە کە دەریچین! میژوو بەنیسبەت تەمەنی ئادەمیزاد تازه
 لەدایک بوو و مندالی دوینی، بێگومان پیش ئەو ی میژوو بنووسرێتەو
 چەندەها رودای جوړاو جوړ رویان داو و ئیمە هیچیان لی نازانین. میژوو
 لیان بێ خەبەرە!

نه گهر تهورات گۆرانکاری تیدا نه کرایه وه کوو خۆی بمایه وه بیگومان ده به ده سهرچاوه یه کی گرننگ بۆ زۆر له روداوه کۆنه کانی میژوو پشتی بی ده به ستر. به لام به داخه وه تهورات نه فسانه ی وا تیه اخندراوه: که گومان له وه دا نیه نه فسانه یه، ههروا چهند روایاتو قسه و باسی تیدا زیاد کراوه گومان له وه دا نیه که لی بی زیاد کراوو بی نه صلۆ نه ساسن. سروشه خودایی به که نیه. که وایی ناتوانین تهورات بکهینه سهرچاوه یه کی میژوو بیو بتمان به زانیاریانه بکهین: که تییدا تۆمار کراو!

بۆیه تاکه سهرچاوه ی برۆا پیکراو بۆ نه م جوړه چیرۆکتو به سهرهاتانه قورثانی پیرۆزه: که پارتیزاوه له هه موو جوړه گۆرانکارییه ک، پیتیکی لی زیادو که نه کراوه.

نه وه شمان له یاد نه چۆ هیچ کاتی ناگۆنجی و نایی قورثان به میژوو هه لسه نگینین، میژوو بکهینه تهرازوی کیشانه ی قورثان، له بهر دوو هۆی سهره کی رۆنو ناشکرا:

۱- میژوو تازه له دایک بووه و زۆر روداو هه ن له میژوو ژیا نی ئاده میزاده، میژوو هیچیان لی نازانی و لیان بی ئاگایه، قورثان هه ندی روداو ده گیرته وه: که زانیاری میژوو هیچیان لی نازانی.

۲- میژوو هه رچه نه ده برۆی روداوی له خۆگرتون کرداری ئاده میزاده، کرده وه ی ئاده میزادیش بی که مو کورتی نایی، نه وه تا ئیستا ئیمه له م رۆژگاره ی خۆمان دا وێرای پیشکه وتنی وه سائیلی گه یاندنو زانیاری، به چاوی خۆمان ده بینین: روداویک، به چهند شیوه ی جۆراو جۆر ده گیردریته وه جۆره ها ته فسیرو لی کۆلینه وه ی دژیه یه کی بۆ نه نجام ده درۆ، میژوو له م مه علوماته تیکه لۆ پیکه لانه، له م ریواته دژیه یه کانه په یدا ده بی. ده ی چۆن ده گۆنجی چیرۆکه کانی قورثان به میژوو هه لسه نگینین!!

ئەوێ مەبەستە لیڤەدا بزاندی ئەوێ: پرسیار لەپیڤەمبەر کرا
دەبارە ی ذیلەقەرنەین، پەرەردگار نیگای بۆ ناردو ئەم لایەنە ی بەسەر هاتی
ئەو زاتە ی روون کردووە، ئیمەیش جگە لەقورئان سەرچاوە یەکی ترمان
بەدەستەو نە بۆ رونکردنەوێ ژبانی ذیلەقەرنەین، ناتوانین بەبێ زانیاری
سەرچاوە ی بپرا پیکراو لەچارچۆی دەقە قورئانییە کە بپۆینە دەری!

بێگومان قورئان سێ گەشتی بۆ ذیلەقەرنەین تۆمار کردووە گەشتیک
بەرەو خۆرئاوا، گەشتیک بەرەو خۆرەلات، گەشتیکیش بۆناوچە ی نێوان دوو
سەدەکان (بین السدین)، دە ی با ئیستا بکۆینە شوێن گەشتەکانو گۆی بۆ
گیرانەوێ سەرگورشتە کە بگرنو دلی خۆمانی بۆ بکۆینەو.

دەفەرموی: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْقُرْنَيْنِ، قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ
ذِكْرًا﴾ ئە ی موحەممەد! جۆلە کەو قورەیشییەکان پرسیار ت لێ دەکەن
دەبارە ی ذیلەقەرنەین، پرسیار فێریووزو تێگەیشستن نا، پرسیار
تاقیکردنەو ئینکەبەریت لێ دەکەن، لەولامدا پێیان بلێ، من لەژێر روشنایی
ئەو نیگایە ی لەخوداوە بۆم دێ بەسەر هاتی ئەو زاتەتان بۆ دەگیرمەو!!

ئەسکەندەری مەقدۆنی کۆری فیلیبسی یۆنانی یە، لەدەورو بەری (۳۳۰)
پیش زایین دا پاشایەتی هەموو جیهانی بۆ خۆی کۆنترۆل کردووە، شاری
ئەسکەندەرییە دروست کردووە، قوتابی ئەرەستۆ بوو، کە بەمامۆستای
یە کەم فەیلەسووف دەژمێردی لای ئەم خۆیندویەتی.

ئەسکەندەر شەری لەگەڵ فارسەکان کردووە مەملەکەتو کیشوهری دارای
داگیر کرد، کچەکەشی ماره کرد، ئەمجار روی کردە ولاتی هیندستانو شەری
لەگەڵ دانیشتوای کرد، ولاتی میصرو دەورو بەری خستە ژێر رکیفی خۆیەو،
خۆرەلاتو خۆرئاوای داگیر کرد.

جا وەکوو وتمان ئەم ئەسکەندەرە هەرچەندە نازناوی ذیلەقەرنەینی
هەیهو بەو ناوەشەو ناوبانگی هەیه، بەلام ئەو ناگونجی ئەو ذیلەقەرنەینه

بی: که قورئان باسی ده‌کا، چونکه نه‌سکه‌نده‌ر کافر بووه، به‌لام نه‌م
 ذیله‌قهرنه‌ینسه به‌نده‌یه‌کی صالحو خودا‌په‌رست بسووه و خودا ملکو
 سه‌لته‌نه‌تیکی به‌رفراوانی پی به‌خشی. وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا مَكْنَأُیْ
 الْأَرْضِ، وَآتِنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سُبْحًا﴾ نیمه ملکو سه‌لته‌نه‌تیکی گه‌وره‌مان
 پی به‌خشی بوو، هه‌رچی نه‌سبابی ده‌سه‌لاتو پادشایی و فه‌رمان‌په‌وایی هه‌یه
 بۆمان ده‌سته‌به‌ر کردبوو، چه‌کتو که‌ره‌سه‌ی شه‌رو زانیاری پیوست بۆ هه‌موو
 لایه‌نیکی فه‌رمان‌په‌واییمان بۆ دابین کردبوو، هی‌زو توانای نه‌وه‌مان پی
 به‌خشیبوو بتوانی هۆکاره‌کانی ده‌سه‌لات به‌نه‌وپه‌ری لیها‌توویی به‌کار بینی،
 هه‌ر ولاتیکی بو‌یستایه به‌ناسانی ده‌یخسته ژیر ریکی خۆیه‌وه، خۆره‌لاتو
 خۆرئاوای کۆنترۆل کرد، هه‌موو جیهان بۆی مل که‌چ بوو، پاشایانی عه‌ره‌بو
 عه‌جهم بوونه ژیر ده‌سته‌ی. به‌کورتی بۆ گه‌یشتن به‌هه‌موو مه‌به‌ستو
 نامانجه‌کانی هۆکاری کاریگه‌رمان بۆ ره‌خساندبوو ﴿فَاتَّبَعَ سُبْحًا، حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ
 مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ﴾ ویستی بگاته نه‌وپه‌ری خۆرئاوا،
 ریبازیکی راستی گرت به‌رو هۆکاریکی کاریگه‌ری به‌کار هی‌نا بۆ گه‌یشتن
 به‌مه‌به‌سته‌کانی، که‌وته‌پی به‌ره‌و نه‌و شوینه‌ی ده‌یه‌ویست بیگاتی، هه‌تا
 گه‌یشته شوینی ئاوابوونی خۆر، واته: له‌لای خۆرئاواوه گه‌یشته نه‌وپه‌ری
 ئاوه‌دانی و له‌پیش چای و شکانی برپیه‌وه نه‌یتوانی زیاتر به‌ره‌و پیش بجی، و
 دیاره گه‌یشتبته قه‌راغی ده‌ریالووشی نه‌تله‌سی (الْحِيطُ الْأَطْلَسِي) نه‌و کاته
 ده‌ریای تاریکی (بِحَرِّ الظُّلُمَاتِ) یشیان پی گوتوه و خه‌لکی پییان وابوه نیتر
 و شکانی دوایی دیت، جا له‌و شوینه‌دا واته به‌رچاوی: که خۆر له‌کانیاویکی
 ده‌ور به‌ر قو‌راوی‌دا گوم ده‌بوو، واته دیاره نه‌و به‌ وولاتی تونس و جه‌زائیر و
 مه‌راکیش‌دا تیپه‌رپوه گه‌یشتتوته ده‌ریالووشی نه‌تله‌سی و له‌ویدا واته‌تته
 به‌رچاوی که خۆر له‌کانی‌یه‌ک‌دا ئاوا ده‌بوو که ده‌ور به‌ره‌که‌ی قوره‌ ره‌ش بوو،
 واته: خۆر له‌ده‌ریادا گوم ده‌بوو، ده‌ریاش خۆی شین نواندوه، ده‌تگوت: قور و

ئاو تېكە لاوبووه! نەمەيش ديار دەيه كه به گوڤره‌ي شوڤنو ولات ده‌گوڤرئ؛ له‌ولاتي شاخو دۆلۆ كيودا ده‌بينى خۆر له‌كيڤو كه‌ژ ئاوا ده‌بئ، له‌شوڤنى ده‌شتو سارادا وا ده‌بيندرئ: كه خۆر به‌ئاو زه‌وى دا رۆده‌چئ، له‌قه‌راخ ده‌ريا وا دېته به‌رجاو: كه خۆر له‌ئاو ئاوى ده‌ريادا نغووم ده‌بئ.

ماموستا سهيبد ده فہرموي: وا پښ دہ چي ټمو شوينه شويني تيږاني
روباريک بووبی بڼو دہريالووش، بمرواله تيش لہو جوړه شويانہ دا گڙوگياو
قورہ رھشو چالو گڼلاو پيدا دہ بنو وھ کوو کاني ديتہ بمرچاو!..

جا ذیلہ قہر نہین وا ہاتہ بہرچاوی کہ خور لہوی دا ئاوا دہبوا، بہ لام
دہستنیشان کردنی شوینہ کہ زہ حمہ تموا ناتوانین دیاری بکہین، چونکہ دہقہ
قورئانییہ کہ دیاری ناکا، ہیچ سہرچاوی تری باوہر پیئکراومان بہدہستہوہ نیہ
بتوانین پشتی پیئ بہہستین، بؤیہ لہم بارہوہ ہمرچی بلیین تفعہنگہو
بہ تاریکیہوہ دہنییزو رہمل ہاویشتنہ.

﴿ووجود عندها قوما﴾ له نزيك نمو شويتهى وهك كاني ده چوو خورى
تيدا گوم ده بو، گهلو نه تهويه كي بينى رى لتيان كهوت، نهو نه تهويه كافرو
بى باوه رپوون، جا پهروه ردگار ذولقمر نه بينى سرپشك كرد له نيوان نهو ده
به كوشتن سزايان بدا، يان بانگه وازييان بكا بو نيمان هيټان، بهم جوړه ي كه
بو مان باس ده كا ده فمر موى: ﴿قلنا يا ذا القرنين اَما ان تعذب، واما ان
تتخذ فيهم حسنا﴾ وتمان: نهى ذولقمر ندين! سرپشك به له نيوان نهو ده
به كوشتن سزايان بدهى نه گهر سوور بوون له سر كوفرو بيدينى خويانو دانيان
نهنا به تاكو ته نهايي من داو به پير بانگه وازى توه نه هاتن! يان چاكيان
له گهل بكيو له گهل يان به صبرو پشوو دريژي بانگيان بكيو بو ريگاي
هيدا ته به خته وهريو شهر عهتي خودايان قير بكيو.

ماوه ته وه نه وه بزاینن نایا نه م پیگو تنه می پهروه ردگار به ذولقهر نه دین به چ
شبهه به کن بووه؟ نایا ذولقهر نه دین پیغه مبر بووه و خدا به نیگا و سر و ش

ئەمە ی پێ فرموو؟ یان ئەمە حیکایەتی حالە لەم روو: که خودا زالی کرد بەسەریان داو بەناچارایی ملکه‌چو ژێر دەستە ی بوون وە کوو پێی بفرموی: بپۆ سەرپشک بە چییان لە گەڵ دەکە ی بیکە؟! عەزاییان دەدە ی یان چاکە یان لە گەڵ دەکە ی کە یفی خۆتە. هەردو ماناکان وێ دەچن! هیچ مانعیک نیە دەقە کە ئاوا مانا بکە ی یان ئاما! ئەو ی گرنگە: ئەو یە: ذولقەرنەین دەستورو قانونی خۆی راگە یاندو هەلۆستی خۆی بەرامبەر ئەو ولاتو کیشوهرانی کۆنترۆلی کردن ناشکرا کرد، بریاری بۆیان دەرکرد ﴿قال: أمّا من ظلم فسوف نعذبه ثم يرد إلى ربه فيعذبه عذاباً نكراً﴾ ذولقەرنەین بە دارو دەستو هەندێ لە کار بە دەستە تاییبە تیه‌کانی خۆی فرموو: ئەو کەسی ئیمە بانگی دەکە ی بۆ خودا پەرستیو ئەو سوورە لە سەر سته‌م سته‌مکاریو شەریک بۆ خودا دادەنێ ئەو ئیمە سزای کوشتنی بە سەردا دەدە یزو قە لاچۆی دەکە ی، پاشان دە گە پێتەو بۆ لای خودای خۆی لە قیامەتدا سزای سەختی دەدە ی بە ناگری بێ نامانی دۆزەخ دە یسووتینی! سزایە کی دەدا کەس نە ییدی بێو کەس نە ی بیستی.

﴿وأما من آمن وعمل صالحاً فله جزاء الحسنى، وسنقول له من أمرنا يسراً﴾ وە لێ ئەو کە سە ی ئیمانی هێناو کردە وە ی چاک ی ئە نجام داو بە گوێرە ی ئیمانە کە ی هە لسو کە وتی کرد، ئەو پاداشی دە درێتەو، لە هەردوو جیهاندا بە ختموهر، لەو بە ولووهر سە ی خودا پەرستی قێر دەکە ی بۆ ئەو ی زیاتر لە خودا نزیک بێتەو، پتر دلی نەرم بێ، ئە نجامدانی ئەرکە کانی خودا پەرستی لە سەر شان گران نابن! ئەرکی ئاسانی داوا لێ دەکە ی، شتیکی داوا لێ ناکە ی لە سەر شانی گران بێ، فرمانی پێ ناکە ی بە ئە نجامدانی کاریک نە توانی بیک! ئیمە ییش یارمەتی دەدە ی، کارە کانی بۆ ئاسان دەکە ی!

بە کورتی ئەم پاشا فرمان پەر وایە رە هایە بریاری ئەو ی دا: کە لە گەڵ خودا پەرستانو چاکە کاراندا چاکە کارو بە حیل و دلسۆزی، لە گەڵ تاوانکارو

خراپه‌یستان‌دا به‌زه‌برو زه‌نگ بی‌و تۆله‌یان لی وەرگرتمه‌وه... به‌راستی ئەمه‌یه
 فهرمان‌په‌وای ناجیح و لات ئاوه‌دانکه‌ره‌وه و هوکمپانی راست و دروست شه‌وه:
 ئاسایش و دنیایی بۆ هاوولاتیان به‌و جۆره‌ هوکمه‌ ده‌سته‌به‌ر ده‌بی، و لات به‌و
 شیوه‌ داده‌مه‌زری کار به‌و جۆره‌ به‌ریوه‌ ده‌چی!!

هەر کاتی چاکه‌کار پاداشی کرده‌وه‌ی چاکی خۆی وەرگرتمه‌وه، دلسۆزو
 خه‌مخۆر پاداشی دلسۆزی خۆیان هاته‌وه‌پێ! سته‌مکارانو خراپه‌کاران سزای
 تاوانی خۆیان وەرگرتمه‌وه... ئەو کاته‌ خه‌لکی هه‌ست به‌دنیایی و یاسا
 سه‌روه‌ری ده‌که‌ن، له‌ناخه‌وه‌ خۆیان هه‌لده‌نن بۆ چاکه‌کردنی زیاترو دلسۆزی
 نواندنی پترو به‌ره‌مه‌پێنانی زۆر تر..

به‌لام کاتیگ تهرازی هوکمو یاسا تیکچوو دزو جه‌رده‌و خۆپیری و چلکاو
 خۆری ماستاوکه‌ر بوونه‌ راوێژکاری حاکمو فهرمان‌په‌وا، شه‌وجۆره‌ که‌سه‌نه
 کاریان که‌وته‌ ده‌ستو پاشا گوئی لی گرتن ئیشرو کاریان رویشستو له‌پیش
 بوون، له‌به‌رامبه‌ریش‌دا کارمه‌ندی صالح و راستان لیدراو و ده‌رکراو بوون، نه‌یان
 ده‌هیشت کاری گرنه‌گ بگره‌ ده‌ستو لێیان نه‌ده‌گه‌پان رۆلی خۆیان بگێرن،
 نه‌یان ده‌هیشتن به‌ده‌ستی ره‌نگینی خۆیان و لات به‌ره‌و پیش به‌رن، شه‌وه‌ له‌و
 کاتانه‌دا ده‌سه‌لاتو هیز له‌ده‌ستی فهرمان‌په‌وا ده‌بیته‌ قامچی عه‌زابو سزاو
 ئامییری روخاندن و داوه‌شاندن، له‌جیاتی یاساو رێساو نێظام پشیوی باو ده‌بی و
 فساد له‌ئارادا ده‌بی. له‌جیاتی ئاوه‌دانی و لات وێرانی، له‌شوینی یه‌کیه‌تی و
 ته‌بابی، په‌رته‌وازه‌یی و فره‌حیزی، دژایه‌تی و دوژمنکاری باو ده‌بی و ژبانی
 شیرین تالو رۆژی روناک شه‌وه‌زنگو زه‌وی پانو پۆر ته‌نگه‌به‌ر ده‌بی!!!!

﴿ثم أتبع سبباً، حتى إذا بلغ مطلع الشمس، وجدها تطلع على قوم لم
 نجعل لهم من دونها ستراً﴾ پاشان ذولقه‌رنه‌ین رێگایه‌کی تری گرتبه‌ره‌و
 گه‌شتیکی تری ده‌ست پێ کرد، له‌خۆرئاواوه‌ به‌ره‌و خۆره‌لات که‌وته‌پێ، هه‌تا
 گه‌ییشته‌ شوینی که‌ یه‌که‌م شوین بوو: که‌ خۆری لی هه‌لبێ له‌لای خۆر

هه‌لاته‌وه، یه‌که‌م ولاتیکی ئاوه‌دان بوو له‌لای سنووری خۆر هه‌لات، جا له‌و شوینه‌دا بی‌نی خۆر هه‌لدی له‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک روتو پی‌خواس، هیچ شتی‌ک نه‌بوو گه‌رمایی خۆریان لی دوور بخاته‌وه، نه‌پۆشاکیان هه‌بوو بی‌پۆشن، نه‌خانوو خیمه‌و ره‌شمالۆ په‌ناپاسارو دارو دره‌ختیان هه‌بوو تا له‌سایه‌یان‌دا خۆیان له‌تیشکی خۆر بشارنه‌وه، راخه‌ریان زه‌وی لی‌فه‌یان ئاسمان بوو. له‌ده‌شتیکی کاکی به‌کاکی‌دا ده‌ژیانو زوربه‌ی رزقو رۆژی بژیویان له‌سه‌ر ماسی بوو.

﴿کذلک﴾ نه‌وه بوو: کاروباری ذولقه‌رنه‌ین، به‌و جۆره‌ بوو: که باس کرا، گه‌شته‌کانی بۆ خۆرئاواو له‌وی‌وه بۆ خۆر هه‌لات، هیزو تواناو ده‌سه‌لاتی، له‌شکرو سوپای، زانیاری لی‌زانی، هه‌لو‌ستی به‌رامبه‌ر دانیشتوانی نه‌وه کیشه‌رانه‌ی که‌وتونه ژیر ده‌سه‌لاتیه‌وه، نه‌وه بوو که بۆمان باس کردن!

﴿وقد أحطنا بما لديه خبراً﴾ ئیمه ئاگادار بووین به‌سه‌ر هه‌موو حالۆ وه‌زعیکی دا، هیچ شتیکی له‌ئیمه په‌نهان نه‌بوو، واته: هه‌رچه‌نده له‌شکرو سوپای نه‌وه‌نده، زۆرو بی شمار بوو، شه‌روه‌تو سامانی هینه‌ده زۆرو به‌رفراوان بوو، نه‌و کیشه‌رانه‌ی کۆنتروۆلی کردبوون لی‌ک دورو به‌رفراوان بوون، ئیمه هه‌موو شتیکی ئه‌ومان ده‌زانی، به‌کورتی ده‌سه‌لاتو ده‌وله‌مه‌ندیو پاشایه‌تی گه‌ییشته‌به راده‌یه‌ک هه‌ر ئیمه ده‌مانزانی، که‌سی تر نه‌یده‌توانی سه‌رژمیری بکاو به‌سه‌ریان‌دا ئاگادار بی.

﴿ثم أتبع سبباً حتى إذا بلغ بين السدين وجد من دونهما قوماً لا يکادون يفقهون قولاً﴾ پاشان گه‌شتی سی‌هه‌می ده‌ست پی کردو ری‌گایه‌کی تری گرته‌به‌ر، له‌خۆر هه‌لاته‌وه به‌ره‌و باکور که‌وته ری، هه‌تا گه‌ییشه‌ نیوان دوو کیو له‌نیوان نه‌رمینی‌هه ئازرباینجان‌دا، لای کی‌وه‌کانی ری له‌گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک که‌وت، له‌وانه نه‌بوون له‌قسه‌و گه‌تو گۆ تی بگه‌ن، له‌ئاخاوتنی که‌س حالی

نەدەبوون، چونکە زمانى خۆيان زمانىكى زۆر غەرىب بوو، بۆ خوشيان تا بلىي كەودەنۇ نەقام بوون.

نەم گەلو نەتەوہیە بەشىك بوون لەنەتەوہى صەقالیبە (سلاف) ەکان. نەوانەى نىشتەجىي خۆرەلاتى دەريای رەشن.

جا لەپاش ئەو کێوہە نەتەوہیەكى زۆر درو شەپانى ەبەو بەیەنجوج و مەنجوج بەناوبانگ بوون، ەمەيشە لەکەلتینو بۆشایی نىوان دوو کێوہ کەنەو ەتەرشيان دەکردو پەلامارى ئەو قەومە بى دەسلالتو نەزانەى نەم دیو کێوہ کانیان دەداو تالان پرۆيان لى دەکردن، جا کە ذیلقەرەنەينيان بينى پاشايەكى بەدەسلالتو زاناو دادپەرورە سکالای خۆيان لەلا کردو ﴿قالوا: ياذا القرنين ان يا جوج وما جوج مفسدون في الارض﴾ دانىشتوانى نىوان بەرەبەستەکان (بين السدين) نىوان دوو کێوہ کان بەذیلقەرەنەينيان گوتو نەویش بەهۆى ئەو زيرەكى و لێزانىەى کە خودا پىي بەخشىبوو لىيان حالى بوو، يان بەهۆى تەرجومانەوہ تىيان گەيىشت، وتيان: نەى ذیلقەرەنەين! پىت رادەگەيەنەين کە يەنجوج و مەنجوج دوو نەتەوہن لەوديو ئەو کێوانەوہن، ەتەرشمان بۆ دەهینز و فەساد و وێرانبوون لەولاتماندا بلو دەکەنەوہ، دەمانکوژن، ئەو بۆئوہى بەنارەقى ناوچەوان پەيدای دەکەين لىمان دەستين، ناھیلن ساتەوختىک بەناسايى ژيان بەسەر بەريزو بەبى ترسو خەم سەرىنىنەوہ!

﴿فهل نجعل لك خرجاً على أن تجعل بيننا وبينهم سداً؟!﴾ نایا بەلاتەوہ پەسندە لەلایەن خۆمانەوہ ەندى پارەو پول کۆبکەينەوہ و بىخەينە ژۆر دەستى جەنابتەوہ بۆ ئەوہى لەنىوان نىمەو يەنجوج و مەنجوجى ئەو دیو کەژانە بەرەبەستىک دروست بکەى و رىگايان لى بگيرى نىتر نەتوانن نەم ديوکەون، لەدەست ەتەرشو پەلامارى ئەوان رزگارمان بى؟!

به‌کورتی:

نه‌وان پئیشنیاری شه‌ویان بۆ ذیلقرنه‌ین کرد: که له‌ناوخیان پیتاک
بکه‌زو مالو سامان گردبکه‌نه‌وه و بیده‌ن به‌ذیلقرنه‌ین بۆ شه‌وی شه‌ویش
سه‌ده‌ده که دروست بکا.

﴿قال مامکني فيه ربي خير﴾ ذیلقرنه‌ین له‌وه‌لام‌دا وتی: شه‌و هی‌زو
ده‌سه‌لاتی خودا پی‌ی به‌خشیوم، شه‌و مالو سامانو هۆکاره جیاجیایانه‌ی
خودا پی‌ی داومو بۆی ده‌سته‌بهر کردوم زۆر باشتره له‌وه‌ی ئیوه ده‌تانه‌وه‌ی
بمه‌نه‌ی، من پئویستم به‌مالو سامانی ئیوه نه‌ ... وه‌کوو چۆن حه‌زهرتی
سوله‌یمان فه‌رمووی: ﴿اتمدونني بمال، فما آتاني الله خير مما
آتاكم﴾ (النمل/۳۶).

جا که من پئویستم به‌پاره‌و پولی ئیوه نه‌بی، بۆ خۆم که‌ره‌سته‌ی
پئویست دابین بکه‌م ﴿فاعينوني بقوة أجعل بينكم وبينهم ردماً﴾ به‌کرێکارو
ئیش کردن یارمه‌تیم بده‌ن، کرێکارو وه‌ستای پئویستم بۆ دابین بکه‌ن، بۆ
شه‌وی له‌نیوان ئیوه یه‌ئجوج مه‌ئجوجا به‌ریه‌ستی‌ک دروست بکه‌م زۆر له‌وه
تۆکه‌تر بی که خۆتان داوای ده‌که‌ن.

شه‌مجاره شێوه‌ی هی‌زو تواناو ده‌سه‌لاتی خۆی دیاری ده‌کاو داوای
که‌ره‌سته‌ی پئویست ده‌کا بۆی ناماده بکه‌ن ده‌فه‌رمووی: ﴿آتوني زبر الحديد
حتى إذا Sawى بين الصدفين﴾ پارچه‌ ناسنی جۆراو جۆرم بۆ بینن، جا که
پارچه‌ ناسنه‌کانیان بۆ ناماده کردزو کرێکارو وه‌ستایان خسته‌نه‌ ژێر
فه‌رمانی‌یه‌وه، ده‌ستی کرد به‌دروستکردنی به‌ریه‌سته‌که‌و پارچه‌ پارچه‌ خسته‌یه
سه‌ر یه‌کتو لێکی به‌ستن هه‌تا وای لێهات سه‌ده‌ده‌که‌ی له‌گه‌ڵ به‌رزایی کێوه‌کان
راست کرده‌وه‌و گه‌یاندییه‌ سه‌ر لوتکه‌کان!

شه‌مجار فه‌رمانی به‌وه‌ستاو کرێکاره‌کان کرد، که ئاگر له‌ناسنه‌کان
به‌رده‌ن، له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ موشه‌ده‌میان ناماده کردزو ئاگریان له‌ناو

پارچه‌ئاسنه‌کان کرده‌و ﴿قَالَ انْفَخُوا فِيهَا حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ نَارًا﴾
 به‌موشه‌ده‌مه موشه‌ده‌مه‌یان‌دا هه‌تا هه‌موو ئاسنه‌کان به‌سهریه‌کدا توانه‌وه‌و
 بوونه‌یه‌ک پارچه‌ئاگری سوره‌وه‌بوو، ئه‌مجار ﴿قَالَ: أَتَوْنِي أَفْرَغَ عَلَيْهِ قَطْرًا﴾
 فهرمووی: مسی توواوه‌م بۆ بیئن ده‌یکه‌م به‌سهر شه‌و ئاسنه‌ سووره‌وه‌بووه‌دا،
 مسی توواوه‌ی به‌سهر ئاسنی سوره‌وه‌بوودا کردو هه‌موو کوزو که‌له‌به‌ری ناو
 سه‌ده‌که‌ی پر کرده‌وه‌و سه‌ده‌که‌ بوو به‌یه‌که‌پارچه‌ی توندو تۆلۆ توکمه‌، ئیتر
 له‌وه‌دوا ﴿فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا﴾ یه‌ئجوج
 مه‌ئجوج نه‌یان‌توانی سهر سه‌ده‌ده‌که‌ بکه‌مون له‌به‌ر به‌رزی لووسی، نه‌شیان توانی
 کونی بکه‌ن له‌به‌ر قایمی و توکمه‌یی، په‌روه‌ردگار ئه‌و گه‌لو نه‌تسه‌وه‌هه‌ژاره‌ی
 خسته‌ئاسایش و ئارامیه‌وه‌.

ئه‌مجار ذیلقه‌رنه‌ین دوا‌ی ته‌واو بوونی سه‌ده‌ده‌که‌ ﴿قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ
 رَبِّي﴾ به‌دانیه‌شتوانی ئه‌و ده‌فه‌ره‌ی گوت: ئه‌مه‌ نیعه‌مه‌تو ره‌حه‌مه‌ته‌ له‌خوداوه‌ بۆ
 به‌نده‌کانی، چونکه‌ ئه‌و سه‌ده‌ده‌ بوو به‌به‌ریه‌ستو ناوان له‌نیوان ئیه‌و یه‌ئجوج
 مه‌ئجوج‌دا. ئیتر ناتوانن ئه‌م دیوکه‌وزو فیتنه‌و ئاشوب له‌ولاتی ئیه‌وه‌دا
 بلاویه‌که‌نه‌وه‌. جا ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دُكَّاءً﴾ ئه‌گه‌ر واده‌ی
 مه‌زنده‌کراوی په‌روه‌ردگار ده‌ریاره‌ی ده‌رچوونی یه‌ئجوج مه‌ئجوج له‌پاش
 سه‌ده‌ده‌که‌وه‌هات، ئه‌و کاته‌ په‌روه‌ردگار به‌ریه‌سته‌که‌ ده‌رچینی و وردو خاشی
 ده‌کاو له‌گه‌ل زه‌وی‌دا ته‌ختی ده‌کا ﴿وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا﴾ هه‌رچی خودا
 واده‌ی پێدا، دپته‌جی و پاشکه‌وتزو هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌ی نیه‌و هه‌رده‌به‌ی بیی.

ئابه‌م شیوه‌ ئه‌م حه‌لقه‌یه‌ی ژبانی ذیلقه‌رنه‌ین کۆتایی هات، به‌راستی ئه‌م
 زاته‌نموونه‌ی فهرمان‌په‌وا‌ی صالح و عادل بوو، خودا ده‌سه‌لاتو هه‌یزی پی
 به‌خشی، سوپا و سامانو هوکاری تری دنیا داگیرکردنی پی‌دا، توانی هه‌موو
 دنیا به‌خۆره‌لاتو خۆرئاوایه‌وه‌ بخاته‌ ژیر رکیفی خۆیه‌وه‌، به‌لام له‌خۆ
 بایی نه‌بوو، جه‌ورو سته‌می له‌ژیر ده‌سته‌کانی نه‌کرد، ئه‌و هه‌موو ولاتو

کیشوهرانه‌ی خستنه ژیر ده‌سه‌لاتی خوینه‌وه، له‌هیچ شوینیک هه‌لسو که‌وتی سته‌مکارانه‌ی له‌گه‌ل دانیشته‌وه‌کانی نه‌کرد، به‌لکوو هه‌ر شوینیکی بگرتایه دادپه‌روه‌ریو چاکه‌کاری تیدا بلاو ده‌کرده‌وه، یارمه‌تی دانیشته‌وانی ده‌دا بو ناوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی ولاتو به‌ریاکردنی ناسایشو به‌رقه‌رار بوونی یه‌کیه‌تی و ته‌بایی و دالده‌دانی هه‌ژارو لیقه‌موماوان ده‌ستی ده‌ست درێژکارانی کۆل ده‌کرد، بوو به‌پشتو په‌نای داماو. هه‌رگیز سه‌رکه‌وته‌نه‌کانی خو‌ی نه‌کرده‌وه‌کاری چه‌وساندنه‌وه‌ی گه‌لو نه‌ته‌وه‌کان، به‌لکوو ده‌سه‌لاتو توانای خو‌ی به‌کار هی‌نا بو چه‌سپاندنی عه‌داله‌تکاری و پیش‌خستنی ولاتو گه‌شه‌کردنی باری ئابووری، قه‌لاچۆکردنی زولم سته‌مکاری و نه‌هیشتنی فیتنه‌و ناشوب له‌ولات‌دا! هه‌موو نه‌و کاره‌ باشانه‌شی ده‌کاته‌ نیشانه‌ی ره‌حمه‌ت و نیعمه‌تی خودا به‌سه‌ر به‌نده‌کانی‌دا و ده‌یانگیریتیه‌وه‌ بو ده‌سه‌لاتی خودا و به‌هی خو‌ی له‌قه‌له‌میان نادا. له‌و کاتانه‌دا که‌ له‌تروپکی سه‌رکه‌وتزو زالبوون‌دایه‌ خودای له‌بیره‌و ئاماژه‌ به‌ده‌سه‌لاتی بی سنووری زاتی پاکی ده‌کا و هه‌موو شتیکی باش وه‌پال په‌روه‌ردگاری خو‌ی ده‌دا!!

ئه‌مجار بزاین یه‌نجوج مه‌نجوج کینو له‌کو‌ی بوونو ئیستا له‌کو‌ینو چیان به‌سه‌ر هاتو چیان به‌سه‌ردی؟

هه‌موو نه‌مانه‌ پرسیارنو خویان ده‌نوینزو ولامیان زه‌حمه‌ت و دژواره‌و ناتواندری به‌دلنیایی ولامیان به‌دینه‌وه‌. چونکه‌ ئیمه‌ چیان لی نازانینو زیاد له‌وه‌ی قورئان ئاماژه‌یان بو ده‌کا و فه‌رمووده‌ی سه‌حیح باسیان ده‌کا، چ سه‌رچاوه‌ی برواپینکراوی ترمان له‌ژیر ده‌ست‌دا نیه‌، قورئان هه‌رنه‌وه‌نده‌ ئاماژه‌ ده‌کا: که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَاةً وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا﴾ ئه‌م ده‌قه‌ش کاتو زه‌مان دیاری نا‌کا! واده‌ی په‌روه‌ردگار به‌وردو خاشکردنی سه‌دده‌که‌، ده‌گونجی هاتیبو رابوردی، وئ ده‌چی نه‌و واده‌یه‌ به‌هاتنی ته‌ته‌رو په‌لاماردانیان بو هه‌موو دونیا و خاپورکردنی هه‌موو نه‌و شارو گوندانه‌ی که‌وته‌

ژیر دهستیان هاتبیته جی، ئەوان بەسەر هەر شوینیکی دا گوزەریان کردبێ وێرانیان کردو، هەر شارو گوندیک کەوتیبته ژیر رکیفیان خاپوریان کردو و دانیشتوانیان کوشت بر کردو!!

لەشوینیکی تردا لەسورەتی (الانبیاء/٩٦) دەفەرموێ: ﴿حتی إذا فتحت یاجوج وماجوج، وهم من کل حدب ینسلون واقترب الوعد الحق...﴾ ئەم دەقە قورئانییەش دووبارە کاتیکی دیاریکراو ناماژ پێ ناکا بۆ هاتنە دەرەوەی یەنجوجو مەنجوج. نزیک بوونەوی وەعدی حق: کە بەمانا نزیکبوونەوی قیامەتە، ئەو هەر لەسەردەمی پێغەمبەرەو ﷺ هاتۆتە جی ... واتە: لەسەردەمی پێغەمبەرەو هاتنی رۆژی قیامەت بەنزیک دادەنرێ، بەلکوو رەوانەکردنی پێغەمبەر ﷺ کراوەتە نیشانی نزیکبوونەوی هاتنی رۆژی قیامەت، ئەوەتا لەشوینیکی تردا قورئان دەفەرموێ: ﴿اقتربت الساعة وانشق القمر﴾ ئەوەشمان لەیاد نەچێ کەچەرخی کات لەحیسابی خودادا زۆر جوداوازه لەچەرخی کاتی حیسابی ئادەمیزاد؛ وێ دەچێ ملیونەها ساڵ تێپەربێی لەنیوان نزیکبوونەوی هاتنی قیامەت و رابوونی دا، بەحیسابی ئادەمیزاد بەدورو درێژ بزاندرێ وەلێ لای خودا ماوەیەکی کورت و کەمە! کەوابێ پێدەچێ روخانی ئەو سەدە لەنیوان نزیکبوونەوی قیامەت: کە سەردەمی پێغەمبەر ﷺ و رۆژگاری ئەمڕۆ ئێمەدا رووی دابی، بەم جۆرە هەڵمەت و هێرشێ مەغۆلو تەتەرەکان کە هەموو ولاتانی خۆرەلاتی گرتەو بریتی بێ لەدەرچوون و بەرەڵا بوونی یاجوج و ماجوج!

فەرموودەیه کی صەحیح و راست هەیه، ئیمامی ئەحمەد و لەسوفیانی ئەوروپییەو لەعەرپەو لەزەینەبی کچی ئەبو سەلەمەو، لەحەبیبە کچی ئومومو حەبیبە کچی ئەبو سەفیان، ئەویش لەدایکیەو (خاتو حەبیبە)، ئەویش لەزەینەبی کچی جەحشەو (خیزانی پێغەمبەر ﷺ) دەفەرموێ: پێغەمبەر ﷺ لەخەو رابوو، دەم چاوی سوور هەلگەرا بوو، لەو حال وەزەعدا

دیفه رموو: ((ویل للعرب من شر قد اقترب. فتح من رد یأجوج
وماجوج مثل هذا)) به قامکه گه وره قامکی شایه تومان حهلقیه کی
دروست کرد، دایکی موسولمانان؛ (زهینده) ده فهرموئ: وتم: نهی
پیغه مبهری خودا! نایا ئیمه به هیلک ده برئین له کاتیکدا پیاوچاکمان
تیدابن؟؟ پیغه مبهه ښه فهرموئ: ((نعم إذا کثر الخبث)) به ئی: نه گهر
خرابه کاری زور بوو.

نهم خه ونه ی پیغه مبهه ښه پیش چواره سده بووه، دواپی هیرشی
ته تارو مه غول بو سهر عالمی ئیسلامی روی داوه، ولاتی موسولمانان
ویرانو خاپور کرد، ته نانهت مهرکه زی خه لافو فرمانپه وایی موسولمانان: که
به غذا بوو له سهر دهستی له شکری هو لاکو ویران کراو دواخه لیفه ی عه عباسی:
که خه لیفه موسته عصیم بوو کوژراو، دانیشتوانی به غداد قه تلز عام کران.
دهی له وانه یه نهم هیرشه ویرانکاریانه ی مه غول ته تار بوو سهر عالمی
ئیسلامی مانای خه ونه که ی پیغه مبهه ښه بی، پاش شه شصده و نه ونه ده ساله
هاتبته دی!!

نهم جار به شوین باسو سهرگورشته ی ذیلقرنه یین دا دیمه نیکی روژی
قیامهت راده نوینی و ده فهرموئ: ﴿وتركنا بعضهم یومئذ یوج فی بعض﴾ لهو
روژه دا: که واده ی خودا دیته دی، خه لکی سهرگردان ده بن، هه موویان
له حه یبه تازو له ترسان تیکه وه ده هاوینو سهریان لی ده شیوی هه موویان
تیکه لو پیکه له ده بن، ده که ونه گهردوشو گهران، وه کوو ده ریا شه پؤل ده دن،
کویان ده کهینه وه به کوکرده وه. جا نهم وه دی هاتنه ی واده ی خودا پیش
زیندو بوونه وه بی و بریتی بی له هاتنی روژی قیامهت و دواپی هاتنی جیهان،
یان پاش زیندو بوونه وه بی: که به جار هه موو مه خلوقات زیندو ده کرینه وه
له گوره کانیاں راست ده بنه وه تیکه وه ده هاوین، به ههر دووبار ده گونجی!

یان مانای نایه ته که بهم جوړه یه: نهو روژه ی سه دده که ده پوخی نهو
 ناجوج ماجوجانه له دوا کتیه که وه دینه دهره وه په لاماری خه لکی ده د نهو
 ده ست ده که نه به ناشوب نانه وه گمردش بهرپا کردنو ویران کردنی ولاتان.
 وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿حتى إذا فتحت يا جوج و ما جوج، وهم
 من كل حذب ينسلون﴾ (الانبیاء/۹۶). نهو کاته ناجوجو ماجوج له هه موو
 بهر زاییو قه لاو په ناگایانه وه به هه له داوان دینه خواریو وه کوو ناگر له پووش
 بهر بی ده که ونه ولاتو همر شوینی پی یدا برؤن ویرانی ده که نه! ده ق نه و ه صفه
 ده سه پی به سهر گه لو نه ته وه ی جه نگیز خان دا، نهو به وو: نهوان له ته پو لکه و
 تور که تور که ی کیشو هری ناسیای ناوه راسته وه هاتنه خواریو نهو هیان به سهر
 عالم هینا که هینایان!! هه موو نه م روداوانه به ماوه یه کی نادیار پیش
 فو وکردن به که په نای دنیا ویران بوون دا رویان داوه!

﴿ونفخ في الصور فجمعناهم جمعا﴾ که کاتی رابوونی قیامت هات
 فوده کری به که په نای صور داو هه موو مه خلوقات زیندو ده که ینه وهو راپیچی
 سارای مه حشر یان ده که یزو کزیان ده که ینه وه بو حیسابو لیکو لینه وهو
 وه رگرتنه وه ی پاداشو سزا.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿قل ان الاولين والآخرين
 لمجموعون الى ميقات يوم معلوم﴾ (الواقعة/۴۹-۵۰). یان ﴿وحشرناهم فلم
 نغادر منهم احدا﴾ (الکھف/۴۷).

نایه ته که دیمه تیکی جهو جولۍ ناده میزاده کان راده نوینی، وینه ی جهو
 جولۍ هه موو ناده میزاد ده کیشی له هه موو رهنگو په گهزو کیشو هرو
 ولاته کان دا، له هه موو چینو توپو سهرده مو روژگار یکن دا ههر له یه که م روژی
 دونیا وه تا کوتایی دنیا، نهو هه موو ناده میزادانه زیندو ده کرینه وه تیکه وه،
 ده هاو نو دینو ده چن، هه موویان ده لی پی سهر خوشو مهستن، وه لی له راستی دا

سهرخ‌شرو مه‌ست نین به‌لام سزای خودا سه‌ختو دژواره، ترسی نه‌و عه‌زابو
سزایه وای لیّ کردون وه‌کوو شه‌پولی ده‌ریا بینو بچن.

سزادانی کافران

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾
الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ
سَمْعًا ﴿١٠١﴾ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِن دُونِي
أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْنَدْنَا جَهَنَّمَ لِّلْكَافِرِينَ نَزْلًا ﴿١٠٢﴾ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ
أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ
فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ﴿١٠٥﴾ ذَلِكَ جَزَاءُهُمْ
جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٠٦﴾

دوای نه‌وهی په‌روهر دگار باسی نه‌وهی کرد: که همر کاتی وه‌ختی رابوونی
قیامت هات، فو ده‌کری به‌که‌ره‌نای صورا، ئاده‌میزاده‌کان له‌گۆره‌کانیان‌دا
راست ده‌کرینه‌وه، نه‌مجار هه‌موویان له‌سارای مه‌حشرده‌ کۆده‌کرینه‌وه بو
حیسابو لی‌کولینه‌وه.

نه‌مجار نه‌وه باس ده‌کا: که نه‌وکاته‌ی دۆزه‌خ نیشانی کافره‌کان ده‌دری،
راده‌نوینری بۆیان باش باش ده‌بینن؛ گۆییان له‌گرمه‌و لرفه‌و نیله‌ نیله‌ی
ته‌فسیری ره‌وان (۳۴)

دهبیو ناتوانن خویانی لی گیل بکن، نهو کافرانه له دونیادا رویان له بانگه وازی خودا وهرده گیرا، خویان له دیتنی ریگای هیدایهت کویر ده کرد، گوئیان له بیستنی حهق کهر ده کردو به هیچ جوړی شوین حهقو راستی نه ده که وتن، پییان وابو نهو خودا دروژنانه ی ده یانپه رستن له عه زابی خودا رزگاریان ده کهن، شه فاعه تیان بو ده کهن!

ده فهرموئ: ﴿وَعَرْضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا﴾ نهو روژه واته روژی قیامت، دۆزه خ به باشی نیشانی کافره کان ده دهین راسته و خو چاویان پی ده کهوئ، نارچه ته و ناخوشتی ههست پی ده کهن، گوئیان له لرفه و ناله یه تی، نه مهش بو نهو ی زوو بکهونه عه زابو نه ندیشه و هه بزائن: که نهوئ جیگایانه و ناتوانن خویانی لی رزگار بکهن!!

نه مجار ره وشتو نیشانه ی نهو کافرانه ی: که شیایو نهو سزاد ژوارهن رون ده کاته و هه ده فهرموئ: ﴿الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِ وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا﴾ واته: عه زابی سهختی دۆزه خ بو نهو کافرانه یه: که له دونیادا خویان گیل کردبو له وه رگرتنی هیدایهتو دۆزینه و هه ریگای حهق، سهیری نیشانه و نایاته کانی خودایان نه ده کرد، لییان ورد نه ده بونه و هه، به جوړیک بگه نه یه قینو دهست بکهن به یه کتاپه رستی خویان له بانگه وازی پیغه مبهرو بانگه وازی نایینی نیسلام کهر کردبو، تاقه تیان نه بوو گوئ له نه صیحهتو نامۆزگاری مامۆستاو ربه رانی نیسلام بگرن، گالتیه یان به زیندوبونه و هه هاتنی روژی قیامت ده هات. شوین ربه زازی شهیتان که و تبه ورنو له تاوانو گومرایی دا روچوو بوون، شهیتان مامۆستاو ری پیشانده ریان بوو وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نَقِيضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ (الزخرف/۳۶).

به‌کورتی:

ئەوان لەدوونیدا خۆیان لەبەینی نیشانەکانی هەبوونی خوداو تاکو
تەنهایی زاتی پاکی کوێر کردبوو، روویان لەبەلگەو نیشانەو نایەتە
بەستراوەکانی قورشان وەردەگێراو گوێی خۆیانیان لێ دەهاخنی وەکوو
لەشونییکی تردا دەفەرموئ: ﴿فَانْهَآ لَا تَعْمَى الْاَبْصَارُ وَلٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ
الَّتِیْ فِی الصُّدُورِ﴾ (الحج/۴۶).

ئەمجار ئەو روون دەکاتەو: کە ئەو کافرانە بەهەلەچون: کە پێیان وایە:
ئەو خودا درۆزنانە یارمەتییان دەدەن و لەچنگ ئەزابی خودا رزگاریان دەکەن;
دەفەرموئ: ﴿اَفَحَسْبُ الَّذِیْنَ كَفَرُوا اَنْ یَّتَّخِذُوا عِبَادِیْ مِنْ دُونِ اُولِیَّاءِ﴾
نایا ئەوانەى کافرنو بپوایان بەتاکو تەنهایی خودا نیە بەندایەتی بۆ من
ناکەن، سەرباری ئەو هەش هاتوون ئەو بەندانەى من: کە لەژێر دەسەلاتی
خۆم دان: وەکوو فریشتەو عیساو ئەمثالی ئەوان، کردویان بەپەرستراوی
خۆیانو بەندایەتیان بۆ ئەنجام دەدەن، پێیان وایە: ئەو بەندایەتیکردنە بۆ
ئەوان سوود بەخشەو ئەزاییان لێ دور دەخاتەو؟ دەتوانن بەرهەلستی خودا
بکەن و ئەهیلن خودا تۆلەیان لێ بسێنن! جا کە مادام ئەوان بیرو باوەریان
و هەایە دەبا سەرەنجامی ئەو بێ ئەقڵی و ئەفامییەیان وەرگیرنەو، با کالەک
بەئەژتۆی خۆیان بشکێنن چونکە ﴿اَنَا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِیْنَ نَارًا﴾ ئێمە
دۆزەخمان بۆ کافرو تاوانباران نامادەکردووە بۆمان کردون بەمەزلۆ شوینی
مانەو و هوانەو، ئای لەو مەزلۆ شوینە؟؟ ئای لەو مەسکەنو شوینی
هوانەو یەى چاوەروانیانە، بۆیان دەردەکەوئ چون مەزلۆیکەو چون بۆیان
نامادە کراوە، بەراستی ئەو دۆزەخەى بۆ ئەوان نامادە کراوەو چاوەروانیانە
خراب شوینیکیو جیگایەکی دژوارو پڕ ئازارو ئەشکەنجەیه! (خودایە
بەنسێمان ئەکەو لێمانی دور خەیهو!)

نه مجار پهروه ردگار ناده میزادان له بی عه قلی و نه فامی کافره کان ناگادار ده کاته وه، کرده وه وه له لویستو بیرو باوهره کان کیشانه ده کاو له سهنکی مهحه کیان ده داو ده فهرموی: ﴿قُل: هل ننبکم بالأخسرین أعمالاً﴾ نهی روحه ممه د! بهو کافره سهر ره قانه بلئی: نایا من هه والتان نه ده می به خه ساره تمه ندرین کهسانیک له کرده وه کانیا ن دا؟ نه لیم: کی له هه موو کهس زراتر به هه له چووه؟ نهو کهسانه تان بو ده ست نیشان نه کهم: که خویان ماندو کیده وه له کارو کرده وه یه کنداو به هیوا ی پاداشو جهزا وه رگرتنه وهن کهچی به هیلاک چو نو ناکام به پیچه وانهی مه به ستو هیوایان بسو. پیتان بلیم: نهو کهسانه کین؟ ﴿الذین ضل سعيهم في الحياة الدنيا وهم يحسبون أنهم يحسنون صنعا﴾ نهوانه کو مه لیکن به هه له چون، هه له خه له تاو نو ریگیان لی تیکن بهو وه گومراییو کردو کو یان بیهوده یه و مایه پوچن، له حالیکندا بو خویان وا ده زانن کرده وه کانیا ن باشو سود به خشه بزیان! چونکه نهوان له گومرایی دا ده زینو هه ست به سهر لی شیواوی و هه له خه له تاوی خویان ناکهن، روچون له گومرایی داو له م کرده وه کو ششه بیهوده یه واز ناهینن! له وه بهو لاهو بزیان ده رده کهوی چهند خه ساره ت مه ندزو چهند مالو یزانو به د به ختو نه گبه تن!!

هو ی نهو خه ساره تمه ندیو به د به ختییه یان نه وه یه: ﴿أولئك الذین کفروا بآیات ربهم ولقائه فحبطت أعمالهم﴾ واته: نهوانه ی خه ساره تمه ندو به د به ختن، نهو کهسانه ن: که نینکاری نایاتی پهروه ردگار ده کهن، بروایان به به لگمی ته کوینی و نایاتی قورئان نیه: که تا کو ته نهایی خودا ده چه سپینن، بروایان به زیندو بوونه وهو حیسابو لی کو لینه وهو گه یشتن به زاتی پهروه ردگارو روداو هکانی تری قیامت نیه.

نهوانه کرده وه کانیا ن پوچ کراوه ته وه، کرده وه کانیا ن بی سوودو بی ناکامه، ﴿فلا نقیم لهم يوم القيامة وزناً﴾ کرده وه کانیا ن هیچ نرخو ریزو گرانیه کیان له تهرارووی نه عمل دا نیه، هیچ نه همیه تیا ن پی ناده یین، پاداشو پاساوی کرده وه کانیا ن نیه، چونکه کرده وه کانیا ن بی خیرن!

نیترو شو کاته جه‌زای دادوهرانه بژیان له‌سهر کرده‌وه‌کانیان دۆزه‌خه، وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هِزْوًا﴾ واته: شو هه‌موو هه‌ره‌شو سزاو عه‌زابه له‌سهر کرده‌وه به‌تاله‌کانیان له‌ناگری دۆزه‌خدا به‌هوی کوفرو بی‌دنی و گالت‌کردن‌یان به‌نایاتی خوداو قه‌شمه‌ری کردن‌یان به‌پیغه‌مبه‌رانو به‌موعجیزه‌کانیانه، هه‌ر به‌وه‌نده نه‌وه‌ستان برپا به‌په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌کان نه‌کهن، به‌لکوو شو جو‌ره نه‌حه‌قی و نه‌فامیه‌شیان نواندن!!

پاداشی موسولمانانو به‌فراوانی زانیاری خوداو تاک و ته‌نهایی

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾ خَلِدِينَ

فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾ قُلْ لَّوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي

لَفِغَدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾ قُلْ

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا

إِلْقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

دوای شه‌وی په‌روهردگار باسی شو سزاو عه‌زابه‌ی کرد: که بۆ کافره‌کانی ئاماده‌کرده، هه‌روه‌ها باسی شو نازو نیعمه‌ته‌یشی کرد: که بۆ خودا‌په‌رستانی داناه، کۆتایی سوره‌ته‌که به‌وه‌ دینی: که زانیاری خودا به‌فراوانو بی‌سه‌روینه‌و هه‌رگیز کۆتایی نایه، نه‌مجار شه‌وش روون

ده کاته‌وه: که موحه‌ممه‌د ناده‌میزادیکه وه‌کرو باقی ناده‌میزادانی ترو خودا
 هه‌لی بژاردوه بۆ رابه‌ریو کردویه‌تی به‌پیغه‌مبه‌رو نیگاو سروشی بۆ ناردوه!
 نه‌وه‌شمان پی راده‌گه‌یه‌نی: که رزگار بوونو سهر‌فرازی له‌دونیاو قیامه‌ت‌دا به‌وه
 ده‌بی ئینسان یه‌کتا‌پهرست بیو کرداری چاک بکاو که‌س نه‌کاته‌ هاوه‌لی خودا.
 ده‌باره‌ی هۆکاری نازل‌بوونی نایه‌تی ژماره (۱۰۹) ﴿قُلْ لَوْ كَانَ
 الْبَحْرُ...﴾ حاکمو هی تریش له‌ئینو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌تیاں کردوه؛
 فهرموویه‌تی: قور‌ه‌یشیه‌کان به‌جوله‌که‌کانیاں گوت پرسیا‌ریکمان پی بلین با
 له‌مو کابرایه‌ی بکه‌ین (مه‌به‌ستییاں پیغه‌مبه‌ر بوو ﷺ) شه‌وانیش وتیاں:
 پرسیا‌ری لی بکه‌ن ده‌باره‌ی (روح) بلین: پیمان بلی: روح چی‌هو چۆنه‌؟
 شه‌وانیش پرسیا‌ریان لی کرد، ئیتر نایه‌تی ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ، قُلِ
 الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ نازل بوو، جوله‌که‌کان
 وتیاں: ئیمه‌ زانیاری زۆرمان دراوه‌تی، شه‌وه‌ نیه‌ ته‌وراتمان دراوه‌تی! که‌سیک
 ته‌وراتی پی درابی زانیاری خیرو بی‌ریکی زۆری دراوه‌تی! شه‌مجار نایه‌تی
 ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكَلَّمْتَ رَبِّي...﴾ نازل بوو.

ده‌باره‌ی هۆکاری نازل‌بووی نایه‌تی ژماره (۱۱۰) ئینو شه‌بی حاته‌م
 له‌مو‌جاهیده‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پیاویکی موسولمان له‌دژی کافران
 ده‌جه‌نگاو شوینه‌که‌ی ترسناک بوو، پی خوش بوو خه‌لکی شوینه‌که‌ی ببینو
 چاویان لی بی له‌ج شوینیکی خه‌ته‌ره. ئیتر په‌روهر‌دگار نایه‌تی ﴿فَمَنْ كَانَ
 يَرْجُو...﴾ نازل کرد.

ئینو شه‌بی حاته‌مو ئینو شه‌بی دونیا له‌کتی‌بی (الاخلاص)‌دا
 له‌طاووسه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌لین: پیاویک وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! من
 له‌غه‌زادا سه‌نگه‌ر ده‌گرمو راده‌ه‌ستم مه‌به‌ستم ره‌زامه‌ندیی خودایه‌، به‌لام
 له‌هه‌مان کاته‌دا پیم خۆشه‌ خه‌لکه‌که‌ له‌مو شوینه‌ بم بینو بزانه‌ن له‌ج
 شوینیکی خه‌ته‌رم، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ولامی نه‌دایه‌وه هه‌تا نایه‌تی ﴿فَمَنْ يَرْجُو

لقاء ربه، فليعمل عملاً صالحاً، ولا يشرك بعبادة ربه أحداً﴾ نازل بوو. هندیك دهلین: نعم هدیته مورسهله، حاكم له (المستدرک) دا دهفهرموئ: مهووصولو طاووس لهئینو عهیباسهوه ریوایهتی کردوهو لهسهر مهرجی پیرانی فهرمووده (موسلیمو بوخاری) تهصحیحی کردوه.

ئیتاش بابزانین پاداشو سهرهنجامی خوداپهستان چۆنهو چیه؟ دهفهرموئ: ﴿ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات كانت لهم جنات الفردوس نزلاً﴾ خوشبهختو کامهپان ئهو کهسانه پوایان بهخودا کردوه، شوین پهیامی پیغهمبهرهکانی کهوتوون، کارو کردهوهی باشیان نهنجام داوه، بیگومان نهوانهی تیمانیان هیئاوه یهکتاپهستیان کردوه، پهیامی پیغهمبهریان کردوه بهمهنهجو رتبازی خوین، کردهوهی باشو بهسوودیان نهنجام داوه، پاریزگاری ئهرکهکانی سهرشانیان کردوه، هیوای رهزامهندیی خودایان ههیه، ههرچی دهیکهن مهبهستیان خودایمو خالص بوئوئ دهکهن، نهوانه باغهکانی فیردهوس شوینو جیگای هموانهوهو رابواردنیانه. ئهو باغانهی فیردهوس لای ژورووی بههشتهو فراوانترینو باشترین شوینی بههشتهی رازاوهیه، نامادهکراوه بو خوداپهستانو بهجوانترین شیوهو شیواز رازائیندراوهموهو نامادهکراوه. (خودایه بهنسیبمانی بکهی!).

لهصهحیحی بوخاریو موسلیمدا لهئهبو هورهیرهوه ریوایهت کراوه؛ دهلئ: پیغهمبهر ﷺ فهرموویهتی: ((اذا سألتم الله الجنة، فأسأله الفردوس، فإنه أعلى الجنة، وأوسط الجنة، ومنه تفرج أنهار الجنة)).

بهلئ بهدهقی نایهتهکه خوداپهستان لهباغهکانی فیردهوسدا بو ههتا ههتایه دهمیننهوه، وهلئ نهفسی ئادهمیزاد حولحولییهو هزی لهگۆرانکاری ههیه، پیی ناخوشه بو ههتا ههتایه لهشوئنیك بمینیتتهوه، دهیهوئ حالو گۆرانی بهسهردا بی، جاکه دلنیاوو لهبردهوامی نیعمهتو خوشی لهوانهیه وهرز بیو بیوهوئ باری لی بگۆرئ، جا بو لابردنی ئهو خهیاوو رهواندنهوهی ئهو

جۆره بۆچونه، فرموی: ﴿خالدین فیها، لا یفون عنها حولا﴾ بۆ ههتا ههتایه لهو بهههشته خۆشو رازاوه‌دا ده‌مینه‌وه‌و هه‌رگیز نایانه‌وئێ لێی ده‌رچنۆ هه‌وئێ ئه‌وه ناده‌ن ئه‌و حاله‌یان لێ بگۆڕێ و بکه‌ونه بارو دۆخیکێ ترو بگۆڕینه‌وه بۆ جیگایه‌کی تر!

به‌راستی ئه‌مه له‌فته‌یه‌کی وردو سه‌رنج راکێشه، قوڵۆ کاریگه‌ره له‌ده‌روونی ئاده‌میزادا، پتویستی به‌لێ وردبونه‌وه‌و تێپامازو هه‌لوێسته هه‌یه‌ به‌و رسته کورته پێ مانایه سه‌رباری ئه‌وه: که گومانی ئه‌وه ده‌په‌وینێته‌وه که به‌هه‌شتیه‌کان له‌به‌هه‌شت و په‌رژین، ئه‌وپه‌ری خۆشو د‌ل‌گیری به‌هه‌شتیشی تیدا رانویژاوه! کوردی وته‌نی: هه‌نده خۆشو د‌ل‌گیره که‌س د‌ل‌ی نایه‌لێی بگۆڕینه‌وه، که‌س تێیدا بێ تاقت نابێ، که‌س لێی و په‌رژ نابێ، ده‌م له‌دوای ده‌م سات له‌دوای سات زیاتر د‌ل‌یان پێدا ده‌چی و له‌د‌ل‌یان شیرین تر ده‌بێ و پتر وه‌گه‌ری ده‌بن!

سروشتی ئاده‌میزاد که له‌دونیادا به‌و شیوه دا‌پ‌ژاوه هیکمه‌تیکێ خودایی‌یه‌و بۆ ئه‌وه‌یه له‌گه‌ڵ ژبانی سه‌ر زه‌وی بگونجی و بتوانی رۆلی خۆی تیدا بگێڕێ، ئه‌رکی جێنیشینی خۆی له‌سه‌ر زه‌وی ئه‌نجام بدا، ئاده‌میزاد له‌ژبانی دونیادا پتویستی به‌گۆڕینۆ گه‌شه کردنۆ پێش خستنی ژبانی خۆی هه‌یه، تا ده‌گاته ئه‌و ئه‌ندازه‌یه‌ی له‌عیلمی خودادا بۆی دیاریکراوه. بۆیه خۆشه‌ویستی گۆڕینۆ گۆڕانکاری له‌سروشتی‌دا دا‌پ‌ژاوه‌و هه‌زی له‌پشکنینۆ قێربونۆ ئالۆ گۆڕی حالۆ وه‌زعی خۆی و ده‌ورو به‌ری هه‌یه، ئاره‌زوی گۆڕینی بارودۆخو شوینۆ جیگای خانو به‌ره‌ی هه‌یه، ده‌یه‌وئێ دیمه‌نه‌کانی پێش چاوی بگۆڕینۆ یاساو رێسا‌کانی ژبانی گۆڕانکاریان تیدا بێته‌ جێ! هه‌موو ئه‌م دیارده‌و هه‌زو ئاره‌زو وێسته‌مه‌نیانه‌ی ئاده‌میزاد بۆ ئه‌وه‌یه: گۆڕانکاری له‌واقیعی ژبان‌دا ئه‌نجام بداو رۆلی کاریگه‌ر له‌سروشته‌دا بگێڕێ و نه‌هینی‌یه‌کانی بوونه‌وه‌ر ئاشکرا بکا، دا‌ه‌ینانۆ ده‌ست ره‌نگینی له‌یاسای

کۆمه لدا بنۆینی، شان به شانی ئەم گۆرپانکارییانه زانستو زانیاری به ره و پیش
بچی و پله به پله بگاته ئەو پله به ره زی خودا بۆی دیاری کردوه و بتوانی
سروشت بخاته گەر بۆ خزمه تی مرۆفایه تی و مرۆفایه تیش به کار بینی بۆ
ئه نجام دانی به ندایه تی کردنی راستالانه بۆ به دیهینهری بونه و هرو بهم جۆره
به خته وهری ههردوو جیهان دهسته بهر بکا.

جا که له ژبانی دنیادا ئەم سروشته ئاده میزادییه گونجاو بی بۆ
جێشینی ئاده میزاد له زهوی دا، ئەوه بیگومان له به ههشتدا سروشته
ئاده میزادییه که رۆلی نامینی و له گه ل ژبانی به ههشتدا ناگونجی، چونکه
به ههشت بۆ خۆی مه نزلگایه کی تیرو ته سه لو رازاوه و بی که و کوری یه،
له هه مو رویه که وه که مالی مو طلقی هه یه و ته معای ئەوه ناکرێ به ره و
پیشتر و رازاوه تر بی، به لکو ته صه وریش ناکرێ.

که وای ئەم سروشته ئاده میزادییه ی دنیایا له قیامه تدا چ رۆلیکی
نامینی و له کار ده که وێ. خۆ ئە گەر نه فسی ئاده میزاد بهم سروشته دنیایی یه
خۆی بمینی ته وه له قیامه تیشدا هه مان رۆلی کاریگه ری هه بی، ئەمجار له و
نازو نیعمه ته نه پراوه دا ژبان به سه ر به ری، پاش ماوه یه ک ئەم نازو نیعمه ته
ده بیته دۆزه خ بۆ ئەو نه فسه سروشت حول حولیه. به لکو هه مو به ههشت
ده بیته به ندینه خانه بۆ به هه شتیازو هه زیان له وه ده بی ماوه یه ک لی ی پرۆنه
ده ری ته بدیل هه وایه ک ئە نجام بهن!

وه لی خودای زاناو داناو به دیهینهر، خۆی ئەم نه فسه ی ئاده میزادی به دی
هی ناوه و خۆشی له هه مو کهس با شتر ده زانی چۆنه و چیه، به قودره تو زانی
خۆی ئەو سروشته دنیایی یه لی داده پرسی وای رام ده کا: که هه رگیزاو
هه رگیز به خه یالیش وه رز بوونی له و به هه شته به سه ر دلدا رانه بوو. بۆ مه تا
هه تایه لی ی تیر نه بی و کات دوا کات له دلی شیرینتر بی!

ته‌مجار باسی گه‌وره‌یی و فه‌ری قورشان دینیتته پیشه‌وه و ته‌سه‌ووری زانیاری ناده‌میزاد ده‌کا، که له‌به‌رامبهر زانیاری خردادا وه‌کوو نه‌بو وایه. زانیاری په‌روه‌ر دگار له‌زه‌ینی ناده‌میزاد نزیک ده‌کاته‌وه به‌وه که ده‌یخاته جوار چیه‌ی نمونه‌یه‌کی ماددی بینراوه‌و، ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَّكُلَّمَاتِ رَبِّي لَنَفَذَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفُذَ كَلِمَاتِ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا﴾ نه‌ی پیغه‌مبهر! به‌و موشریکانه بلّی: نه‌گهر وشو رسته‌کانی زانیاری خودا بنووسرته‌وه، هه‌موو ناوی ده‌ریاکان بینه‌مه‌ره‌که‌بی نه‌و قه‌له‌مو پی‌نووسه‌ی وشو زانیاری په‌روه‌ر دگاری پی‌ده‌نووسرته‌وه، بی‌گومان ناوی ده‌ریاکان کوتایی دیت پیش نه‌وه‌ی وشو رسته‌کانی زانیاری خودا ته‌واو بی‌ی، نه‌گهر ده‌ریایه‌کی تریش بخه‌ینه پالّی و ده‌ریایه‌کی ترویه‌کی تریش بخه‌ینه پالّی و بکرینه مه‌ره‌که‌ب ده‌ریاکان ده‌پینه‌وه هیشتا وشو رسته‌کانی خودا به‌کوتا نایه‌ن! چونکه زانیاری خودا بی‌پایانه و سه‌رو بنی نیه، به‌لام ده‌ریاکان سه‌رو بنیان هه‌یه و کوتایییان دئ، نایه‌ته‌که ناماژه‌یه به‌زوری و به‌فراوانی زانیاری خودا و نه‌پراوه‌ی به‌جۆریک که قه‌له‌مو کتیبو نووسین کۆنترۆلی ناکه‌نو ده‌ره‌قه‌تی نایه‌ن!

ته‌نانه‌ت نه‌گهر هه‌رچی چیلکه‌و داری سه‌ر زه‌وی هه‌یه بینه‌قه‌له‌می نووسین و ده‌ریابیتته مه‌ره‌که‌بو حه‌وت ده‌ریای تریش بینه‌پالّی و زانیاری خودایان پی‌بنووسرئ ده‌ریاکان ته‌واو ده‌بنو که‌لیماتی خودا کوتایییان نایه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامَ، وَالْبَحْرُ يَمْدَهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (لقمان/۲۷).

ره‌یه‌یی کوپی نه‌نه‌س ده‌لّی: زانیاری هه‌مه‌رو ناده‌میزاد له‌به‌رامبهر زانیاری خودا وه‌کوو دلۆپه‌ ناویک وایه له‌به‌رامبهر ناوی ده‌ریاکان هه‌موویان!

ده‌گیرنموه ده‌لین: حویه‌ی کورپی نه‌خطببی جوله‌که به‌موسولمانه‌کانی
گوت: من سه‌یرم لی دئ، ئیوه له‌قورئانه‌که‌تان‌دا هاتووہ ﴿ومن یؤت الحکمة
فقد اوتی خیراً کثیراً﴾ که‌چی له‌همان کات‌دا نایه‌تیکی تر ده‌خویننموه که
ده‌لئ ﴿وما اوتیتم من العلم الا قلیلاً﴾ نه‌مه‌چه‌ندی به‌چه‌نده؟ واته:
به‌خه‌یالی خۆی دژایه‌تی له‌نیوان نایه‌ته‌کان‌دا دۆزیبوه‌وه! ئیتر نه‌م نایه‌ته‌نازل
بوو ﴿قل لو کان البحر مداداً... الا‌یة﴾ بۆ ده‌م کوتکردنی نه‌م جوړه
هه‌له‌وه‌پانه! بیگومان زانیاری تازه‌هوه‌ی چه‌سپاندوه: که‌زوه‌ی ناسمانه‌کان
دا هینده‌ نیعمه‌ت زۆرن له‌ژماره‌ نایه‌نو سه‌ر ژمیر ناکرتن!

خواه‌نی ته‌فسیری مه‌راغی له‌ته‌فسیره‌که‌ی‌دا وته‌یه‌کی مامۆستا
(جینس‌ای ئینگلیزی تو‌مار کردوه: که‌ مامۆستای زانیاری ریاضیاتی
ته‌طبیقی‌یه‌ له‌دانیشگای (بنسلفانیا)‌ی شه‌مریکاو له‌روژی (۱۹۲۷/۳/۷)
رای گه‌یاندوه، نه‌مه‌ش تازه‌ترین لی‌کۆلینه‌وه‌ی زانستییه‌ ده‌ریاره‌ی بونه‌وه‌ر.
ده‌لئ:

۱- ته‌مه‌نی زه‌وی نزیکه‌ی دوو ملیون ساله‌.

۲- ئاده‌میزاد نزیکه‌ی سێ سه‌د هه‌زار سالیک ده‌بی له‌سه‌ر زه‌وی په‌یدا
بووه‌.

۳- خۆر له‌سه‌ر نه‌م حاله‌ته‌ی خۆی ده‌می‌نیتوه‌وه بۆ ماوه‌ی هه‌زار هه‌زار
ملیون سالی‌ترو به‌د هوری زه‌وی‌دا ده‌سوپیتوه‌وه وه‌کوو ئیستا.

۴- ئاده‌میزاد له‌داها‌توودا به‌توانا‌تر ده‌بی، به‌ریژه‌ی سێ ملیون هینده‌ی
ئیستاو ژبانی خۆی به‌گو‌یره‌ی بارودۆخی کوره‌ی زه‌وی نه‌و کاته‌ ده‌گونجینی.

۵- له‌مه‌وه‌ بۆمان ده‌رده‌که‌وی ئاده‌میزاد تازه‌په‌یدا بووه له‌سه‌ر زه‌وی
ته‌مه‌نی نه‌و له‌به‌رامبه‌ر زه‌وی‌دا زۆر که‌مو کورته‌ به‌مندالیک‌ی تازه‌له‌دایک‌بوو
ده‌ژمیردرئ، ریژه‌ی زانیاریشی له‌هی مندال‌ تیپه‌ر ناکا. هه‌موو هه‌ول‌و
ته‌قه‌للایه‌کی بۆ ده‌سته‌به‌ر کردنی خۆراکو پۆشاکو خانوو به‌ره‌یه! ئیستا

له‌زۆر کورۆ قوژنی بوونه‌وهر بئی ئاگایه، به‌لام وا خهریکه هه‌ندێ زانیاری
دهرباره‌ی هه‌ندێ له‌جیهانه‌کانی بوونه‌ره‌ر په‌یدا بکا، به‌لام زانیارییه‌کی
سه‌ره‌تاییو که‌مو بئی بایه‌خ..

وئ ده‌چێ له‌مه‌درا ئاده‌میزاد دوو هه‌زار ملیرن سالی تر له‌سه‌ر زه‌وی
بژی!

۶- ئه‌و قه‌بارانه‌ی به‌ده‌وری ئیمه‌ره‌ن ئه‌م سه‌رو ئه‌وسه‌ریان هه‌یه، به‌لام
بۆشایی دوا ئه‌وان ئه‌مسه‌رو ئه‌و سه‌ری نیه، خۆرو مانگۆ مه‌جه‌ره‌کان سه‌رو
بنیان هه‌یه، به‌لام بۆشایی پشت ئه‌وان بئی کۆتاییو سه‌رو بنه!

۷- ئه‌و قه‌باره به‌رزانه‌ی ئیمه‌ ده‌یان بیه‌نینو ئه‌وانه‌ی نایان بیه‌نین
هه‌موویان قه‌باره‌ی خرن وه‌کوو خۆرو مانگۆ زه‌وی..

۸- ئه‌و ئیشاراته لاسلکیانه‌ی له‌نامیری لاسلکی گه‌وره‌وه ده‌رده‌چن
له‌ماوه‌ی که‌مه‌تر له‌حه‌وت چرکه‌دا به‌ده‌وری زه‌وی دا ده‌سه‌رپه‌ته‌وه‌و خولیکه‌ی
ته‌واو ده‌کاو ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ بۆ سه‌ر ئه‌و خاله‌ی لیوه‌ی ده‌رچوه‌!

۹- ئه‌گه‌ر دوورینه‌ی پێشکه‌وتوو گه‌وره‌ دروست بکه‌ینه‌و پئی بروانینه
قه‌باره‌کانی به‌رزایی ته‌ستیره‌کان ده‌بیه‌نین ئیستاش له‌سه‌ر ئه‌و حاله‌ن: که‌ پێش
ملیونه‌ها سال روناکیان بۆ ناردوین.

۱۰- ئه‌مڕۆ ئاده‌میزاد له‌باره‌ی زانیاریو زانسته‌وه به‌ساوا ده‌ژمی‌درئ،
له‌وانه‌یه له‌داها‌توو دا زانیاری وا به‌ده‌ست بیه‌ن: که‌ ئیستا به‌خه‌یالیش په‌ی پئی
نابه‌ین!

۱۱- خێرای ریگا برینی روناکی له‌چرکه‌یه‌که‌دا (۱۸۶) هه‌زار میله،
کاره‌بای (لاسکی)یش هه‌مان خێرای هه‌یه، چونکه‌ له‌جه‌وه‌هر دا یه‌کن. وا
مه‌زنه‌ کراوه: که‌ روناکی به‌ده‌وری بۆشایی کوردو‌ی دا سه‌د هه‌زار ملیون سال
ریگا ده‌برئ، واته‌: روناکی بۆ ئه‌نجامدانی خولیک به‌ده‌وری هه‌موو قه‌باره
به‌رزه‌کان دا که‌ هه‌موویان کۆمه‌له‌ قه‌باره‌یه‌کی خپ پیک ده‌هینن ماوه‌ی سه‌د

هه‌زار ملیون سالی گهره‌که!! نه‌مه له‌کاتیکتدا که له‌ماوه‌ی جهوت چرکه‌دا به‌ده‌وری زه‌وی‌دا خوئیکت نه‌نجام ده‌دا! ده‌ی جا بۆ خۆت ته‌سه‌وری به‌رفراوانی قه‌باره‌کان بکه. جهوت چرکه له‌به‌رامبه‌ر سه‌د هه‌زار ملیون سال‌دا دابنێ. وه‌لی ژماره‌و ره‌قه‌م ناتوانن مه‌سافه‌ی نێوان هیچ دوو خاڵیکی سه‌ر موحیطی بۆشایی کوره‌وی دیاری بکه‌ن!

۱۲- قه‌باره‌ی خۆر ملیون‌نیکو سی سه‌د هه‌زار جار له‌قه‌باره‌ی زه‌وی گه‌وره‌تره، له‌کاتیکا خۆر به‌به‌رده‌هه‌ر ده‌یه‌کی ناو بۆشایی کوره‌وی ده‌ژمێدری و له‌چاو به‌رفراوانی بونه‌وه‌ردا هه‌ر هیچ نمودی نیه! خۆر یه‌کیکه له‌کۆمه‌لیکت له‌کۆمه‌لانی شه‌و کائناتانه‌ی ناو بۆشایی کوره‌وی: که زانای به‌ناو بانگ (سیرز) به‌سی/ملیون کۆمه‌له مه‌زنده‌ی کردون، خۆرو شه‌و نه‌ستێرانه‌ی سه‌ر به‌کۆمه‌له‌ی (خۆری) به‌ردوچکه‌یه‌کن له‌کۆمه‌لیکت له‌و سی هه‌زار کۆمه‌له‌یه!

۱۳- پچه‌کترین نه‌ستێره نه‌ستێره‌ی (فان ماتن) ه، قه‌باره‌ی به‌شه‌ندازی قه‌باره‌ی زه‌وییه. گه‌وره‌ترین نه‌ستێره نه‌ستێره‌ی جه‌وزایه: که بیستو پینج ملیون جار قه‌باره‌ی له‌قه‌باره‌ی خۆر گه‌وره‌تره.

۱۴- خۆر هه‌موو ده‌قیقه‌یه‌ک به‌هۆی به‌خشینی تیشکه‌که‌ی دوو سه‌دو په‌نجا ملیون طعن ماده‌ سه‌رف ده‌کا، واته: له‌روژیکتدا سی سه‌دو شه‌صت هه‌زار ملیون طن وزه ده‌به‌خشی!

۱۵- وا گومان ده‌بری: ئیستا ته‌مه‌نی خۆر ده هه‌زار ملیون سال بی! وا پێ ده‌چێ که ملیون ملیون سالی تر نه‌کوژیته‌وه!

نه‌مه بری لهره‌و بۆچونی زانیانی فه‌له‌که، له‌سه‌رده‌می تازه‌دا به‌لیکۆلینه‌وه مه‌زنده کردن به‌یده‌ستیان کردوه. که ده‌کرێ بکړینه ریخۆشکه‌ره‌و رافه‌کردنی نایه‌تی ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَّكَلِمَاتِ رَبِّي...الآیة﴾.

ئا ئەمەیه کەلیماتی خوداو ئەو مانایە لەنایەتە کەدا مەبەستە، ئەو کەلیماتانەیە کە هەرگیز لەبرانەو نایەزو، عەقل و ھۆشی ئادەمیزاد تییاندا کۆل و کۆلەوارە. زۆر کەس تەمەنی خۆیان لەلێکۆلینەوێ ئەم بوارانەدا خەرج کردووە نەگەییشتونە هیچو بەردەوامیش زانیان خەریکی لێکۆلینەوێ توێژینەوێ زانیاریەکی کەم نەبێ بەدەستیان نەھێناوە.

﴿قُلْ: اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ اِلَيَّ اِنَّمَا الْهُكْمُ لِلّٰهِ وَاحِدٌ﴾ ئەو موخەممەد! بەو موشریکانە بلێ: من تەنھا ئادەمیزادیکم وەکوو ئێوە، لەئادەمیزادییەتی دا هیچم لەئێوە زیاتر نیە، هەرگیز لافی ئەو لێ نادەم: کە من زانیاری ھەموو کەلیماتی خودام بەدەست ھێناوە! من تەنھا ئەو زانیارییەم ھەیە کە خودا قیری کردوم. پەرورەدگار نیگام بۆ دەکا بەو: کە خودای ئێوە خودایەکی تاکو تەنھایە، شیاوی ئەو یە بەندایەتی بۆ بکری و تەنھا ھەر ئەو مافی ئەو یە ھەیە پەرستری! خودایەکی تاکو تەنھاو بێ شەریک و بێ نەظیرە.

ئەم ئادەمیزادیکم وەکوو ئێوە، تەنھا ئەو ئەو لەئێوە جوداوازە کە خودا نیگای بۆ ناردووم کردومی بەپێغەمبەر بۆ سەر ئێوەی ئادەمیزاد رەوانەیی کردوم! ئادەمیزادیکم زانیاریم بۆ دئی لەو سەرچاوە لەبن نەھاتووە لەو زانیارییە بێ سەر و بنە: کە ئەگەر دەریاکان ببنە مەرە کەبو ئەو زانیارییەیان پێ بنوسرتەو دەریاکان کۆتاییان دئی زانستی خودا بەکۆتا نایە.

من ئادەمیزادیکم شوین ھیدایەتی خودا کەوتوو لێ لانا دەم جا ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ کەسیک بەتەمای پاداشی خودایەو دەیەوێ بەر رێژنەو رەحمەتی خودا بکەوێ، بە دڵسۆزانە طاعەتی خودا بکا، تەنھا پەرستش و بەندایەتی بۆ خودا ئەنجام بدات کەس نەکاتە ھاوێ و ھاوشانی خودا، وریابی خۆی لەشیرکی ناشکراو نەینی پیاوی! شیرکی ناشکرا وەکوو پەرستش و گەردنکەچی بۆ ملھوپان و طاغوت و پەرپەوی کردنی فرمان و نەھییەکانیان....ھتد.

شیرکی نه‌نی وه‌کوو کردنی کاری چاکو به‌سوود به‌مه‌ستی ناوو شو‌رات
ده‌کردنو ریا بازی: که شم جو‌ره کرده‌وو هه‌لو‌یستانه پیشیان ده‌گوتری
(الشرك الأصغر).

ئیمامی نه‌حمده له‌مه‌حمودی کو‌ری له‌بیده‌وه فەرمووده‌یه‌کی ریا‌یه‌ت
کردوه ده‌فهرموئ: پی‌غه‌مبەر ﷺ فەرمووده‌تی: ((ان أخوف ما أخاف عليكم
الشرك الأصغر، قالوا: وما الشرك الأصغر يا رسول الله؟ قال الرياء،
يقول الله يوم القيامة، إذا جزى الناس بأعمالهم: اذهبوا إلى الذين كنتم
تراؤون في الدنيا، فانظروا هل تجدون عندهم جزاء؟)).

واته: ئه‌وه‌ی من ترسم هه‌یه له‌سەر ئێ‌وه هاوه‌لدانانی پچوکه، هاوه‌لان
وتیان ئه‌ی پی‌غه‌مبهری خودا! هاوه‌لدانانی پچوک چیه؟ پی‌غه‌مبەر ﷺ
فهرموو: ریا‌بازی‌یه، روژی قیامه‌ت که ئاده‌میزاده‌کان پاداشی کرداره‌کانی
دونیا‌یان وه‌رگرتوه په‌روه‌ردگار به‌ریا‌بازه‌کان ده‌فهرموئ: ئێ‌وه برۆن پاداشی
خۆتان لای ئه‌وانه وه‌ریگرته‌وه که له‌دونیا‌دا ریا‌بازی‌تان بو ده‌کردن، بزائن
ناخو هیچ پاداشیان لایه‌ بتانه‌نی؟؟

ئه‌حمده‌و موسلیمو هی تریش له‌ئێ‌بو هوریه‌روه ئه‌ویش له‌پی‌غه‌مبهره‌وه
فهرمووده‌یه‌کی قودسی ریا‌یه‌ت ده‌کا ده‌فهرموئ: په‌روه‌ردگار ده‌فهرموئ:
(أنا خير الشركاء، فمن عمل عملاً أشرك فيه غيري فأنا بريء منه وهو
للذي أشرك))

ئیمامی رازی ده‌فهرموئ: په‌روه‌ردگار له‌کو‌تایی شم سوره‌ته‌دا له‌سی
نایه‌ت‌دا ئاماژه به‌وه ده‌کا: که له‌قیامه‌ت‌دا خودا ده‌بیندری!
یه‌که‌م: نایه‌تی ﴿اولئك الذين كفروا بآيات ربهم ولقاءه﴾
دو‌وه‌م: نایه‌تی ﴿كانت لهم جنات الفردوس نزلاً﴾
سی‌یه‌م: نایه‌تی ﴿فمن كان يرجو لقاء ربه﴾^(٤).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورہ تی مہریم

ناوانانی ئەم سورەتە بەسورەتی مەدریم لەم پڕۆەییە: کە ناوی خاتو (مەدریم) و چیرۆکی سەکت پڕ بوونی بەحەزەرەتی عیسا بەبێ ئەوەی شووی کردبێ لەخۆگرتووە. باسی لەدایکبوونی عیسا و هەندێ لەموعجیزەکانی تیدا تۆمار کراوە.

پەيوەندى ئەم سورەتە بەسورەتى (الكهف) ھەم روھوھىيە: كە ھەردوو سورەتەكە (الكهف، مريم) چىرۆكى سەرنەج راکىشىيان لەخۆگرتوون. ئەوھەتا سورەتى (الكهف) چىرۆكى ئەصحابولكەھفو چىرۆكى ھەزەرەتى موساۋ ھەزەرەتى خىزرو چىرۆكى ذىلقەرنەينى تىدا بوو.

سوره‌تی (مریم) یشش دوو چیرۆکی سهرسوهرینه‌ری تێدان: یه‌کیکیان: چیرۆکی له‌دایکبوونی هه‌زهره‌تی یه‌حیای کو‌ری زه‌که‌ریا. له‌حالی‌کدا زه‌که‌ریا پی‌رو که‌نه‌فت بوو، خێزانه‌که‌شی نه‌زۆک بوو، واته‌: هه‌زهره‌تی یه‌حیا له‌باوکیکی که‌نه‌فتو دایکیکی نه‌زۆک به‌وه‌له‌د بووه. ئه‌مه‌ش خۆی له‌خۆی‌دا مو‌ع‌جی‌زه بووه. هه‌روه‌ها چیرۆکی له‌دایکبوونی عیسا عليه السلام به‌بێ ئه‌وه‌ی باوکی هه‌بێ.

نەو سەرەسە گەرنگانەن سۆرەتە کە لەخۆی گەرنوون نەمانەن:

۱- یه کتاپه رستی: جه مسهری ئهم سورته ته باسی یه کتاپه رستییه دوور خستنه وهی خودا له وهی: که منداڵو هاوه‌لو خیزانی هه‌بی.

۲- گرنگییه کی زۆر ده‌دا: به‌مه‌وزوعی زیندوو بوونه‌وه‌و هاتنی روژی قیامت: که ئه‌میش پابه‌نده به‌مه‌وزوعی یه‌کتاپهرستییه‌وه، ئه‌م دوو مه‌وزوعه جه‌مسهری سوره‌ته‌که‌منو ئایه‌ته‌کان به‌ده‌وری ئه‌م دوو سه‌ره‌باسه‌دا

دەخولینەووەو شییان دەکەنەووە. هەرۆه‌کوو باقی سوره‌ته مەکیسه‌کانی، تر: که زۆر گرنگی بەم دوو مەزوعە دەدەن!

هەلبەتە چیرۆکنو سەرگورشتە روبەریکی زۆری سوره‌ته‌که‌یان گرتۆتەووە. بەشیکی زۆری سوره‌ته‌که‌ لەم چیرۆک و سەرگوزەشتانە پێک هاتووە، سەرەتا دەست دەکا بەچیرۆکی زەکەرریا و یەحیا، ئەمجار سەرگورشتە‌ی خاتوو مەریەم و لەدایکبوونی حەزرتی عیسا، ئەمجار لایەنێکی چیرۆکی حەزرتی ئیبراهیم و گفتوگۆی لەگەڵ باوکی دا رادەنۆین، ئەمجار هەندێ ئاماژە و تیل نیشان بۆ پێغەمبەرائی وەکوو: ئیساخاق و یەعقوب و موسا و هارون و ئیسماعیل و ئیدریس و ئادەم و نوح دەکا، ئەم چیرۆکانە نزیکە‌ی دووبەش لەسێ بەشی سوره‌ته‌که‌ پێک دەهێنن. مەبەستی سەرەکیش لەم چیرۆکانە چەسپاندنی یەکتاپەرستی و هاتنی رۆژی قیامەت و زیندروبوونەووە و تاکو تەنهایی پەروردگار و بێ هاوێڵ و بێ مندالی و بێ خێزانی زاتی پاکیه‌تی.

هەرۆه‌ها جودا کردنەوێ پەڕەو پڕۆگرامی هیدایەتدراوان لەهێ گومرایان، بۆیە لەسوره‌ته‌که‌دا هەندێ دیمەنی قیامەت رادەنۆین و برێ جەدەلو کێشه‌ لەگەڵ بێ پروایان ساز دەکا، بەشیۆه‌یه‌کی گشتی سییاقی سوره‌ته‌که‌ سەرەبەسە‌کانی لەسێ قۆناغدا نمایش دەکا:

قۆناغی یەکه‌م:

چیرۆکی حەزرتی زەکەرریا و یەحیا و چیرۆکی حەزرتی عیسا و تۆیژینەووە و تەعقیب لەسەر چیرۆکه‌کانو ئەو کێشه‌ و نیزاعە‌ی دەرێاری حەزرتی عیسا لەناو جوله‌که‌و مەسیحی‌یه‌کاندا پەیدا بوو، رادەنۆین!

قۆناغی دووهم:

لایەنێک لەچیرۆکی حەزرتی ئیبراهیم لەگەڵ باوکی و گە‌له‌که‌ی داو گوشە‌گیربوونی حەزرتی ئیبراهیم لییانو قەرەبوو کردنەوێ پەروردگار بۆی،

بەو: کە لەجیاتنی لەدەستدانی گەل و نەتەوە کە ی وەچەو نەوێه کە پیرۆزو
خودا پەرستی بێ بەخشی و چەندەها پیغەمبەر لێوچەو نەوێ نەو رەوانە
کراون، ئەمجار ناماژە دەکا بۆ چیرۆکتو سەرگۆرشتە پیغەمبەرانو ناکام
سەرەنجامی شوێنکەوتوانیانو دژو بەرەهەڵستکارانیان! کۆتایی ئەم قۆناغە
دینێ بەراگەیانندی سەلماندنو چەسپاندنی پەرەدگاریەتی بۆ خوداو تاکو
تەنهایی و بێ هاوێلی، دەفەرموێ: ﴿رب السموات والأرض وما بينهما
فاعبدہ واصطبر لعبادتہ هل تعلم له سمياً؟؟﴾.

قۆناغی سییەم و کۆتایی:

بریتیە لە کێشەو نیزاغی بەرپابوو دەربارە ی زیندوو بوونەو هاتنی
قیامەتو هەندێ دیمەنی ئەو رۆژە سامناکە رادەنۆینێ، وێنە کە ناپەرەزایی
دەربەس بەرامبەر بەوانە ی هاوێلی بۆ خودا قەرار دەدەن رادەگەینێ و
دیمەنێکی کاریگەری لەناوچوونی گەلە پیشینەکان رادەنۆینێ دەفەرموێ:
﴿و کم اهلکنا قبلہم من قرن هل تحس منهم من أحد أو تسمع لهم ركزاً﴾.
سورەتە کە هەمووی مەککەییە، جگە لەئایەتی ژمارە (۵۸) و ئایەتی
(۷۱) ئەوان مەدینەیین.

لەفەزلو ریزی ئەم سورەتەدا موحەممەدی کۆری ئیسحاق لەسیرە کە ی دا
حەدیشێک لەنوممو سەلەمەو رێوایەت دەکا، هەر وەها ئەحمەدی کۆری
حەنبەل لەئێبنو مەسعود وە رێوایەت دەکا دەفەرموێ: جەعفەری کۆری ئەبو
طالب کە لەگەڵ هاوێلاندا سەرەتا کۆچیان کرد بۆ حەبەشەو چوونە لای
نەججاشی داوای لەجەعفەر کرد بزانی ناخۆ قورئانی پیرۆز چۆن باسی
حەزەرەتی عیسا کردو؟ جەعفەر لەسەرەتای سورەتی مەریەم هەندێکی
قورئان بۆ خویندەو.

پارانه‌وه‌ی جه‌زده‌تی زه‌که‌ریی‌او داوا کردنی له‌خودا
بو نه‌وه‌ی منداآلی پی بداو، مزگینتی پیدانی به (یه‌حیا)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كه‌ه‌ی‌ع‌ص ❶ ذِکْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدُ زَكِرِيَّا ❷
اِذْ نَادَى رَبُّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ❸ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ
مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ
شَقِيًّا ❹ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ
أُمْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ❺ يَرِثُنِي وَيَرِثُ
مِنْ عَالٍ يَعْزُوبُ ۖ وَأَجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ❻ يَزَكِّرُنَا
إِنَّا نَبْشُرُكَ بِغُلَامٍ أَكْبَرٍ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا
❷ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ أُمْرَأَتِي
عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ❸ قَالَ كَذَلِكَ
قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ ۖ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ
شَيْئًا ❹ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً ۖ قَالَ آيَتُكَ أَلَّا

تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿١٠﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ
مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾

له‌قورئانی پیروزدا زه‌که‌رییا هه‌شت جار ناوی هاتوو. به‌م جزره
له‌سوره‌تی (آل‌عمران) دا نایه‌تی (۳۷-۳۸)، له‌سوره‌تی (الانعام) دا نایه‌تی
(۸۵)، له‌سوره‌تی (مریم) دا نایه‌تی (۹۲) له‌سوره‌تی (الانبیاء) دا نایه‌تی
(۸۹).

حه‌زهره‌تی زه‌که‌رییا: که باوکی هه‌زهره‌تی یه‌حیا یه‌به‌شو به‌رپرسیارییه‌کی
له‌خزمه‌تکردنی هه‌یکه‌لدا هه‌بوو. هه‌زهره‌تی مهریه‌م: که دایکی نه‌زی کردبوو
بو خزمه‌تکردنی هه‌یکه‌ل، ده‌بوو سه‌رپرشتیاریکی هه‌بی، هه‌زهره‌تی زه‌که‌رییا
بوو به‌سه‌ر پرشتیاری، زه‌که‌رییا به‌خزمایه‌تی ده‌بوو می‌ردی پوری مهریه‌م.
جا که هه‌زهره‌تی زه‌که‌رییا به‌چاوی خۆی هه‌لسو که‌وتی خاتو مهریه‌می
ده‌بینی و ده‌یزانی خودا ریزو که‌دری لی ده‌گریو رزق و رۆژی تاییه‌تی
له‌غدیبه‌وه بو فراهه‌م ده‌هینی، ئه‌ویش هه‌زی چوو ئه‌وه‌ی خودا مندالتیکی
ناوا صالحی پی‌بدا، وه‌کوو قورئان ناماژه‌ی پی ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿هٰذَاكَ
دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ، قَالَ: رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً، اِنَّكَ سَمِيعُ
الدَّعَاءِ﴾ (آل‌عمران/۳۸). ئیتر په‌روه‌ردگار دو‌عا که‌ی گیرا کردو فریشته‌ی ناره‌ه
خواری موژده‌ی یه‌حیا یان پی دا، ئه‌و کاته هه‌زهره‌تی زه‌که‌رییا له‌ته‌مه‌نی
پیری دا بوو، خیزانه‌که‌شی نه‌زۆک بوو! باوکی زه‌که‌رییا ناوی (به‌رخیا) بوو.
پیوسته‌ ناماژه‌ی ئه‌وه‌ش بکه‌ین: که کابرایه‌کی تر هه‌یه به‌ناوی (زه‌که‌رییای
کوری به‌رخیا) کتیبیکی قانونی داناوه، هاوچه‌رخ (داریوس) بوو نه‌زیکه‌ی
سی سه‌ده‌ پێش هه‌زهره‌تی عیسا بووه.^(۵)

(۵) قصص الانبياء للنجار (ص ۳۶۸).

﴿كهيص﴾ ئەم وشەيە بەم شىۋەيە دەخوئندرتەو: (كاف، ها، يا، عین، صاد.) بەلام دەبى لەخوئندنەودا نوونى (عين) ەكە لە (صاد) دا دەغم بکەين!

وہ کوو لەوہ پيش چەند جارێک نامازەمان پى کردو، مەبەست بەھينانى ئەم جۆرە پیتانە بەداپراوى پچر پچرى لەسەرەتای ھەندى سورتدا بۆ تەحەددا کردنى عەرەبو غەيرى عەرەبە، تەحەددايان دەکاو پىيان دەلى: ئەم قورئانە لەم جۆرە پیتو وشانە پىک ھاتوو. دەى کە ئىوہ نازانو بەخۆتان رادەپەرموون: وینەى ئەم قورئانە يان وینەى (دە) سورت يان وینەى سوپەتیکى ئەم قورئانە با کورتترین سوپەتیشى بى بخەنە بەردەست! ئەوہ عەرزو ئەوہ گەز! ھەلبەتە ئەوہ ھەزارو چوارسەدو بیست سألە قورئان ئەم تەحەددايەى کردو و تا ئیستا بەمەلایین نووسەرو شاعیرو رەوانبىژى عەرەبو غەيرى عەرەب ھاتوونو رۆیشتون، ئەگەر بۆيان بکرایە ئەم تەحەداو بۆردانەيان قبوول نەدەکردو بەرەنگاریان دەکردو، بەلام دیارە کەس ناتوانى و کەس نەیتوانیو ئەو تەحەددايە رەت بکاتەو! چونکە قورئان شاکاری یەزدانەو ھەر کەسێ بەرەنگارى بکا سەرى خۆى لەبەرد دەداو ناماقولى دەکاو دەبیتە گالتەچى زەمانە!

ھەندىک پىيان وایە: ئەم پیتانە بى مانان، يان ئیشارە دەکەن بۆ نەینى یەکی تايبەتى، يان ناوہ بۆ فلان، يان ناوہ لئاوہ بۆ فیسار! بەلام ئیمامى رازى دەفەرموى: دروست نیە، پەرورەدگار شتىک بخاتە ناو کتیبى خۆیەو: کە لۆغەت ھەلى نەگرێ. بەحەقیقەتو بەمەجاز مانا نەگەيەن! چونکە ئەگەر ئیمە ئەم دەرگایە بکەینەو، ئەو کاتە رىگا بۆ ئەوانە دەکەینەو: کە دەلىن: ھەموو وشەو رستەيەک مانایەکی (ظاہیر) و مانایەکی (باطنى) ھەيە، ئەمجار ئەوانە بەئارەزوئى خۆيان بەبى بەلگە مانا (باطن) یەکە دەستنیشان دەکەن! ئەگینا چ بەلگەيەک ھەيە پیتی (کاف) بسەپینى بەسەر (الکریم)

یان (الکبیر) که ناوی خودان، یان ناویکی پیغمبر ﷺ یان ناوه ناویکی، یان ناماره بی بۆ فرشته یان به هشت یان دوزه یان بۆ شتیکی تر؟؟ بیگومان داپرینی نهم پسته به سر یه کی لهم مانایانه دا سه پاندنی شتی بی به لگه یه به سر شتدا!!

﴿ذکر رحمة ربك عبده زكريا﴾ نهمه یادو بیر خستنه وهی ره حمه تو نیعمه تی خودای تویه نهی موحه ممه دا! بۆ بهنده ی راستا و خودا ناسی خوی؛ که زه که ریایه، بۆ توی ده گیرینه وه بۆ نه وهی په ندو نامۆزگاری لی وه ریگری، پی پی به ره وه ربی، زه که ریایه پیغمبر کی ریزدار بوو له پیغمبره بهر تیره کانی نه تهمه ی ئیسرائیل. خیزانه که ی پوری حه زره تی عیسا بووه (هه ندیک ده لئین: پوری مهریه م بووه).

حه زره تی زه که ریایه دارتاش بووه، به دارتاشی خوی زیانده وه.

﴿إذ نادى ربه نداء خفياً﴾ نهو کاته ی به نه یینی و په نامه کی له خودا پارایمه وه، وا له خودا پارایمه وه کهس ناگای لی نه بی، له ریایازی دوور بی، گۆشه گیر یوو له خه لکو نه مجار له بهر خودا پارایمه وه لا لایمه وه دهستی نزای بهرز کرده وه، شکوای حالی خوی کردو چی غه مو په ژاره ی له دلی دابوو خسته یو (هه مرچه نه ده خودا به بی نه وهش دهیزانی چ له دلی دایه). وه لی غه مبارو په ژمورده به پارانه وه غه م هه لپشتن دلی نارام ده گریو پی پی خۆشه پیداوستی خوی رابگه یه نی! په ره ردگاریش: که خاوه نی ره حه مو به زه ییسه بۆ به نه ده کانی ناگاداری سروشتی ئاده میزاده پی پی خۆشه هاواری لی بکه ن، هانای بۆ بهرن، دلهنگی خۆیانی بۆ لا بهرز بکه نه وه، نه وه تا فرمانی پی کردون بانگی لی بکه ن، دوعا و پارانه وهی ئاراسته بکه ن بۆ نه وهی نه عصبایان خا و بینه وه، قورسای و نا په حه تیایان له سر سوک بی، هه ست بکه ن که داوای یارمه تی و لابرده نی غه مو په ژاره یان له که سیکت کرده خاوه نی هیزو توانایه، که ریمی کارسازه و فریاد ره سه. هه ست بکه ن: که په یه وه ندییان

بەزاتىكەۋە ھەيە ھەر كەسنىك بەدلۇ ئىخلاص پەنای بۇ بەرى ناھومىد نابی،
ھەر كەسى پىشتى پى بىستى رەنج بەخەسار نىە!

نەمجار شىۋەى دوعاۋ نزاكە شى دەكاتەۋە ﴿قَالَ: رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي﴾ نەى خودايە! ئەمن ئىسقانەكانم پۆلكاۋن، ھىزىم تىدا نەماۋە، پىرو
كەنەفت بووم، چونكە: ئىسقان راگرو جىسرو كۆلەكەى جەستەىە، كە ئەو
پۆلكا ئىتر ھەموو جەستە دەپۆلكى، ھىچ ئەندامىكى لەش ھىزو تواناى تىدا
نامىنىۋ ئىركى خۇيان نەنجام نادەن ھەروەھا ﴿وَاشْتَغَلَ الرَّأْسُ شَيْئًا﴾ موى
سەرم دەلىۋى گرى تىبەر بوو، زۆر بەخىراى رەشى مووى سەرم سى
ھەلدە گەپىۋ ھەر دەلىۋى ئاگر بەربوۋەتە پۆشۈ پەلاشو پىۋە دەچى رەشايى
لەسەرم نەھىلى.

حاجى وتەنى:

كويستنانان خال خال بسەفرى ناچىتۇ!

يارم تـوـراۋەو ئاشتى نـابىتۇ!

پەروەردگارا! ئەمە ھالى مەنە لەپىرىۋ كەنەفتەىىۋ پەككەۋتەىىدا
ھانات بۇ دىنم لىت دەپارپىمەۋ، بەفريام كەۋەو ناھومىد مەكە. ﴿وَلَمْ أَكُنْ
بَدْعًا لَّكَ رَبِّ شَقِيًّا﴾ خودايە! مەن ھىچ كاتى لەناكامى پارانەۋەو دوعا
كردنمدا بۇلاى تۇ ناھومىد نەبووم، ھەرگىز رەنجەپۇ نەبووم، مەن لەۋەپىش
لەكاتى گەنجىۋ بەھىزو توانايىمدا كە ھانام بۇ ھىناۋى فريام كەۋتوۋى، كارى
گرامم بۇ ئاسان بوو، لەتەنگو چەلەمە رزگارت كردوم. ئىستا كە پىرم بوو
ئىسقانم پۆلكاۋن، ھىزو توانام نەماۋە، زىاتر جىگاي بەزەىمىم پىتر بەھىۋاى
فريارەسى تۆم، زۆرتىر پىۋىستىم بەرەحمەتو يارمەتى تۆ ھەيە، ھىۋادارم
بەھانامەۋە بىۋىۋ نىعمەتو رەھمەتى خۆتم بەسەردا بىۋىۋى!!

ئه‌مجار ئه‌وه‌ی مه‌ترسی لی په‌یدا کردوه رایده‌گه‌یه‌نی‌و عه‌رزى باره‌گای
 په‌روه‌ردگاری ده‌کاوه‌ده‌فرموی: ﴿وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَّ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ
 امْرَأَتِي عَاقِرًا﴾ ئه‌من ترسی ئه‌وه‌م هه‌یه ئامۆزاو خزمه‌کانم له‌دواخۆم کاروباری
 ئایینی به‌باشی ئه‌نجام نه‌ده‌ن، پاش مردنم واز له‌بانگه‌وازی بی ئایین و
 خوداپه‌رستی بینن، سه‌ریاری ئه‌وه‌ی بۆخۆم پیرو که‌نه‌فت بوم خێزانه‌که‌شم
 نه‌زۆکه، منداڵمان نیه‌و وه‌جاخ کوێرم، که‌س نیه‌ جێ نشینم بێ، خزمو که‌سو
 کاره‌کانیشم زۆر رویان له‌ئایین نیه‌و خه‌ریکن رویکه‌نه شه‌رو فساد، ﴿فَهَبْ
 لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا﴾ خودایه‌! له‌لایه‌ن خۆته‌وه به‌لوظفو ره‌حمه‌تی خۆت
 له‌پشتی خۆم کوپێکم پێ به‌خشه، ﴿يَرْثِي﴾ میراتی پێغه‌مبه‌رایه‌تی و رابه‌ری
 ئایینی له‌من بگرێ ﴿وَيَرْثِ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ﴾ میراتو که‌له‌پوری بنه‌مائه‌ی
 یه‌عقووبی کوپی (ماشان) یش وه‌رگرێ که‌ ریش سپێتی و پیاو ماقوولی و
 فرمانه‌وه‌ایی و زانستو زانیاریه‌.

کوله‌بی ده‌لێ: له‌و رۆژگاره‌دا بنه‌مائه‌ی (ماشان) پاشاو فه‌مانه‌وه‌ی
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل بوون. هه‌زه‌ته‌ی زه‌که‌ریاش سه‌رۆکی ئه‌حباره‌کان بوو.
 ﴿وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا﴾ خودایه‌! ئه‌و کوپه‌ی پێم ده‌به‌خشی منداڵێکی
 سālح و راستال بێ، ته‌قواکارو هه‌لێژاره‌ بێ، خۆت له‌کردارو گوفتاری رازی
 بێ، به‌نده‌کانت لی‌ی رازی بنو خۆشیان بوێ، شیاوی ئه‌وه‌ بێ په‌یامی دین
 هه‌لگرێ و بلاوی بکاته‌وه‌و فێری خه‌لکی بکا، رابه‌ری ئایینی و کاروباری
 دونه‌یایی خزمو نه‌ته‌وه‌که‌م بێ! وه‌کوو وتمان: هه‌زه‌ته‌ی زه‌که‌ریا می‌ردی.
 خوشکی خاتو مه‌ریه‌م یان می‌ردی پووری بووه. خاتو مه‌ریه‌مو پووری له‌وه‌چه‌ی
 یه‌عقووب بوونو ده‌چنه‌وه‌ سه‌ر هه‌زه‌ته‌ی سوله‌یمانی کوپی هه‌زه‌ته‌ی داود،
 ئه‌میش کوپی یه‌هوزای کوپی یه‌عقووبه‌.

حه‌زره‌تی زه‌که‌رییا کورپی هه‌زره‌تی هاروونه: که برای هه‌زره‌تی موسا بووه. هه‌زره‌تی هاروونو هه‌زره‌تی موسا کورپی (لاوی) کورپی یه‌عقوبین، پیغه‌مبه‌رایه‌تی له‌وه‌چه‌وه نه‌وه‌ی یه‌عقوبی کورپی ئیسحاق بووه.^(۶)

نموونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره که ده‌فه‌رموئ: ﴿هناك دعا زكريا ربه، قال: رب هب لي من لدنك ذرية طيبة انك سميع الدعاء﴾ (آل عمران/۳۸). یان ﴿وزكريا اذ نادى ربه، رب لا تدروني فرداً وانت خير الوارثين﴾ (الأنبياء/۸۹).

په‌روه‌ردگار دوعاو نزاكه‌ی گه‌را کردو ولامی دایه‌وه‌و نیگای بۆ ناردو فهرمووی: ﴿يا زكريا انا نبشرك بغلام اسمه يحيى لم نجعل له من قبل سمياً﴾ نه‌ی زه‌که‌رییا! ئیمه موژده‌ت ده‌ده‌ینی به‌کورپک: که ناوی یه‌حیای لی ده‌نی‌ی. له‌وه‌پیش که‌س به‌و ناوه ناونه‌نراوه، یان له‌وه‌پیش وینسه‌ی نه‌به‌وه، هه‌سچ مندالیک له‌باوکتو دایکی نه‌زۆک په‌یدا نه‌به‌وه.

ئیبنو عه‌بباس ده‌فه‌رموئ: ﴿لم تلد العواقر قبله مثله﴾ له‌پیش نه‌ودا نه‌زۆک مندالی ئاویان نه‌به‌وه.

ئهمه ئاماره‌یه‌به‌وه: که زه‌که‌رییا و ژنه‌که‌ی هه‌ردوکیان نه‌زۆک بوونو به‌شیوه‌یه‌کی عاده‌تی هی نه‌وه نه‌بوون مندالیان ببی! به‌په‌چه‌وانه‌وه‌ی هه‌زره‌تی ئیبراهیمو خاتو سارای خه‌یزانی نه‌وان که مزگینه‌ی یان پی درا به‌ئیسحاقو سه‌ریان سوپما، سه‌رسوپمانه‌که‌یان له‌به‌ر په‌ریان بوو نه‌ک له‌به‌ر نه‌زۆکیان چونکه نه‌وان سێزده سال پیش نه‌وه هه‌زره‌تی ئیسماعیلیان بوو.

جا که هه‌زره‌تی زه‌که‌رییا ئەم موژده‌ خو‌شه‌ی بیست، سه‌رسوپمانیک روی تیکردو ﴿قال: رب أنى يكون لي غلام؟ وكانت امرأتى عاقراً، وقد بلغت من الكبر عتياً﴾ له‌خو‌شی گه‌راوونی دوعاکه‌ی شاگه‌شکه بوو، هه‌به‌سا،

وتى: خودايە! من چۆن منداڵم دەبى، خىزانە كەم لە تەمەنى گەنجىشىدا نەزۆك بوو، ئىستە كە بۆتە پيرەژن چۆن منداڵى دەبى؟ بۆ خوشم ھىندە پيرو كەنەفت بووم پۆلكاوم لاشەم پيرەلۆك بوو، ئىسقانم ناسك بوونەو، تواناي چوونە لای ئافرەتیشم نەماو، تەراپىم تیدا نەماو...!

پرسىيارو سەرسوپمانەكەى لەو ھەيە: كە بەگۆيرەى عادەتو ھۆكارى روالەتى ئەوان منداڵيان نابى. نەك ئەو ھەي سەرى سوپمايى كە خودا دەسەلاتى ئەو ھەي نىە. حاشا! چونكە زەكەرييا بۆ خۆى داواى لەخودا كرد كە بەلوفتو كەرەمى خۆى، بەدەسەلاتو قودرەتى خۆى كورپىكى پى بدا. واتە: دەفەرموى: خودايە! ئەمن لەكاتى گەنجىو ھەرەتى پياوھەتىدا منداڵم نەبوو. لەبەر ئەو خىزانەكەم نەزۆك بوو، جا ئىستە: كە منىش پير بووم بەروالت ئەو تىپەرپوم منداڵم ببىو خىزانەكەشم وىراى نەزۆكى پير بوو، چۆن منداڵم دەبى؟

﴿قال: كذلك﴾ پەرورەدگار فەرموى: يان ئەو فرىشتەى نىگاكەى ھىنا پى راگەيانەد: كار ئەو ھەيە: كە پىت راگەيانەدراو، ئەو ھەي موزدەت پى دراو دىتە جى، وىراى ئەو ھەي بۆ خۆت كەنەفتو پىرو خىزانەكەشت پىرو نەزۆكە، كورپىكتان پى دەبەخشىن.

﴿قال ربك: هو علي ھىن﴾ خوداى تۆ كە لەو پىش فەضلو ئىحسانى لەگەڵدا كردوى، بەلایەو ئاسانە كە بەو ھالەى خۆتو خىزانەتى پىدان منداڵتان بداتى، چونكە خوداى تۆ كەووستى شتىك ببى جارى وا دەبى بەبى ھۆكارى روالەتیش ئەنجامى دەدا. ھەر شتىك وىستى ببى دەبى دواكەوتنى نىە!!!

ئەمجار شتىكى بۆ باس دەكا: كە لەو ھەش سەرسوپھىنەرترە. دەفەرموى: ﴿وقد خلقتك من قبل ولم تك شيئاً﴾ دروستكردنى ئەو كورپەى موزدەمان پىداوى ھەرچەندە بۆ خۆت پىرو خىزانە نەزۆكە، لەدروستكردنى ئادەمىزاد لەنەبوو ھە گرانترو سەرسوپھىنەرتر نىە. بىگومان من تۆم دروستكردو ھەي

ئاده‌میزاد لهنه‌بوه‌وه، دروستکردنی ئاده‌م نمونه‌ی هه‌موو نموه‌ی ئاده‌مه، ده‌ی که‌وابوو ده‌ستپه‌نگینی له‌دروستکردنی ئاده‌م‌دا ده‌ستپه‌نگینی‌یه له‌هه‌موو ئاده‌میزادا. یان هه‌ر مه‌به‌ست خودی زه‌که‌ریایه‌و ده‌فهرموئ: من له‌هیچه‌وه تۆم دروستکردوه. که‌وابئ هیچ سه‌رت سوپنه‌میئ له‌و موژده‌یه‌ی پئیت دراوه... چونکه که‌سیک بتوانئ زاتو صیفاتو شتیک لهنه‌بوه‌وه بینیتته دی، باشتر ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر گۆرینی زاتو صیفاته‌کان‌دا هه‌یه! نه‌مه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر قودره‌تو به‌توانایی په‌روه‌ردگار به‌نه‌وپه‌ری ره‌هایی‌یه‌وه. چونکه خودا هه‌موو کاریکی لا ئاسانه، به‌لکوو به‌نسیبه‌ت خوداوه کاریک نیه ئاسان بی‌و کاریک گران بی! هه‌موو کاریک بۆ خودا چوون یه‌که‌و ئاسایی و ئاسانه، دروستکردنی ئاده‌م لهنه‌بوه‌وه دروستکردنی ئاده‌میزادیکی تر له‌ریگه‌ی زاوو زیوه یه‌کسانه، که‌سیک بتوانئ زات دروست بکا ئالو گۆرکردنی ره‌وشته‌کانی به‌لاوه ئاسان تر ده‌بی، که‌وابئ زۆر شتیک ئاسایی و ئاسانه: که خودا تواناو ئاماده‌باشی مندالبوون بۆ زه‌که‌ریاو خیزانه‌که‌ی بگپه‌یتته‌وه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکو تر‌دا ده‌فهرموئ: ﴿فَاسْتَجِبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيٰی، وَاصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ﴾ (الانبیاء/۹۰).

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار هه‌والی ئه‌وه‌مان پئ ده‌دا: که هه‌زهرتی زه‌که‌ریا به‌تاسوخ بوو بۆ ئه‌وه‌ی بزانی که‌ی موژده‌که دیتته جئ.

﴿قال: رب اجعل لی آیه﴾ هه‌زهرتی زه‌که‌ریا وتی: خودایه! نیشانه‌و به‌لگه‌یه‌کم پئ بفهرموو: بزانی: که موژده‌که هاتۆته دی! پئیم خۆشه بزانی که‌ی ژنه‌که‌م مندالی له‌سکی ده‌که‌وئ. بۆ ئه‌وه دلم ئارامی تی بکه‌وئ، چونکه مندال له‌سک که‌وتن له‌سه‌ره‌تادا شتیک نادیاره‌و په‌نامه‌کییه، به‌تایبه‌تی له‌نافره‌تیک‌دا که له‌عه‌اده‌تی ژنانه وه‌ستاییتته‌وه.

ئیتیر په‌روه‌ردگار به‌هۆی فریشته‌ی نیگاوه ولامی دایه‌وه: ﴿قال: آیتک ان لا تکلم الناس ثلاث لیل سوياً﴾ فهرمووی: نیشانه‌ی سک پر بوونی

خیزانت نه‌ویه: که ناتوانی سیّ شه‌وو سیّ روژ ناخاوتن له‌گه‌لّ شاده‌میزاددا
 بکه‌ی، نه‌تۆ ساغی و هیچ نه‌خۆشیت تیدا نابی، به‌لام ناتوانی قسه‌ بکه‌ی.
 وه‌کوو له‌نایه‌تیک‌ی تردا ده‌فرموی: ﴿قال: رب اجعل لي آية، قال: آيتك ان لا
 تكلم الناس ثلاثة ايام الا رمزا﴾ (آل عمران/۴۱).

﴿فخرج على قومه من الخراب﴾ نه‌وکاته‌ی زه‌که‌رییا موژده‌ی پیّ درا
 له‌ناو میحرابه‌که‌ی دا بوو: میحرابه‌که‌ی بریتی بوو: له‌ژوریک‌ی پچکۆله
 به‌به‌رزیه‌وه دروست کرابوو، له‌به‌رده‌م عیباده‌تخانه گشتی‌یه‌که‌دابوو،
 میحرابه‌که‌ قاپیه‌کی تیدا بوو به‌چهند پلیکانه‌یه‌ک بۆی سه‌رده‌که‌وت، نه‌و
 که‌سه‌ی له‌ناو هۆده‌که‌دابوایه‌ خه‌لکی ناو عیباده‌تخانه‌که‌ نه‌یانده‌بینی.

جا له‌گه‌لّ موژده‌که‌ی پیّ درا ئیتر زه‌که‌رییا له‌میحرابه‌که‌ی هاته‌ ده‌ره‌وه
 چوه‌ ناو گه‌لو نه‌ته‌وه‌که‌یه‌وه، له‌وه‌پیشیش زه‌که‌رییا هه‌والی نه‌و موژده‌یه‌ی
 پی‌دا بوون.

﴿فاوحى إليهم أن سبحوه بكرة وعشيا﴾ ئیشاره‌ی بۆ کردنو تیی
 گه‌یاندن: که نوژۆ ته‌سبیحات بۆ خودا نه‌نجام بده‌ن به‌یانو ئیواره، هاوه‌لو
 هاوشانی بۆ به‌په‌وا مه‌زانن. له‌هه‌موو له‌ککه‌و عه‌یبو خه‌وشیک به‌دووری
 بگرن! داوای لیّ کردن: که سوپاسی خودا بکه‌ن له‌سه‌ر نه‌و نیعمه‌ته‌ی که
 به‌خشی به‌خۆی نه‌وانیش... نه‌م ئیشاره‌ بۆ کردنو تیگه‌یانندنه‌ یان به‌ده‌ست
 بووه‌ یان به‌نووسین بووه. چونکه‌ زه‌که‌رییا زمانی بۆ قسه‌ کردن له‌گه‌لّ نه‌واندا
 به‌ستراوو، ته‌نیا بۆ ذیکرو یادی خودا زمانی ده‌گه‌را.

حەزرەتی یەحیا ئەدایک دەبی و دەکری بە ییغەمبەر و

شهریعت و یاسای یی دهری

يَسِيحِي خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ ۖ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾
وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالَدَيْهِ وَلَمْ
يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ
وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

جیروؤکی حەزرەتی یەحیا:

له قورئانی پیرۆزدا پینج جار ناوی ههزهره تی یه حیا هاتوه: له (آل عمران/ ۳۹، الانعام/ ۸۵، مریم/ ۱۲و ۷، الانبیاء/ ۹۰) ههزهره تی یه حیا پیاویکی ته قواکارو راستان بووه، خودا په رستی به شیره وه فرچک کردوه. زاناو شاره زابوو له رونکردنه وهی شهره یه تی تهوراتدا، به مندالی کراوه به پیغه مبهرا! هه میسه بانگه وازی ئاده میزادانی ده کرد: بۆ تۆسه گهرانه وه بۆ لای خودا، تۆبه کارانی له چه می نه رده زدا ده شوشتنو له گوناوه پاکی ده کردنه وه. ئیستا که مه سیحی یه کان غوسلی پاک کردنه و هیان له ناودا باوه له مه وهریان گرتووه. پیی ده لێن: (بو حنا المعدادن).

له‌سه‌رده‌می‌ه‌زه‌تی‌یه‌حیا‌دا، له‌فه‌له‌ستین‌فه‌رمان‌په‌ایه‌ک‌ه‌ه‌بو‌ه، ناوی (هیرودس) بو‌وه. برا‌زایه‌کی‌ه‌ه‌بو‌ه‌ ناوی (هیرودیا) بو‌وه، زۆر‌ج‌ران‌و‌ه‌خ‌و‌ش‌ه‌نگ‌ بو‌وه، هیروسی‌مامی‌ه‌زی‌لی‌کرد‌وه، ک‌چه‌ک‌مو‌دای‌کی‌ک‌چه‌که‌پ‌ییان‌خ‌ۆش‌بو‌وه‌ش‌وی‌پ‌ی‌ب‌کا: که‌پ‌رسیان‌به‌ه‌زه‌تی‌یه‌حیا‌کرد‌بۆ‌ما‌ره‌کرد‌نو

شوپی‌کردنی، حه‌زره‌تی یه‌حیا فتوای بۆ نه‌دان، وتی: شو کردنی کچ به‌مامی
خۆی حه‌رامه‌و نابیی. رۆژیک کچه‌که له‌به‌رده‌م مامی له‌نجه‌یه‌کی کردو مامی
ئاگری بۆ تیبهریوو، وتی: چت ده‌وی بۆت ده‌که‌م هه‌ر نه‌ه‌نده رازی بیه شووم
پیی بکه، کچه‌که‌ش به‌ته‌گبیری دایکی وتی: سه‌ری یه‌حیای کوری زه‌که‌ریام بۆ
بپه‌ر شوت پیی ده‌که‌م، نه‌ویش ناردی حه‌زره‌تی یه‌حیایان شه‌هید کردو سه‌ریان
برپی. که هه‌وائی شه‌هید بوونی یه‌حیا به‌حه‌زره‌تی عیسا گه‌بیه‌شت، حه‌زره‌تی
عیسا ده‌ستی کرد به‌بلاو کردنه‌وه‌ی په‌دیامی یه‌حیا. نه‌مه کورته‌یه‌ک بوو
له‌ژیانی حه‌زره‌تی یه‌حیا.

نه‌مجار بابینه‌وه سه‌ر رافه‌کردنی نایه‌ته‌کان، ده‌فه‌رموی: ﴿يَايحيٰ خذ
الكتاب بقوة﴾ نه‌ی یه‌حیا! ته‌ورات به‌گرنگی بگه‌ره به‌باشی وه‌ر بگه‌ره
به‌جوانی به‌خه‌لکی رابگه‌یه‌نه. ته‌ورات نيعمه‌تو ره‌حه‌مه‌ته به‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی
ئیسرائیل دا.

هه‌له‌به‌ته له‌که‌لامه‌که‌دا چه‌ند وشه‌یه‌ک مه‌زنه‌هه‌ کراوه، به‌قه‌رینه
ده‌زاندری. نه‌ویش نه‌وه‌یه: (حه‌زره‌تی زه‌که‌ریا کوره‌ موژده پیدراوه‌که‌ی پیی
درا، ناوی یه‌حیایان لی نا، کاتیک گه‌بیه‌شته نه‌و ته‌مه‌نه‌ی نیگای بۆ بکری
نیگامان بۆ کردو پیمان گوت: نه‌ی یه‌حیا! گرنگی به‌ته‌ورات بده‌و به‌هیزو
تواناوه وه‌ری بگه‌ره.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار باسی نه‌و نيعه‌تانه ده‌کا: که به‌یه‌حیاو باوکنو
دایکی به‌خشی ده‌فه‌رموی:

۱- ﴿وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا﴾ هیشتا منداڵ بوو ته‌مه‌نی له‌خوار هه‌وت
سالی به‌وه‌ بوو تیگه‌بیه‌شتن و لی‌زان و شه‌رع‌زانیمان قیر کرد، روی کرده‌ خیر و
چاکه‌و ئامۆژگاریکردنی خه‌لکته‌و نایین په‌روه‌ری.

هه ندى ده لىن: حيكهت واته: پيغه مبهرايه تي، چونكه پهروه ردگار به مندالى حه زه تي يه حياو حه زه تي عيساي كردونه پيغه مبهرايه تي دروودى خودايان له سهر بى.

۲- ﴿وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا﴾ دلنهرمى و به زه بيمان له لايهن خو مانموه پى به خشيبوو لى بويو به خو له گهل سروشتى تيكه لاو بويو. حه نانو دلنهرمى رهوشتيكه بى نهركى پيغه مبهرايه تي زور پيوسته، دلو دهر وون مشو مان ده كا، هه لىان ده نى بى خيرو چاكو هيدى و هيمنى يان تيدا دهرسكيتى، بى نهموى بتوانى نهركى پيغه مبهرايه تي هه لىگرى.

۳- ﴿وَزَكَاةً﴾ پاكتو خاوينى دلو دهر وونمان پى به خشيبوو بهو دلو دهر وونه پاكموه ناموزگارى خه لكى ده كردو چلكو پيسى دهر وونيانى پاك ده كردوه.

۴- ﴿وَكَانَ تَقِيًّا﴾ هه ميشه له خودا ترسو ته قواكار بوو، خو لى له تاوان ده پاراست دلى په يوه ست بوو به خودا وه، به ناشكراو نه ينى له خودا ده ترساو موراقه بهى ده كرد، واى ده زانى چاوى له خودا يه، يان خودا چاوى له نهموه.

۵- ﴿وَبِرًّا بَوَالِدَيْهِ﴾ زور گو ترپايله لى فهرمانى باوكتو دايكى بوو، خو لى له نهمزه تدانيان ده پاراست، به كردارو گو فتار شتيكى واى نه ده كرد دايكتو باوكتو دلىان گهرد بگرى، فهرمان بهردارى خودا و باوكتو دايكى بوو!

۶-۷- ﴿وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ فيزو ته كه بپورى نه بوو به سهر خه لكى دا، به لكوو خو لى به ناده ميزادى كى ساده ده هاته بهرچاوو خو لى به كه م ده گرت.

ههروه ها سهر پيچى فهرمانى خوداى نه ده كرد، بى تاوانو گونا هه سهرى نايه وه.

(عبدالرزاق) له سه عىدى كورى موسه بيه به وه ريوايهت ده كا ده لى: پيغه مبهرايه تي ﴿فَرَمَوْهُ تِي: (مَا مِنْ أَحَدٍ يَلْقَى اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ذَا ذَنْبٍ

إلا یحییٰ بن ذکریا)) همر کسِیک رۆژی قیامت له گمَل خودادا رۆب ده‌بیتمه‌وه خاوه‌ن گوناوه جگه له‌یه‌حیای کۆری زه‌که‌رییا. شه‌و هیچ تاوانێ نه‌یه.

ئه‌مجار دوا‌ی باسکردنۆ رانواندنێ شه‌م ره‌وشته جوانانه بۆ حمزه‌یه‌حیا. پاداشته‌کشی بۆ دیاری ده‌کاوه‌فرموی: ﴿وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُحْيَاهُ﴾ سه‌لام و ناشتی له‌خوداوه‌ له‌سه‌ر شه‌و بی له‌سێ حالته‌دا: له‌و کاته‌دا: که‌یه‌که‌مجار دونیا بینیه‌وه، له‌و کاته‌دا که‌دوای جێ دێلێ ده‌چیته‌ قوناغی قیامت‌مه‌وه. له‌و کاته‌دا: که‌زیندو ده‌کریته‌ به‌هشت و دۆزه‌خ ده‌بینی!

ئه‌مانی خودای له‌سه‌ر له‌و کاته‌دا له‌دایک ده‌بی، ینگومان له‌و کات له‌چنگی شه‌یتان پارێزراوه، له‌و کاته‌دا: که‌ده‌مری له‌عه‌زایی گۆڕ پارێزر له‌و رۆژه‌دا: که‌زیندو ده‌کریتمه‌وه له‌نا‌ره‌حمته‌ی ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی رۆ قیامت به‌دوور ده‌بی.

سوفیانی کۆری عوبه‌ینه ده‌فرموی: ناخۆشترین کات بۆ ناده‌میزاد سه‌کاته: شه‌و کاته‌ی له‌دایک ده‌بی، خۆی ده‌بینی له‌شه‌وتنی خۆی هاتۆته‌ ده‌ره له‌و کاته‌دا: که‌ده‌مری که‌سانیک ده‌بینی له‌وه‌پیش نه‌یدیون، له‌و کاته‌دا: زیندو ده‌کریتمه‌وه، خۆی له‌سارای مه‌حه‌مه‌دا ده‌بینی و نازانی چی لی به‌دێ. خودای مه‌زن له‌و سێ حالته‌دا حمزه‌ته‌یه‌حیای خستۆته‌ ژێر رۆژ سه‌لام و ئه‌مانی خۆی..

ئێتر ئه‌مجار په‌روه‌ردگار په‌رده به‌سه‌ر چیرۆکی حمزه‌ته‌یه‌حیا داوه‌داته‌مه‌وه، وه‌کوو چۆن له‌وه‌پیش په‌رده‌ی به‌سه‌ر چیرۆکی حمزه‌زه‌که‌ریادا دا‌دایمه‌وه. چونکه‌ هێله‌ سه‌ره‌کیه‌کانی ژبانی کێشان، په‌یر په‌ڕوگرامی دیاری کردن، په‌ندو عیبه‌رته‌ی وه‌رگیراو له‌چیرۆکه‌کانیانی ده‌ه نیشان کردن، ئه‌وه‌ی گرنگ بوو گه‌یاندی..

نیستا دیته سهر رانواندنی چیرۆکیکی سهرسورپهینه‌رترو سهره‌نج راکیشتر، زۆر عه‌جایه‌بتره له‌چیرۆکی له‌دایکبوونی هه‌زهره‌تی یه‌حیا. شه‌ویش سهرگورشته‌ی خاتوو مهریه‌م و هه‌زهره‌تی عیسیایه.

چیرۆکی خاتوو مهریه‌م و سک پرپوونی به‌عیسا

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ
 مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا
 فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي
 أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ
 رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي
 غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ
 قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَى هَيْنٌ وَلَنَجْعَلَ لَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً
 مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا ﴿٢١﴾ * فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ
 بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾

په‌یوه‌ندی نهم کۆمه‌له‌ نایه‌ته به‌هی پێشه‌وه، په‌یوه‌ندی لێکچون و ته‌ده‌پوجه، چونکه دوا‌ی شه‌وی په‌روه‌ردگار چیرۆکی هه‌زهره‌تی زه‌که‌ریای گێپرایه‌وه، شه‌وی باس کرد که وێپای پیری و که‌نه‌فتی زه‌که‌ریا و نه‌زۆکی خێزانه‌که‌ی خودا کۆرپکی زیره‌ک و موباره‌ک و به‌هره‌مه‌ندی پێدان، نه‌مجار ته‌فسیری ره‌وان (٦٦)

بەشۆن ئەوەدا چیرۆکی خاتو مەریەمی هینایە کایەو ئەوەی راگەیاندا: کە بەبێ ئەوەی خاتو مەریەم مێردی کردبێ و پیاو چوێتە لای سکی بەعیسا پەر بوو، لەنیوان هەردوو چیرۆکەکاندا لێکچوێکی ناشرکرا هەیە، هەر بۆیە هەردوو چیرۆکەکان لەسورەتی (آل عمران) و ئیتیرەو سورەتی (الأنبیاء) دا بەیەکەوە هینراون، چونکە لەمانادا لێک نزیکن، هەردوکیان نیشانەیی بەدەسەلاتی خدا دەگەینەنێو گەواهی ئەوەن: کە پەرەردگار بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانا و بالادەستە. هەروەها تەدەرپوچو گواستنەوی تێدایە لەبارەیی قێر کردن و تێگەیاندنەوی لەسوکەوی بۆ گران و لەروداوی سەرسوپهینەرەوی دەگوێزێتەوی بۆ روداوی سەرسوپهینەرتر، ئەوەتا لەپێشەوی چیرۆکی حەزەرەتی یەحیای باس کرد: کە لەباوک و دایکێکی پیرو کەنەفت و نەزۆک پەیدا بوو. بەپرواڵەت پڕوا کردن بەم روداوی ئاسانتەرە لەپەیداوونی حەزەرەتی عیسا کە بەبێ باوک لەدایک بوو، بێگومان چیرۆکی لەدایکبوونی حەزەرەتی عیسا لەچیرۆکی حەزەرەتی یەحیا سەرسوپهینەرترە.

مامۆستا سەبید لێرەدا دەفەرموێ: ئیستا سەرەنج بەدەینه چیرۆکیکی تر: کە لەچیرۆکی لەدایکبوونی حەزەرەتی یەحیا سەرسوپهینەرترە، ئەویش چیرۆکی لەدایکبوونی حەزەرەتی عیسا. بێگومان سییاقی قورئانەکان پێ هەڵداچوون و تەدەرپوچی بەکار هیناوە، لەچیرۆکی یەکەم کە پەیداوونی منداڵە لەباوکی پیرو کەنەفت و دایکی نەزۆک دەگوازیێتەوی بۆ چیرۆکی دووەم کە روداوی سەرسوپهینەرتری تێدایە! ئەویش سەکت پەر بوونی کچۆڵەییەکی دەست لێ نەدراو و منداڵ لێ بوونیەتی بەبێ ئەوەی مێرد چوێتە لای. بێگومان ئەم روداوی: کە پەیدا بوونی حەزەرەتی عیسا بەبێ ئەوەی باوکی هەبێ، زۆر لەروداوی لەدایکبوونی حەزەرەتی یەحیا سەرەنج راکیشتر و سەرسوپهینەرترە.

خۆیڭومان نه‌گهر ئیمه به‌سهر رودای دروستبوونی باوه ئاده‌مدا
تیپه‌پینو خۆمانی لیّ بیاریزینو نه‌یخه‌ینه‌وه به‌رچای خۆمان و بییری لیّ
نه‌که‌ینه‌وه: که خودا به‌بیّ باوک و دایک دروستی کرده، ئه‌وه له‌راستی‌دا
رودای له‌دایکبوونی عیسیای کورپی مهریم عه‌جایه‌بترین رودای میژووه،
روداویکی تاقانه‌ی میژووی ئاده‌میزاد و له‌وه‌پیش و له‌وپاشیش بیّ وینه‌و بیّ
نه‌ظیره‌و دووباره نه‌بۆته‌وه!

ئاده‌میزاد ناگای دروستبوونی خۆی نه‌بوه. ناگای په‌یدا بوونی ئاده‌میزادی
یه‌که‌م نه‌بوه: که به‌بیّ باوک و دایک خودا فه‌راهمی هیناوه دای ئه‌وه‌ی: که
په‌روه‌ردگار ئاده‌می له‌قور دروستکرد، به‌بیّ هه‌بوونی باوک دایک هینایه
و جود هه‌زاران ساڵ تیپه‌پین، ئه‌مجار حیکمه‌تی ئیلاهی داخوای ئه‌وه بوو:
که روداویکی تر، شتیکی تری سه‌رسوپه‌ینه‌ر بخاته‌رو، ئه‌ویش له‌دایکبوونی
هه‌زه‌تی عیسا بوو، به‌بیّ ئه‌وه‌ی باوکی هه‌بی. که به‌گوێره‌ی عاده‌ت و
سوننه‌تی بوونه‌وه‌رو له‌و کاته‌وه ئاده‌میزاد له‌سهر زه‌وی په‌یدا بووه، روداویکی
تاقانه‌و بیّ وینه‌بوو؛ بۆ ئه‌وه‌ی ئاده‌میزاد بۆ خۆیان ئاگاداری ئه‌و روداوه‌ بن؛
ئه‌مجار له‌تۆمارگای ژبانی ئاده‌میزادا خالیکی به‌رچاو نه‌مر بیّ،
ئاده‌میزادان سه‌ره‌نجی بدن و تیّ ی بفکرن، چونکه‌ بۆیان نه‌گونجابه
سه‌ره‌نجی به‌دیها‌تانی روداوه سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌که‌ی هه‌وه‌لجار بدن که
دروستکردنی باوه ئاده‌مه.

بیڭومان به‌گوێره‌ی ئه‌و سوننه‌ت و داب و نه‌ڕێتیه‌ی په‌روه‌ردگار
له‌بوونه‌وه‌ردا دیناوه بۆ درێژه‌پیدانی ژبانی زینده‌وه‌ران، بیچسو زارۆک
له‌ناکامی به‌یه‌که‌یشتنی نیرو میّ په‌یدا ده‌بن، ئه‌مه یاسای په‌یدا بوونی
مندال و بیچوو زارۆکه له‌هه‌موو چینه‌و ره‌گه‌زو جۆره‌کانی زینده‌وه‌ردا. ته‌نانه‌ت
له‌و گیانه‌به‌رانه‌ی که‌نیرومی‌یان تێدانیه‌ نیره‌موکن، واته‌: جوت

توخم نەوانەش دەبی لەهەموو یەکیکیان دا رەچەلەک و گەرای نیرو می
هەبی ئەمجار زاو زێ دەکن!

ئەم داب و نەرێتە چەند هەزاران ساڵ بەرقەرار بوو، هەتا لەبیرو بۆچونی
ئادەمیزاددا ئەو چەسپا: کە نیتەر ئەم رێگایە تا قە رێگایە بۆ پەیدا بوونی
مندال، روداوی دروستکردنی باو ئەمە میان هەر لەبیر چوێوەو، بەلکوو هەر
نەیان دیبوو، بۆیە پەرورەدگار وستی جاریکی تر قودرەتی خۆی نیشان
ئادەمیزاد بدا، لەدایکبوونی حەزرەتی عیسیان بۆ بکاتە نیشانەو بەلگە
لەسەر رەهایی دەسلاتی خۆی. وەکوو لەشوێنیکی تردا دەفرموی:
﴿وَلْنَجْعَلْهُ آيَةً لِلنَّاسِ﴾ وەلی دواي روداوی لەدایکبوونی عیسا نیتەر وینە
دووبارە نەبۆتەو، چونکە ئەم روداو بۆ خۆی بەسە بۆ گەواهی لەسەر رەهایی
دەسلاتی خودا... هەرەو ها چونکە بنچینە یاسای خودا ئەوێ: مندال بەو
شیوە لەدایک بی: کە باو و لەناکامی بەیەک گەیشتنی نیرو می دیتە کایە.
جا لەبەر ئەو روداوی لەدایکبوونی عیسا زۆر سەر سۆرپەنەر و غەریب
و سەرنج راکیش بوو، بەشیکی زۆر لەخەلک نەیان توانی روداو کە لەقالبی
خۆی دا بهێنەو پە ی بەحیکمەتی روداو کە بەرن، حەقیقەتە کە ی بزائن. بۆیە
هاتن حەزرەتی عیسیان لەچار چێوەی ئادەمیزاد بردە دەرەو و لەپلەو پایە
ئادەمی یەو بەرزیان کردەو بۆ پلەو پایە خودایەتی! هەندیک وتیان و تا
نیستاش دەلێن: عیسا کوپی خودایە یان خودایە، یان بەشیکی لەخودا!

ئەمجار قورئانی پیرۆز روداو کە بەرێک و رەوانی دەگیرێتەو، واقعیە کە
وەکوو خۆی نمایش دەکاو دەفرموی: ﴿وَإِذْ كَرِ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمُ إِذِ اتَّيَبَتْ
مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا﴾ ئە ی موحەممەد! ئەم سورەتە دا چیرۆکی مەریەم بۆ
ئەو خەلکە بگێرەو، بەسەر هات و سەرگورشتە ی خاتو مەریەم: کە کچی
عیمران و لەنەو ی داود بوو، لەخانەوادە یەکی داوینپاک و خاوەن پلەو پایە
بوو. ئەو یان بۆ بگێرەو: کە بۆ کاریکی تایبەتی خۆی کە دەبوا یە لەکەس و

کاری نه دیو بئی (که میک بۆ لای خۆر هه لاتی بهیتولمه قدیس دوور کهوتوه)،
قورشان هۆی دوور کهوتنه وه که دیاری ناکا، له وانهیه بۆ خودا په رستی و
طاعه تکردن خۆی دزی بیته وه، وئ ده چی بۆ کارێکی تایبه تی زۆر تایبه تی
خۆی دوور کهوتبیته وه.

﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا﴾ نه مجار په رده یه کی له تیوان خۆی و کهس
و کاره که ی داگرته وه، واته: خۆی لئ نه دیو کردن، بۆ شه وه ی له کاتی
عیباده تکردن دا چاویان لئ نه بئی، یان بۆ شه وه ی له کاتی نه انجامدانی کاره
تایبه تیه که ی دا که سیان نه ی بینئ، ﴿فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا
سَوِيًّا﴾ نه مجار جویرائیل مان بۆلا نارد، له شیوه ی پیاویک دا خۆی نیشان دا،
بۆ شه وه ی نه ترسئ و نه چه په سئ و بتوانئ ناخواتنی له گه ل بکا، چونکه
جویرائیل له شیوه ی فریشته یی خۆی دا سامناکه و رهنگه کهس نه توانئ
له ناستی دا خۆ رابگرئ، جا: که جویرائیل له شیوه ی پیاویک دا خۆی نیشانی
خاتو مەریەم دا، مەریەم وای زانی دهیه وئ دهستدریژی بکاته سهرو خدیالی
خرابی هه یه.

روداوه که سه ره نج راکێشه: خاتو مەریەم که نارگیر بووه، د لنیاو ئارامه،
دهیه وئ کارێکی تایبه تی خۆی به ته نیایی و دوور له ناگاداری خزم و کهس و
کاره که ی نه انجام بدا، به لām شه وه تا له نکاوێک تووشی نه و مو فاجه نه
سه رسو په ی نه ره ده بئ...! شه وه تا له پشت نه و په رده یه وه: که به خدیالی خۆی هه یچ
کهس چاوی لئ نه، پیاویکی ریکو پیکی لئ ی نزیک بۆته وه. قسه ی له گه ل
ده کا، ئای له م مه وقیفه هه ریجه ی تی ی که وتوه، بیری لئ بکه ره وه؛
کچۆ له یه کی سرکی به شه رمو هه یاو ترسنۆک، پیاویک له و شوینه چۆ له دا
له به رده می قووت بۆته وه! ئارامی و د لنیایی لئ تیک داو هیدیه تی شیواند،
به لām چی بکا؟ مه وقیفه و تی ی که وتوه، نا له و کاته دا هه یچی که ی بئ نه کرئ،
په نا بۆ خودا ده با، داوای رزگار بوون له خودا ده کا، دهیه وئ هه سستی پیاوه که

بوروژینی، ترسی خودای ده خاته دلهوه، ناوی خودای به گژدا ده کا، بو شهوی نه گهر پیاو خراپه به خوی دا بچیتمهوه، شهوه تو ناره زوی نه فسانی به پاشمهوه بچیتمهوه پی له که للهی شهیتان بینیته خواری.

﴿قالت: ابي أعوذ بالرحمن منك ان كنت تقياً﴾ وتی: من پهنا ده گرم به خودا له تو نه گهر تو له خودا ترسو خویاریزی به تاوان، تکات لی ده که م لیم دورور بکه وه ره وه له پهرده نهو دیوکه وه!

﴿قال: انما انا رسول ربك لأهـب لك غلاماً زكياً﴾ حذرته قی جویرائیل ویستی ترسی لی بره وینیته وه بیهینیته وه سدر حالی ناسایی و هیواشی بکاته وه. پی گوت: مه ترسه من لهو که سانه نیسم که خدیالی خراپم هه بی له گهل تودا، من رهوانه کراوی خودای تو م بو شهوی به فرمانی خودا کورپکی پاک و خاوین و بی گوناخت پی ببه خشم، بیته مایه ره حمهت و فهر بو ناده میزادان!

دهی تو به خه یال نهو مهوقیفه بینره پیش چاوی خو و نه ندازهی ترس و خه جالته و شهرم و خه یای خاتو مه ریم ته صه وور بکه. بزانه چهند خه یالی به ملاو نه ولادا رویشته وه: وی ده چی برپای نه کرد بی نه م پیاهو نیروای خودایی، وای زانیبی نه مه قیلو نه م پیاهو لی ده کا، لهوانه یه هه لی خه له تینی، لهوانه یه مه بهستی شتیکی تر بی!

نه مجار خاتو مه ریم توژیک وره به خوی ده داو، نازایه قی میینه یه کی ناموس له خه تهرکه و تووی بو پهیدا ده بی، کاره و تووشی بووه، ریشه و بووه به ریشه وه ده بی شانوی بو هه لبرگی، بویه نه مجار به صه راحهت و ره په ورو ناخاوتنی له گهل کرد، ﴿قالت: أفی یكون لی غلام؟ ولم یحسبنی بشر، ولم أک بغیا﴾ هه لاتن ناکری، پیاهو کهش به تاشکرا پی گوتوه من ده مه وی: کورپکت پی ببه خشم! نه ویش تا ئیستا نازانی چو ن نه م کورهی پی ده به خشی، که ده شلی: من رهوانه کراوی خودای تو م، برپا ناکا ده لی لهوانه یه قیل بی و لیم

بكا. كەوابى منجە منجى ناوى خدا راستەو راستى خوش لى دى، شەرمو
 ھەيا لىرەدا كەلگى ناگرى، بەراشكاوى صەراحت ولامى بداتەو ھە پى
 بلى: بۆيە: روى تىكردو وتى: من چۆن كورم دەبى؟ خو من كچم بوخچەى
 نەكراو، شوم نەكردو ھە پىاوتك نرىكم نەبۆتەو، داوتن پىسپىش نىم، پىساوان
 بەكرى كارى ئاوام لەگەل بكەن، شتى وا لەمن و بنەمالەى ئىمە ناوەشىتەو،
 ئەدى چۆن تو كورم پى دەبەخشى؟!

لەپرسىيارەكەى ئەو دەردەكەوى: كە تا ئەو دەمە پى وانەبوە
 ھۆكارىكى تر ھەبى بۆ پەيدا بوونى منداڭ جگە لەھۆكارى جوتبوونى نىوان
 نىرو مى. ھەلبەتە ولامى خاتو مەريەم لەو ھە سەرى ھەلنەداو: كە شتى ئاوا
 لەقودرەتى خودا بەدوور بزانى نەخەير ئەو ھە مەبەست نەبوە. بەلگەو
 بەگۆيرەى عادەتو ئاسايى واى زانىو: كە پەيدا بوونى منداڭ بەھۆى
 بەيەكگەيشتنى (نىرو مى) ۋە دەبى ئەمەش مافى خۆيەتى و شتىكى
 ئاسايى ھەرچەندە برەوى بەو ھەبوە كە بۆ قودرەتى خودا دوور نىسە
 بەشىو ھە تىش منداڭ پەيدا بى؟!

چونكە، گومان لەو ھەدا نىە خاتو مەريەم ئەو ھە زانىو: كە پەرەردگار
 باو ھە ئادەمى بەبى دايكنو باوك دروست كردو كەوابى پەرسىيارەكەى لەم رو ھە
 بوو: ئايا ئەم كورەى كە پى دەبەخشى، پەرەردگار بەشىو ھە دروستكردنى
 باو ھە ئادەم دروستى دەكا، يان لەرىگەى مېردىكەو كە ئەم لەداھاتوودا شوى
 پى دەكا!!!

ھەزەرەتى جوبرائىل ۋەلامى دايەو ھە ﴿قَالَ: كَذَلِكَ﴾ جوبرائىل وتى:
 كارەكە بەو شىو ھە: كە پىت راگەياندرە، ئەو ھە پىم گوتى: ھەوالىكى راستەو
 خۆت بۆ ئاكامى ئەو روداو ھە ئامادە بكە.

﴿قال ربك﴾: خودای تو فەرمووی: ﴿هو علي هين﴾ به‌خشینی کورپکی پاک و خاوین و ره‌وشت به‌رزو بی گوناھ له‌لای من کارپکی ناسانه ماننوبوونی تیدا نیه.

نەم کاره نائاساییه: که خاتو مهریم لی سەرسام بووه به‌لایه‌وه قورسه‌وه ته‌سه‌وری ناکا، لای خودا زۆر ناسانه‌وه چ ماننوبوونیکسی تیدا نیه، په‌روه‌ردگار هەر کاتێ ویستی شتی‌ک بێ، پی ی ده‌فەرموئ: بیه، ده‌بی، ده‌ی خودایه‌ک ده‌سه‌لاتی به‌وه‌ جوړه‌ بی!! به‌خشینی کورپک به‌خاتو مهریم له‌لای نه‌وه‌ چ گرانیه‌کی تیدا نیه.؟؟

﴿ولجعل آية للناس﴾، ورحه‌ منا: نیه نەم کورپه‌به‌م شیوه‌یه، به‌خاتو مهریم ده‌به‌خشین، بۆ نه‌وه‌ی بیکه‌ینه‌ نیشانه‌ بۆ ئاده‌میزاد، بزانی: خودا چه‌ند به‌ده‌سه‌لات و توانایه، چه‌ند موختارو ئازاده، چۆن هەرچی بیه‌وئ ده‌یکاو که‌س نیه‌ بتوانی به‌ره‌له‌ستی بی، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی نه‌وه‌ کورپه‌ بیه‌ته‌ مایه‌ی ره‌حمه‌ت بۆ نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل به‌تایبه‌تی بۆ هه‌موو ئاده‌میزاد به‌گشتی. چونکه‌ هه‌لیان ده‌نی بۆ زیده‌ ناسینی خوداو عیباده‌ت بۆ کردنی و هه‌ولدان بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ره‌زامه‌ندی نه‌وه‌! بۆ شه‌وه‌ی ئاده‌میزادان بزانی په‌روه‌ردگاریان به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا به‌تواناو ده‌سه‌لاته، نه‌وه‌تا باوه‌ ئاده‌می دروست کردوه‌ به‌بی نه‌وه‌ی دایکی هه‌بی، عیسانی دروست کرد به‌بی نه‌وه‌ی دایکی هه‌بی. باقی ئاده‌میزادانی تریشی له‌نیرو می دروست کردون.

نیتر گفتو گۆی نیوان روحه‌له‌مین و خاتو مهریم کۆتایی هات و سییاقی قورئان لی‌ره‌دا چی دی له‌م باره‌وه‌ باس ناکا. ته‌نیا شه‌وه‌ جه‌خت ده‌کاته‌وه: که به‌خشینی کورپکی پاک و خاوین و ره‌وشت به‌رز به‌خاتو مهریم هه‌رچه‌نده‌ نیرینه‌ی لی نزیک نه‌بویته‌وه‌ ﴿وكان أمر مقضياً﴾ کاریکه‌ بریار دراوه‌ و پراوه‌ته‌وه‌!

ئەمجار چىرۆكەكە دەكەۋىتە بارىكى دىكەو دىمەنىكى تر نىمايش دەكا
لەم دىمەنە تازەيسەدا، دەبىيىنن خاتو مەريەمى كچۆلەو دەست لى نەدراو
كەوتۆتە مەوقىفئىكى تىرى زۆر ناخۆشەو، مەوقىفئىكى وا زۆر لەمەوقىفى
پىشوو قورسترە، سكى پىپوۋە. نۆ مانگ و نۆ رۆزى خۆيەتى و ژان دەيگىرى و
مندالى دەبى. مندال دەكەۋىتە قسەو نامۆزگارى دايكى دەكا!!!

بەلى: وا قورئان دىمەنىكى تىرى چىرۆكەكە نىمايش دەكاو با گوى
رابگىرىن و دلمان بىكەينەو: بزائىن خەزىنەى غەيب چى رادەنۆئى؟!؟

بەلى ئەوا خاتو مەريەم دلتيا بوو لەوۋە: كە فرىشتەكە پىئى فەرموو:
ئىتر فرىشتە لەنزيكەوۋە يان لەدوورەوۋە فوى كرد بەبەرۆكى كراسەكەى داو
لەبەرچاوى ون بوو. فوۋەكە ھاتە خوارى بۆ ناۋگەلى و چوۋە ناۋ ھىلكەدانىيەو
﴿فحملته﴾ بەھۆى ئەو فوۋەوۋە مەريەم كۆرپەلەى ھەلپىچا سكى پىر بوو،
﴿فانبتذت به مكاناً قصياً﴾ ئەمجار مەريەم بەسكەكەيەوۋە پاش تىپەر بوونى
ماوۋەى سكى ئاسايى، يان ھەر لەعەينى كاتدا ۋەكسو لەھەندى رىوايەتدا
ھەيە. لەشۆئىز جىگاي خىۋى بۆ شۆئىنئىكى دوور دووركەوتەوۋە، چونكە زۆر
دلتەنگ بوو زۆر بىرى لەوۋە دەكردەوۋە، ناخۆ دوايى نەتەوۋەكەى چى پى دەلئىن:
پىئى ناخۆش بوو بەسك پىر بىيىنن.

قورئانى پىرۆز باسى ئەوۋە ناكە مەريەم چۆن سكى پىر بوو، ماوۋەى سك
پىر بوونەكەى چەندەى خاياند؟ ئايا سك پىپوۋنەكەى و ماوۋەى سكەكەى
ئاسايى بوو، ۋەكوۋە ھى ئافرەتى تر تىپەرپوۋ؟ ئايا فوۋى فرىشتەكە گىيانى
خستە ھىلكۆكەى ھىلكەدانى مەريەم و ھىلكۆكە بوو بەزارۆلەو پاشان بوو
بەگۆشتىپارەو ئەمجار ئىسقان پاشان ئىسقان بەگۆشت داپۆشران و كۆرپەلە
پىك ھات و ماوۋەى عادەتى سك كە نۆ مانگ و نۆ رۆزە تىپەرپى؟؟ يان ئەم
ماوانە نەبوون و كۆرپەلە لەماوۋەيەكى كورتدا پىگەيىشت؟؟

لەر استى دا ئايەتەكە شتىك نیشان نادا كە بتوانىن لەم دوو حالەتە
لايە كيان ديارى بكەين. پيويستيش ناكا بەبى بەلگەى بپرا پيكر او خۆمان
بەو ەو ە خەرىكە بكەين. ئەگەر سودىك لەو يەكالا كرنەو ەيدە ەبوايە قورئان
لى ئىي يىدەنگ نەدەبوو!!!

بەر استى ئىستا خاتو مەريەم لەمەوقىفكى زۆر حەرىچو ناخۆشدايە.
دلى بەهيزى دەوى خۆى لەبەردا بگرئ. ئافرەتىكى گەنجى كچۆلەو دەست لى
نەدراو، خوداپەرست و رەوشت بەرز، پەرەردە بووى خانەوادەى پىغەمبەران،
بەگەنجىو بەكچى سكى پى بىئو لەو كاتەشدا هىچ بەلگەو نىشانە نەبن
لەسەر پاكي و داوئىپاكى، ئايا چۆن خۆى بۆ راگىراو پەناى بۆ خۆ كوشتن و
خۆسوتان نەبرد؟؟ ئەگەر ئەو لەسەرەتادا پشت نەستورىبوو بەو ەى: كە
داوئىپاك و خاوەن رەوشتە. دلى ەوايى خۆى دەكرد. ئەوا ئىستا سكى بەرز
بۆتەو ە نزيكە رويەروى كۆمەل بىتەو ە بەم حال و ەزەمى تىدايە، گومانى
لەو ەدا ئىە كە جۆرەها تاوانى پال دەدەن و چەندان گومانى لى پەيدا دەكەن
(كوردى وتەنى: دەمى خەلك دەستى خۆت ئىە بىقوچىنى) وىراى ئەم ئازارە
دەروونىانە، ئازارى جەستەيىشى بۆ پەيدا بوو، رۆژ بەرۆژ سكى گەورە دەبىو
مندال بونى نزيك دەبىتەو ەو ئەو ەى ترسى لىيەتى خەرىكە پەيدا بىئو،
نەخەير! كار بەمەشەو ە نەو ەستا، وا ديار دەى مندال بونەكەى سەرى ەلدا، وا
ور دە و ە زانى مندال بون دەيگرئ، ئاي لەم مەوقىغەو لەم حەياچونو ريسوا
بوونە!!!

دەى با بزانيں كار بەچى دەگاو ناكام چۆن دەبى؟

له دایکبونی چه زدنر عیبه و دیاردا کانی

قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًا مِّنْ سِبَا ۖ ﴿٢٣﴾
فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحَاكِي سِرِّيَا ۖ ﴿٢٤﴾
وَأُنْزِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْغُلَّةِ تَسْقِطَ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًا ۖ ﴿٢٥﴾
فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي
إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا ذَلَنَ أَكْلِمَ الْيَوْمَ أَنْسِيًا ۖ ﴿٢٦﴾

نیش و نازاری سکت پری و باده ژان تهنکیان به خاتر ماریه همه لچنی و
چه جمینبان له هه لگرت. «فأجأها المنخاض إلى جذع النخلة» درای ندری
لا ما و مدترلی خوی دور که رتوده، ژانی مندالبورن تینیان بو دیند ار
ناچاربان کرد پروات بو باخیکی نزیک نهو شوینهو له باخه کیده چوورد پان دار
خورمایه ک و دهستی لی گیر کرد، بو نهوهی به ناسانی ماله کدی لی
بییتهوه، له بهر شهرمی خوی ندرسی نهوهی خه لکی گومانی خراب لی
بکهن، له بهر تهناییو زور هینانی نیش و نازاری مندالبورن «قالت: یالینو
مت قبل هذا وکنت نسیا من سبأ» وتی: کاشکی، خوزگه من پیش نه
روداوه بمردمایه و له بیر بجومایهوه کهس ناوی نه بردمایه به خدیالم کهس دا
نه هاتمایه. یان خوزگه هر نه بوومایه دروست نه کرابام.

بو خوی دهیزانی: به هوی نه مندالبورن توری چی تهنک و چه نه مهو
گیزاویک ده بی، دهیزانی: کدس پروای پی ناکاره مه مور کهس دارین پیسی پان
ده دن و بوختانی بو نه لده به ستر، پاش نه دی: که به ته قواکارو خوداپدوست و
ته فسیه ی ده زان

دونیاهه ویست له‌ناو خه‌لک دا ناسرابوو به‌زیناکارو داوئس پیس له‌قه‌له‌م
ده‌دری!!

ئه‌مجار خودای خاوه‌ن به‌زه‌ییو فریاد ره‌س به‌هانایم‌وه هات و چاره‌سه‌ری
هه‌موو غه‌م و په‌ژاره‌و ئیش و ئازاریکی بۆ کرد ﴿فناداها من تحتها﴾ جویرانیل
له‌ژێردار خورماکه‌وه بانگی لی کرد، یان په‌روه‌ردگار ئه‌م منداڵه‌ تازه
له‌دایکبووه‌ی هینایه‌ قسه‌و له‌ژێر داوئینه‌وه بانگی لی کردو دلخۆشی دایه‌وه‌و
پیی گوت: ﴿ألا تحزني﴾ غه‌م و خه‌فت مه‌خۆ، دلته‌نگ نه‌بێ، ئارام بگره‌
﴿قد جعل ربك تحتك سرياً﴾ بیگومان خودای مه‌زن له‌ژێر داوئنی تۆوه
ئاده‌میزادیکی خاوه‌ن پله‌و پایه‌ی دروست کردوه: مه‌به‌ستی خۆیه‌تی. یان
خودای تۆ له‌لای خوارۆته‌وه جوگه‌له‌ ئاریکی بۆ فه‌راهم هیناوی بۆ نه‌وه‌ی
ئاوی لی بخۆیه‌وه.

ئیبنو عه‌بباس ده‌فه‌رموی: مه‌به‌ست به‌ (من تحتها) واته‌: ئسه‌وه‌ی
له‌خواره‌وه بانگی لی کرد هه‌زه‌ته‌ی جویرانیل بووه‌، هه‌زه‌ته‌ی عیسا نه‌که‌وتۆته
قسه‌ تا ئه‌و کاته‌ی دایکی هینایه‌وه بۆ ناو قه‌ومه‌که‌ی.

﴿وهزي إليك بمذع النحلة﴾ لقی دارخورماکه‌ بۆ لای خۆت راوه‌شینه
﴿تساقط عليك رطباً جنياً﴾ خورمای ته‌رو تازه‌و پیگه‌ییشتوت به‌سه‌ردا
به‌رده‌داته‌وه: که‌ شایانی ئه‌وه‌یه‌ بچنرینه‌وه، ئه‌مه‌ بۆ خواردنت و ئاوه‌که‌ش بۆ
خواردنه‌وه.

خواردنی شیرین و به‌تایبه‌تی خورمای ته‌رو تازه‌ باشترین خواره‌مه‌نییه‌
بۆ ئافره‌تی زه‌ییستان: که‌ تازه‌ منداڵه‌که‌ی لی بوویته‌وه.

﴿فكلي واشربي﴾ له‌و خورمایه‌ بخۆو له‌و جوگه‌ ئاوه‌ش بخۆره‌وه
عافیت بێو نه‌وشی گیانت بێ، دلته‌ ئارام بگرێ و به‌هیدی و له‌سه‌ره‌خۆبه‌
﴿وقري عينا﴾ چاوو دلته‌ روشن به‌و منداڵه‌ جوانه‌ی بووته‌، غه‌م و په‌ژاره
له‌خۆت دوور بخه‌ره‌وه، دلته‌نگ مه‌به‌، چونکه‌ په‌روه‌ردگار ده‌توانی پاک

دامیننی تۆ بچەسپینى ۋ قسەو قسەلۆكى گومپايانت بۆ بەرپەرچ بداتەو، راستى روداوە كە بۆ خەلكى دەرىكەوئ، پاكي و بئى تاوانى تۆ بۆ خەلكى ئاشكرا بىئ.

ثیبنو نهبی حاتم فرموده ده کی له عه لی کورې نهبو طالیه وه ریوایه ت
کردوه ده فرموی: پیغه مبه ر ﷺ فرمویه تی: ((اكرموا عمکم النخله،
فانها خلقت من الطین الذی خلق منه آدم علیہ السلام)) و لیس من الشجر شیء
یلقح غیرها)). واته: زیزی پورتان بگرن که دارخورامایه، چونکه دارخورما
لهو گلّه دروست کراوه: که باوه ناده می لی دروست کراوه، جگه له دارخورما
هیچ دره ختیکی تر ته لقیح و موتوربه ناکړی.

﴿فاما ترين من البشر أحدا﴾ هەر که سیکت لەناده میزاد بینی و روبه پرووی بوویهوهو پرسپاری لێ کردی دهریارهی ئەم منداڵه و چۆنیهتی له دایکبوونی ﴿تقولی إني نذرت للرحمن صوماً فلن أکلم اليوم انسیاً﴾ ئیشاره تیان بۆ بکه، به قسه نا به لکوو به شیویه که له شیویه کانی تیگه یاندن و قیر بوون تییان بگهیهنه: که من بۆ خودا بهروژومو برپارم داوه له گهڵ هیچ کهسدا قسه نه کهم.

له شهريعت و ياساي ئهوان دا كه سيك بهر ژو بوايه، خواردن و خواردنه وه و قسه كردني لي ياساغ ده بوو!! شاياني باسه: كه واز هيinan له قسه كردن له ئيسلام دا رهوا نيه، ئيبنو نهبي حاتم و ئيبنو جهرير له حارثه وه ريوايهت ده كهن، دهلي: لاي ئيبنو مه سعود بووم، دوو پياو هاتن بۆ لاي، يه كيكيان سه لامى كردو ئهوى تريان متهقى نه كرد، ئيبنو مه سعود پرسيارى كرد: ئهو كابرايه بۆ وا بيدهنگه؟ هاوه له كاني وتيان: سويندى خواردوه: كه نه مړۆ له گهډ كهس قسه نه كا. ئيبنو مه سعود فهرمووى: براله! قسه له گهډ خهلك بكه، سلاويان لي بكه، ئهوه ئافره تيك بوو دليا بوو له وهى كهس

بروای پی ناکا که به‌بی می‌رد سکی پر بووه (مەبەستی خاتو مەریەم بوو) خۆ له‌قسە گرتەوه‌ی بۆ ره‌وا بوو تا ببێته بیسانو بۆی: که پرسیاریان لێ کرد، تییان بگه‌یه‌نی: که به‌روژه.

وه‌لێ له‌شەریعه‌تی نیسلامدا که‌سیک به‌روژو بسو زیاتر پتویسته خۆی له‌قسە‌ی پرپوچ بگرتەوه. له‌سه‌حیحه‌یندا فەرمووده‌یه‌ک له‌ئەبو هورەیره‌ هه‌یه هاتوه به‌مه‌رفرعی ده‌فەرموی: ((اذا كان احدكم صائما فلا يرفث ولا يجهل، فان امرؤ قاتله او شاتمه، فليقل اني صائم)) هه‌روه‌ها بوخاری و ئەبو داودو تیرمیذی و نه‌سانی و ئیبنو ماجه له‌ئەبوهورەیره‌وه فەرمووده‌یه‌کیان روایه‌ت کردوه ده‌فەرموی: ((من لم يدع قول الزور والعمل به، فليس لله حاجة في أن يدع طعامه)).

پیغه‌مه‌ریتی عیساو قسه‌کردنی له‌لانیکه‌دا

فَآتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَمْرِيْمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَتَأَخَتِ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي

جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

نهمه‌ش دیمه‌نیکی تره له‌چیرۆکی سهرسورپه‌ینه‌ری خاتو مهریه‌م
منداله‌که‌ی. حه‌لقه‌یه‌کی تری ئهو سهرگورشته‌یه‌یه. وه‌کوو له‌وه‌پیش زانیمان
خاتو مهریه‌م به‌و نیشانه‌ به‌و ئاو خواردنوه‌ی بۆی فراهه‌م هینرا، مندالی
لی بووه، نازاری ژانو مندالبوونی لی که‌م بووه‌وه، خۆی ته‌سلیمی قه‌زاو
قه‌ده‌ری خودا کردو دنیابوو له‌وه: که‌ نهمه‌ فهرمانی خودایه‌م قه‌زاو قه‌ده‌ری
یه‌زدان بریاری داوه. ئیتر پاش ماوه‌یه‌ک بریاری دا بگه‌رپه‌توه به‌و لای که‌سو
کاره‌که‌ی! ﴿فَأَنْتَ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ﴾ مندالی ساوای له‌باوه‌ش گرت و هینایه‌وه
به‌و لای گهل و نه‌توه‌که‌ی. که‌ چاویان به‌م وه‌زعه‌ که‌وت، مه‌لۆتکه‌یان
به‌باوه‌شی خاتو مهریه‌مه‌وه بینی، هه‌مویان سهرسام بوون، جۆش دامان،
به‌شتیکی گه‌وره‌یان زانی، پێیان ناخۆش بوو، سهرزه‌نشتی مهریه‌میان کرد؛
﴿قَالُوا: يَا مَرْيَمُ! لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا﴾ وتیان: ئه‌ی مهریه‌م به‌راستی شتیکی
خرابت کردوه، نهمه‌ چیه‌و چ باسه؟ نهم منداله‌ت له‌کوئ بوو؟ چۆن بووت؟
نهمه‌ی تۆ کردوته که‌س نه‌یکردوه سهرسورپه‌ینه‌ره، چۆن روت دئ چاو
هه‌لبێری؟

نهمه‌جار زیاتر جه‌ختیان له‌سه‌ر لۆمه‌کردن و سهرزه‌نشتکردنی کردو
به‌ته‌موسه‌وه پێیان گوت: ﴿يَا أُخْتُ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ
أُمُّكِ بَغِيًّا﴾ ئه‌ی خوشکی هارونی برای موسا له‌عیباده‌ت و خوداپه‌رستی‌دا،
ئه‌ی ئهو که‌سه‌ی وه‌کوو هارون ده‌چی له‌خوداپه‌رستی و خزمه‌تکردنی هه‌یکه‌ل
دا، یان نه‌ی ئهو که‌سه‌ی وه‌چه‌و زپویتی هارونی... یان هارون: پیاویکی
صالحی ئهو رۆژگاره بووه‌و که‌سیک زۆر به‌دین بووبی شوپه‌اندویانه به‌ته‌و.

له‌زمانی عمره‌بی‌دا نهم جۆره زاراوه باوه، بۆ نمونه به‌کابرایه‌کی ته‌میمی ده‌گوتری: (یا آخا تمیم) به‌کابرایه‌کی میصری ده‌گوتری: (یا آخا مصر) ...هتد.

وتیان: نه‌ی مهریم! نای شتیکی ناشیرینت نه‌نجام داوه، خۆ لای خۆت له‌خانه‌واده‌یه‌کی پاکو پاک داوینو ناسراو به‌خودا پهرست و له‌خودا ترس په‌یدا بووی!! چۆن تۆ کاری وا ده‌که‌ی و ریگه‌ت به‌خۆت دا نهم ریسوایی یه به‌سه‌ر خۆت دا بی‌نی و حه‌یای خۆتو بنه‌ماله‌ت به‌ری؟! کچی تۆ له‌کوئ و نهم کاره ناشیرینه له‌کوئ؟ که‌ی شتی وا له‌تۆ ده‌ه‌شیته‌وه؟ خۆ تۆ باوکت پیانوکی فاسق و تاوانکار نه‌بوو، دایکت داوین پیس و بی ره‌وشت نه‌بوو، نه‌دی تۆ نهم مندا له‌ت له‌کوئ هینا؟ جا که تۆ له‌و بنه‌ماله‌و خیزانه‌دا په‌روه‌رده بووی و مندا له‌ت نه‌و باوکت و دایکه له‌خودا ترسه بی دیاره تاوانه‌که‌ت زۆر گه‌وره‌تره و شیایوی سزای سه‌خت ترو شاریه‌ده‌ر کردنی!

﴿فأشارت إلیه﴾ خاتو مهریم ئیشاره‌ی کرد بۆ لای عیسا، واته: تۆی گه‌یاندن: که وتووێژ له‌گه‌ڵ نه‌ودا بکه‌ن، به‌مه خه‌لکه‌که شیلگیر بوون و به‌ته‌واوی رقیان هه‌لسا، له‌دلی خۆیان دا وتیان: سه‌یری نهم ئافره‌ته‌ ناکه‌ن به‌کچۆله‌یی، بی نه‌وه‌ی می‌ردی کرد بی مه‌لۆتکه‌یه‌کی له‌باوه‌ش گرتوه، وێرای نه‌وه‌ش قه‌شه‌مه‌ریمان پێ ده‌کا ده‌لی قسه له‌گه‌ڵ نهم مندا له‌ بکه‌ن، با نه‌و نه‌ینی روداوه‌ که‌تان بۆ بگێڕیتوه. ئیشه‌که‌شی کردوه و گالته‌شمان پێ ده‌کا!

﴿قالوا: کیف نکلم من کان فی المهد صبیا﴾ وتیان: کچی نه‌وه ده‌لیی چی؟ ئیمه چۆن گه‌فت و گۆ له‌گه‌ڵ مندا له‌یک دا بکه‌ین: که ئیستا له‌لانکه‌دایه‌و عه‌قل و هۆشی په‌یدا نه‌کردوه.؟!؟

ئیستا موعجیزه دووباره ده‌بیته‌وه، شتیکی: که چاره‌روان نه‌کراوه رو ده‌دا. ریاوایه‌ت کراوه: که هه‌زه‌رتی عیسا نهم قسانه‌ی خه‌لکه‌که‌ی بیست،

دهمی له‌مه‌مکی دایکی به‌رداو روی تێکردن و به‌دهستی راستی ئاماژه‌ی بۆ کردن تۆ صیفاتێ جوانی بۆ خۆی به‌یان کردن: که ئه‌مانه‌ن.

أ- ﴿قَالَ: إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ﴾ عیسا وتی: به‌نده‌یه‌کی راستایی خودام، ئه‌وپه‌ری به‌ندایه‌تی بۆ ده‌که‌م، عیبادەت بۆ که‌سی تر ناکه‌م، سه‌یر بکه‌ن: یه‌که‌م قسه‌ی که کردی دان نانی بوو به‌به‌ندایه‌تی کردن بۆ خوداو ته‌بریشه کردنی خۆی له‌وه‌ی که کورپی خودایی، بۆ ئه‌وه‌ی مه‌سیحیه‌کان ناگادار بکاته‌وه: که ئه‌وان به‌هه‌له‌چوون له‌وه‌دا که عیسا به‌خودا ده‌زانن.

ب- ﴿آتَانِي الْكِتَابَ﴾ له‌وه‌دا ئینجیلیم بۆ ده‌نێرێ له‌ئه‌زله‌دا برپاری داوه‌و مه‌زنده‌ی کردوه: که بېمه‌ پیغه‌مبه‌ریکی خاوه‌ن نامه، هه‌رچه‌نده‌ هێشتا نامه‌ی بۆ سه‌ر نازل نه‌کردوم.

ج- ﴿وَجْعَلْنِي نَبِيًّا﴾ ته‌قدیری ئه‌وه‌ی کردوه: که بېمه‌ پیغه‌مبه‌ر به‌مه‌ش هه‌موو ئه‌و قسه‌و تۆمه‌تانه‌ی ره‌تکردنه‌وه: که وه‌پال دایکیان دابوو، چونکه هه‌رگیز په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌ر له‌ئاده‌میزادی له‌زینا په‌یدا بوو نانێرێ، به‌لکوو پیغه‌مبه‌ران پیرێکی پاک و خاوێن و ره‌چه‌له‌ک و گه‌را بێ خه‌وشن.

د- ﴿وَجْعَلْنِي مَبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْتُ﴾ په‌روه‌ردگار وای لێ کردوم که سوود به‌خش بم بۆ ئاده‌میزاد، فێری چاکه‌و شتی به‌سوودیان بکه‌م، شاره‌زایان بکه‌م بۆ رێبازی نه‌جات و سه‌رفرازی له‌هه‌ر شوێنێک بم. په‌روه‌ردگار بۆ چه‌سپاندنی ئه‌م صیفاتانه‌ صیغه‌ی فیعلی ماضی به‌کار هێنا، تا ئاماژه‌ بێ که ئه‌و کرده‌وانه له‌داها‌تو‌دا دینه‌ جێو گومان له‌په‌یدا‌بوونیان‌دا نه‌.

ه- ﴿وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَادَمْتُ حَيًّا﴾ خودای خۆم فه‌رمانی پێ کردوم به‌به‌جێهێنانی نوێژ: که په‌یوه‌ندی قایم و پته‌وی ئیوان به‌نده‌و خودایه‌و پاکه‌ره‌وه‌ی دڵ و ده‌روونه. ناهێلێ خراپه‌کاری کاری فه‌حشا‌نامێز نه‌نجام بدا.

هروه ها فرمانی پی کردوم به ده رکدنی زه کات له مائو سامان: که ده بیته هو ی پاکبونه وهی ماله کمو یارمه تیدانی فقیرو هه ژار، فرمانی پی کردوم که پابه ندی به جیه تینانی نه م نه رکانه بم تا گیانم تیدابی!

و- ﴿وَبِرَأْ بَوَالِدَیْ﴾ وای لی کردوم که چاکه کاریم له گه ل دایکم دا، فرمانی پی کردوم که چاکه ی له گه ل دا بکه م و گو پرایه لی فرمانه کانی بم دوای به ندایه تیکردن بۆ خودا چاکه له گه ل دایکم بکه م، به مهش جارنکی تر جه خت له سه ر داوینپاکی دایکی ده کاتمه وه، چونکه نه گه ر خاتو مهریه م زیناکه ر بوایه پیغه مبه ریکی وه کوو عیسا فرمانی پی نه ده کرا که چاکه ی له گه ل دا بکا.

ز-ح- ﴿وَلَمْ یَجْعَلْیْ جِاراً شَقِیًّا﴾ پهروه ر دگار وای لی نه کردوم که خۆبه زلزان بم و یاخی بم و لوتبه رزی بکه م له ناست طاعت و خودا په رستی دا، لوتبه رزی بکه م له چاکه کاری له گه ل دایکم داو به وه تووشی به ده به ختی و نه گبه تی بم.

ط- ﴿وَالسَّلَامُ عَلَیْ یَوْمٍ وَلَدَتْ وَیَوْمٍ أَمُوتُ وَیَوْمٍ أُبْعَثُ حَیًّا﴾ ناشتی و سه لامه تی له سه رم بی له هه موو خرابی و ناخۆشییه ک له و رۆژه ی له دایک بووم شهیتان فرسه تم لی نه هیینی و نه توانی زیانم پی بگه یه نی. ههروه ها له کاتی مردنم دا گو مرآم نه کا، له کاتی زیندو بوونه وه شه دا دل نارام و له سه لامه تی دا بم، کهس نه توانی له م سی کاتانه دا زیانم پی بگه یه نی.

نه مهش دانانه له عیسا وه به به ندایه تی خۆی بۆ پهروه ر دگاری. راگه یانندی نه وه یه: که نه و دروستکراو یکی خودایه، نه و خودایه ی که مردن و ژیان به ده ست خۆیه تی.. نه مهش ده ژیاو ده مری و زیندو ده کریته وه وه کوو باقی ناده میزادانی تر.. وه لی له م سی حالته ده له نه مان دایه و کهس ناتوانی فرسه تی لی بیینی. به تایبه تی: که نه م سی حاله ناخۆشترین کاته به سه ر ئاده میزاد دا تیپه ر ده کا..

نا بهو جوړه حه‌زره‌تی عیسا به‌ندایه‌تی خو‌ی بو‌ خودا راده‌گه‌یه‌نی
که‌وابو نه‌و کوپه‌ خودا نیه، وه‌کوو هه‌ندی‌ک له‌مه‌سیحیه‌کان بر‌ویان وایه،
خوداش نیه وه‌کوو هه‌ندی‌کی تریان ده‌لین: سییه‌می سی خوداش نیه وه‌کوو
هه‌ندی‌کی تریان ده‌لین، ئیعلانی نه‌وه ده‌کا که خودا کردویه‌تی به‌پیغه‌مبه‌ری
خو‌ی (نه‌ک من‌دالی خودابی یان هاوه‌لی خودا بی) خودا پیروزی کرده،
فرمانی پی کرده: که نویژ بکا، زه‌کات بدا، چاکه له‌گه‌ل دایکی بکا،
لوتبه‌ری به‌سهر دایکی و خزم و کهس و کاری‌دا نه‌کا.

ئیت‌ر قورئان باسی نه‌وه ناکا خه‌لکه‌که چو‌ن پیش‌وازیان له‌م خاریقه
کرده، هه‌روه‌ها باسی نه‌وه‌ش ناکا له‌گه‌ل خاتو مه‌ریه‌م و کوپه‌که‌ی
هه‌لو‌یستیان چو‌ن بو‌وه. باسی نه‌وه‌ش ناکا که‌ی کرا به‌پیغه‌مبه‌رو په‌یامی بو‌
نیردراو بانگه‌وازی خو‌ی راگه‌یاند! له‌نهم شتانه بی ده‌نگه.

کیشه‌و نیزاعی نه‌صارا ده‌رباره‌ی حه‌زره‌تی عیسا ﷺ

ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَكَ الْحَقِّ

الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ

إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّ اللَّهَ رَبُّكُمْ

فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾ فَاخْلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ

بَيْنِهِمْ قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ أَسْمِعْ بِهِمْ

وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

﴿٣٩﴾ إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

سەرەتا بە پێویستی دەزانین سوپێکی خامە بە دەوری حەزرەتی عیسا دا

بەدەین.

لەروانگەی ئیسلاموە حەزرەتی عیسا بەندەو پێغەمبەری خودایە،
کە لیمە ی خودایە بۆ خاتو مەریەمی هاوێشتووە، گیانی کە لەخوداوە، دوا
پێغەمبەری نەتەوێ ئیسرائیلە، لەقورئاندا بەنازناوی (المسیح) و بەناوی
(عیسا) و بەکونیە (ابن مريم) باس کراوە.

باسی حەزرەتی عیسا لەسێنە سوره‌تی قورئان دا: کەسێ و سێ نایه‌تی
گرتۆتەو ناوی هینراوە، لەسوره‌تی (البقرة) دا نایه‌تی (۸۷، ۱۳۶، ۲۵۲)
لەسوره‌تی (آل عمران) دا نایه‌تی (۴۵، ۵۲، ۵۵، ۵۹، ۸۴) لەسوره‌تی
(النساء) دا نایه‌تی (۱۵۷، ۱۶۳، ۱۷۱، ۱۷۲) لەسوره‌تی (الانعام) دا
نایه‌تی (۸۵) لەسوره‌تی (التوبة) دا نایه‌تی (۳۰، ۳۱) لەسوره‌تی (مريم) دا
نایه‌تی (۳۴) لەسوره‌تی (المؤمنون) دا نایه‌تی (۵۰) لەسوره‌تی
(الاحزاب) دا نایه‌تی (۷) لەسوره‌تی (الشورى) دا نایه‌تی (۱۳) لەسوره‌تی
(الزخرف) دا نایه‌تی (۵۷، ۶۳) لەسوره‌تی (الحديد) دا نایه‌تی (۲۷)
لەسوره‌تی (الصف) دا نایه‌تی (۶، ۱۴).

لەروانگەی دیلو بۆچونی مەسیحیە کانه‌و عیسا کۆری یوسفی نەججارە،
ئەم یوسفە یەکی کە لەگەنجە صالح و خودا پەرستەکانی یەهودو لەهۆزو
عەشیرە ی مەریەم بوو.

دایکی حەزرەتی عیسا کچی عیمرانە: کە پیاویکی گەورەو بەناو بانگ
و زانای نەتەوێ ئیسرائیل بوو.

خیزانی عیمران سکی پر بوو، هیشتا منداله که له سکی دا بوو له سهر
خوی نه ذر کرد نه وهی له سکی دایه بیکاته مجیورو خزمه تکاری هیکهل، که
منداله که ی بوو کچولای بوو، ناوی نا مهریه م. عیمران له دونیا ده رچوو،
مهریه م هیشتا منداڅ بوو، پیوستی به سهر پر شتیار هه بوو، مالمه
لیپرسراوه کانی هیکهل قورعه یان له ناو خویان دا نه نجام دا بو نه وهی
سهر پر شتیار یکردنی مهریه میان بهر که وئ به شیوه ی قورعه به خپو کردنی
مهریه م بهر هه زره تی زه که رییا کهوت.

هه زره تی زه که رییا میړدی پوری مهریه م بوو، یتیر خاتو مهریه م له سهر
پاک داوینی و خودا پرستی و نه خلاق بهرزی په روه رده بوو.

که پینگه ییشت و ده ست و دووی خوی ناسی، جویرانیل له شیوه ی
پیاوړکی ریک و پیکدا هاته لای و پئی راگه یاند: که له خوداوه نیردراوه بڼ
نه وهی به فهرمانی خودا مندالیکسی پاک و خاوتن و پیروزی بداتی، فوی
به بهر وکی دا کردو حامیله بوو، ماوه ی سک پر بوونه که ی به شیوه ی ناسایی
به سهر بردو وا پیده چی (۹) مانگو نو روژی ته واو کردبی. ثم سک پر
بوونه ی خاتو مهریه م به شیوه یه کی تایبه تی و خاریقه ی عاده ت بووه، بو نه وهی
بیته بډلگه له سهر به توانایی خودا: که ده توانی ناده میزاد به بی باوک دروست
بکا. وه کوو چو ت توانی ناده م به بی باوک و دایک دروست بکا. خاتو مهریه م
ماوه ی سک پر خوی به سهر بردو مندالی لی بووه، دای تیپه پر بوونی
هشت روژ به سهر له دایک بوونی، هه زره تی عیسا خه تنه کرا.

هر به گویره ی میژووی نووسراوی مه سیحیه کان کاتی هیرودس که حامی
فه له ستین بوو، فهرمانی ده رکرد به کوشتنی هه موو مندالیک که
له به دیته له حمدا بوو، یوسفی نه جبار له خه ودا فهرمانی پئی کرا که عیسا و
دایکی بهر بڼ ولاتی میصر، نه ویش هر که له خه وه که ی راست بووه خیرا

هەزرەتی عیساو خاتومەریه‌می لەبەیتەلەحم دەریازکردن و بردنی بۆ ولاتی میصر، لەوێ مانەوه تا هیروودس لەدوینیا دەرچوو.

ئەمجار گەڕانەوه بۆ فەلەستین: ئەو کاتە تەمەنی هەزرەتی عیسا ھوت سالانە بوو، ئیتر لەشاری (الناصرە) پەرۆردە بوو، کە تەمەنی گەییشتە (۱۲) سالی لەگەڵ دایکی و یوسف دا ھاتن بۆ ئورشەلیم بۆ ئەوەی بەگوێزەیی شەریعەتی موسا نوێژ بکەن، لەوێ هەزرەتی عیسا تووشی کێشەو نیزیاع بوو لەگەڵ مالمەکانی جولەکەدا. پاشان لەگەڵ دایکی دا گەڕانەوه بۆ (الناصرە).

کە تەمەنی گەییشتە سی سالی لەگەڵ دایکی دا چون بۆ سەر کۆیی زەیتون بۆ زەیتون چنن، لەکاتیەک دا: کە عیسا خەریکی ئەنجامدانی نوێژی نیوەرۆ بوو هەزرەتی جویرائیل ئینجیلی بۆ ھینا، شایانی باسە هەزرەتی یەحیاش وەکوو هەزرەتی عیسا لەتەمەنی سی سالی دا بوو بەپیغەمبەر.

ئینجیل: واتە: مزگینی کە بریتییه لەپەرەوانیکی ئاسمانی ھیدایەت و نووری تێدایە بۆ ئادەمیزادان. وەلێ ئەو ئینجیلە بۆ عیسا ھاتوو و ئەویش بەقوتایەکانی راگەیانندوو و فرمانی پێ کردوون کە بلاویکەنەوه و بەخەڵکی رابگەیهێنن ئیستا نەماوه!

ئەوێ: کە ئیستا بەئینجیلی ناو دەبەن چەند چیرۆکتو سەرگۆرشتەیه‌کی ژبانی هەزرەتی عیسان، قوتایەکانی دایانناوه، ھەندێ پەندو نامۆژگاری و نەصیحەتی تێدان کە لەهەزرەتی مەسیحەوه وەرگیراون!!

ئینجیلەکان زۆرن؛ سەدو ئەوەندە ئینجیلە ھەن، ھەرچی راست بۆتەوه ئینجیلیکی نووسیوە و پال هەزرەتی عیسای داو، کەنیشتە مەسیحی تەنیا چوار ئینجیل بەراست دەزانێ و پڕوای پێ دەکا، ئەوانەش ئینجیلی مەتی و ئینجیلی مەرقس و ئینجیلی لوقا و ئینجیلی یوحەننا. ھیچ کامێ لەو چوار ئینجیلانەش لەسەردەمی هەزرەتی عیسادا نەنوسراونەوه.

تینجیلی مہنتا یان مہنتی:

یه کهم ئینجیلو کۆنترین ئینجیله، بهلام بهتهئکید ئهو ئینجیله نیه که جه زه تی عیسا هیناویه تی، بهلکوو ئینجیله ئه صلی به که له ناو چوو، ئه وهی: که ئیستا هیه دهست لی دراوو گۆر دراوه. زانا مه سیحیه کۆنه کان بۆ خۆیان دان بهم راستیه دا ده نین. بئگومان سه ره تا ئینجیل به زمانی عیبرانی نوو سراوه، پاشان وه رگێ دراووه بۆ سه ر زمانی یۆنانی، که سیش نازانی چۆن و که ی و کئی ئهم وه رگێ رانه ی نه نجام داوه !!

بەگوڭرەي راو بۆچونى ئىرونىموس مەتتا سالى (۳۹) ى زايىنى
ئىنجىلى خۇي نووسىيۇە.

ملہ رقبہ:

جوله که یه کی لاوی بوو، واته: خزمه تکارو مچیوری هه یکه بوو، قوتابی بوطرس بوو، یه کی که بوو له وانه ی دژی شهو بیرو باوه رانه بوو: که عیسایان به خودا ده زانی، سالی (۶۱) ی زاینی ئینجیلی نووسیوه ته وه، سالی (۶۸) ی زاینی له به ندین خانه ی شه سکه نده ریه دا کوژ راه.

لَوْ قَا:

کابرایه کی پزیشک بوو، خه لکی نه نطاکیه بوو، چاوی به مه سیح نه که وتوو، بیرو باوه پی نه صرانی له کابرایه ک وه رگرتوو ناوی بؤلس بووه. نه م بؤلسه کابرایه کی جوله که بووه و زوری رق له نایینی مه سیحی بووه. به هیچ جۆری چاوی به مه سیح نه که وتوو زور دژی نه صرانیه کان بوو، گه لیک نازارو نه شکه نجه ی دان، به لام دواپی: که زانی چه وساندنه وه و زه خت کردن بی سووده، نه مجار به دوو رویی چوو نه نایینی مه سیحی یه وه، به پراو له ت خوی به پابنده و پیره و کاری نایینی مه سیحی نشان ده دا، پاشان هه ولو ته قه لای دا بۆ بوچه ل کردنه وه ی نایینی مه سیحی، توانی وا بکا زور له مه سیحیه کان واز له نه حکامی ته ورات به یین و پابه ندی شه ریه تی مه سیح نه مین.

شایانی باسه: که لۆقا ئینجیلی خۆی پاش ئینجیل نووسینه وهی مه رقسو مردنی بو طرسو بۆلس نووسیوه ته وه.

یوحنه ننا:

یه کیکه له دوا زده قوتاییه کانی هه زه تهی مه سیح، که قورئان به (حواریون) ناوی بردون. یوحنه ننا خه لکی شاری صه یدایه له نا وچه ی (جهلیل). هه زه تهی عیسا زۆری خۆش ویستوه. یوحنه ننا ئینجیلی خۆی سالی (۹۶) یان (۹۸) ی زاینی نووسیوه ته وه، شهو برۆای وا بوو: که هه زه تهی مه سیح جگه له ئاده میزاد هیچی تر نه بوه.. بیگومان زۆر له زانایانی نه صهرانی پییان وایه: شه م ئینجیله پال یوحنه ننا دراوه، یوحنه ننا نه ی نووسیوه ته وه، به لکوو یه کیک له قوتاییه کانی له سه ده ی دووه می زاینی دا نووسیویه تی وه و پال یوحنه ننا ی داوه بۆ شه وه ی خه لکی پی هه لخه له تینی و مه به سستیکی تایبه تهی هه بوه شه ویش با وه پی عیسا خودایی و عیسا به خودا زانین بووه و بهر بهر چدانه وه ی شهو ته عالیم و بیرو با وه پانه بووه: که جه خت له سه ر شهو ده که نه وه که عیسا ئاده میزاد بووه.

ئینجیلی بهرنا با:

یه کیکه لهو ئینجیلانه ی تایبه ته به چیرۆک و به سه رهاتی مه سیح. بهرنا با بۆ خۆی یه کیکه له شوینکه وتوانی هه زه تهی مه سیح و تیکۆشه رو له خۆ بردوو بووه بۆ بلا و کردنه وه ی بانگه وازی مه سیح. ئینجیلی بهرنا با له دوو شتی جه وه ره ی و سه ره کی دا له ئینجیله کانی تر جیا یه.

۱- داننان به وه دا: که عیسا ئاده میزاده و خودا نیه.

۲- داننان به وه دا: که عیسا موژده ی هاتنی پیغه مبه ری ئیسلامی داوه و له زۆر شوین ناماژه ی شه وه ی کردوه: که نزیکه پیغه مبه ری ئاخزه مان: که ناوی موحه ممه ده په یدا بی.

په‌یامی حه‌زهره‌تی عیسا:

په‌یامی حه‌زهره‌تی عیسا لهم چه‌ند خالانه‌دا خۆی ده‌نیوینی:

۱- که‌مکردنه‌وه‌ی خۆیه‌زلزانی‌نی جوله‌که‌کان و هه‌ولدان بۆ شه‌وه‌ی وازی‌نن له‌هه‌لس و که‌وتی شه‌کلی و بی‌گیان: که‌ شه‌م هه‌لس و که‌وته رواله‌تیانه سهر ده‌کیشی بۆ قه‌لاچۆکردنی خێرو به‌ره‌که‌تی رۆژی شه‌مه که له‌لای جوله‌که رۆژیکی پی‌روژه. هه‌روا هه‌لنان و شاره‌زایی کردنیان بۆ پوخته‌ی نایین و حه‌قیقه‌تی خودا‌پهرستی. تیکۆشان بۆ شه‌وه‌ی له‌ماده‌پهرستی‌یان دوور بخه‌نه‌وه و از بێنن له‌ دونیا‌پهرستی و مال‌خۆشه‌ووییستی و سامان کۆکرنه‌وه به‌شێوه‌یه‌کی زیاد له‌پێوست.

۲- گێرپانه‌وه‌ی شه‌و جوله‌کانه‌ی به‌ (الص‌دیقین) به‌ناویانگن و بۆ بیرو باوه‌ری راسته‌قینه‌و ئیمانه‌پێتان به‌زیندوبوونه‌وه و چه‌سپاندنی بیرو باوه‌ری راست له‌دل و ده‌روونیاندا.

۳- راستکردنه‌وه و هێنانه‌وه‌ی سهرجاده‌رتی شه‌و جوله‌کانه‌ی به‌ (الف‌ریسین) به‌ناویانگن. شه‌مانه‌ پێرو تاقمیک بوون لێ‌پرابوون بۆ خودا‌پهرستی و دونیا‌یان به‌لاوه نابوو و له‌ئێسه‌رده‌می مه‌سیح‌دا به‌رواله‌ت صوفیلکه‌ بوون و ئایین و دینداری خۆیان کردبوه‌ په‌رده بۆ مال‌کۆکردنه‌وه. تاقبو پێرچکی تری جوله‌که هه‌بوون خۆینه‌وارو میرزا بوون، شه‌مانه‌ فتواو شه‌رعیان بۆ خه‌لکی ده‌نووسییه‌وه. شه‌مانیش وه‌کوو (فریسیین) هه‌کان و بوون بۆ مال‌کۆکردنه‌وه. هه‌روه‌ها کاهین و مال‌م و مجیوره‌کانی هه‌یکه‌لیش رویان کردبوه‌ دونیا‌وییستی و مال‌کۆکردنه‌وه. به‌ئاره‌زۆی خۆیان به‌پاره ده‌قه‌کانی شه‌ریعه‌تی خودایان ده‌گۆری.

شه‌م هه‌موو نه‌خۆشی و ئافاته‌نه‌ له‌ناو نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل‌دا به‌لاوبوونه‌وه و ته‌شه‌نه‌یان کردبوو، بۆیه‌ پێوست بوو حه‌زهره‌تی مه‌سیح په‌یدا ببێ و بانگه‌وازی خۆی هه‌لب‌دا بۆ ده‌رمانکردنی شه‌م ده‌ردانه‌ شیفا به‌خش ببێ.

۲- سزگینی دان بە نزیکبونه‌وه‌ی ره‌وانسه‌کردنی پیغه‌مبەرێکی نه‌خوێنده‌وار بۆ سه‌ر ئاده‌میزاد به‌گشتی نه‌ویش هه‌زره‌تی موحه‌ممەد ﷺ وه‌کوو له‌برگه‌ی ژماره (۱۵) و برگه‌کانی دواییش له‌ئیصحاخی (۱۸) (سفر التثنیه) دا هاتوه.

هه‌روه‌کوو چۆن زۆر پیغه‌مبەری تریش له‌په‌یامه‌کانیان دا ئه‌م موژده‌یه‌یان داوه.

وه‌لێ په‌یامی عیسا جگه‌ له‌کۆمه‌لیک په‌ندو نامۆزگاری به‌مه‌به‌ستی به‌ندایه‌تی‌کردنی راسته‌قینه‌ بۆ خوداو که‌م‌کردنه‌وه‌ی گرنگی دان به‌ماده‌و ماده‌پهرستی: که‌ خه‌ڵکی تاینه‌ه‌قا‌یان تی‌یدا سه‌رگه‌ردان بوون، هه‌روه‌ها وازه‌ی‌نان له‌ریابازی و دوو‌پووی گرنگی دان به‌پوخته‌و کاکله‌ی ئایین که‌ له‌ئایینی ته‌وراته‌وه‌ بۆیان مابوه‌وه، هیچی تری تی‌دا نه‌بوو!

الحواریین:

بریتین له‌هاوه‌لانی هه‌زره‌تی عیسا (۱۲) پیاو سوون زوو ئیمان‌یان به‌هه‌زره‌تی عیسا هێناو بوونه‌ قوتابی و له‌خزمه‌تیا مانه‌وه‌ فی‌ری، ئه‌حکامی ئایینی بوون، ئینجیله‌کان به‌قوتابی (التلامیذ) ناویان ده‌به‌ن. هه‌زره‌تی عیسا ده‌یناردن بۆ گوندو شاره‌کانی جوله‌که‌نشین، بۆ ئه‌وه‌ی دانیشتوان بانگ بکه‌ن بۆ ئیمان‌هێنان به‌په‌یامی عیسا.

هه‌عجی‌زاتی هه‌زره‌تی عیسا:

هه‌زره‌تی عیسا وه‌کوو پیغه‌مبهرانی تر مو‌عجیزه‌ی جو‌راو جو‌ری نواندون، بۆ ئه‌وه‌ی ببه‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبهرایه‌تی‌یه‌که‌ی. وه‌کوو ئه‌وه‌ له‌قورشی‌وه‌ی باڵنده‌ی دروست کردوه‌و فووی پێدا کردوه، به‌فه‌رمانی خودا باڵنده‌گیانی به‌به‌ردا کراوه‌و فریوه؛ هه‌روه‌ها به‌فه‌رمانی خودا به‌لگه‌ و گول و کویری چاک کردونه‌وه، مردووی زیندو کردونه‌وه، هه‌والی پێداون جوله‌که‌کان له‌ماله‌وه‌ چی ده‌خۆن و چی په‌زمه‌نده‌ ده‌که‌ن....هتد.

لەدوونیا دەرجوونی مەسیح:

بانگەوازی حەزرەتی عیسا پەردە‌ی لەسەر پۆخلاواتی کاهینو (فریسن)ەکان هەڵدایەو، دوونیا خۆری و مال کۆکردنەمەویان بەناوی ئایینەو، بۆ خەڵکی ناشکرا بوو، ئیتر دوونیاخۆرەکان ترسیان لێ پەیدا‌بوو زانییان: کە ئەگەر بانگەوازی عیسا بەردەوام بێ لەبەرژووەندییان دەدرێو ناتوانن بەئارەزووی خۆیان خەڵکی بروتیننەو! بۆیە پرپیانگەندە‌ی جۆراو جۆریان دژی حەزرەتی عیسا بلوو کردەو، چوونە لای فەرمانپەرە‌ی ئەو رۆژگارە شکایەتیان لێ کردو وتیان: عیسا دە‌لێ: من پاشای جولەکانم. بە‌پروای فەرمانپەرە‌ی ئەو هەرمەش جگە لەقەیسەری رۆم کەسی تر شیایو ئەو نیە بێتە پاشای جولەکە. ئیتر فەرمانپەرە‌ی مەفرەزە‌یەکی بەسەرۆکایەتی (یەهۆا الاسخر یوطی) نارد بۆ گرتن و قۆلبەستکردنی عیسا، کاتیکی مەفرەزە‌کە هات بۆ ئەو شوێنە حەزرەتی عیسای لێ بوو، (یەهۆا) چووە ژوورەو بۆ گرتنی، حەزرەتی عیسا لەدەرگایەکی ترەو دەرچوو، پەرورە‌دگار شیوە‌ی عیسای خستە سەر یەهۆا ئەسخر یوطیو بردیان هە‌لیان واسیو ئیعدام کرا؛ ئە‌مجار جولەکە‌کان کەوتنە شکو گومانەو وتیان: ئە‌گەر ئە‌م کابرایە ئیعدام کراو عیسایە ئە‌دی یەهۆا کوا؟ ئە‌گەر یەهۆایە کوا عیسا؟؟ بە‌م جۆرە خودا حەزرەتی عیسای رزگار کرد، بۆیان نە‌گیراو نە‌یان کوشتووو هە‌لیان نە‌واسیو. چونکە قورئان دە‌فەرموێ: ﴿وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ﴾ (النساء/۵۷).

پەرورە‌دگار لەدوونیا‌ی دەرچواندو بە‌رزێ کردەو بۆ لای خۆی بە‌گیانو جەستە، یان هەر تە‌نیا بە‌گیان. خودا بۆ خۆی دە‌زانێ چۆنە‌تی لەدوونیا دەرچوونە‌کە‌ییو بە‌رزکردنەو کە‌ی چۆرنە. قورئان دە‌فەرموێ: ﴿إِنْ قَالَ اللَّهُ: يَا عِيسَى، إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ﴾ (آل عمران/۵۵).

(ئالھووت) لەلای مەسیحیەکان:

بەگوێرەتی تەعلیماتی کەنیسەیی کاشۆ لیککی و کەنیسەیی خۆرەلاتی و بیرو باوەری زوربەیی پرۆتستانتەکان سێ ئوقنوم ھەن بۆ پیکھێنانی خودا، واتە: خودا لەسێ ئوقنوم پێک ھاتوو (باوک، کوڕ، روح‌لقدوس) ھەرچەندە زاراوەی سێ ئوقنوم لەکتێبی پیرۆزدا و جوددی نیە بەلکۆ ئەم بیرو باوەرە لەکۆرۆ کۆبوونەوی مەسیحیەکاندا بریاری لەسەر دراوە کۆری (النیقوای) سالی (۳۲۵)ی زاینی و کۆری قوستەنطنیەیی سالی (۳۸۱)ی ز بریاری ئەوەیاندا کە (کوڕ) و (روح‌لقدوس) وەکوو (باوک) وان لەخودایەتی‌دا، ئەم سییانە لاھوت پێک دەھێنن. بریاریان لەسەر ئەوەدا کە (عیسا) لەئەزەلدا باوک بوو واتە: لەخودا بوو و کوڕی خودایە (روح‌لقدوس) یش لەباوک کەوتۆتەو.

کۆری (طولیعیلە) سالی (۵۸۹)ی زاینی بریاری لەسەر ئەوەدا: کە (روح‌لقدوس) لەعیسا پەیدا بوو ئەک لەخودا!!!

ھەلبەتە قورئانی پیرۆز لەو پێش چۆنیەتی پەیدا بوونی ھەزرەتی عیساو شیوەی لەدایکبوونی و بەندایەتی کردنی بۆ خودا و پیغەمبەرایەتی ئەو زاتەو رەوشتەکانی راگەیاندا: ئەمجار دەفەرموی: ﴿ذلک عیسی ابن مریم قول الحق الذی فیہ یتمرون﴾ ئەو کەسەیی باس کراو رەوشتەکانی دیاری کران و چۆنیەتی پەیدا بوون و لەدایکبوونیان بۆ گیرانەو ئەوەیە: عیسای کوڕی مەریەم و ئەوەیە قسەیی راست و ھەقەو ھیچ شک و گومانێ تێدا نیە. کەوابێ بەو جۆرە بیناسن و پلەو پایەیی شیایوی خۆی بدەن، ئەک وەکوو جولە کە سەرباری ئەوەی پرۆیان پێی نیە بە ھەرامزادەو جادو بازیشی دەزانن! ئەوە کوو گاوەرەکانیش: کە زیادەرەوی لەپلەو پایەیدا دەکەن و بەرزێ دەکەنەو بۆ پلەو پایەیی خودایەتی: دەڵێن: کوڕی خودایە، یان ھەر خۆی خودایە، یان بەشی کە لەخودا. (وەکوو ئیستا لەپێشەکی ئینجیلی تازەدا نووسیوانە).

قسە‌ی حەق و راست ئەوە‌یە: کە ئیمە پیمان راگە‌یاندن: عیسا کۆ‌ری مەریه‌مە نە‌ک کۆ‌ری خودایه‌، بە‌فەرمانی خودا هاتۆ‌ته‌ وجود و خە‌لقنە‌دی پەرۆ‌ردگارە‌، وە‌کوو لە‌شوێ‌نێ‌کی تردا دە‌فەرمۆ‌ی: ﴿ان مثل عیسی عند الله کمثل آدم، خلقه من تراب، ثم قال له: کن فیکون، الحق من ربک فلا تکونن من الممترین﴾ (آل عمران/ ۵۹-۶۰).

ئەو جوله‌کە گۆ‌م‌پ‌ریانە‌و ئەو گا‌وره‌ سەر‌لێ شێ‌وا‌وانە‌ی کە شیا‌وی خە‌شە‌و قاری پەرۆ‌ردگارن، گۆ‌مانیان هە‌یه‌ دە‌ریاره‌ی عیسا هەر پێ‌رو تاقمە‌یان بی‌رو بۆ‌چۆ‌نێ‌کی جودا‌وازی هە‌یه‌، هیچ لایە‌کیان حەق نین هە‌ردو‌لایان بە‌هە‌له‌چوون! ئە‌مجار پەرۆ‌ردگار ئە‌وه‌ لە‌خۆ‌ی دوور دە‌خاتە‌وه‌ کە منداڵی هە‌بی، دە‌فەرمۆ‌ی: ﴿ماکان الله أن یتخذ من ولد سبحانه﴾ راست نی‌ه‌و نا‌گۆ‌نجی بۆ‌ خودا: کە منداڵ بۆ‌ خۆ‌ی دا‌بنی، خودا پاک و مۆ‌نە‌زە‌هە‌ لە‌وه‌ی پێ‌ویستی بە‌منداڵ بی، چون‌کە منداڵ بۆ‌ کە‌سی‌کە‌ مردنی بە‌سە‌ردا بی و منداڵە‌کە‌ی جی‌گای بگ‌ری‌تە‌وه‌، منداڵ بۆ‌ کە‌سی‌کە‌ پێ‌ویستە‌ ئاتاجی یارمە‌تی و کۆ‌مە‌کی پی کردن بی! دیاره‌ خودا هە‌میشە‌ زیندو و خا‌وه‌ن دە‌سە‌لات و هی‌زو توانایه‌، ئاتاجی کە‌س نی‌ه‌و پێ‌ویستی بە‌کۆ‌مە‌کی و یارمە‌تیدانی کە‌س نی‌ه‌، ئە‌گەر وانە‌بی دە‌بی خودا ناتە‌واو بی، ناتە‌وا‌ویش بۆ‌ خودا نا‌گۆ‌نجی، خودا بە‌رزو پێ‌رۆ‌زه‌، دوورە‌ لە‌هە‌موو عە‌یب و ناتە‌وا‌وی یە‌ک ﴿إذا قضی أمراً فإنما یقول له کن فیکون﴾ هەر کاتێ‌ خودا ویستی کارێ‌ک بێ‌ته‌ جی و بریاری هەر شتی‌ بدا هەر ئە‌وە‌ندە‌ پی‌ی دە‌فەرمۆ‌ی: ببە‌ ئیتر دە‌سبە‌جی و بی دوا‌کە‌وتن چۆ‌نی بو‌ی نا‌وا دێ‌ته‌ جی و پە‌یدا دە‌بی، جا کە‌سی‌ک ئە‌مە‌ دە‌سە‌لات و توانای بی، چۆ‌ن خە‌یالی ئە‌وه‌ی لی دە‌ک‌ری منداڵی هە‌بی و پێ‌ویستی بە‌یارمە‌تی و کۆ‌مە‌کی پی کردن بی!؟

ئە‌مجار حە‌زەرە‌تی عیسا کۆ‌تایی بە‌وتوویژ کردن لە‌گە‌ڵ گە‌له‌کە‌ی‌دا بە‌جار‌دانی پەرۆ‌ردگارێ‌تی خودا دە‌هێ‌نی و ئە‌وه‌ رادە‌گە‌یە‌نی: کە‌ خۆ‌شی و

به‌ه‌رسی‌کانیان خودایان پی‌ک هی‌ناوه. کۆمه‌لی‌کی تریان وتیان: عیسا سییه‌می سی خوداکانه (ثالث الثلاثة) یه. (الله) خودایه، عیسا خودایه، دایکی خودایه!!

ه‌ندی‌کی تریان وتیان: عیسا به‌نده‌و ره‌وانه‌کراوی خودایه، روح و که‌لیمه‌ی خودایه. ه‌ندی‌ی تاقم و کۆمه‌لی تریان بیرو بۆچونی تریان درکانه، سی سه‌دو هه‌شت ئوسقوفیان نه‌بی له‌سه‌ر رایه‌ک گردبونه‌و نه‌گینا نه‌وانی تر ه‌ر تاقمه‌و رایه‌کیان ده‌رپی! نیستر نیم‌پرا‌طۆر قوسطنطنین رای سی سه‌دو هه‌شت ئوسقوفه‌که‌ی ده‌رگرت و نه‌وانی تری ده‌رکردو لی‌یان تو‌ره‌ بوو به‌تایبه‌تی نه‌وانه‌ی که وتیان: عیسا به‌نده‌و ره‌وانه‌کراوی خودایه به‌توندی که‌وتنه‌ به‌ر هی‌رش و خه‌شم و قینی نیم‌پرا‌طۆر!!^(۷)

ته‌فسیری مه‌راغی ده‌لی: رای مه‌ل‌کانه‌کان (که پال مه‌لیک قوسطنطنین ده‌درین) نه‌وه‌ بوو: که عیسا به‌نده‌ی خودایه‌و وه‌کوو باقی دروست‌کراوانی تر دروست‌کراوی خودایه. نه‌مجار ده‌لی: مه‌لیک قوسطنطنین نه‌م رایه‌ی په‌سند کردو کۆمه‌گی پی کرد، رایه‌کانی تری ره‌ت‌کرد وه‌ه.^(۸)

نه‌مجار قورنان هه‌ره‌شه‌ له‌وانه‌ ده‌کا: که له‌ری‌گای یه‌کتا‌په‌رستی لاده‌ده‌ن و له‌دیمه‌نی سامناکی رۆژی قیامه‌ت ده‌یانترسی‌نی ده‌فه‌رموی: ﴿فويل للكافرين من مشهد يوم عظیم﴾ شیوی وه‌یل یان هاوار بۆ کافرو بی باوه‌ران له‌دیمه‌نی عه‌زایی سامناکی رۆژی قیامه‌ت. نای چه‌ند ترسناک و به‌ئیشه. له‌و رۆژه‌دا ده‌ست و قاچ و زوبان ده‌بنه‌ شایه‌دو گه‌واهی‌ده‌ر له‌سه‌ر ئاده‌میزادو چ تاوانی‌کیان پی کرابی راستی له‌خواه‌نه‌که‌یان ده‌لین. نه‌مجار به‌گویره‌ی تاوانه‌کانیان سزا ده‌درین. خودای خاوه‌ن حیل و به‌توانا مۆله‌تی داو تا نه‌و رۆژه، نیتر نه‌مجار به‌سه‌ر قافیانه‌وه‌ ناچی، ئیهمالیان نا‌کاو نا‌هیلی چیدی

(۷) فی ظلال القرآن ج ۵/ ۴۳۶.

(۸) ته‌فسیری مه‌راغی ج ۱۶/ ۵۰.

به سهريانه وهى بچى و وه كوو به رزه كى بانان بوى ده رچن. به لى پروه ردگار
تا وانبار مؤلّهت ده دا به لام پاشگويى ناخا!

له صه حيحه ين دا فهرموود هيك هاتوه: پيغه مبهه ﴿فهرموويه تى:
(ان الله ليملي للظالم حتى إذا أخذ له يفلته)﴾ بيگومان پروه ردگار
مؤلّه تى سته مكار ده دا تا ماويه ك هه تا: كه گرتى تير له چنگى عه زابى
خودا رزگار بوونى نيه! نه مجار قورئان گالته يان پى ده كا به لاقرتيوه باسيان
ده كا، چونكه نه وان له دونيادا پشتيان له بانگه وازى هيدايت هه لكرد بوو،
وه لى له و روزه دا له هه موو كه س زياتر گوى سوك و چاو تيژن!

﴿اسمع بهم وأبصر يوم يأتوننا﴾ حالى نهو كافرو چهند سديرو سه مهريه؟
له دونيادا: كه بيستزو ديتن هوكاره بو هيدايت و رزگار بوون نه وان نابيسن و
نابيسن، پشت هه لده كهن و رو له حق وهرده گيرن، كه چى له روزه قيامهت دا كه
بيستزو ديتن هوكاره بو ريسوا بوون له هه موو كه س چاو تيژترو گوى سوك
ترن!

﴿لكن الظالمون اليوم في ضلال مبين﴾ وه لى نهو كافرو سته مكارانه: كه
له قيامهت دا حق و راستى ده زانن، له دونيادا به هوى سته مكارى خويان دا،
كه رو كوژن، له ناستى حقه دا رييان لى گوم بووه!!

نه مجار پروه ردگار فهرمان به پيغه مبهه رى خوى ده كاو ده فهرموئ:
﴿وأنذرهم الحسرة؛ إذ قضى الأمر وهم في غفلة وهم لا يؤمنون﴾ نهى
پيغه مبهه رى خوشه ويست! هه موو نه ده ميزاد به موشريك و موسولمانيه وه
بترسينه له روزه خه فه تخواردن و ناخ و ثوف، بيانترسينه له روزه ك هه موو
نه ده ميزاد خه فهت ده خون؛ خراپه كار خه فهت له خراپه كاريه كهى ده خواو
په شيمانه له كرده وه كاني، موسولمان و چاكه كارانيش په شيمانن له وهى كه زور
نزبان نه كرده، ده ستى خويان ده شكيننه وه كه بوچى زياتر كرده وهى باشيان
نه نجام نه دا.

نهم خففت و په شیمان بوونه و بیان کاتیک ده بی: که حساب و لیکو لینه و ته و او ده بی، نامو ده فته ری کرده و کان ده پیچینه و، نه هلی به هشت و دوزه خ لیک جیا ده کرینه و، به هشتیه کان به و به هشت به ری ده کرین و دوزه خیه کان ده کرینه دوزه و! نه و ان نیستا له و نیادا بی ناگان له و هی که رژی حه سرت و په شیمانی تووشیان ده بی، بی ناگان له و هی: که له و رژه دا له گه لیان ده کر و نمو نار حه تیه تی ده کهن، نه و ان نیستا له و نیادا بروایان به هاتنی رژی قیامت و حساب و لیکو لینه و نیه، که واته: بیانتر سینو هره شهی عه زابی سه ختی نه و رژه دیان لی بکه، با به خزیان دا بچنه و، واز له کوفرو بیدینی بهین، پروا به په یامه که ت بکه و شوینت بکه و ن.

ثیمام نه حمه دو موسلیم و بوخاری و تیرمیزی له نه بو سه عیدی خودریه و ریوایه تیان کرده ده لی: پیغه مبه ﷺ فرموی: ((إذا دخل أهل الجنة الجنة وأهل النار النار، وجاء بالموت كأنه كبش أملح (أبيض وأسود) فيوقف بين الجنة والنار، فيقال لأهل الجنة هل تعرفون هذا؟ قال: فيشترطون وينظرون ويقولون: نعم هذا الموت، فيؤمر به فيذبح، ويقال لأهل الجنة خلود ولا موت، ولأهل النار! خلود ولا موت)) نه مجار پیغه مبه ﷺ نایه تی ﷺ و أنذرهم يوم الحسرة، إذ قضي الأمر وهم في غفلة، وهم لا يؤمنون ﷻ خوند و ده به ده ست نیشاره ی کرده و فرموی: نه هلی دنیا سرگرمی دنیان و به و نیاو هله و گیر!

«إنا نحن نرث الأرض ومن عليها، وإلينا يرجعون» نه ی پیغه مبه! نه و دیان پی رابگه ی نه و فیریان بکه: که نیمه ی په و ردگار زهوی و چی له سر زهوی هه یه و چی تیدایه، به میرات و هری ده کرینه و، هه مووی ده بیته هینی نیمه و که س نامینی میرات له مردوان بگری، تاکه میراتگری زهوی خو مانیزو جگه له نیمه که س نیه بمینی، هه موو زیندویک نامینی، نه مجار هه موتان زیندو ده کرینه و ده گه پندرینه و به و لای خودا، هه هر که سه به گویره ی کرده و کانی سزاو پاداشی ده دریته و چاکه به چاکه و خراپه به خراپه!!

جیرۆکی چه‌زده‌تی نبیره‌هیم ﷺ و
 ده‌مه ده‌می له‌گه‌ل باوکی دا ده‌رباره‌ی بته‌رستی

وَأَذْكُرُ

فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٤١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَتَابَتِ
 لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾ يَتَابَتِ
 إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
 سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يَتَابَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ
 عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ يَتَابَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ
 فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْ
 يَتَابَرِهِيمُ لَنْ لَمْ تَنْتَهَ لِأَرْحَمَكَ وَأَهْجُرْنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾ قَالَ
 سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾
 وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَى
 أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا اعْتَرَاهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِّن رَّحْمِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

ئەمە، سێیەم چیرۆکە لەم سۆرەتەدا. پەڕوێندی ئەم کۆمەڵە نایەتە بەهێ پێشەوێ لەم رووێیە: پەروەردگار دواى ئەوێ گومرایی و سەرلێ شێواوی مەسیحیەکانی رونکردووە، ئەمجار گومرایی بپەرستەکانی رون دەکاتووە هەر دوو کۆمەڵە (گاورو بپەرست) هەرچەندە لەگومرایی دا چون یەکن وەلێ گومرایی بپەرستەکان ناشرکرا ترە. چونکە مەبەستی سۆرەتەکە چەسپاندنی تاک و تەنهایی خۆداو راستی پێغەمبەرایەتی و هاتنی رۆژی قیامەتە. ئەمجار ئەوانەى ئینکاری تاک و تەنهایی خۆدا دەکەن دوو پێرێ پێرێکیان کە ئەصرانییەکان ئادەمیزادیکی عاقل و رێک و پێکیان کردووە بەهاوێلی خۆدا!! پێرێکەى تریان بەردوداری بێ گیانیاں کردووە بەهاوێلی خۆدا هەر دوو پێرێ گومراو سەر لێ شێواون؛ بەلام پێرێ بپەرستەکان زیاتر.

هێنانی چیرۆکی حەزەرەى ئیبراھیم لێرەدا لەم رووێیە: کە تەشریفی بەباوکی عەرەب دەژمێردرێ، عەرەبەکان بۆ خۆیان دانیاں بەپێغەمبەرایەتی و نایینی ئیبراھیم دا دەنا، دەیانزانێ کەعبەى پیرۆز دروستکراوى ئیبراھیم و ئیسماعیلی کورپەتی، ئەمجار لێرەدا پەروەردگار سەرنجی عەرەبەکان رادەکێشێ بۆ پەڕووەو پڕۆگرامی حەزەرەتى ئیبراھیم و بۆیان رون دەکاتووە کە ئەو زاتە دژی بپەرستی بوو، مەنھەجی ئەو یەکتاپەرستی و بەندایەتی کردنی خالصانە بوو بۆ خۆدا، هەرگیز هاوێلی بۆ خۆدا بەرەوا نەزانێ.

حەزەرەتى ئیبراھیم بەباوکی پێغەمبەران دەژمێردرێ و لەوێ پێغەمبەر کەوتوونەو، ئەم زاتە (۱۷۵) سەدو حەفتاو پینج ساڵ ژیاو، نێوان ئەو حەزەرەتى ئادەم دوو ھەزار ساڵ بوو، نێوان ئیبراھیم و نوح ھەزار ساڵ بوو. جا بائێستا دل و گیانی خۆمان بکەینەو بۆ چیرۆک و بەسەرھاتی ئەم زاتە پیرۆزە بزانیان چۆنى نمایش دەکا؟. دەفەرموێ: ﴿واذکر فی

الکتاب ابراهیم انه کان صدیقاً نیسا ﴿ نهی پیغه مبهه! له قورئاندا باسی
 نیبراهیم بو نهو خه لکه بکه، سه رگورشته و گفتوگو کردنی له گهل باوکی دا،
 دلفراوانی و نهرم و نیانی له قسه کردنی دا بو موشریکه کان بگیړه وه، بیگومان
 نهو زاته راستگو بو، باوه پی به راستی هه بوو پیغه مبهه رو ره وانه کراوی خودا
 بوو، باوکی پیغه مبهه ران و خوشه ویستی خودا بوو! بانگه وازی گهل و
 نه ته وه که ی کرد بو یه کتاپه رستی و واز هیئان له بته رستی، دلسوزانه بانگی
 کردن و زوری خو پیوه ماندو کردن، ﴿اذ قال لأیهه: یاأبت! لم تعبد مالا
 یسمع ولا یبصر﴾ باسی نهو دیان بو بکه: کاتی که نیبراهیم به باوکی گوت:
 نهی باوکی خوشه ویستم! باوه گیان! نه وه تو به چ بیرو باوه پیک عیبادت بو
 شتی که ده که ی نابیی و نابینی؟ هه رچی هاواری لی بکه ی و لی بیپای
 یه وه گوئی لی نه، چه ندیک کړنووشی بو به ی و گهر دنگه چی بو بکه ی
 چاوی لی نه، نه وهی تو ده پی به رستی بی گیان و هه سته و ناگای له هیچ نه
 ﴿ولا یغنی عنک شیئ﴾ هیچ سوو دیک بی ناگه ی نه، نه قازانجت بو کیش
 ده کا، نه به رگری زیانت لی ده کا، نه وانه ی تو به خودایان ده زانی و به ندایه تی یان
 بو ده که ی دارو به ردیکی بی گیان، نه دی تو چۆن ریگه به خوت دده ی دارو
 به ردی بی گیان پی به رستی؟ قاعیده و یاسا له عیبادت کردن نه وه یه: ناده میزاد
 رو بکاته شتی که له خوی به رزترو به ریز تر بی، زاناترو به هیژ تر بی، نه ک
 رو بکاته شتی که له خوی به ست تر بی، پله ی له خوار پله ی ئاژهل و په له وه ره وه
 بی، بیستن و دیتنی لی چاوه روان نه کړی..

سه یه بکه به چ جوړه ناخاوتنی که بانگه وازی باوکی کردو چه ند
 به شیوه یه کی ناسک و هه ست بزوتن سه ره تای و تووژی له گهل ده ست پیکرد،
 چه ند به دلسوزی هه ول و ته قه لای له گهل دا بو نه وه ی بیخاته سه ر ریگای
 هیدایه ت و خیر و فیه! وشه ی شیرین به کار دینی و خوی له لا خوشه ویست
 ده کا بو نه وه ی دلی نهرم بکاو به خوی دا بجیته وه و ئیمان بیی!

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السَّبِيلَ الَّتِي هِيَ بَاوَكِي خَوْشَه‌وِسْتَم! هِرچه‌نده من به‌ته‌مه‌ن له‌تۆ بچوکتَرَم، نه‌زموئی ژيانم له‌تۆ که‌متره، به‌لام له‌خوداوه زانیاری و هیدایه‌تم بۆ هاتووه، تیگه‌یشتن و حه‌ق‌ناسی و شه‌ریعه‌تم پیی به‌خسراوه، زانیاری و شه‌ریعه‌تیکم بۆ هاتووه بۆ تۆ نه‌هاتووه، ﴿فَاتَّبِعْنِي﴾ ده‌وره شوینم بکه‌وه، گویم بۆ رابگره‌ودلتم بۆ بکه‌ره‌وه ﴿أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا﴾ شاره‌زاییت ده‌که‌م بۆ ریگایه‌کی راست و حه‌ق، ریگایه‌کت پیی ده‌لیم بته‌گه‌یه‌نن به‌مه‌به‌ست و سه‌رفرازی دونیاو قیامت بیی، له‌هه‌موو ته‌نگ و چه‌له‌موو ناخۆشی‌یه‌ک رزگارت بیی!

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ﴾ نه‌ی باوکی خۆم! نه‌که‌ی به‌ندایه‌تی شه‌یتان بکه‌ی، نه‌چی شوینی بکه‌وی و گوێپرایه‌لی فه‌رمان و ختوکه‌و ده‌نه ده‌نه‌ی نه‌و نه‌فرین لیکراوه بی، ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا﴾ بیگومان شه‌یتان هه‌ر له‌کۆنه‌وه له‌خودای خاوه‌ن ره‌حم و به‌به‌زه‌یی یاخی بسووه، سه‌رپیچی فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری کردوه، هه‌میشه له‌یاخی بوونو سه‌رپیچی کردن دایه. شه‌یتان ئاده‌میزاد هه‌له‌ده‌نی بۆ له‌خودا یاخی بوون، بۆ بته‌رستی و هاوه‌لدانان بۆ خودا. جا که‌سیک بت په‌رستبی، نه‌وه به‌گوئی شه‌یتانی کردوه و له‌راستی دا شه‌یتانی په‌رستووه، شه‌یتان دوژمنی سه‌رسه‌ختی ئاده‌میزاده، هه‌میشه له‌هه‌ول و ته‌قه‌للای نه‌وه‌دایه، ئاده‌میزاد له‌خشته به‌ری، که‌وابی نه‌ی باوکی خۆشه‌ویستم! زۆر نا‌په‌وايه تۆ گوێپرایه‌لی شه‌یتان بی و به‌ویستی نه‌و هه‌لس و که‌وت بکه‌ی!!

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخَافُوا أَنْ يَمْسَكَ عَذَابُ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا﴾ نه‌ی باوکی خۆشه‌ویستم! نه‌من ترسی نه‌وه‌م هه‌یه: که‌ له‌خوداوه سزایه‌کی سه‌خت لی بکه‌وی، مه‌ترسی نه‌وه‌ت لی ده‌که‌م له‌سه‌ر نه‌م بته‌رستی‌یه‌ت خودای خاوه‌ن ره‌حم و به‌زه‌یی تووشی سزایه‌کی سه‌خت بکا،

بیه ده‌سته‌واوه‌لی شه‌یتانی نه‌فرین لیکراو؛ له‌دونیا دا نه‌فرینت لی بکری و له‌قیامت دا به‌عه‌زایی دۆزه‌خ سزا بدری و له‌ناگردا هاو‌نشینی شه‌یتان بی.

حه‌زهره‌تی ئیبراهیم به‌م شیوه‌ جوان و گوشتار شیرین و ریک و پیکه دلسۆزانه‌ هه‌ولی له‌گه‌ل باوکی دا، بانگه‌وازی کرد بو خودا په‌رستی و ریبازی سه‌رفرازی، به‌لام نه‌م گوشتوگو شیرین و بانگ کردنه‌ نهرم و نیانه‌ هیچ کاریان له‌دلی نه‌م موشریکه‌ چه‌قاوه‌سوه‌ نه‌کرد، دله‌ره‌قه‌که‌ی نه‌رم نه‌بوو، به‌شیوه‌یه‌کی ره‌ق و ناشیرین وه‌لامی ئیبراهیمی دایه‌وه‌ ﴿قال: أراغب أنت عن آلهتی یا ابراهیم!﴾ وتی: نایا نه‌ی ئیبراهیم! تو خوداکانی منت ناوتی؟ رویان لی وهره‌گیپی و بیزاری خۆت له‌په‌رستیان دهره‌ه‌پی؟ تو وات لی هات به‌ناشکرا دژی خوداکانی من هه‌لویت بنوینی؟ گه‌یشتیه‌ نه‌م راده‌یه‌ من و خه‌لکی له‌په‌رستیان ژوان بکه‌یه‌وه‌!! سویندم وا بی شمرت و قهرار بی ﴿لئن لم تنته لأرجنک﴾ نه‌گه‌ر واز له‌و بیرو باوه‌ره‌ نه‌هینی: که‌ ئیستا په‌په‌ره‌ی ده‌که‌ی، له‌و هه‌لویتسه‌ ناله‌باره‌ی خۆت په‌شیمان نه‌بیته‌وه‌، به‌رده‌ بارانت ده‌که‌م ده‌تکوژم، ناهیلیم به‌سه‌رته‌وه‌ بجی ﴿واهجری ملیاً﴾ برۆ به‌روکم به‌رده‌، لیم دوور بکه‌وه‌ره‌وه‌ جاریکی تر نه‌تبینه‌وه‌!! نه‌گه‌ر ده‌ته‌وی خۆت به‌کوشت نه‌ده‌ی که‌ نارگیره‌وه‌ له‌پیش چاوم لاچۆ.

ئا به‌م نه‌زانی و که‌له‌پوقیه‌ نه‌م کابرا له‌خوبایی بووه‌ به‌پیر بانگه‌وازی یه‌که‌وه‌ چوو، به‌م شیوه‌ توندو تیژه‌ وه‌لامی نه‌م وتاره‌ پر له‌نه‌ده‌ب و ریزه‌ی ئیبراهیمی دایه‌وه‌، نه‌وه‌ حالێ ئیمان له‌گه‌ل کوفردا، نه‌وه‌ هه‌لویت و ره‌وشتی دلێکه‌ ئیمان ناوه‌دانی کرد بیته‌وه‌ له‌به‌رامبه‌ر دلێکی کوفر وێرانی کرد بی!!

وه‌لی وێپای نه‌م هه‌لس و که‌وته‌ ناشیرینه‌ی باوکی دل‌ره‌ق و گو‌مپراو چه‌قاوه‌سو، هه‌زهره‌تی ئیبراهیم رقی هه‌له‌سه‌او سه‌رخۆی نه‌هینا و سۆزو چاکه‌کاری و نه‌ده‌بی خۆی له‌ده‌ست نه‌دا ﴿قال: سلام علیک. سأستغفر لک

ری انه کان بی حفیاً و تی: سلاوت لی بی، دلیابه کاریک ناکم زیانت پی بگا، به دوعا به جیت ده هیلم، کیشو نیزاعت له گهل دا ناکم، هه ره شهو گوره شهت لی ناکم، له وه به ولاره دوعات بو ده کم و له خودا ده پاریمه وه: که له سهر گومرای نی ته یلیته وه: تووشی سزاو عه زابی سهخت نه بی، به لکوو هیدايه تت بدا! بیگومان خودای من لطف و ره حمه تی هیه بوم و له وه پیش ریزی لی ناوم به وه: که دوعا کانمی گیرا کردوه، جا نه گهر هه بوونی من له نزیکته وه ناره حهت ده کاو پیت ناخوشه بانگه وازیت بکم بو ریبازی حه قو سه رفازی، شه وه ناچارم هه لوتستیکی تر وه ریگرم و ریگا چاره یه کت بوخوم بلوزمه وه ﴿واعتزلکم وما تدعون من دون الله﴾ که نارگیر ده بم له خوتانو له خودا کانتان، جگه له خودای تاکو ته نه ها که سی تر ناپه رستم. لیتان دوور ده که مومه وه چی تر له ناوتان دا نامینمه وه، سه ری خوم هه لده گرچو شه و لاته جی دیلم، ﴿وادیعو ربی عسی الا اکون بدعاء ربی شقیاً﴾ خودای خوم ده په رستم، به ندایه تی هه بو نه وه ده کم، هومیده وارم له عیبادت کردن دا بو خودای خوم ره نج به خه سار نه بم، وه کوو نیوه کوششو عیباده تم بی سوود نه بی.

ئای لهم نه ده بو نه خلاقه؟! فه رمووی: نومیدم وایه و چاوه روانی ده کم، به شیوهی دلیایی و مسوگه ری نه یگوت، بو شه وی نه فسی خوی بشکینی، له هه مان کات دا ناماژی شه وه شی تیدایه: که وه رگرتنی کرداری چاکو پاداشتانه وه له سه ری شتیکن نه له سهر خودا واجب بی، به لکوو عانیده به لطفو به زه بی خودا وه، حه زی لی بوو وه ری ده گریژو حه زی لی بوو ره تی ده کاته وه.

هه ره ها هه موو کرده وه یه کی ئاده میزاد به ستراره به کوتایی ژیانیه وه، نه گهر ئاخر خیر بی کوتایی ته مه نی له سهر خیرو چاکه بی شه وه خودا چاکه که ی لی ورده گری، خو نه گهر شه کاته ی به خرابی له سهر تیپه ری شه

رەنجەرۆ دەبۆ ھەر کردەو یەکی باشی کردبۆ بۆ سودەو با دەبیا، چۆنەتی ناخرو ئۆخری تەمەنیش شتێکی پەنامەکی و غەیبی یە، ھەر خودا دەزانێ چۆن دەبێ. پێغەمبەر ﷺ لەفەرموودە یەکی دا دەفەرموی: ئادەمیزادی وا ھەبە لەدو نیادا ھەر کردەو ی چاک دەکا، ھەتا وای لێ دێ لەبەھەشت نزیک دەبێتەو تەنیا بستیکی دەمێنێ بچیتە بەھەشتەو، بەلام لەعیلمی خودادا بەدۆزەخی تۆمار کراوہ نیتەر کۆتایی تەمەنی بەکردەو ی خراپ بەسەر دەباو دەچیتە دۆزەخەوہ. ھێ وایش ھەبە بەدرێژایی ژبانی کردەو ی خراپ ئەنجام دەدا تا وای لێ دێ بستیکی دەمێنێ بکەوتە دۆزەخەوہ، بەلام لەزانباری خودادا بەبەھەشتی نووسراوہ، نیتەر کۆتایی ژبانی بەکرداری باش بەسەر دەباو دەچیتە ناو بەھەشتەوہ. کەواتە: دەبۆ ھەر بلێن: ھومێدەوارین خودا بمان باتە بەھەشتەوہ، بەلوظفو کەرەمی خۆی کردەو کەنمان لێ وەرگرێ، نابۆ بلێن: دڵنیاین نابۆ دڵنیابین لەوەرگرتنی کردەوہ باشە کەنمان. وەرگرتنی کرداری چاکو پاداشت دانەوہیان بەدەست خودایە.

بەلێ ھەزەرەتی ئیبراھیم بپاری گۆشەگیری خۆی لەخزم کەسو کاری دا، ولاتو نیشتمانی بەجێ ھێشت، خۆی تەسلیم بەخودا کردو لەپێناو ئاییندا سەری خۆی ھەلگرت، پەرورەدگاریش بەتەنیا یی نہیھێشتەوہ، بەلکوو باشتەر کەلینی خزم کەسو و کارو ولاتو نیشتمانی بۆ پەر کردەوہ. وەکوو دەفەرموی: ﴿فلما اعتر لهم وما يعبدون من دون الله وھبنا له اسحاق و یعقوب﴾ کە ھەزەرەتی ئیبراھیم لەباوکتو خزم کەسو کاری گۆشەگیربوو، وازی لەولاتو نیشتمانی ھینا، ئەو شوێنە ی بەجێ ھێشت: کە عیبادەتی غەیری خودای تیدا دەکرا، بەردەوام بوو لەسەر رەتکردنەو ی بەندایەتی کردن بۆ بتەکانیان. لەپێناو ئایینی خودارا ھیجرەتی کردو بەرەو ناخی بەیتولمەقدیس کەوتەرێ: چونکە لەوێ دەیتوانی بەراشکاوی ئایینی خۆی بلاو بکاتەوہ، پەرورەدگار کەلینی کەسو کاری بەجێ ھێشتووی بۆ پەر کردەوہ،

سارا خاتوونی خیزانی، هزره‌تی ئیسحاقی بوو، هزره‌تی ئیسحاقیش
 پیگه‌یی خودا یه‌عقوبی پیدایا، ﴿وَكَلَّا جَعَلْنَا نَبِيًّا﴾ هه‌مویانمان کردن
 به‌پیغه‌مبهر بۆ شه‌وه‌ی هزره‌تی ئیبراهیم چاوی پی روون بننه‌وه، هه‌موو
 پیغه‌مبهرانی به‌نوئیسرائیل له‌وه‌چه‌وه‌ی شه‌م دوو پیغه‌مبهره‌ به‌ریزه‌ن!
 هه‌موو خاوه‌ن ئایینیك هزره‌تی ئیبراهیمی خوش ده‌وی، هزره‌تی
 ئیسحاقو هزره‌تی یه‌عقوبیان به‌لاوه‌ به‌ریزه، هزره‌تی ئیبراهیم پیش شه‌وه‌ی
 ئیسحاقی بیی، وه‌جاخ کۆیر بوو، هزره‌تی یه‌عقوب هه‌رچه‌نده‌ کۆری
 ئیسحاقه‌ به‌لام به‌کۆری ئیبراهیم حسیب ده‌کری چونکه‌ له‌ژیانی هزره‌تی
 ئیبراهیمدا به‌وه‌له‌د بوو، له‌باوه‌شی شه‌وداو له‌ژیان چاودیری شه‌ودا له‌خزمه‌ت
 شه‌ودا په‌روه‌رده‌ بوو، قیری ئایین بوو، که‌وابی هه‌روه‌کوو کۆری خۆی بی وایه.
 ﴿وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا﴾ به‌خشیمان به‌ئیبراهیمو ئیسحاقو یه‌عقوب،
 له‌فه‌ضل به‌خششی خۆمان پیغه‌مبهرایه‌تیو مالو سامانو ژنو مندالو نامه‌ی
 ناسمانیمان پیدان. ﴿وَجَعَلْنَا لَهُم لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا﴾ مه‌دحو په‌سنی شه‌وانمان
 خسته‌ سه‌ر زوبانی ئاده‌میزاد، هه‌موو که‌س سوپاسگوزاریانه، شه‌هلی هه‌موو
 ئاینه‌کان ریزیان لی ده‌گرن! سه‌لاتو سه‌لامی خودایان له‌سه‌ر بی.
 جا چونکه‌ عه‌ره‌به‌سه‌کان خۆیان به‌وه‌چه‌وه‌ره‌چه‌له‌کی هزره‌تی ئیبراهیم
 ده‌زانیو لافی شه‌هیان لی ده‌دا: که‌ له‌سه‌ر ئایینی شه‌ون، په‌روه‌ردگار چیرۆکی
 شه‌وی بۆ گیرانه‌وه‌ بۆ شه‌وه‌ی به‌خۆیاندا بچنه‌وه‌و په‌ند وهریگرن!

چیرۆکی حەزەرەتی موسا عليه السلام

وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّكَ كَانَ مُخْلِصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥١﴾
وَنَذَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ
رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

ئەمە چیرۆکی چوارەمە بۆ تیگەیانندی عەرەبو عەجەم بەو: کە
حەزەرەتی موساش وەکوو حەزەرەتی ئیبراھیم پیاویکی راستال بوو، دڵسۆزانە
بەندایەتی بۆ خودا ئەنجام دا، هاوێلی بۆ خودا بەپێوا نەزانیو، رییابازی
نەکردو.

هەروا نامازە بۆ ئەوەش دەکا: کە حەزەرەتی موسا و هارون وەچەو زپویتی
حەزەرەتی ئیبراھیمز لەبەرەبابی حەزەرەتی ئیسرائیلی کۆری حەزەرەتی
ئیبراھیم. دەفەرموی: ﴿وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مُوسَى﴾ ئەو موحەممەد!
رەوشتو سەرگورشتە موسا بۆ قەومە کەت بگێڕو، ئەوێ ئیمە بەنیگا
لێرەدا بۆت نازل دەکەین بۆ ئوممەتە کەتی باس بکە: کە پێنج رەوشتی بەرز
موسایە، لێرەدا بۆت باس دەکەین:

۱- ﴿إِنَّهُ كَانَ مُخْلِصًا﴾ بێگومان ئەو زاتە هەلبژاردەبوو، خودا پالفتە
کردبوو بۆ پێغەمبەراییەتی، لەهەموو تاوانێک پاکمان کردبوو، وەکوو
لەشوینیکی تر دەفەرموی: ﴿إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي
وَبِكَلَامِي﴾ (الأعراف/۱۴۴).

ئەگەر وشە (مُخْلِصًا) لەنایەتە کەدا بەشیوەی ئیسمی فاعیل
بخوینێنەو ئەو کاتە مانای بەم جۆرە دەبێ، موسا راستالانە بەندایەتی

خودای کرد له‌یه‌کناپهرستی و طاعه‌تکردن‌دا دلسۆز بوو، طاعه‌تو به‌ندایه‌تی همر بۆ خودا بوو، هیچ رییابازی نه‌ده‌کرد.

۲- ﴿وكان رسولاً نبياً﴾ په‌روه‌ردگار دوو سیفه‌تی گه‌لێک به‌رزى به‌و زاته‌دابوو؛ ههم ره‌وانه‌کراو بوو ههم خاوه‌ن شه‌ریعت بوو، یه‌کیک بوو له‌پینج پیغه‌مبه‌ره‌خاوه‌ن عه‌زیمه‌ته‌کازو شه‌ریعتو یاساشی بۆ نه‌ته‌وه‌که‌ی هینابوو.. واته: سیفه‌تی ره‌سولی و نه‌بییه‌تی هه‌بوو:

ره‌سول که‌سیکه به‌نیگا شه‌ریعتێکی بۆ هاتبی و فهرمانیشی پێ کرابی به‌گه‌یانندی به‌خه‌لک، واته: نامه‌یه‌کی ئاسمانی بۆ هاتبی شه‌ریعتی تێدابی و فهرمانی پێ کرابی به‌گه‌یانندی. وه‌کوو هه‌زره‌تی موسا عليه‌السلام جا یان کتیبیکی سه‌ریه‌خۆی بۆ نێردرابی، یان کار به‌کتیبی پیغه‌مبه‌ری پیش خۆی بکا.

نه‌بی: که‌سیکه نیگای بۆ کرابی به‌شه‌ریعتێک له‌خوداوه، جا فهرمانی پێ کرابی ئه‌و شه‌ریعته به‌گه‌یه‌نی به‌خه‌لک یان نا، به‌لام بۆ خۆی نامه‌ی سه‌ر به‌خۆی بۆ نه‌هاتبی وه‌کوو هه‌زره‌تی یوشع.

۳- ﴿وناديناه من جانب الطور الايمن﴾ له‌لای راستی کتوی طوره‌وه بانگمان له‌موسا کردو ئاخاوتنمان له‌گه‌ل‌دا نه‌نجام‌دا، واته: له‌و شوێنه‌وه: که‌هه‌تبه‌وه ده‌سته راستی موسا له‌و کاته‌دا که له‌ (مه‌دیه‌ن) وه‌ ده‌گه‌رايه‌وه بۆ میصر ئیمه نیگامان بۆ کردو هه‌واڵمان پێ دا: که‌ کردوومان به‌پیغه‌مبه‌رو رابه‌ری نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل. له‌و کاته‌وه بووه‌ته (کلیم الله) و فروستاده ئه‌مجار دواى خنکانی فیرعه‌و نو دارو ده‌سته‌که‌ی واده‌مان پێدا بۆ سه‌ره‌کتوی طورو له‌وی ته‌وراتمان بۆ نارد هه‌واڵمان پێدا.

۴- ﴿وقربناه نجیاً﴾ پله‌و پایه‌ی ئه‌ومان له‌خۆ نزیک کرده‌وه، ریزو شکۆمه‌ندیان پێدا، له‌کاتێک‌دا راسته‌وخۆو بێ ناوه‌ند به‌نه‌ینی گوفتو گۆی له‌گه‌ل کردین، واته: ریزو شه‌ره‌فیگمان پێ به‌خشی گه‌ییشه‌ ئه‌و پله‌و پایه: که‌ ئاخاوتنمان له‌گه‌ل‌دا کردو کردمانه‌ قسه‌ له‌گه‌ل کراوی خۆمان، له‌عاله‌می

ئەرواحدا پلەو پایەمان ئەوەندە بەرز کردەو، وەکوئەو قسە لەگەڵ کەسیکی
نزیکدا بکا بەشیوەی چپە کردن!

مامۆستا سەید دەفەرموی: پەرەردگار پلەو پایەیی حەزرەتی موسای
ئەوەندە بەرز کردەو، لەخۆی نزیک کردەو، بۆ رادە قسە لەگەڵ کردن
لەشیوەی چپەکردن و سرتە سرتدا، ئیتر ئیمە نازانین ئەم چپە کردنە چۆن
بوو، موسا چۆن لێی حالی بوو، نازانین ئایا ناخواتنە کە دەنگیک بوو
بەگوێچکە بیستویەتی، یان (کیانە نەدەمیزادیە کە موسا بەگشتی) ئەو
ناخواتنە وەرگرتوو؟ نازانین پەرەردگار چۆن کیانی نەدەمیزادی موسای بۆ
ئەو ناخواتنە خودایی بە نامادەباش کردەو، ئیمە پڕوامان وایە: ناخواتنە کە
بوو بەلام چۆنەتیە کە نازانین. بێگومان بۆ خودا زۆر ئاسانە: کە
بەشیوەیە کە لەشیوەکان مەخلوقتیکی خۆی بگەییەتی رادە و ئەو کەلامی
ئەزەلی خودا بیسی. هەرە کوو چۆن لەسەر تادا ئادەمیزاد بەنەفخە کە
لەگیانی خودایی هاتۆتە وجود!!

۵- ﴿ووهبنا له من رحمتنا أخاه هارون نبياً﴾ بەفەضلو رەحمەت و
بەزەیی خۆمان، هارون: کە برای موسا بوو کەردمان بە پیغەمبەر لەبەر خاتری
ئەو بۆ یارمەتیدانی و پشتگیری کردنی، ئەمە لەو کاتەدا: کە موسا لەخودا
پارایەو وەتی: ﴿واجعل لي وزيراً من اهلي، هارون اخي، اشدد به انزي
واشرکه في امري﴾ (طە/۲۹-۳۲). دواکە ی گێرابوو داخواییە کە هاتە دی
﴿قال قد اوتيت سؤلک يا موسی﴾ (طە/۳۶). هەرە کە دەفەرموی: ﴿سنشد
عضدک بأخیک﴾ (القصص/۳۵). شایانی باسە پلەو پایەیی (ئولولعەزمیەتی)
پلەو پایەییە کە بەرزو شکۆمەندە، پێویستی بە دەستەبەر یونی چەند
رەشتیکی تایبەتی هەیە، ئەو پێنج صیفەتانە قورئان بۆ حەزرەتی
موسای تۆمار کردوون بەشیکن لەو رەشتە بەرزە پێویستانە و ئەو پلەو پایە
شکۆمەندیە کە: لەزنجیرە پیغەمبەراندا تەنیا پێنج پیغەمبەر ئەم پلەو

پایه‌یان ده‌ست که‌وتووہ. نیعمه‌تیکی تر: کہ به‌خسراوہ به‌موسا نه‌وہیہ: کہ
له‌سر داوای خۆی بۆ پشتگیریکردنی په‌یامه‌که‌ی هارونی براشی کراوہ
به‌پیغه‌مبه‌ر نه‌مه‌ش نیعمه‌تیکی گه‌وره‌ بووہ به‌سر هه‌ردو جوتہ برادا که‌بوونہ
پشتو په‌نای یه‌کتروی به‌یه‌که‌وه‌ په‌یامی خودایان گه‌یاندوہ..

چیرۆکی هه‌زره‌تی ئیسماعیل عليه السلام

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ
صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

نه‌مه‌ پینجهم‌ چیرۆکه‌: که‌ له‌سوره‌تی مهریه‌دا تۆمار کراوہ، نه‌ویش
چیرۆکی هه‌زره‌تی ئیسماعیلی کوپی هه‌زره‌تی ئیبراهیمه‌ دروودی خودایان لی
بۆ هه‌زره‌تی ئیسماعیل به‌گوێره‌ی شه‌ریعه‌تی باوکی په‌په‌روی کردوہ،
له‌یه‌کتا په‌رستی و دژایه‌تیکردنی بته‌رستی‌دا چاوی له‌باوکی کردوہ، هه‌زره‌تی
ئیبراهیم و ه‌کوو زانیمان باوکی عه‌ره‌به‌کانه‌ به‌یه‌مه‌نی و موضهری‌یه‌وه‌، که‌واته‌
نه‌و عه‌ره‌بانێ له‌نه‌وه‌ی ئیبراهیم که‌وتوو نه‌وه‌ عه‌ره‌بی عاریبه‌ نین به‌ل‌کوو
موسته‌عه‌ره‌بن. بۆیه‌ (طه‌ حسین) له‌نوسراوێکی‌دا ده‌لێ: عه‌ره‌ب نه‌ته‌وه‌یه‌کی
عاطفین و هه‌ستو شعوریان به‌هێزه‌ وه‌نده‌ی لایه‌نی عاطیفو خه‌یالیان به‌هێزه‌،
لایه‌نی فیکره‌و مه‌نطیقیان لاوازه‌، بۆیه‌ هه‌رگیز فه‌یله‌سوفیان تیدا
هه‌ل‌نه‌که‌وتووہ، نه‌مجار ده‌لێ: نه‌گه‌ر بگووتری: نه‌دی نه‌وه‌ نیه‌ پیغه‌مبه‌ریان
تیدا هه‌ل‌که‌وتووہ، خۆ له‌هه‌موو فه‌یله‌سوفیک فه‌یله‌سوف تره‌؟ (دکتۆر طه‌

حسین) هه‌ر بۆخۆی وه‌لامی خۆی ده‌داته‌وه ده‌لێ: موحه‌مه‌د عه‌ره‌بی عاره‌به
نیه، به‌لکوو موسته‌عه‌ره‌به!!

سوپێکی خاوه به‌ده‌هۆس چیرۆکو سه‌رگۆشته‌ی هه‌زه‌ته‌ی
نیسماعیل دا. که به‌زه‌بیح مه‌شه‌وره:

هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم خه‌وی بیینی (خه‌وی پێغه‌مبه‌رانیش هه‌ق و راسته)
له‌خه‌ودا بیینی کوپه‌که‌ی خۆی ده‌کرده قوربانی، به‌لای زووبه‌ی زانایانی
نیسلامه‌وه نه‌و کوپه‌ هه‌زه‌ته‌ی نیسماعیل بووه. جا که به‌یانی له‌خه‌و هه‌لسا
روداوی خه‌وه‌که‌ی بۆ نیسماعیل گێرایه‌وه، نه‌ویش یه‌کسه‌ر ره‌زامه‌ندی
به‌سه‌ربرینی خۆی راگه‌یانوو ﴿قال: یا ابت افعل ما تؤمر ستجدني ان شاء الله
من الصابرين﴾ (الصافات/۱۰۲).

جا که هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم ده‌ستی کرد به‌سه‌ربرینی نیسماعیل و
کێرده‌که‌ی خسته سه‌ر گه‌ردنی کوپه‌ تاقانه‌که‌ی په‌روه‌رگار نیگای بۆ ناردو
بانگی لێ کرد، که ئیتر تۆ خه‌وه‌که‌ی خۆت به‌جێ هێناو ئه‌دو
فه‌رمانبه‌رداریه‌ی تۆ نیشانه‌ی نه‌وه‌یه: که خه‌وه‌که‌ت به‌راست گێرا، ئیتر له‌و
کاته‌دا هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم به‌رانێکی گه‌وره‌و قه‌له‌وی له‌نزیک خۆیه‌وه بیینی،
ئه‌وی سه‌ربری له‌جیاتێ کوپه‌که‌ی خۆی، قورئان نه‌و کوپه‌ دیاری نه‌کردوه: که
هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم قه‌صدی سه‌ربرینی کرد، به‌لام سیاقی نایه‌ته‌کانو دوا
موژده‌دان به‌ئیبراهیم به‌به‌خشینی ئیسحاق پێی گه‌واهی نه‌وه‌ن: که نه‌و
کوپه‌ی فه‌رمان کرا به‌ئیبراهیم به‌سه‌ربرینی هه‌زه‌ته‌ی نیسماعیل بووه. که
له‌سوره‌تی (الصافات) دا دوا چیرۆکی سه‌ربرینه‌که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وبشرناه
باسحاق نبياً من الصالحين﴾ (الصافات/۱۱۲) ئاماژه‌یه به‌وه: که ئیسحاق
نه‌و کوپه‌ نیه فه‌رمان به‌باوکی کرابێ به‌سه‌ر برینی!

جوله‌که‌کان: پئیان وایه‌ ئه‌و کوره‌ی ئیبراهیم ویستی سه‌ری بېرېن ئیسحاق بووه، ئه‌مه‌ش بۆ خۆه‌لّانه‌وه‌و فه‌خر کردن به‌وه‌ که باوکیان گیانی خۆی به‌خشی له‌پیناو ره‌زامه‌ندی خودادا.

به‌لگه‌ زۆرن له‌سه‌ر ئه‌وه: که ئیسماعیل ئه‌و کوره‌بووه: که هه‌زهره‌تی ئیبراهیم ویستی سه‌ری بېرې.

۱- ته‌ورات خۆی دان به‌وه‌دا ده‌نێ: که ئیبراهیم پرکیشی تاقه‌ کوره‌که‌ی کرد بۆ سه‌ربېرین، دیاره‌ په‌نابردن بۆ سه‌ربېرینی تاقانه‌ ئه‌وپه‌ری پابه‌ندی گه‌ردنکه‌چی بۆ خودا تێدایه‌، ناشکراشه‌ هیچ کاتێ ئیسحاق تاقانه‌ نه‌به‌وه‌، چونکه‌ ئه‌و کاته‌ی ئیسحاق هاوتۆته‌ دونیاوه‌ ته‌مه‌نی هه‌زهره‌تی ئیسماعیل چواره‌ سالان بووه‌. له‌ژیا نیشدا ماوه‌، تا هه‌زهره‌تی ئیبراهیم کۆچی دوا‌ی کردوه‌و سه‌رپه‌رشته‌ی کفنی کردوه‌. که‌وابوو پێش له‌دایکبوونی هه‌زهره‌تی ئیسحاق هه‌زهره‌تی ئیسماعیل تاقانه‌ بووه‌. هه‌روه‌ها رودا‌ی هه‌سه‌ولّدانی سه‌ربېرینی کوره‌که‌ له‌مه‌که‌که‌ رووی داوه‌، ده‌ی هه‌زهره‌تی ئیبراهیم ئیسماعیلی به‌شیره‌خۆری برده‌وه‌ بۆ مه‌که‌که‌ نه‌ک ئیسحاق!

سه‌رگه‌وزه‌شته‌ی ئیسماعیل و دایکی له‌مه‌که‌که‌:

پاش دروستکردنی که‌عبه‌ له‌مه‌که‌که‌ هیچ خانوو به‌ره‌یه‌ک بنیات نه‌نراوه‌ هه‌تا سه‌ده‌ی دووه‌می پێش هاتنی ئیسلام که‌ سه‌رده‌می قوصه‌ی کورێ کیلاب بووه‌. ئه‌و له‌روژگاری خۆی‌دا (دار الندوة)ی دروست کرد، ئه‌مه‌جار قورپه‌شیه‌کان له‌ده‌ورو به‌ری که‌عبه‌ خانوبه‌ره‌یان بنیات نان.

فه‌رمووده‌یه‌که‌ هه‌یه‌ له‌بوخاری‌دا ئیبنو‌عه‌بیاس ریوا‌یه‌تی کردوه‌ ده‌فه‌رموێ: پێغه‌مبه‌ر فه‌رمووی: یه‌که‌م ئافره‌ت: که‌ پشتی‌نی به‌ست دایکی ئیسماعیل بوو پشتی‌نی به‌ست بۆ ئه‌وه‌ی دیارد‌ه‌ی سه‌که‌که‌ی له‌سارا خاتون به‌شاریته‌وه‌. ئه‌مه‌جار هه‌زهره‌تی ئیبراهیم (هاجره‌)و (ئیسماعیلی) کورێ هێنان لای که‌عبه‌ نیشه‌جێی کردن، ئه‌و کاته‌ ئیسماعیل شیره‌خۆره‌ بوو له‌ژوور

مەزگەوتەووە لەپشت زمزمەووە دای نان، ئەو سەردەمە مەککە هیچ کەسی
تێدا نەبوو، ئاویشی لێ دەست نەدەکەوت، لەوێ داینان و هەمبەنە ک
خورماو گۆزە ئاویکی لەلا بەجێ هێشتن و بۆ خۆی گەپایەووە بەرەو وڵاتی
فەلەستین، دایکی ئیسماعیل دواي کەوت، وتی: ئەي ئیبراهیم! بۆ کوێ
دەڕۆی چۆن ئیمە لەم شوێنە چۆڵ و هۆلەدا بەجێ دێڵی؟ چەند جارێک ئەم
پرسیارە لێ دووبارە کردووە، بەلام ئیبراهیم هیچ ولامی نەدایەووە ئاوری
لێ نەدایەووە، ئەمجار پێی گوت: ئەي ئیبراهیم! ئایا خودا فەرمانی پێ
کردوی بەو ئیمە لێرە جێ بێلی؟ ھەزرەتی ئیبراهیم فەرمووی: بەلێ، وتی:
کەوابێ خەم نە، خودا ھەرگیز لیمان غافل نابێ و ئاگای لیمانە ئیتر
گەپایەووە بەدواوە.

ئیبراهیم رۆی تا لیان نەدیوور گەیشستە (الثنية) لەوێ رۆی کردە
کەعبە و دوو دەستی بەرز کردنەووە لەخودا پارایەووە وتی: ﴿رب! اني اسكنت
من ذريتني بواد غیر ذي زرع عند بیتک المحرم...﴾ تا دەگاتە ﴿یشکرون﴾.
ئیتەر (ھاجەرە) دایکی ئیسماعیل جێ نشین بوو خەریکی بەخێوکردنی
کۆرەکە بوو، شیرێ دەدا بەرۆڵەکە، ھەتا ئاوەکە لێ پرایەووە، تینوایەتی
تینی بۆ ھینا، خۆی کۆرەکە زۆریان تینوو بوو، بەچاوی خۆی بینی
رۆڵەکە لەتینوان جینگلی دەدا، ئیتەر چاوی بەرای نەدا پڕوانیتە رۆڵەکە،
بۆیە کەوتە ھەولدان و ھاتوچۆ بۆ رزگار کردنی خۆی رۆڵەکە، کێوی ھەفا
نزیکترین بەرزایی بەک بوو لێیەووە، چووہ سەر ئەو کێو، ئەمجار سەیری
شیوہکە کردو روانی بەلکوو یەکیک ببینی فرایان بکەوێ، کەسی نەبینی،
لەسەر تەپۆلکە ھەفاوہ ھاتە خوار بۆ ناو دۆڵەکە، ئەمجار لایەکی داوینی
کراسەکە ھەلکردو کەوتە خێرا رۆیشتن و گورگەلۆقە، ھەتا دۆڵەکە بپرو
چووہ سەر (مەرۆ) لەوێو روانی ئاخۆ کەس نابینی، کەسی بەرچا و نەکەوت
ھەوت جار ئەم ھاتووچۆو گورگە لۆقەییە ئەنجامدا.

ئیبینو عه‌بباس ده‌فهرموئ: پیغه‌مبهر ﷺ فهرمووی ئه‌مه‌یه بناغهی هاتوچۆی حاجیان له‌نتیوان سه‌فاو مه‌روه‌دا، جا که جاری جه‌وته‌م سه‌رکه‌وته سهر (مه‌روه) ده‌نگیکی بیست، خۆی به‌خۆی گوت: بیده‌نگ به! پاشان دووباره گۆی خۆی هه‌ل‌خست، هه‌مان ده‌نگی گۆی لی بوو، ئه‌مجار وتی: گویم لی بوو، ئه‌گهر کۆمه‌کی و یارمه‌تیه‌کت لایه فریامان بکه‌وه! کاتی‌ک که روانی ئه‌وا فریشته‌یه‌ک له‌شوئنی بیرى زمزمی ئیستا به‌بالی زه‌وی هه‌ل‌دایه‌وه هه‌تا ئاو ده‌رکه‌وت، ئه‌مجار (هاجهره) چوه‌ ئاو بیردکه‌وه‌و به‌ل‌وچ ناوی هه‌ل‌ده‌هینجاوه‌و ده‌یکرده‌ گۆزه‌که‌یه‌وه، چه‌ندیکى لی هه‌ل به‌هینجایه‌ ده‌هاته‌وه شوئنی.

ئیبینو عه‌بباس ده‌فهرموئ: پیغه‌مبهر ﷺ فهرمووی: خودا ره‌حم به‌دایکی ئیسماعیل بکا، ئه‌گهر وازی له‌زمزم به‌هینایه، یان فهرمووی ئاوی لی هه‌ل نه‌هینجایه‌ زمزم ده‌به‌ کانیاوو ئاوی له‌به‌ر ده‌پۆی!

ئه‌مجار خاتو (هاجهره) شیریدا به‌منداله‌که‌ی، فریشته‌ پێی گوت: له‌فه‌وتان مه‌ترسن، ئا له‌م شوئنه‌ خانوی کابه‌ دروست ده‌کری، ئه‌م منداله‌و باوکی بنیاتی ده‌ئین، په‌روه‌ردگار خۆشه‌ویستانی خۆی زانیع ناکا.

دروستکردنی کابه:

حه‌زهره‌تی ئیبراهیم به‌ینا به‌دین سه‌ردانی ئیسماعیلی کوپی ده‌کرد، له‌سه‌ردانیکی دا بۆ مائی هاجه‌ره‌و ئیسماعیل په‌روه‌ردگار فهرمانی به‌حه‌زهره‌تی ئیبراهیمو هه‌زهره‌تی ئیسماعیل کرد: که کابه‌ بنیات بنین، فهرمانبه‌ردار بووزو که‌عبه‌یان دروست کرد. که ته‌واویان کرد، په‌روه‌ردگار فهرمانی به‌حه‌زهره‌تی ئیبراهیم کرد، به‌خه‌لکی رابگه‌یه‌نی که کابه‌ی دروست کردوه‌ بۆ خودا په‌رستی، پێوسته‌ له‌سه‌ر به‌توانا‌کانیان سالانه‌ هه‌جی مائی خودا بکه‌ن، ئه‌مجار ئیبراهیمو ئیسماعیل له‌خودا پارانه‌وه: که مه‌ناسیکی هه‌جیان فیر بکاو نیشانیان بدا، که‌عبه‌یه‌که‌م خانوێکه‌ له‌سه‌ر زه‌وی بۆ خودا په‌رستی

دانراوه، حه‌زره‌تی ئیسماعیل دوانزه کوری بوون له‌هر کورپکی وه‌چسه
نه‌وه‌یه‌کی زۆر کهوتنه‌وه، کورپه‌کانی هه‌موویان بوون به‌سه‌روک هۆزو ریش
سپی خیل. حه‌زره‌تی ئیسماعیل سه‌دو هه‌فتاو سی سال ژیا، له‌مه‌که‌که‌ کۆچی
دوایی کردوه، له‌په‌نا کابه‌ له‌و شوینه‌ی ئیستا به‌حیجری ئیسماعیل مه‌شه‌وره
له‌په‌نا دایکی به‌خاک سپێرداوه.

﴿واذکر فی الکتاب اسماعیل﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! له‌قورئان‌دا
سه‌رگورشته‌و ره‌وشتی ئیسماعیلی کوری ئیبراهیم ﷺ بۆ ئه‌و مه‌ردومه‌که‌له
باس بکه، ئه‌و زانه‌ باوه‌ گه‌وره‌ی هه‌موو ولاتی حیجازه. ئه‌مه‌ش صیفه‌تو
ره‌وشتی ئیسماعیله: که‌ له‌م سوره‌ته‌دا تۆمار کراون:

۱- ﴿انه کان صادق الوعد﴾ بیگومان ئیسماعیل زۆر واده‌ راست و
پابه‌ندی به‌لێنی خۆی بوو. هه‌رواده‌و به‌لێنیکێ دابی به‌جێ هیناوه، هه‌ر
شتیک ده‌ریاره‌ی خودا په‌رستی فرمانی پی کرابی، گه‌ردنکه‌ج بووه‌ بۆی
ئه‌نجامی داوه، کیفایه‌ته‌ بۆ واده‌ دروستی و به‌لێن راستی ئه‌و زاته‌ئاده‌ی
به‌باوکی دا که‌ ئاماده‌ش بی بۆ سه‌ره‌پرین و پابه‌ندی واده‌که‌ی بوو،
تا سه‌ر چه‌قه‌وه‌که‌ ئارامی گرتو رازی بوو به‌قه‌زای خودا! وه‌کوو ده‌فه‌رموی:
﴿ستجدنی انشاء الله من الصابرين﴾ (الصافات/۱۰۲).

راستگۆیی له‌واده‌دا یه‌کیکه‌ له‌ره‌وشته‌ په‌سنده‌کانی ئاده‌میزاد له‌هه‌موو
کاتو شوێنیک، واده‌ به‌جێ نه‌هینان ره‌وشتیکێ ناشیرینه‌و پیوسته‌ خۆمانی
لی پیاڕیزین! قورئان سه‌ره‌زنشتی ئه‌وانه‌ی کردوه: که‌ واده‌ ده‌ده‌زو پابه‌ندی
واده‌ی خۆیان نابن، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿یاایها الذین آمنوا لم تقولون مالا
تفعلون، کبر مقتاً عند الله ان تقولوا مالا تفعلون﴾ (الصف/۲-۳).

بوخاری و مه‌سلیه‌و تیرمیذی نه‌سائی له‌ئه‌بو هوریره‌وه‌ ریاویه‌تیان
کردوه، ده‌لێ: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: ((آیه‌ المنافق ثلاث: إذا حدث کذب،
وإذا وعد أخلف وإذا ائتمن خان)) نیشانه‌ی ئاده‌میزادی دوو روو سی شتن:

که قسه‌ی کرد درۆ بکا، که واده‌ی دا نه‌یاته سهر، نه‌گهر سپارده‌یه‌کی پی
سپێردرا خییانه‌تی تیدا بکا. جا که ئەم ره‌وشتانه دژوو ناشیرین بن، شه‌وه
پێچه‌وانه‌کانیان ده‌بنه ره‌وشتی خودا ناسان. که‌وابوو راستگویی و پابه‌ند بوون
به‌واده‌و پارێزگاری کردنی ئەمانه‌ت ته‌رازوی موسولمانه‌تی و راستاییه، هه‌ر
که‌سی‌ک لافی موسولمانه‌تی لی بدا باله‌خۆی بفکری ئاخۆ تا چ ئەندازه‌یه‌ک
ئەم ره‌وشته په‌سندانه‌ی تیدان!!

هه‌لبه‌ته راستگویی و راست واده‌یی ره‌وشتی هه‌موو پیاوچاکو
پێغه‌مبه‌ری‌کن، به‌لام وا دیاره ئەم ره‌وشتانه له‌حه‌زیه‌تی ئیسماعیل دا زۆر
به‌رچاوه‌ به‌ده‌ره‌وه‌ بوون به‌راده‌یه‌ک: که شیایوی ئەوه‌ن ئاماژه‌یان پی بکری.

۲- ﴿وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ ئەو زاته هه‌م ره‌وانه‌ کراوه هه‌م نه‌بی بووه،
ره‌وشتی ریساله‌تو نبوه‌تی تیدا بوون، ره‌وانه‌ کراوه بۆ سهر هۆزی جوره‌هه‌م
له‌مه‌که‌که، بۆ ئەوه‌ی شه‌ریعه‌تی هه‌زیه‌تی ئیبراهیمیان بۆ شی بکاته‌وه‌و پێیان
رابگه‌یه‌نی، که‌واته ره‌سول مه‌رج نیه‌ نامه‌ی ئاسمانی سهر به‌خۆی به‌ بنێردی،
به‌لکوو جاری وا ده‌بی شه‌ریعه‌تی پێغه‌مبه‌ری‌کی پیش خۆی به‌خه‌لک
را ده‌گه‌یه‌نی.

نایه‌ته‌که به‌لگه‌یه‌ له‌سهر رێزداریی هه‌زیه‌تی ئیسماعیل به‌سهر ئیسحاقی
برای دا، چونکه ئیسحاق ته‌نیا وه‌صفی نبوه‌تی بۆ هێندراوه، به‌لام بۆ
ئیسماعیل فهرمووی: ﴿وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ تیرمیدیش له‌پێغه‌مبه‌ره‌وه
فهرمووده‌یه‌ک ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی: ((ان الله
اصطفى من ولد ابراهيم اسماعيل)).

۳- ﴿وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ﴾ فهرمانی به‌ئۆمه‌تو هۆزو
خیزانی خۆی ده‌کرد به‌ئه‌نجامدانی نوێزو زه‌کات ده‌کردنی مالو سامان.
به‌صه‌برو پشو درێژ بوو له‌سهر خودا په‌رستی ﴿وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا﴾ له‌لای
خودای خۆی پله‌ی ره‌زامه‌ندی به‌ده‌ست هێنا‌بوو، خودا لی رازی بوو، جا

کەسیک بگاتە ئەو پلەو پایە خودا لی‌ی رازی بی ئیتر چی دەوی؟؟ کەوابی
تۆش ئەی پیغەمبەر بەتایبەتی و ئەی ئادەمیزاد بەگشتی چاو لەئەو بکەنو
ئیقتیدای بی بکەن!

چیرۆکی حەزەرەتی ئیدریس عليه السلام

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ

إِنَّمَا كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

ئەمە چیرۆکی حەزەرەتی ئیدریسە، شەشەم چیرۆکی سوره‌تی مهریه‌مه،
مەبەست لەهێنانی ئەم چیرۆکە پەندو عیبرەت وەرگرتنە، چونکە ئەمیش
بانگەوازی ئادەمیزادی کردووە بۆ خوداپەرستی و یەکتاپەرستی و رزگارکردنی
خودی خۆیان لەسزای دۆزەخ، بەهۆی ئەنجامدانی کرداری چاکو بەسوود،
ئادەمیزادانی هەلنان بۆ دنیا ویستی و عەدالەتکاری و جیهاد کردنی دژی
دوژمنان. فەرمانی بە ئەنجامدانی نوێو بەرۆزو بوونی چەند رۆژیک لەهەموو
مانگیک کردووە، فەرمانی کردووە بەزەکاتدازو یارمەتیدانی هەزارو
زەبۆنەکان، دواي حەزەرەتی ئادەم حەزەرەتی شیث کراوە بە پیغەمبەر
لەوچەو ئەوێ ئادەمە، چونکە رۆژگاری لەرۆژگاری حەزەرەتی ئادەم نزیکە.
بەباپیری حەزەرەتی نوح دادەنری.

زۆر لەپیش رۆژگاری حەزەرەتی ئیبراھیم بوو، چونکە بەگوێرەي قورئان
حەزەرەتی ئیبراھیم لەوچەو ئەوێ ئەوانەیه: کە لەگەڵ حەزەرەتی نوح دا
لەکەشتییە کە دا بوون.

هەزرەتی ئیدریس یەكەم كەس بوو: كە بەقەلەم نووسیویەتی، فیری زانینی ژمارەو ئەستێرەناسی بوو، یەكەم كەس بوو پۆشاکی دوورای لەبەر کردو، یەكەم كەس بوو چەکی بەکار هێناو.

لەصەحیحی موسلیمدا لەباسی ئیسراو میعراجدا هاتوو: كە پیغەمبەر ﷺ لەشەوی میعراجدا لەئاسمانی چوارەمدا بەلای هەزرەتی ئیدریسدا تێپەریو.

هەندیک لەمیژوو نووسانی کۆنینه دەلێن: لەولاتی میصر لەدایک بوو، هەندیکیش پێیان وایە لەولاتی بابل لەدایک بوو. لەسەرەتای تەمەنی دا بەگۆڕە زانیاری هەزرەتی ئادەم شیث کاری کردو، هەزرەتی شیث باپیری باوکی ئیدریسە.

قورئانی پیروژ بەشیوەیەکی کورت لێرەدا باسی هەزرەتی ئیدریس دەکاو دەفەرموی: ﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِدْرِيْسَ﴾ ئەی پیغەمبەر! لەقورئاندا باسی ئیدریس بۆ ئۆمەتەكەت بگێڕەو، سێ رەوشتی ئەم زاتە بۆ ئادەمیزاد رون بکەرەو.

۱- ﴿اِنَّهٗ كَانَ صٰدِقًا﴾ بێگومان ئیدریس زۆر راستگۆ بوو لەگفتارو کرداردا هەرگیز درۆی نەکردو.

۲- ﴿نَبِيًّا﴾ پیغەمبەر بوو و شەریعەتی بۆ ئێردراو، فەرمانی پێی کراو ئەو شەریعەتە بەئۆمەتەكەي رابگەیەنێ، پەرورەدگار سێ صەحیفەي بەنیگا بۆ ناردو.

۳- ﴿وَرَفَعْنَاهٖ مَكَانًا عَلِيًّا﴾ بەرزمان کردۆتەو بۆ پلەو پایەو هەقامیکی بەرز، رێزدارمان کرد بەو: كە پلەو پایەي پیغەمبەرایەتیمان پێی بەخشی. هۆی بەرزکردنەوی مەكانەتی ئیدریس بەهۆی ئەووە بوو: كە زۆر خوداپەرست بوو. بەروژ بەروژو بوو. بەشەو خوداپەرستی کردو.

خاوه نی تم جوره ره وشته قوده و رابرن، پیوسته موسولمان چاویان
 لی بکاو بمره وشتی نهوان خوی تارایش بدا، قورثانی پیروز سرگورشته ی نهو
 پیغمبرانه ی بو گیرینه وه ره وشتی شیرینی نهوانی بو دیاری کردین، بو
 نهوه ی بهروردی بکهین له نیوان نهو کومه له بهرزو پاکو راستاله له گهل نهو
 هموو چینو تاقمه خراپه کارانه ی: که دوا ی نهوان هاتون، هه لسو کهوتی نهو
 تاقمه خودا پرسته نمونده ییانه به هه لسو کهوتی نهو تاوانبارانه بهرامبر
 بکهینو به یه کیان بگریزو نه مجار بو خومان حوکم بهدینو چاکو خراپ لیک
 جیا بکهینه وه، په یه وه ی چاکه کاران بکهینو له ره وشتی خراپه کاران به دووربینو
 خومان بیارین. خوداش پشتیوان بی!

برئ لهره وشته بهرزه کانی پیغمبرانه

(دروودی خودایان له سه ر بی) (۵۸)

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ

أَنعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ
 وَمِن ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجَبَيْنَا إِذْ أَنْتَلَىٰ عَلَيْهِمُ

آيَةُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا ﴿٥٨﴾

له وه پیش پهروه ردگار ناوو وه صفو په سنی ده پیغمبره ی خوی
 راگه یاند، هر پیغمبره وه برئ لهره وشتی جوانی تو مار کردن، له کوتاییدا
 له ژیری چهتری ره وشتیکی فره مهزندا کوی کردنه وه، نهویش به خشینی پله ی
 پیغمبره یه تی به پییانو شاره زایی کردنیانه بو ریگای هیدایه تو
 هه لباردنیانه له ناو مه خلوقات ی خوی دا به سه ر مه خلوقات دا.

هه‌لبه‌ته ناماژه بۆ کراو به‌وشه‌ی (أولئك) هه‌ر شه‌و (ده) پیغه‌مبه‌ره
 نین: که له‌م سوره‌ته‌دا باس کراون، به‌لکوو مبه‌ست جینسی پیغه‌مبه‌رانه.
 ذیکری ته‌شخاصه‌و مبه‌ست جینسه. ده‌فه‌رموی: ﴿أولئك الذين أنعم الله
 علیهم من النبین﴾ شه‌و زاتانه‌ی له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که‌وه تا ئیره باس کراون
 هه‌ر له‌زه‌که‌ریاوه تا ئیدریس، به‌لکوو هه‌موو پیغه‌مبه‌ران به‌گشتی، شه‌وانه‌ن:
 که خودا نیعمه‌تی پیغه‌مبه‌ریتی پی به‌خشیونو له‌خۆی نزیک کردونه‌و و پله‌ی
 به‌رزو شکۆمه‌ندی پێداون. له‌ناو به‌نده‌کانی‌دا هه‌لی بژاردوون، هیدایه‌تی داوون
 شاره‌زای کردون بۆ شه‌و‌ی بینه نمونه‌ی مرۆفایه‌تی و رابه‌ری ئاده‌میزاد
 له‌خوداپه‌رستی و به‌ندایه‌تی کردن‌دا، بۆ شه‌و‌ی خه‌لک چاویان لی بکه‌نو
 له‌په‌وشت و خوداپه‌رستی‌دا شوێنیان بکه‌ون، شه‌م زاتانه هه‌ندیکیان ﴿من ذریة
 آدم﴾ بریتین له‌و پیغه‌مبه‌رانه‌ی له‌وه‌چه‌ی ئاده‌م: و هه‌کوو ئیدریس، ﴿وَمَنْ
 حملنا مع نوح﴾ هه‌ندیکی تریان و هه‌کوو له‌شه‌و‌ی ئاده‌مه‌زو ئاده‌م
 به‌باوه‌گه‌وره‌یان حسیب ده‌کری، له‌وه‌چه‌و شه‌و‌ی شه‌وانه‌شن که له‌گه‌ل نووح‌دا
 له‌که‌شتی‌یه‌که‌دا هه‌لمان گرتن، شه‌و‌ش و هه‌کوو ئیبراهیم که له‌شه‌و‌ی (سام‌)ی
 کوری (نووح‌)ه، هه‌شته‌که‌ی تریشیان ﴿مَنْ ذریة ابراهیم﴾ له‌شه‌و‌ی
 ئیبراهیم و هه‌کوو ئیسماعیل و ئیسه‌حاق و یعقوب ﴿واسرائیل﴾ هه‌ندیکی تر
 له‌و پیغه‌مبه‌رانه له‌شه‌و‌و و هه‌چه‌ی ئیسرائیلن؛ واته: له‌یه‌عقوب که‌وتونه‌وه:
 و هه‌کوو موسا و هارون و عیسا و زه‌که‌ریا و یه‌حیا (دروودی خودا له‌سه‌ر
 هه‌میان بی) ﴿وَمَنْ هدینا واجتبینا﴾ شه‌وانه له‌کۆمه‌لی شه‌و پیغه‌مبه‌رانه
 بوون: که هیدایه‌تمان دان بۆ ئایینی ئیسلام؛ شه‌و ئایینه‌ی: که به‌رنامه‌و
 ده‌ستووری هه‌موو پیغه‌مبه‌ران بووه، هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کان بانگه‌وازیان بۆ
 کرده، له‌کۆمه‌لی شه‌و زاتانه بوون: که هه‌لمان بژاردون بۆ پله‌و پایه‌ی
 پیغه‌مبه‌رایه‌تی و رێزلێنانو شکۆمه‌ندیان پێدان.

ئەو زاتانە: ﴿إِذَا تَلَىٰ عَلَيْهِم آيَاتِ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾ هەر کاتێ نایه‌ته‌کانی خودای خاوەن به‌زه‌یی و ره‌حم بخوێندرایه‌وه به‌سه‌ریان‌دا، به‌ره‌و رو به‌ده‌دا ده‌که‌وتن و به‌گریانه‌وه سوژده‌یان بۆ خودا ده‌برد، گه‌ردنکه‌چی و به‌ندایه‌تی خۆیان به‌ئه‌وپه‌ری شیوه‌ی زه‌لیلی نیشان ده‌دا، هه‌مدو سوپاسی خودایان نه‌نجام ده‌دا، له‌سه‌ر نیعمه‌تو به‌خششه‌کانی، ترسی سزاو تۆله‌ی خودای خاوەن ده‌سه‌لاتیان له‌دلابوو.

واته: ئەو زاتە هه‌لبێژراوانه ره‌وشتو نیشانه‌ی ناشکریان نه‌مه‌بوو له‌خودا ترس بوون، ترسو بیمی خودایان له‌دل‌دا جیگیر بوو، دل‌و ده‌روو هه‌ستو شعووریان وا پالفته‌و مشتو مال‌ کرابوو هەر کاتێ نایه‌ته‌کانی خودایان بپیستایه، به‌لگه‌و ده‌لیلی هه‌بوونو تاک‌و ته‌نهایی خودایان به‌گۆی‌دا بدرایه، یاساو شه‌ریعه‌تی خودایان بۆ شی بکرایه‌وه ده‌ست به‌جێ ده‌که‌وتنه سوژده‌و ده‌ستیان ده‌کرده‌ گریانو له‌رزینو فرمیسک باران له‌ترسی خودا.

نایه‌ته‌که‌ ئه‌وه‌ی لێ وهرده‌گیرێ که پێویسته ئه‌و که‌سه‌ی قورئان ده‌خوێنێ یان گوێی لێ ده‌گرێ بیر له‌مانای نایه‌ته‌کان بکاته‌وه، هه‌ول‌ بدا کار له‌دل‌و ده‌روونی بکاو گریان بێ، خۆ نه‌گه‌ر گریان نه‌هات خۆی بگریه‌نی، پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فهرموو: ((اتلوا القرآن وایکوا فان لم تبکوا فتباکوا)) قورئان بخوێن و بگری لێ بکه‌نه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی ترسو بیمی عه‌زایی خودا به‌گریانتان بێنی، نه‌گه‌ر گریان راستی و سروشتیتان نه‌هات، به‌ئاره‌زو خۆتان بگریه‌ن.

(صالح المربی) ده‌لێ له‌خه‌ودا قورئانم بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ خوێند، پاشان پێی فهرمووم: ئه‌ی صالح! نه‌مه‌ خوێندنی قورئان بوو ئه‌ی کوا گریان؟ ئیبنو عه‌بباس ده‌فهرموو: هەر کاتێ نایه‌تی سوچه‌ی (سبحان) ه‌تان خوێند خێرا سوچه‌که‌ مه‌به‌ن هه‌تا کۆلی گریان خۆتان هه‌لنه‌ستین، خۆ نه‌گه‌ر چاوتان فرمیسکی نه‌هات با دل‌تان بگری!!

همروه‌ها له‌نایه‌ته‌که شه‌وش وهرده‌گیری: که ههموو پیغه‌مبه‌ران
(قدوة)ی راست‌الزو رابه‌ری راسته‌قینه‌ی مرؤقایه‌تین، نمونه‌ی بیرو باوهر
دروستی و عیباده‌تکردنی زورو باشو نایینی راستو ره‌چه‌له‌کی پاکو نه‌سه‌بو
خانه‌واده‌ی به‌رزو پاکو خاوین له‌ره‌وشتو سروشت دان.
نایه‌ته‌کانی (۸۳-۹۰)ی سوره‌تی (الانعام) به‌لگن له‌سهر شه‌وه: که
مبه‌ست به‌م نایه‌ته‌ی ئیره ههر شه‌وه پیغه‌مبه‌ره نین که لهم سوره‌نده‌ا باس
کراون، به‌لکوو مبه‌ست تی‌کرای پیغه‌مبه‌ران به‌گشتی..

صیفاتو ره‌وشتی وه‌چه‌و چینی دوا پیغه‌مبه‌ره‌کان
ره‌وشتی توبه‌کاران و نه‌وانه‌ی شیایو چوونه ناو به‌هه‌شتن

﴿خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ

خَلَفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا

﴿٥٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾ جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ

بِالْغَيْبِ إِنَّمَا كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا ﴿٦١﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا

وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ

عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

دوای نه‌وی پمروهر دگار وه‌صفو په‌سنی نه‌و پیغه‌مبهرانه‌و
 شوینکه‌وتوانیانی تو‌مار کرد، به‌وه ناساندنی که له‌خوداترسو راستالن،
 په‌پره‌وی فهرمانی دین ده‌که‌نو خو‌یان له‌و شتانه ده‌پار‌زن: که خودا نه‌ی لی
 کردوه، نه‌ادهمیزادانی هه‌لنان بو‌چاو لی‌ کردنو شوینکه‌وتنیان، باسی
 صیفاتو ره‌وشتی نه‌وانه ده‌کا که له‌روژگاری دوا نه‌وان دینه‌ کۆری ژبان‌ه‌وه،
 روو له‌نایین وه‌رده‌گپن، نه‌رکی نایینی پاش گو‌ی ده‌خه‌ن، سه‌رگرمی
 رابواردنو ناره‌زوبازی ده‌بن، نه‌مجار سزاو تو‌له لی‌ ستاندنیان له‌روژی قیامت
 دا دیاری ده‌کاو ناهیلی هم‌روا به‌سهریانه‌وه بجی، مه‌گه‌ر نه‌وانه‌یان نه‌بی: که
 تو‌به ده‌که‌ن، نه‌وانه خودا تو‌به‌یان لی‌ وه‌رده‌گری‌و به‌هه‌شتی جوانو رازاوه‌یان
 به‌خه‌لات پی‌ ده‌به‌خشی!

نیامی رازی ده‌فهرمو‌ی: ظاهیری نایه‌ته‌که نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که مه‌به‌ست
 به‌و پاشماوه‌و وه‌چمو نه‌وانه‌وه‌چمو نه‌وی پیغه‌مبهره‌کان بن.

موجاهید ده‌فهرمو‌ی: نه‌م نایه‌ته‌ ده‌رباره‌ی گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک نازل بو‌وه
 له‌ئوممه‌تی پیغه‌مبهرن، له‌سه‌ر ریگه‌وبان سواری یه‌کتری ده‌بن وه‌کو چو‌ن
 نا‌زه‌ل سواری یه‌کتر ده‌بن، شهرم له‌خه‌لکی ناکه‌نو له‌خواست ناترسن.

نه‌للاه‌ونه‌کبه‌ر! نه‌و پیغه‌مبهره هه‌ست ناسکو دل‌و ده‌روون پاک‌و
 خا‌وینانه: که هه‌میشه دل‌یان به‌خوداوه په‌یوه‌سته‌و چاویان پر له‌فرمی‌سکه،
 هر که یادی خودا ده‌که‌ن دل‌یان وه‌له‌رزدی‌و ده‌که‌ونه سو‌جده‌و دل‌یان وه‌کو
 مه‌نجه‌ل ده‌کولی‌و له‌ترسی خودا حه‌جمینیان نیه، له‌پاش خو‌یان وه‌چمو
 نه‌وه‌یه‌ک جی‌ دیل‌ن دوور له‌خوداو خوداناسی، واز له‌نو‌یژ کردن ده‌هینن، بر‌وایان
 پی‌ی نیه، سه‌رگرمی رابواردنو هم‌واو هم‌وه‌ش ده‌بن! نای له‌م جوداوازییه‌و له‌م
 مو‌فاره‌قه‌یه؟

ده‌فهرمو‌ی: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا
 الشَّهْوَاتِ، فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا﴾ پاش له‌دو‌نیا ده‌رچو‌نی نه‌وزاتانه، دوای نه‌و

به‌هره‌مه‌ندو به‌خته‌وه‌رانه‌و شوینکه‌وتوانیان، وه‌چه‌و نه‌وه‌و چینو نویژیک هاتنه‌ کۆپی ژبان‌وه‌وه‌و به‌روا‌له‌ت جیگای شه‌وانیان گرت‌وه‌وه‌، به‌لام نویژه‌کانیان زایه‌کردنو وازیان لی هی‌نانو پاشگو‌ییان خستن، به‌لکو‌و هه‌ر بر‌وایان پی نه‌بوو. وازیان له‌خوداپه‌رستی هی‌ناو ده‌ستیان کرد به‌خرابه‌و خرابه‌کاری، رۆچون له‌گوم‌پایی و تاره‌زوبازی‌دا، ده‌ستیان دایه‌ زینا کردنو سه‌رپیچی فره‌مانی خودا له‌هه‌موو رویه‌که‌وه‌، سه‌رگرمی دونیا خواردنو له‌بیرچوونه‌وه‌ی رۆژی قیامت بوون، نه‌وانه‌ سزاو تۆله‌یان لی ده‌ستیندری‌و له‌وه‌به‌ولاره‌ تووشی عه‌زابو مه‌ینه‌تی ده‌بن، له‌رۆژی قیامت دا نا‌ئومیدو خه‌ساره‌تمه‌ند ده‌بن، دو‌چاری تۆله‌ی سه‌ختو دژواری گوم‌پایی‌یه‌که‌یان ده‌بن له‌دۆزه‌خ‌دا. چونکه‌ له‌دونیا‌دا تاوانیان نه‌نجام داوه‌و نه‌رکی سه‌رشانی خۆیان پاشگو‌ی خستوه‌!

ئیمامی شه‌وکانی ده‌فرموی: هه‌ر که‌سه‌یک نویژ له‌کاتی خۆی‌دا نه‌کا، نه‌رکی‌یک له‌نه‌رکه‌کانی سه‌رشانی به‌جی نه‌هی‌نی، یان مه‌رجیک له‌مه‌رجه‌کانی نویژ یان روکنیک له‌روکنه‌کانی پاشگو‌ی بخا بی‌گومان شه‌وه‌ نویژی زایه‌ کردوه‌.

بۆیه‌ کۆمه‌لیک له‌زانایانی سه‌له‌فو خه‌له‌فو بریک له‌شه‌رعزانو مو‌جته‌هیده‌کان پێیان وایه‌ نویژنه‌که‌ر کافره‌، به‌لگه‌شیان شه‌و فره‌موده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ره ﷺ که‌ فره‌مویه‌تی: ((بين الرجل وبين الكفر ترك الصلاة)) ئیوان ئاده‌میزادو کو‌فر بریتیه‌ له‌وازه‌ینان له‌نویژ. یان شه‌و فره‌موده‌یه‌ی: که‌ ئیمام نه‌حمه‌دو تیرمیزی‌و نه‌سائی و ئیبنو ماجه‌ له‌بو‌ره‌یده‌وه‌ ریوایه‌تیان کردوه‌ ده‌فرموی: ((العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة، فمن تركها فقد كفر)) شه‌و په‌یمان‌و به‌لینه‌ی له‌ئیوان ئیمه‌و شه‌هلی کو‌فردایه‌ بریتیه‌ له‌نویژ، که‌سیک نویژی نه‌کرد بی‌گومان به‌کافر حسیبه‌.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار له‌دو‌چاربوونی شه‌و سزا دژواره‌ هه‌ندی له‌ئاده‌میزادان وه‌لا ده‌نی‌و له‌و حوکمه‌ چه‌رتیان ده‌کاوه‌ فره‌موی: ﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ

وعمل صالحاً، فأولئك يدخلون الجنة ولا يظلمون شيئاً﴾ وەلى كەسىك
تۆیه بكا لە تاوانى نوێژ نە كردنو لە شوێنكەوتنى هەوەر و ئارەزۆبازى،
بگەرێتەو بە خودا پەرستى، وێرەى ئەوێش باوەرى بەخودا قايىم پتەو بكا،
كردارى چاكو بەسوود ئەنجام بدا، ئەوانە دەچنە ناو بەهەشتى رازاوە
قەشەنگەو، خودا لە تاوانیان خۆش دەبێ، چونكە تۆیهى راستەقینەو راستالانە
تاوانى لەوێ پێش دەسپێتەو وەكوو لە فەرمودەى كى تردا هاتووێ ئیبنو ماجە
لە ئیبنو مەسوودەو رىوايەتى كردووە دەفەرموێ: ((التائب من ذنب كمن
لا ذنب له)) كەسىك تۆیهى راستالانە بكاو لە تاوانەكانى پەشیمان بویتەو
وەكوو ئەو وایە تاوانى نەبێ، تاوانى نەكردبێ.

ئەم وەلاناو ئىستىشناكردنەى ئێرە وەكوو چەرتكردنو ئىستىشناى نایەتى
ژمارە (۶۸-۷۰) ی سوره تى (الفرقان) وایە: كە دەفەرموێ: ﴿والذين
لا يدعون مع الله إلهاً آخر، ولا يقتلون النفس التي حرم الله إلا بالحق ولا
يزنون﴾ پاشان دەفەرموێ: ﴿إلا من تاب وآمن وعمل صالحاً، فأولئك يبدل
الله سيئاتهم حسنات، وكان الله غفوراً رحيماً﴾.

ئەمجار پەرەردگار وەصفو پەسنى ئەو باغانەى بەهەشت دەكا: كە
تۆیه كاران دەچنە ناویان، سێ وەصف بۆ ئەو باغانە تۆمار دەكا: كە دەبنە
مايەى خۆشگوزەرانى ئەوانەى دەچنە ناویانو تێیاندا دەمێننەو.

۱- ﴿جنات عدن التي وعد الرحمن عباده بالغيب﴾ ئەو بەهەشته
بریتىيە لە چەند باغو باغاتىك كە باغاتى (عدن) یان ناو، بەشێكە لە قاتو
تەبەقەى ناو بەهەشت، یان شوێنى نێشتەجێ بوونو مانەوێ هەتا هەتایین،
پەرەردگار وادەى ئەو بەهەشته خۆش و رازاوەیە داو بەبەندە باشەكانى: كە
بەندەیدەى پڕوایان بەهەبوونى هەیه و كاری بۆ دەكەن، چاویان پێ نەكەوتوو
ئیمانیان پێ هێناو، بەهۆى بەهێزی بیرو باوەریانەو، دڵیان لەوێ وادەى
خودا هەردێو پاشگەز بوونەوێ تێدا نیە ﴿إِنَّه كان وعده مأتياً﴾ بێگومان

خودا واده‌ی به‌دی دئو هه‌رچی به‌لینی پی دابی ده‌بی بیته‌جیو به‌لین
پیدراوه‌کان به‌مرازی خویان ده‌گه‌زو هه‌موویان ده‌چنه ناو ئه‌و به‌هه‌شتانه‌وه.
وه‌کوو له‌شوینیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَكَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا﴾ (المزمل/۱۸).

۲- ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا﴾ ئه‌هلی به‌هه‌شت؛ ئه‌و
پیاوچا‌کانه‌ی خودا ده‌یان‌خاته به‌هه‌شته‌وه، له‌ویدا قسه‌ی پرپو‌وچ نابیس،
که‌س قسه‌ی ناشیرینو بی سودیان ئاراسته‌ نا‌کا، به‌ل‌کوو ئه‌وه‌ی ده‌بیسن
هه‌ر سه‌لامکردن له‌یه‌کتری سه‌لامکردنی فریشته‌یه لیان، د‌ل‌نیایی و
ئارامیان پی ده‌به‌خشی ب‌و ئه‌وه‌ی ه‌ینده‌ی تر به‌کونه‌ خو‌شی و له‌ززه‌ته‌وه،
هیچ شتی‌ک نه‌بی زه‌وقیان تی‌ک بداو د‌ل‌یان گه‌رد ب‌گری! وه‌کوو له‌شوینیکی
تردا ده‌فرموی: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا إِلَّا قِيلًا سَلَامًا
سَلَامًا﴾ (الواقعة/۲۵-۲۶).

۳- ﴿وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾ هه‌یه ب‌و ئه‌و به‌هه‌شتیانه
له‌به‌هه‌شتدا رزقو ر‌و‌ژی خویان به‌یانی و ئیواره، واته: ئه‌وه‌ی حه‌زیان لی بی
له‌خواردنو خواردنه‌وه له‌ئهن‌دازه‌ی کاتی به‌یانی و ئیواره‌دا ب‌زیان دی به‌بی
ماندوبوون، بی‌گومان له‌به‌هه‌شتدا شه‌وو ر‌و‌ژ نیه، به‌ل‌کوو هه‌موو کاتی
له‌نوورو روناکی‌دان، تی‌په‌رپوونی کاته‌کان به‌ه‌و‌ی هاتوو‌چ‌و‌ی روناکیه‌کانو
کشانی چ‌ۆمه‌کان ده‌زانن. که‌واته ده‌بی بل‌ین: مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه: به‌ئهن‌دازه‌ی
کاتی ئیوان به‌یانی و ئیواره‌ی ئه‌م جیهانه‌ خواردنو خواردنه‌ویان ب‌و، ئیوان
قاوه‌لتی و نا‌خواردنی ئیواره‌یان به‌ئهن‌دازه‌ی ئیوان قاوه‌لتی و نا‌خواردنی
ئیواره‌ی ئه‌م دونیایه‌!

ئیمام نه‌حمه‌دو بوخاری موس‌لیم له‌ئهبو هوره‌یره‌وه ر‌یوایه‌ت ده‌که‌ن؛
ده‌لی: پی‌غه‌م‌ب‌ر ﷺ ده‌رموی: ((أول زمرة تلج الجنة صورهم على
صورة القمر ليلة البدر، لا يبصقون فيها، ولا يتمخطون فيها، ولا
يتغوطون آئيتهم وأمشاطهم الذهب والفضة، ومجامرهم اللؤلؤة،

ورشحهم المسك ولكل واحد منهم زوجتان، يرى مخ ساقها من وراء اللحم من الحسن، لا إختلاف بينهم، ولا تباغض، قلوبهم على قلب رجل واحد، يسبحون الله بكرة وعشيا)).

﴿تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان تقياً﴾ نهو بههشته جوانو رازاوهیهی: که بهو شیوه وهصف کرا بهمیرات دهیدهین بهبهنده تہقواکاره کانمان، نهوانهی هملو سوپاسی خودا ده کمن له کاتی خویشی و ناخویشی دا، لهه موو حالیکدا فرمانبرداری خودای خوینان، نیمهش بههشت ده کینه ملکی راسته قینهی نهوانو وهکوو میرات بیان ده بهخشین.

هاتنی سروس و هیئانی نیگا به فرمانی خودایه

وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ

أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾
رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

ده ربارهی هوی نازل بوونی نایه تی ژماره (۶۴) نیمام نهحمه دو بوخاری له نیبنو عه بهاسه وه ریوایه تیان کردوه ده فمرموی: پیغه مبهر ﷺ به جویرائیلی فمرموو: بوچی زیاتر سهردانمان ناکه ی؟ تیتتر نایه تی ﴿وما تنزل إلا بأمر ربك﴾ هاته خواری!

نیبنو نه بی حاتم له عه کره مه وه ریوایه ده کا؛ ده لی: چل روژ جویرائیل نیگای بو پیغه مبهر نه هیئا. که پیغه مبهر ﷺ لی یی پرسى بوچی وهنده دواکه وتی؟ جویرائیل هه مان ولامی دایه وه.

ئیبینو ئیسحاق له ئیبینو عه بیاسه وه ریوایه ت ده کا: ده لئی کاتیک
قوره یشیه کان پرسیاران له پیغه مبه ر کرد ده رباره ی نه صاحبولکه هف، پانزه
شه و نیگای بۆ نه هات، جا پاشان که جویرائیل هات بۆلای پیغه مبه ر ﷺ
فه رموی: زۆر دواکه وتوی! ئه ویش هه مان ولامی دایه وه.

له ئیبینو عه بیاسه وه ریوایه تکراره ده فه رموی: کاتیک پرسیار له پیغه مبه ر
کرا ده رباره ی نه صاحبولکه هفو ذیلقه رنه یزو چۆنیه تی گیان، پیغه مبه ر ﷺ
نه یزانی چی وه لام بداته وه، چه ند رۆژیکیش جویرائیل نه هات بۆلای
پیغه مبه رو پیتی لئ دابری، ئیتر پیغه مبه ر زۆر دلته نگ بو، غه م. په ژاره
دایگرت. موشریکه کان وتیان: خودا که ی موحه ممه د وازی له موحه ممه د
هیناوه و ترۆی کردوه، جا: که جویرائیل هات بۆلای: پیتی فه رموی: نه ی
جویرائیل خۆت لی وون کردم، هه تا وام لی هات گومانی خراب به رم، هه زم
زۆر به هاتنت کردو پیتم خۆش بوو بی. ئه ویش فه رموی: من زیاتر
به تا سوخه وه م بۆ دیده ئیت وه لی من به نده یه کی فه رمان پی کراوم، هه م کاتی
فه رمانم پی کرا به هاتن دیم، که فه رمانم پی نه کری نایه م. ئیتر په روه ردگار
ئه م نایه ته ی نازل کرد، چ مانعیکیش نیه روداوه کان زۆریزو نه سبابی نزولیش
زۆر بن!

په یوه ندی ئه م کۆمه له نایه ته به یی پشه وه له م روه وه یه: په روه ردگار
له وه پیش چیرۆکی پیغه مبه رانی وه کوو زه که ریباو ئیبرا هیمو موسا و
ئیسما عیلو ئیدریس باس کرد بۆ دلدانه وه ی پیغه مبه رو دامه زراندنی دلو
ده روه ونی له سه ر په یامه که ی. هه روه ها باسی شه و نازو نیعه مه ته نای کرد: که
خودا به پیغه مبه رازو نه وه کانیا نی به خشی بوو چۆنیه تی هه لسو که وتی
ناشیرینی نه وه کانی دوا نه وانی دیاری کردو پاداشی هه ردوولایه نی رون
کرده وه، بۆ شه و ئاماژه بکا که قوره یشیه کان و جوله که له و وه چه و نه وه
پاشینانه ن: که نوێریان زایه کردوه و شۆین هه واه وه وه سی خۆیان که وتوون،

همروها بؤ نهوئی نم ناخوتزو کورته چیرۆکهی ئیره ی سهرداری پیغه مبه ران
(حه زره تی موحه ممه د ﷺ) بکاته کۆتایی چیرۆکه کانی سوره ته که ،
ده فهرموئ:

﴿وما ننزل إلا بأمر ربك﴾ واته: پهروه ردگار فهرمانی به جویرائیل
کرد: که به پیغه مبه رابگه یه نی: که ئیمه ی فرشته دانابه زین به مبه سستی
نیگا هینان بؤ سهر پیغه مبه ران کات دوا ی کاتو به دینا و به ین مه گهر
به فهرمانی خودا و به گویره ی داخوای حیکمه تو زانایی زاتی پاکو به گویره ی
به رزه وندی به نده کانی و به جۆریک خیری دینی و دنیایی نهوانی تیدابی،
ههرکاتی خودا فهرمانمان پی بکا داده به زین.

﴿له ما بین ایدینا وما خلفنا وما بین ذلك﴾ ههر بؤ خودایه نه نجامدانی
هه موو کارو باریک، کاری دویا و قیامه تمان رابوردو ئیستا و داهاتوو مان
له هه موو کاتو شوئیکدا به ده ست خودایه و به ویستی شو نه نجام ده دری،
ره خنه ی لی ناگیرئو که س رایه ی ناکه وئ بلی شه و ت بؤ واکردو بؤ وات
نه کرد! ئیمه فریشته به نده ی فهرمان بهرداری نهوین و به بی ئیزنو فهرمانی نهو
له جیگایه که وه بؤ جیگایه کی تر ناچین.

﴿وما کان ربك نسیاً﴾ ههرگیز خودای تو نهی موحه ممه د! تو ی له یاد
نه کردوه و لیت بی ناگا نه بووه، ههرچه نده بؤ ماوه یه کیش نیگا و سروشت لی
دواکه وتوه، چونکه پهروه ردگار زانا و ناگاداره به ملکو مه له کووتی بوونه و هرو
ههرگیزا و ههرگیز بی ناگایی و له بیرچوونه و ی به سهردا نایه، که وایی له تو
غافل نه بووه و له بیر نه کردوی، به لکو و دواکه وتنی نیگا بؤ ماوه یه که له بهر
حیکمه تیک بووه: که ههرخۆی ده یزانی!!

ئیبنو موندیرو ئیبنو ئه بی حاته و ئیبنو مه رده و یه ی و طه به رانی له نه بو
ده رداوه به مه رفووعی فهرموده یه کیان ریوایه ت کردوه ده فهرموئ: ((ما أحل
الله فی کتابه فهو حلال وما حرمه فهو حرام، وما سکت عنه فهو عافیه

فَاقْبَلُوا مِنَ اللَّهِ عَافِيَتَهُ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيَنْسِيَ شَيْئًا)) تہ مجار تہم نایہ‌تی خویندہ وہ ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾.

تہ مجار پەرہ‌ردگار بە لگہ لەسەر ئەو راستییانەی پیشەوہ دەھینیتەوہ دەفەرموی: ﴿رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا﴾ خودا بە دیھینەری ناسمانەکانو زەوی ئەوێ تیایان دایە، ھەرچی لە ناسمانەکانو زەوی دا ھەیە ملکی خودایەو خەلقندەئەو، جا کەسێک خواوەنی ھەموو بوونەوەر بێ، بە دیھینەری ناسمانەکانو زەوی بێ، چۆن تەسەوور دەکری بێ ئاگاییو لەبیر چوونەوێ بەسەردا بێ؟!؟

کەوابێ ئەوێ لەسەر تۆ پتویستە ئەو پتەغەمبەر! ﴿فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ﴾ بەردەوام بە لەسەر عیبادەکردن بۆ خودای خۆتو ئارام بگرە لەسەر عیبادەت کردنو گوێراپەڵی بۆ خودا، ئەرکئو ناخۆشی خودا پەرستیو بانگەوازی بۆ ئایین لەئەستۆ بگرە، بەھۆی دواکەوتنی نیگاوسەروش بۆ ماوەیەک واز لەخودا پەرستی خۆت مەھینە، ﴿هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا﴾ نایا تۆ پیت وایە وینەو نمونەئێ خودا ھەیە؟ ئیستیفھامە کە ئیستیفھامی ئینکارییە، بەمانا نەفیە. واتە کەس نیە وەکوو خودا شیای پەرستش بەندایەتی بۆ کردن بێ، ھەر خودا بە دیھینەرو ھەلسۆپینەری بوونەوەر، رزقو روژیدەر، ھەموو شتیک بەویستی ئەو ھاتۆتە وجود، ئادەمیزاد بەجەستەو گیانیو بەعەقلو زانیاریو ھەموو پتویستیا تیکی ژیانی ھەمووی خەلقندەئێ پەرەردگار، کەوابێ بەخودا زانیو پەرستش بۆ کردن ھەر شیای ئەو، دان بەخودایەتی دا بنیو گەردنکەچی دەسلاتو فەرمانی بە!

بیرو بوجونی موشریکه کان ده باره ی هاتنی روژی قیامت
وَقُولُ الْإِنْسَانُ أَذًا مَا مِثُّ لَسَوَفَ
أَخْرَجَ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوْلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ
لَنَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ
شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِثًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ
هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ
حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ
فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

دوای نهو ی پفروردگار نهو ی رونکرده وه: که ناده میزاد به عیبادت و
خود ابرستی له نهنگو چه له مه ی روژی حشر رزگاری ده بی هه روا روژی
قیامت هه ردی و گومانی تیدا نیه، زیندو کردنه وه ی ناده میزاد ناسانتره
له دروستکردنی هه وه ل جاری، که سیک بتوانی له نه بو وه. ناده میزاد بینیته
گورپانی ژبانوه، جاریکی دی زیندو کردنه وه ی زور ناسانتره، هه رچه نده بو
خودا کاری ناسانو گران نیه هه موو کاریک بو خودا ناسانو بی نکرکه و
ماندو و بونی تیدا نیه.

جا له‌بهر نه‌وه‌ی هه‌ده‌فی سوره‌ته‌که چه‌سپاندنی ده‌سه‌لاتی خودایه له‌سهر
ژیانبه‌خشینو مراندن، له‌سهر به‌دییه‌نانو له‌نا‌بردن، له‌سهر راستی هاتنی رۆژی
دوایی، بۆیه هه‌ندێ بیرو بۆچونی موشریکه‌کانی باس کرد: که بر‌وایان به‌رۆژی
قیامه‌تو زیندو بوونه‌وه نیه، به‌به‌لگه‌ی به‌هێز ره‌ددی دانه‌وه‌و بۆری دان.
هه‌روه‌ها هه‌ندێ له‌نه‌و ناخۆشی و ته‌نگتو چه‌له‌مانه باس ده‌کا: که رۆژی
قیامه‌ت تووشی موشریکه‌کان دێ نه‌مجار به‌شوین نه‌وه‌دا نه‌وه‌ روون
ده‌کاته‌وه: که هه‌موو ئاده‌میزاد به‌سهر ئاگر‌دا راده‌نویندرێزو که‌س له‌ئاگر
رزگاری نابێ، مه‌گه‌ر نه‌وانه‌ی ئیمانیان هیناوه‌و ته‌قوای خودا ده‌که‌نو کرداری
باش نه‌نجام ده‌ده‌ن.

کوله‌بی ده‌لێ: نایه‌تی ﴿وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ... الْآيَةَ﴾ ده‌باره‌ی ئوبه‌ی کۆپی
خه‌له‌ف نازل بووه، نه‌وه بوو ئیسه‌قه رزیوکی به‌ده‌سته‌وه گرتو هه‌لێگ‌لۆفتو
وردی کردو به‌ربای‌دا نه‌مجار وتی: موچه‌مه‌د پێی وایه ئیمه دوای مردنو
رزینی جه‌سته‌مان جارێکی دی زیندو ده‌کرینه‌وه.

ئیبینو عه‌بباس ده‌فه‌رموی: ده‌رحه‌ق به‌وه‌لیدی کۆپی موغه‌یره‌و هاوه‌لانی
نازل بووه.

ئیه‌ستاش با بزانی‌ن دیمه‌نی ئیره به‌چی ده‌ست پێ ده‌کا؟ دیمه‌نه‌که به‌و
وته‌یه ده‌ست پێ ده‌کا: که هه‌ر له‌کۆنه‌وه بێ بر‌وایان ده‌یلێنو ده‌یلێنه‌وه،
وته‌یه‌ک: که‌چه‌نده‌ها تا‌قبو گرو به‌درێژی مێژوو گوتویانه‌و ئیه‌ستاش
هه‌لگرانی بیرو باوه‌ری ماددی کاوژی ده‌که‌نه‌وه. ﴿وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ: أَئِذَا
مَامَت لِسُوفٍ أُخْرَجَ حَيًّا﴾ ئاده‌میزادی دل بێ باوه‌رو دلره‌ق ده‌لێ نایا کاتی
من مردمو لاشه‌م رزیو بووم به‌خاکتو خۆل، جارێکی تر زیندو ده‌بمه‌وه‌و له‌گۆر
راست ده‌کریمه‌وه؟ واته: به‌لایه‌وه شتێکی سه‌یره‌و زۆر به‌دووری داده‌نی و پێی
وا نیه شتی وا راست بێ، هه‌لبه‌ته وتنی نه‌م قسه‌یه پال هه‌موو کافرو

موشریکیک دراوه، همرچهنده ههموویان نهم وتیهان نه‌گرتووه وه‌لی چونکه ههموویان پی‌ی رازی بوون بویه پال ههموویان دراوه.

بیگومان نهم وتو ره‌خنه‌یه‌ی کافرو بی پروایان ره‌خنه‌یه‌کی زور نابه‌جی یه، له‌نه‌فامی و بی ناگایی خویان ده‌رباره‌ی په‌یدابوونی خودی خویان له‌سهره‌تادا سه‌رچاوه‌ی گرتووه، هوی سه‌رسورمانیان بیرنه‌کردنه‌وه و تینه‌فکرینه له‌چۆنیه‌تی په‌یدابوونی ناده‌میزاد له‌سهره‌تادا، ﴿أولاً يذكر الإنسان انا خلقناه من قبل ولم يك شيئاً﴾ بۆچی ناده‌میزاد بیر ناکاته‌وه له‌چۆنیه‌تی په‌یدابوونی خوی؟ بۆ بیر له‌وه ناکاته‌وه: که نیه‌مه شه‌ومان له‌نه‌بووه‌وه دروست کردوه، کاتیک نه‌وه همر نه‌بوه، له‌نه‌بوونه‌وه هیناومانه‌ته وجود، بۆ بیر له‌وه ناکاته‌وه له‌کوئوه هاتووه، چۆن هاتووه؟ ده‌با بیر بکاته‌وه په‌یدابوونی خوی له‌یه‌که‌مجاردا بکاته‌و نیشانه‌و به‌لگه له‌سه‌ر گونجای دووباره‌ بوونه‌وه و دروستکردنه‌وه‌ی. خو ناشکراشه دروستکردنی شت له‌سهره‌تادا قورستره له‌دووباره‌ کردنه‌وه، زیندوکردنه‌وه و دروستکردنه‌وه‌ی ناده‌میزاد له‌جاری دوهم‌دا زور ناسانتره وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿هو الذي يبدأ الخلق، ثم يعيده وهو أهون عليه﴾ (الروم/۲۷).

نه‌مجار په‌روه‌ردگار به‌شوین نهم نینکاری کردنه‌ی کافره‌کان دا سویندیک‌ی هه‌ره‌شه‌تامیز به‌زاتی خوی ده‌خوا، نه‌مه‌ش گه‌وره‌ترین سویندو سامناکترین هه‌ره‌شه‌یه له‌موشریکه‌کانو ده‌فرموی: ﴿فورك لنحشرهم﴾ سویند به‌خودای تو نه‌ی موحه‌مه‌د نیه‌مه نه‌وه موشریکو بی پروایانه‌پاش زیندوکردنه‌وه له‌سارای مه‌حشه‌ردا کۆیان ده‌که‌ینه‌وه، به‌ته‌نیا شه‌وان کۆناکه‌ینه‌وه، به‌لکوو ﴿والشياطين﴾ له‌گه‌ل نه‌وه شه‌یاتینیانه‌ی که له‌دونیا‌دا هاوراو هاوره‌شت بوونو گومریان کردن نه‌وانیشیان له‌گه‌ل تیکه‌وه ده‌پیچینو رایچی سارای مه‌حشه‌ریان ده‌که‌ین بۆ لیکۆلینه‌وه لی پرسینه‌وه و تۆله لی ستاندن. نه‌مه‌ش بۆ زیده‌ سزاو نازاردانی ده‌روونی بۆیان، بۆ شه‌وه‌ی

پہنجہی پەشیمانی بگەزن، بزائن چەندە نەفامو ھەلخەلەتاو بوون، بیر بکەنەو: کە بۆچی ئەوەندە نەفام بوون شوینی ئەم شەیتانانە کەوتن.

ئەمجار قورئان دیمەنیکی سامناک رادەنۆنی و وینەییەکی زیندوو ھەست ھەژین دەکیشی و دەفەرموی: ﴿ثُمَّ لَنَحْضُرْهُم حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثَا﴾ لەپاش زیندوو کردنەو ھو کۆکردنەویان لەدەشتی مەحشەردا ئەمجار ھەموو ئەو کافرو موشریکانە لەدەوری دۆزەخ حازر دەکەین لەشیوەییەکی سەرەنج راکیشدا، ھەموویان بەسەر ئەژنۆدا کەوتوون، لەبەر ئەوە کەس خۆ بەپیوہ ناگرێ، ناتوانێ لەسەر قاچی بوەستی!

خوینەری ھیوا! بۆ خۆت بەخەیاڵ ئەو دیمەنە بێنە پیش چاوی خۆت، دیمەنی ئەو ھەموو موشریکو کافرانی: کە ھەر خودا ژمارەیان دەزانێ، ھەموویان لەدەوری دۆزەخ لەترسانو لەسەرمان لەقاج کەوتوونو خۆیان بەپیوہ بۆ ناگیرێ، بەسەر ئەژنۆدا کەوتوونو ترسو لەرز دایگرتوونو ئارەقی شەرمەزاری دەپێژن و بەچاوی خۆیان دیمەنی سامناکی دۆزەخ دەبینن، ھالوو بلیسە بۆیان دیت، ھەست بەگەرمی و ئازاری دەکەن، چاوەروان ئیستا ئایستە لەپیلی رۆ دینو فری دەدەنە ناو ئەو ئاگرە بێ ئامان و سوتماکە. بێگومان قەلەم کۆلۆ زمان کۆلە لەناست روونکردنەوی ئەو بەسەرھاتەداھاتوو، خەیاڵیش پەیی نایا و ھەموو تەصەورێکی ئادەمی لەناستیا کورت دینێ، بەبیر لێ کردنەوی دل و لەرز دێ و ھەست دەخەبەسێ و پیست گەرز دەبی، ھەرچەندە تارماییەکی ئەو دیمەنە بەناو خەیاڵدا رادەبرێ، قەترە بە دەریایەکی لێ تەصەوور دەکری!

﴿ثُمَّ لَنَنْزَعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَهْلَهُمْ أَشَدَّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتَا﴾ پاشان بەتەئکید ئیمە لەھەموو نەتەو و کۆمەڵ گروہیەکی فەساد و گومرا، سەررەقترین و زۆر یاخی بووہ کانیان بر دەدەین، کێیان زیاتر سەررەق و خۆبەزلزان و تەجاوہزکار تر بوون بەرامبەر خودای بەرەحم و بەزەیی دایانھێنینە

ریزی پیشهوه و له دهوری دۆزهخ مۆلیان دهدهین، واته: سهراڤی کوفرو رابهراڤی گومپایی له کۆمهلی موشریکو گومپایان داپ دهکهین و راکیشی سهرا لیواری دۆزهخیان دهکهین بۆ شهوی پیشتر فریایان بدهینه ناو دۆزهخهوه.

واته: له سهههتاوه ههموو تاوانکاران له دهوری دۆزهخ له سهرا نهژنویان مۆل دهدهین، شه مجار ههرا کهس تاوانبارترو یاخی تر بووبی له خوداو زیاتر سهراپیچی کردبی له پیشهوه نهوانه توپ دهدهینه ناو دۆزهخهوه.

﴿ثم لنحن أعلم بالذین هم أولى بها صلیاً﴾ شه مجار نیمه بیگومان زۆر باش دهزانین و له ههموو کهس شارهزاترین بهوانه شایانترن به دۆزهخو چونه ناوی و سوتان به ناگره بی نامانه کهی، دهزانین کی شیاری شهویه فریای بدهینه ناو دۆزهخهوه بۆ ههتا ههتایه تیدا بمیینهوه و سزای دوچهندانو زیاد بچیژی! وه کورو له شوینیکی تردا دهفهرموی: ﴿اکل ضعف، ولكن لاتعلمون﴾ (الأعراف/۳۸).

شه مجار پهروهردگار ههوالی شهوه مان پی دهدا: که ههموو شادهمیزاد دهچنه ناو دۆزهخهوه دهفهرموی: ﴿وان منکم الا واردها، کان علی ربک حتماً مقضیاً﴾ هیچ کهس نیه له شهوهی شادهمیزاد ئیلا له روزی قیامهتدا دهچیته سهرا لیواری دۆزهخو به سهرا پردی صیراطدا تیده پهپی، شه لی نزیکبونهوه و تیه پهپینه به سهرا دۆزهخدا کاریکی ههتی و پرپار له سهرا دراوه، پهروهردگار حوکمی پی کردوه و پراوه شهوه، ههرا دهبی بیته جی و پاشگهزبونهوهی تیدا نیه.

ههندیکی پیان وایه (وارد) بوونی دۆزهخ به مانا نزیکبونهوهیه لی. بهم جۆره له دهورو بهری دۆزهخ کۆیکرینهوه.

ههندیکی تر دهئین: (وارد) بوونی دۆزهخ به مانا چونه ناویه تی ههراچی شادهمیزاد هیه به چاکو خراپانهوه دهبی بچنه ناو دۆزهخ، جابه لام بۆ

موسولمانان ساردو سہلامتہو نایانسووتینئ وہ کوو چؤن بہ فہرمانی خودا
ناگر ٹیبراہیمی نہ سوتاندو بؤی ساردو سہلامت ہوو.

وہ لیّ رای صہیح ٹہوہیہ کہ (وارد) ہوون لیّہدا بہ مانا تیپہریوونہ
بہ لایدا یان بہ سہری دا. بہ بہ لگہی ٹہم فہرموودہیہی: کہ نیبنو ٹہبی حاتم
لہ ٹیبنو مہسعودہوہ ریوایہ تی کردوہ دہ فہرموی: ((یرد الناس جمیعاً
الصراط وورودہم قیامہم حول النار، ثم یصدرون عن الصراط
بأعمالہم، فمنہم من یمر مثل البرق، ومنہم من یمر مثل الريح،
ومنہم من یمر مثل الطیر، ومنہم من یمر كأجود الخیل، ومنہم من
یمر كأجود الأبل، ومنہم من یمر کعدو الرجل حتی آخرہم مرا رجل
نورہ علی موضع ابہامی قدمیہ، یمر فیتکفأ بہ الصراط، والصراط
دحض مزلة، علیہ حسک کحسک التقاد، حافتاہ ملائکة معہم کلالیب
من نار، یختطفون بہا الناس)). ٹہم فہرموودہ ٹیبنو مہسعود
لہ پیغہ مہری ژنہوتوہ.

ٹیبنو جہریر لہ ٹیبنو مہسعودہوہ ریوایہت دہکا دہ فہرموی: ((الصراط
علی جہنم مثل حد السیف فتمر الطبقة الأولى کالبرق، والثانیة
کالريح، والثالثة كأجود الخیل، والرابعة كأجود البہائم، ثم یمر
والملائکة یقولون: اللهم سلم سلم)).^(۹)

ماموستا سہید ٹہو مانایہی بہ لاوہ پہ سندہ: کہ بگوتری (واردہا)
لہ نایہ تہ کہ دا بہ مانا نزیکہوونہوہو تیپہریوونہ بہ لای دؤزہخ دا، دہ فہرموی:
موسولمانان ٹہم دیمہنہ سامناکہ دہ بینو لہ دؤزہخ نزیک دہ بنہوہو بہ لای دا
تیدہ پرن، دہ بین دؤزہخ لہ کلہودایہو لرفہی دی، دہ بین دیکتاتورو سہریہ قو
گومراکانی دنیا یہ کہ یہ کہ فری دہ درینہ ناو دؤزہخوہ ﴿ثم نجي الذین

(۹) ٹہم دوو فہرموودہیہ لہ صہیحی مسلہدا ہن بہ لام بہ ہندئ جیاوازی لغوشو رستمیان دا. صہیحی
موسلم لہ (الإیمان) دا (۱۸۳) باب (۸۱) مانای (دحض مزلة) شونیکہ کہ قاج لہ سہری ناو ہستی.

اتقوا! پاش نه‌وهی هه‌موو ئاده‌میزاد له‌ده‌وری دۆزه‌خ کۆکرانه‌وه، نه‌وهی که‌وته ناو دۆزه‌خه‌وه که‌وته ناوی له‌کافرو یاخی بوان، نه‌مجار ته‌قواکارو خۆپاریزان له‌تاوان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانیان رزگار ده‌که‌مین دالده‌یان ده‌ده‌ینو ناهیلین بکه‌ونه ناو دۆزه‌خه‌وه، به‌هۆی ئیمانز کرده‌وه‌یان‌وه به‌سه‌ر پردی صیراطدا تێپه‌ر ده‌بن، ﴿وَنذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًا﴾ کافرو سته‌مکارو یاخی بووه‌کان له‌دۆزه‌خدا ده‌هیلینه‌وه به‌شیوه‌ی به‌چۆکاها‌توویی، له‌سه‌ر نه‌و شیوه‌ی که‌ له‌ده‌وری دۆزه‌خ گرد کرابوونه‌وه ئاوا لییان ده‌گه‌ڕێن با له‌ناو دۆزه‌خدا بسوتین، هاتنه‌ ده‌ره‌ویان نیه، توانای رزگار بوونیان نیه.

هه‌لبه‌ته‌ نه‌وانه له‌دۆزه‌خدا ده‌مینه‌وه که‌ خودا برپاری مانه‌وه‌ی هه‌تا هه‌تایی بو دابن. به‌لام تاوانبارانی موسوڵمان دوا‌ی تۆ له‌ لی ستاندنیان به‌گوێره‌ی تاوانه‌کانیان له‌ئاگر رزگاریان ده‌بی، هه‌ر که‌سیک جارێک به‌راستی (لا إله إلا الله)ی گوته‌بی با کرده‌وه‌ی چاکیشی نه‌کردبی پاش تۆ له‌ لی وه‌رگرتنه‌وه له‌سه‌ر تاوانه‌کانی له‌دۆزه‌خ رزگار ده‌کری.

بێگومان بینینز نزیکبوونه‌وه‌ی هه‌موو ئاده‌میزاد له‌دۆزه‌خو تێپه‌رپوون به‌سه‌ری‌دا کاریکی واقیعو شتیکه‌ هه‌ر ده‌بیو نه‌بوونی محاله! ده‌بی هه‌موو ئاده‌میزاد به‌موسوڵمانز نامۆسوڵمانه‌وه دۆزه‌خ ببینز لی‌ی نزیک ببه‌وه جا خودا په‌رستان لی‌ی رزگار ده‌بنو سته‌مکاران تی‌ی ده‌که‌ون.

ئیبنو عه‌بباسو ئیبنو مه‌سعودو که‌عبوله‌جبارو (السّدّي)و هه‌سه‌نی به‌صری وشه‌ی (وارد) له‌تایه‌ته‌که‌دا که‌ له‌چاوگه‌ی (ورود) وه‌رگیراوه به‌مانا رویشتن به‌سه‌ر پردی صیراطدا ته‌فسیریان کردوه.

هه‌سه‌ن به‌راشکاوی ده‌لی: (ورود) له‌تایه‌ته‌که‌دا به‌مانا چونه ناو نیه. نه‌وه‌تا له‌زمانی عه‌ره‌بی‌دا ده‌گوته‌ی: (وردت البصرة ولم أَدْخُلْهَا) که‌وابوو (واردها) به‌مانا رویشتن به‌سه‌ر پردی صیراطدا‌یه، نه‌مجار ده‌لی: نه‌وه‌تا خودا بۆخۆی ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحَسَنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا

مبعدون ﴿الانبياء/۱۰۱﴾. واته: ئەوانەى تۆفيقمان داوڤ بۆ كارى خيّر بپارى
ئەوهمان داوه چاكەيان لەگەڵ بكەين ئەوانە لەدۆزەخ دوور دەخرنەوه.. دەى
كەسيك خودا بۆى بەرعۆدە بووى لەدۆزەخ دوورى بختەوه چۆن تەبەهەورى
ئەوه دەكرى بچيته ناو دۆزەخەوه؟!

هەروەها پەرەردگار لەئایەتى ژمارە (۱۰۲)ى هەمان سورهتدا
دەربارەى ئەو خوداپياداوانە دەفەرموى: ﴿لايسمعون حسيها﴾ دەنگى
بليسى ئاگرى دۆزەخ نابيسن، دەى ئەگەر ئەوانە بچنە ناو دۆزەخەوه دەنگى
بليسى ئاگرەكە دەبيسن. لەلایەكى ترەوه قورئان لەشوينيكي تردا
دەفەرموى: ﴿وهم من فزع يومئذ آمنون﴾ (الفمل/۸۹).

هەنديكى تر لەموفەسسرین دەفەرموون: راناوى (منكم) لەئایەتەكەدا
تايبەتە بەكافرهكانەوه. واتە: ئەى موحەممەد! بەكافرهكان بلي: هەريەكى
لەئيوە دەبى بچيته ناو دۆزەخەوه.

وەلى زوربەى زانايانى تەفسير دەفەرموون: راناوى (منكم) لەئایەتەكەدا
دەگەرپتەوه بۆ هەموو ئادەمیزاد بەكافرو موسولمانیەوه، وەلى ئاگرەكە بۆ
موسولمانان ساردو سەلامەت دەبىو بەسەلامەتى لى رزگار دەبن.

خالیدی کۆپى میعدان دەلى: كە ئەهلى بەهەشت چوونە ناو بەهەشتەوه
لەناو خوياندا دەليين: ئەرى خودای ئيمە ئەيفەرموو ئيمە دەچينە ناو
دۆزەخەوه؟ ولایمان دەدریتەوه، بەلى چوونە ناوى وەلى ئاگرەكە بۆئان بوو
بەخۆلەميش.

قورطوبى دەفەرموى: ئەم رایە هەموو رایەكان كۆ دەكاتەوه چونكە
كەسيك چووه ناو دۆزەخەوه بەگەرمايىو بليسى ئاگرەكە ئەزىهەتى نەبينى
مانای وایە لەئاگرەكە دوور خراوتەوهو لى رزگار بووه!!

هه لّخه له تانی موشریکه کان به خو شگوزهرانی و

له شساغی و ساماندارییان له دونیادا

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمَ

أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْنًا وَرِئًّا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَن

كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ

إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَن هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا

وَأَضَعُفٌ جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ الَّذِينَ أَهْتَدُوا هُدًى

وَالْبَاقِيَتُ الصَّلَاحَتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾

دوای نهوهی په روهر د گار به لگه ی له سهر موشریکه قور په یشیه کان راست
 کرد هوه، به به لگه نهوانه ی بوردان که ټینکاری زیندو بونه وه یان ده کرد
 نه مجار ویرای هره شه کردن لیسان شو به و بیرو بچونیک کی هه له ی تریان
 راده نوینی نه ویش نه وه بوو به موسو لمانه کان یان ده گوت: نه گهر راست ده که نه
 ټیوه له سهر حه قزو ټیمه له سهر به تالین، ده بویه حالو گوزه رانی دنیاتان
 له هی ټیمه خو شتر بویه، چونکه ناگونجی خودای هه کیو دانا خو شه ویستانی
 خو ی بخاته عه زابو زه لیلی یه وه، دوژمنه کانیشی بخاته خو شی و
 شکومه ندییه وه، جا که واقع نیستا به پیچه وانوه یه مانای وایه ټیمه له سهر
 ته فیسری ره وان (۱۳۹)

حەقینو ئیوێ لەسەر بەتالێ، ئەوێ تا ئیمە لەخۆشگوزەرانو روفاهیەتداین
لەشساغو ساماندارینو لەسەر حەقین، ئیوێ لەتەنگو چەلەمەو ناخۆشی دان
فەقیرو لەش بەبارن کەوابێ ئیوێ لەسەر بەتالێ!

ئیتەر پەرورەدگار رەددی دانەو، فەرمووی: کافرو بپەرستە پیشینەکان
لەئیوێ خۆشگوزەرانترو ساماندارتریوون کەچی خودا بەعەزایی ریشەکەر
لەناوی بردن، کەوابێ پیدانی نازو نیعەمتی دنیا بەکەسیک ناییتە نیشانە
خۆشەویستی خودا بۆ ئەو کەسە، هەرورەکوو ناردنی ئەخۆشی و هەژاری
تەنگو چەلەمە بۆ سەر کەسیکی تر نابنە نیشانە ئەو کە خودا ئەو کەسە
ناخۆش دەوێ.

دەگێرنەو دەلێن: بێژەری ئەم قسە نابەجێیە (النضری کۆری الحارث) و
هەواخواهانی بوون، کاتیکی کە بینیان هاوێلانێ پێغەمبەر ﷺ پۆشاکیان شپرو
ژیانیان زیرو کولەمەرگییە، بۆخۆشیان لەرابواردن و خۆشی دا بوون ئیتەر ئەو
بیرو بۆچوونەیان لەلا گەلەلبوو.

دەفەرمووی: ﴿وَإِذَا تَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا الَّذِينَ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ
آمَنُوا: هَٰؤُلَاءِ كَاتِبٌ قُورْثَانٌ بَعَثَ لَهُمْ مَوْشًى كَمَا بَعَثَ لَهُمْ
بَخُودَئِيتَهُ، بَعَثَ لَهُمْ نِشَانَهُ شَاكِرًا رَوْنًا لَسَرِ تَاكُوتَ تَهْنَاهِي خُودَا
بَعَثَ لَهُمْ خُودَا وَهَدَ كُورَ پَشْت هَدَ كُورَ، بَعَثَ لَهُمْ خُودَا
هَدَ كُورَ، فَعَرَا شَانَاوِي بَعَثَ لَهُمْ مَوْسُوْلَمَانَهُ كَانَا دَه كُورَ، لَشَسَاغُو
سَامَانَدَارِي خُودَا دَه كُورَ بَعَثَ لَهُمْ رَاسَتِي نَائِيْن وَ بِيرو بَاوَهَرِيَان، رَاسَتِي دَه كُورَ
مَوْسُوْلَمَانَهُ كَانَا پَيِيَان دَه لِيْن: ﴿أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا﴾ كَام لَا
لَهْتِيْمُو لَهْتِيو شَوِيْنُو مَهَنْزَلِي خُوشْتَرَه، خَانُو بَهْرَهِي پَهْرَدَاخُو رَاوَاه تَرَه؟
كِيْمَان لَهْتَسَاغ تَرُو پُوشْتَهو پَهْرَدَاخ تَرِيْن؟ كِيْمَان يَارْمَهْتِيْدَهرو لَایَهَنْگِيْرْمَان
زُورَه؟ كِيْمَان دِيوَهْخَانُو كُورُو مَهْجَلِيْسِي قَهْرَهْبَالْغ تَرُو رَاوَاه تَرَه؟؟ چَوْن ئِيْمَه
بَهو هَهْمُوو دُونِيَا بَعِيْدَهست بوونە بۆْمَان لَهسەر بَهتَالِيْنو ئِيوێ بَهو هَهْژَارِي

کەم دەرامەتیەو لەسەر حەقن؟؟ هەرگیز ئەمە راست نایاتەو و ناچیتەو
 عەقلمو! چۆن دەبێ ئەو روتو رەجالانەى لەمالی (الأرقم) دا خوێسان
 شاردۆتەو لەسەر حەق بنو ئیمە بەو هەموو شکومەندیو دەسەلاتو
 سامانداریه‌و لەسەر بەتال بێن؟؟ وەکوو لەئایەتیکى تردا پەرەردگار
 دەربارەیان دەفەرموێ: ﴿وقال الذين كفروا للذين آمنوا: لو كان خيراً
 ما سبقونا إليه﴾ (الأحقاف/۱۱).

بەلێ ئەو ئەفامە لەخۆبایی بوانە بەرواڵەتی حالو وەزعی جیهانیان
 لەخۆبایی بوونو پێیان وایە: هەر کەسێ ساماندارو دونیا پێدراو بێ لەسەر
 حەقەو رێبازی راستی گرتووە! هەر کەسێکیش هەژارو ئەدار بێ لەسەر ئایینی
 بەتالو پووچە!

ئای کە پێوەریکی هەلەیان داناوە بەتەرازوێکی لار شتەکان دەکێشن!
 قیاسو مەنطیقیکی خوارو خێچیان داناوە! چەن بەهەلەچوونو چۆن بیرو
 بۆچونیان هێرو ناریکە!

ئێتر خودای مەزن رەددی شوبه‌هو بیرو بۆچونەکیانی دانەو و فەرمووی:
 ﴿وكم أهلكنا قبلهم من قرن هم أحسن أثاثاً ورثياً﴾ زۆر لەگەلو نەتەو
 رابوردووە کانمان بەهێلاک بردون لەوانەى پێغەمبەرانیان بەدرۆ خستونەو،
 بەردەوام بوون لەسەر کوفرو بێدینی خوێان، ئیمە ریشەکێشمان کردن، وەلحال
 ئەوانە زۆر لەئەمان شوێن شەنگترو پۆشتەو پەرداختر و پتر خواوەن مالو
 سامان و کەلو پەلو ئامێربوون، دەى شوێن شەنگی و دەولەمەندیان نەبوو
 لەمێهر لەبەردەم ویستی خودادا، کاتێ ویستی لەناویان بەری.

بەکورتی :

دیاردەى دەولەمەندیو دەست رۆیشتویی پۆشتەو پەرداخى و شوێن
 شەنگی نیشانەى ئەو نیه کە لای خودا ئەوانە خۆشەویستن، ئەو مێژوو

شاھىدە پەرۋەردگار زۆر گەلو نەتمەۋى خوشگوزەرانى لەناوبردۇ ھەزارو بى
نەۋايى صالح راستالى رزگار كردون.

بىگومان ئەمە ھەرپەشەيە لەو دەۋلەمەندە موسولمانە گىلانە پىيان
وايە گوزرانخوشيان لەجىھاندا نىشانەي ئەۋەيە خودا لىيان رازىيەمۇ حالى
قيامەتيشيان خوش دەبى!

ئەمجار پەرۋەردگار جەخت لەسەر ھەرپەشەكانى دەكاتمە دەفەرمۇي:
﴿قُلْ: مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدَدًا﴾ ئەي موحەمەد! بەو
موشرىكە بى باۋەرانە بلى: كە لافى ئەۋە لى دەدەن ئەوانە لەسەر جەقزو
ئەتۇ و شۆيىنكە وتوانت لەسەر بەتالەن، پىيان بلى: لەئىمەمە لەئىۋە ھەر
لايەكمان لەسەر رىبازى گومرايى بىن، ئەۋە پەرۋەردگار سزاي دەدا بەۋە
مۆلەتى دەدا لەگومرايى دا بىمىنىتمەۋە زياتر گومرايى ھەتا كاتى ئەۋە دى
گىيانى بىكىشىرىۋ تەمەنى تەۋاۋ بىي، ئەمجار بىخاتە ناۋ دۆزەخەۋە
بەتوندىن سزا تۆلەي خراپەكارىيەكانى لى بستىنى!

ئەمەش دابو نەپىتى خودايە، پشى پشى ستمەكارانۇ ياخى بوۋان بكا،
لىيان بگەرئ لەگومرايى خۇياندا بىمىننەۋە، بەلكو زياتر نازو نىعمەتى
دونىيان پى دەدا بۇ ئەۋە زياتر لەگومرايى دا رۆبچىۋ شىۋى عەزابو تۆلە
لى ستاندن بن. ۋەكو لەشۆيىنىكى تردا دەفەرمۇي: ﴿إِنَّمَا نَعْلَمُ لَهُمَ لَيْزَادًا
أَثْمًا﴾ (ال عمران/ ۱۷۸). يان دەفەرمۇي: ﴿وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ﴾ (الانعام/ ۱۱۰).

بەكورتى پەرۋەردگار ئەوانە ئىستىدراج دەكاۋ بەپشى پشى كىشيان دەكا
﴿حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَآيُوعِدُونَ أَمَّا الْعَذَابُ أَمَّا السَّاعَةُ﴾ ھەتا بەچاۋى خۇيان
ئەۋە وادەيان پىدراۋە ھەرپەشەيان پى لى كراۋە دەيىبنن: جا ئەۋە عەزابە
عەزابى دونىايە بەگرتىۋ شەر لەگەل كردىۋ ترساندىۋ كوشتىۋ بىرۋ
تالانكردن: ۋەكو لەجەنگى بەدردا روى دا، يان ھاتنى رۆژى قىامەتو

زیندوبوونو وەیانە بەناگەهانی و لەنکاو دووچار بوونیان بەو ھەموو عەزابو
تەنگو چەلەمەیدە تی دەکەون، ئیتر ئەو کاتە بۆیان دەردەکەوئ کئ
شوئنی ناخۆش و خەسارەتمەندە، کئ بئ پشتیوانو بئ دەسلاتو مایە پوچە؟
دەزانن کئ بەختەوەر و خودا پێداو، بەپێچەوانە ی بیرو بۆچوونی دونیا یان: کە
بەدیوہ خانو لەشساغی و ساماندار ی خۆیان ھەلخەتابوونو پێان وا بوو
لەقیامەتیش دا ھەمان تاسو ھەمامە!

ئەو کاتە حەقیقەتیان بۆ دەردەکەوئ بۆیان ئاشکرا دەبئ: کە ئەوان بئ
ھیزو بئ دەسلانن، خواردنیان کئمو زوخواو قەترانو ئای کولاتو،
پۆشاکیان لیباسی ئاگرینە، دەمو چاو ھەلقراو ھەلپروزاو، ئەو کاتە بۆیان
دەردەکەوئ: کە لەگومرایی دا بوونو پەشیمان، بەلام پەشیمان بوونو ھە
سوودیان پئ نابەخشی.. شاعیری عەرەب دەئ:

ندم البغاة ولات ساعة مندم والبغي مرتع مبتغية وخيم!

ئایەتە کە ئاماژە بەو دەکا: کە مۆلەتدانی تاوانباران، خۆشی و رابواردنی
جەبباران، دەولەمەندی ستمکاران، نیشانە ی فەزلو ھونەر و کەمالی ئەوان
نیە، بەلکوو مەبەستی شەری پێیانو ئیستیدراجکردنیانە بۆ بەتەلەو بوونو
چوونە ناو دۆزەخ.

لەھەمان کاتدا ئاماژە بەو ھەش دەکا: کە ھەر ناخۆشی و ناپەرەتەکی
تووشی مووسولمانان دئ، ھەر کەمو کورپەکی خودا بەسەر خۆشەویستانی
خۆی دا دەھێنئ بۆ سود و قازانجی ئەوانو بۆ زینە پالفتەکردن و قالبون و
لەبۆتەدانیانە، بۆ ئەو ھەشتی باشتریان بداتئ. دەفەرموئ: ﴿ويزيد الله الذين
اھتدوا ھدی﴾ ئەوانە شوئ پەیامی پیغەمبەر دەکەونو رینگای ھیدایەت
دەگرنە بەر، خودا زیاتر ھیدایەتیان دەدا بۆ ئیمانھێنانو ئیمان پتەو بوون، پتر
شارەزایان دەکا بۆ خێرو چاکە، چونکە چاکە چاکە ی لەدوا یە. ﴿والباقيات
الصالحات خير عند ربك ثواباً وخیر مرداً﴾ ئەو بیروباوەرە راستو پەسندە ی

ئەو چاكانە ھەيانە، ئەو كرادارو ھەلۆيستە باشانەيان كە لەدونيادا ھەيانەو پابەندن پيۆھى بۆيان پاشەكەوتو پەزمەندە دەبىو دەچىتە سەر رەصىدى كردهوەكانيان، ئەو خوداپەرستىو كردهوە باشانەى تەنجامى دەدەن، ئەو لەى خوداى تۆ زۆر باشترو بەسودترە لەبارەى پاداشو بەرھەمەوہ بۆ پاشەروژ لەو نازو نىعمەتە كاتيانەى دراوہ بەكافرەكانو كەشخەى پيۆھ دەكەنو خۆى پيۆھ يادەدەن بەسەر موسولماناندا.

ئەو طاعتەتو خوداپەرستىيەى موسولمانان سەردە كېشى بۆ خۆشەختى
كامەپرانى ھەتە ھەتايى، پاداشرو ئاكامى زۆر باشتەر لەمالو سامانو
دېوہ خانى كافرەكان، زۆر بەسوود ترە بۆ خاوەنەكانيان! پاشەرۆژى ئەوانە چاكە
چونكە دەچنە ناو بەھەشتى رازاوەو، ئەو نازو نىعمەتە نەپراوانەيان بەنسىب
دەبى، بەراستى لىرەداقورئان موقابەلەو بەرامبەرىيەكى ئاشكراو نومايانى
لەخۆگرتووە لەئىوان كافرو موسولماندا، ئەو ھەتە پەروەردگار پاداشى
خوداپەرستان بەو دەداتەو: كە بىرو باوەرپان پتەو دەكاو ئىمانيان زىاد
دەكا، لەھەمان كاتدا پاداشى كافرەكان بەو دەداتەو كە زىاتر پشى پشيان
دەكا بۆ زىدە گومراپونو رۆچوون لەگومراپىدا. وەكوو لەشويىكى تردا
دەفەرموى: ﴿وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ سُورَةً، مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ، أَيْكُمُ زَادَتْ هَذِهِ إِيْمَانًا،
فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيْمَانًا، وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ. وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ فزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ، وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ (التوبة/۱۲۴-۱۲۵).

قسه نابہ جیہہ کانی موشریکہ کان دہربارہی

زیندوبوونہوہو حہشر

أَفْرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّكَ مَالًا وَوَلَدًا
 ﴿۷۷﴾ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ اِتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿۷۸﴾ كَلَّا
 سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿۷۹﴾ وَنَرِيهِ
 مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿۸۰﴾

دوای ئوہی پەرہردگار چہند بہ لگہیہ کی ہینایموہ لہسہ راستی ہاتنی
 روژی قیامت، نہ مجار گومانو بیرو بوجوونی ئوانہی باس کرد: کہ
 نینکاری زیندوبوونہوہ دہ کمن. پاشان دیتہسہر گیرانہوہی ہہندی قسہی
 نابہ جیہان کہ بہ لاقرتیوہ ناراستہی موسولمانانی دہ کمن بہ مہ بہستی
 گالتہ پیگردنو تانہو تہشہردان لہ نایینو ہاتنی روژی قیامتو حہشر.

نیمامانی فہرموودہ نہ حمہدو بوخاریو موسلیمو تیرمیزیو طہہرانیو
 نیننو حہبازو ہی تیش لہ خہ بابی کورپی ئہرہ تہوہ ریوایت دہ کمن، دہ لی:
 من کابرایہ کی ئاسنگہ ربوم، قہرزم لہسہر (العاص) ی کورپی وائیل بوو،
 چوومہ لای بو ئوہی قہرزہ کہمی لی وہر بگرموہو. وتی: سویندم وابیو وابی
 ہتا لہ نایینی موحمہد ژتوان نہ بیہوہ ناتدہ موہو، دہ لی: منیش پیم گوت:
 وہ لا ہرگیز من لہو نایینہی موحمہد ہیناویہتی ژتوان نابہوہ، ہتا
 دہ مرو پاشان زیندو دہ بیہوہ لہوئی مافی خومت لی دہستینم، (العاص)
 وتی: باشہ: کہ مردمو دواپی زیندو کرامہوہ وہرہ بو لام ئہو کاتہ مالو

دەكەین، ﴿وَنُرِثُهُ مَا يَقُولُ: وَيَأْتِنَا فِرْدَا﴾ لەدوینا دەیم‌رێنینو ئەو مال و سامانە هەیه‌تی بەمیرات دەدرێ بەیەکیکی ترو هەمووی لێ دەستینین، رۆژی قیامت دێ بۆ لای ئێمە بەروتو قوتی نەمالی لەگەڵ نە منداڵی پێیه، هەرچی لەدوینادا هەبێ بوو هەموویان لێ ستاندۆتەوه، دەی چۆن بەتەما ئەو یە لەقیامتدا مال و سامانی بدەن؟ وەکوو لەئایەتێکی تردا دەفەرموی: ﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فِرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ﴾ (الأنعام/۹۴).

رەتدانەوه‌ی بێ‌هەستە‌کان لە‌لایەن بێ‌هەستە‌کانیانە‌وه

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ ءَالِهَةً
لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ
عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
تُوزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا ﴿٨٤﴾
يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ
إِلَى جَهَنَّمَ وَرِثًا ﴿٨٦﴾ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ
الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾

پەرە‌دگەر‌ لە‌وه‌پێش‌ باسی‌ هەشرو‌ نەشرو‌ زیندو‌ بوونە‌وه‌ی‌ کرد، ئە‌ه‌مجار‌ رە‌د‌دی‌ بێ‌هەستە‌کان‌ دە‌داتە‌وه‌، بیری‌و‌چونی‌ ئە‌وانە‌ پوچ‌ دە‌کاتە‌وه‌: کە‌ بێ‌هەستە‌کانیان‌ کردونە‌ خودای‌ خۆیان‌ بە‌هومی‌دی‌ ئە‌وه‌ رۆژی‌ قیامت‌ بۆیان‌ بێ‌نە‌ پشتو‌ پە‌ناو‌ تە‌فسیری‌ رە‌وان‌

شەفاعەت يان بۆ بىكەنۇ لەتەنگۇ چەلەمەو بەھىلاکچوون رزگاريان بىكەن! ئەو
روون دەکاتەو: کە ئەو پەرستراوانە روژى قىامت دەبنە دوژمانيان نەک
پشتيوان بۆيان، ئەو شە روون دەکاتەو: کە ھۆى گومر ابونە کەيان وەسەسەو
ختوکەى شەياتىنى يەکانە، فەرمانىشى بەپىغەمبەر ﷺ کرد: کە پەلە لەھاتنى
عەزابى ئەو موشرىکانە نەکا، تەمەنۇ مانەو ەيان لەدونىادا ماو ەيەکەو بەسەر
دەچى.

ئەمجار بەرامبەرى پىک گرتىک لەئىوان دىمەنى چوونى موسولمانان
بۆ بەھەشتو راپىچکردنى کافرەکان بۆ دۆزەخدا ئەنجام دەدا.
دەفەرموى: ﴿واتخذوا من دون الله آلهة ليكونوا لهم عزاً﴾ سەيرە! ئەو
کافرو موشرىکانەى ئاياتى خودا رەتدەکەنەو، جگە لەخودا چەند شىئىيان
کردو بەپەرستشى خۆيانو بەندايەت يان بۆ دەکەن، بەتەماى ئەو ن لەلای
خودا پشتگىريان لى بىکەنۇ نەھىلن خودا عەزەبىيان بىدا، بەھومىدى ئەو ن
بۆيان بىنە شەفاعەتکارو لەخودايان نزىک بىکەنەو، ھەلبەتە موشرىکەکان
ھەيان بوو فرىشتەى دەپەرست، ھەيانبوو جندوکەى دەپەرست، ھەيانبوو بەردو
دارى دەتاشىو دەپەرست، بەخەيالى خۆيان ئەم پەرستراوانە دەبنە
شەفاعەتکارو کۆمەگىکار بۆيان. جا پەرورەدگار دەفەرموى: ﴿کـ
سـيـکـفـرون بعـادقـم، ويـکـون عليـهـم ضـد﴾ کار بەو شىو نى: کە ئەوان تى
گەيشتونو بەتەمان، نەخەير بەھەلەچونو ئاواتو ھومىديان نايەتە جى،
بەلکىو پەرستراو ەکانيان تەنانت ئەوانەشيان کە بى گىانن خودا وەزمانيان
دینىو بەدرويان دەخەنەو، ئىنکاری عىبادەتو پەرستشى ئەوان دەکەن،
خۆيانيان لى دوور دەخەنەو، يەخەى خۆيانيان لى دادەرنن، لەجياتى ئەو
شەفاعەت يان بۆ بىکەن دەبنە دژو دوژمن بۆيان، بەپىچەوانەى ئەو ەى لىيان
چاو ەوان دەکەن، بەدرويان دەخەنەو دەلین: درۆ دەکەن ئىو عىبادەتى
ئىمەتان نەکردو، وەکوو لەشويتىكى تردا دەفەرموى: ﴿واذا رأى الذين

اشركوا شركاءهم قالوا: ربنا هؤلاء شركاؤنا الذين كنا ندعو من دونك
فألقوا إليهم القول انكم لكاذبون ﴿النحل/۸۶﴾. یان ده‌لین: ﴿ما كانوا ايانا
يعبدون﴾ ﴿القصص/۶۳﴾. یان ده‌فرموی: ﴿إذ تبرأ الذين اتبعوا من الذين
اتبعوا وراوا العذاب، وتقطعت بهم الأسباب﴾ ﴿البقرة/۱۶۶﴾.

ئەوێ حالێ وەزعیانە لەگەڵ بێتو پەرستراوەکانیان لەروژی قیامەتدا بەو
جۆرە رەد دەدرێنەووە بەدرۆ دەخرێنەووە، ئەوێ دەبێ حالی ئەو کافرانە لەگەڵ
شەیاتینی یەکان لەدویدا چۆن بێ؟ دەفرموی: ﴿ألم تر أنا أرسلنا الشياطين
على الكافرين تؤزهم أزاً﴾ ئەتۆ نەترانیووە ئەوێ موحەممەد! کە ئێمە
شەیاتینیمان بەسەر کافرەکاندا زال کردون، جیگیرمان کردوون بۆ گومرا
کردنیان، دەنە دەنیان دەدەن، هەلیان دەتێن بۆ ئەنجامدانی تاوانو رۆچوون
لەگومراپی دا. هەلیان دەخلێن بۆ ئەوێ بکەوێ ناو زلکاوی تاوانەووە، رینگای
کوفرو بیدینیان بۆ جوان دەکەن، ئیزن دراوێ بۆ گومراکردنی ئادەمیزاد، ئەو
کاتەو شەیتان داوای لەخودا کرد: کە رینگە بێ ئادەمیزاد گومرا بکا، ئەم
ئیزنەیان وەرگرتووە، وەکوو لەشوێنیکێ تردا دەفرموی: ﴿واستغزز من
استطعت منهم بصوتك، واجلب عليهم بخيلك ورجلك وشاركهم في الأموال
والأولاد﴾ ﴿الإسراء/۶۴﴾.

کەوابو ئەوێ پێغەمبەر! ئەتۆ دلتەنگ مەبە، هۆی ئیمان نەهێنانە کەیان
ئەوێ: شەیاتینی دەنوکیان لەسەریانەو بەرەو گومراپی رایان دەدەن و ناهێلن
روو لەربازی هیدایەت و بەختەوێ بکەن، هۆی کە مەترخەمی تۆ نیە
لەبانگەوازی هەول و تیکۆشانەتدا. ئەتۆ ئەرکی خۆت ئەنجام داوە و پەیامی
خۆت گەیاندووە، ئیمان نەهێنانە کەیان بەهەند مەگرەو پێی دلتەنگ مەبە
﴿فلا تعجل عليهم﴾ ئەوێ موحەممەد! پەلەمی ئەوێان لێ مەکە زوو لەناو
بچن، داوای هاتنی عەزابی ریشەکیشکەر و کۆکۆژیان لێ مەکە، داخوازی
ئەوێ مەبە بەهۆی سوور بوونیان لەسەر کوفرو بیدینی هەموانیان لەناو بەرین،

چونکه ماوه‌ی ژبانیان کورته‌و کاتی له‌ناو بردنیا نزیکه، ﴿انما نعدّ لهم عدّاً﴾
 چند رۆژو کاتیکیان له‌دونیا دا ماوه، رۆژو سه‌عاتیان لی ده‌ژمیرین، هه‌تا
 سه‌روکارو کرده‌وه‌یا نمان کۆنترۆڵ کرده، لییان ده‌گه‌ڕێین بۆ کاتو ساتیکی
 دیاریکراو که کۆتایی ته‌مه‌نیانه، ئه‌و کاته‌ه‌ حسابو لی‌کۆلینه‌وه‌یان له‌گه‌ڵ
 ده‌که‌ین سزای شیایو خۆیان وه‌رده‌گرن، ئه‌وان به‌ره‌و عه‌زابه‌که‌ ده‌چن و
 عه‌زابه‌که‌ش به‌ره‌و رویان دی ماوه‌ی نیاو ئه‌وانو عه‌زایی سه‌خت چند رۆژو
 ساتیکه‌و به‌م زوانه‌یه‌خه‌یان ده‌گه‌ڕێ، هه‌موو شتیکی چاره‌پوانکراو له‌مه‌دوا
 هاتوو نزیکه، ها‌کا په‌یدا‌بوو، ها‌کا یه‌خه‌ی گرتن ﴿ولا تحسبن الله غافلاً عما
 يعمل الظالمون﴾ (ابراهیم/۴۲). یان ده‌فه‌رموی: ﴿فمهل الكافرين أمهلهم
 رويداً﴾ (الطارق/۱۷). یان ده‌فه‌رموی: ﴿نمتعهم قليلاً ثم نضطرهم إلى عذاب
 غلیظ﴾ (لقمان/۲۴).

ئه‌م‌جار په‌روه‌ردگار دیمه‌نیکی رۆژی قیامه‌ت راده‌نۆینی، وێنه‌ی
 سه‌ره‌نجامی حسابو لی‌کۆلینه‌وه‌ ده‌کێشی و ده‌فه‌رموی: ﴿يوم نحشر المتقين
 إلى الرحمن وفداً﴾ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! باسی ئه‌و رۆژه‌ بۆ گه‌له‌که‌ت بکه: که ئیمه
 کۆمه‌لی خودانا‌سان کۆ ده‌که‌ینه‌وه‌ بۆ لای خۆمان؛ بۆ لای خودای خاوه‌ن
 ره‌حمو به‌زه‌یی به‌شیوه‌ی رێزو حورمه‌ت، ده‌یان به‌ین بۆ ناو به‌هه‌شت
 به‌سواری و رێزه‌وه، ئیمامی عه‌لی ده‌فه‌رموی: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی:
 سویندم به‌و که‌سه‌ی گیبانی منی به‌ده‌سته‌ خودا په‌رستان به‌پیا‌ده‌ نا‌پۆن بۆ
 به‌هه‌شت، به‌ل‌کوو ولاغی سواریان بۆ ده‌هینن: که هه‌یج که‌س نه‌ی بینسون،
 به‌زینی نا‌لتونو جله‌وی زوبه‌رجه‌ده‌وه‌ ئاماده‌کراون، به‌سواری ئه‌و ولاغانه
 ده‌چن بۆ به‌هه‌شت. ئه‌م‌جار ئه‌م نایه‌ته‌ی خوینده‌وه.

﴿ونسوق الجرمين إلى جهنم ورداً﴾ تاوانباران به‌پیا‌ده‌یی راپێچ ده‌که‌ین
 بۆ لای دۆزه‌خ، ماندوو شه‌که‌تن تینوو برسین. به‌و حاله‌ ده‌یان. هه‌ینه‌ به‌رو

راییچیان ده کهین وه کوو چۆن گه له حوشترو گاران: که راییچی دوتلی ئاو ده کرین!

کهس له هانایان نایمو ﴿لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾ هیچ کهسیک لای خودا مافی نه وهی نیه شه فاعهت بۆیه کیکی تر بکا، مه گهر کهسیک له خودا وه وادهو به ئینیکی وه رگرتبی، که شایه تیدانه به تاکو ته نهایی خودا و راستی پیغه مبه رایه تی و هاتنی رۆژی قیامهت.

شایه تی (أشهد أن لا إله إلا الله وأنَّ محمداً رسول الله) ئهم شایه تییهی دابی و مافی خۆینی دابی به شایه تییه کی، ئهرکی سهرشانی خۆی ئه نجام دابی، عه قیده ی راست بووی، له کردارو گوشتاردا راستان بووی، له ژیا نی دونه یادی هادی و موصلیح بووی، ئه وه له قیامهت دا شه فاعهت بۆ کرا و ده بی، وه لی شه فاعهت تکر دنی بتو سه نه م بۆ په رستشکارانیان ئه وه خه یان پلا وه هیچی به سه ر هیچه وه نیه، چونکه زیانو قاوانجیان بۆ خودی خۆیان نیه چ جایی بۆ غهیر!

ئیبنو ئه بی حاتم له (الأسود) ی کوپی زهیده وه ریا یهت ده کا: ده لی: عه بدولای کوپی مه سهوود ئهم ئایه تی خۆینده وه ﴿إِلَّا مَنْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾ ئه مجار فه رمووی: خه لکینه! له لای خودا وادهو به ئین وه ریگرن، چونکه خودا رۆژی قیامهت ده فه رمووی: هه ر کهسی لای خودا وادهو به ئینی هه یه با هه آسی، ها وه لان وتیان: ئه ی ئه ی ئه بو عه بدورره حمان قیرمان بکه چۆن وادهو به ئین له خودا وه ریگرن: فه رمووی: بلین: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغيب والشهادة، اني أعهد إليك في هذه الحياة الدنيا الا تكلني إلى عمل يقربني من الشر ويباعدني من الخير، وانني لا أثق الا برحمتك، فاجعل لي عندك عهداً تؤدبه إلى يوم القيامة، انك لا تخلف الميعاد). په روه رد گارا! ئه ی به دیه ی نه ری ئاسمانه کانو زهوی، ئه ی زاناو ناگادار به سه ر هه موو نه ینی و ئاشکرایه ک، ئه من تکات لی ده کم که نه مخه یه سه ر کاریک

لہ شہر نریکم بختہ وہ، لہ خیر دوورم بختہ وہ، بیگومان من بتمانہ
بہرہ حمہ تی تو دہ کہ مو بہس! خودایہ عہدو پدیما تیکم لی و ہریگرہ روژی
قیامت سودی لی و ہریگر، بیگومان وادہی تو پاشگہزیو نہ وہی تیدا نیہ.
مہ بہست بہ (عہد) لیرہ دا شاید تیدانی نادرہ میزاد بہ تاکو تہ نہایی خوداو
ہہ لسو کہوت کردن بہ گویری شو شہادہ تہ، چونکہ ریوایت زور ہن
لہسر نہ وہ: کہ تہ ہلی فہضلو عیلو پیروچاکان روژی قیامت شہ فاعہت
دہ کہن بو تاوانبارانو شہ فاعہتہ کہشیان لی قبول دہ کری.

ئیبنو مسعود دہ فرموی: لہ پیغمبرم ژنہوت بہا وہ لانی دہ فرموو:
(ایعجز احدکم ان یتخذ کل صباح ومساء عند الله عهداً؟ قيل:
یا رسول الله وما ذاك؟ قال: يقول: کل صباح ومساء: اللهم فاطر السموات
والارض عالم الغیب والشہادۃ، انی اُعهدُ اَلیک فی ہذہ الحیاۃ الدنیا بأُنی
اشہد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک وأن محمداً عبدک ورسولک،
فلا تکلنی اِلی نفسی، فانک، ان تکلنی اِلی نفسی تباعدنی من الخیر
وتقربنی من الشر، وانی لا اُثق الا برحمتک، فاجعل لی عندک عہداً
توفنیہ یوم القیامۃ، انک لا تخلف المیعاد، فاذا قال ذلک طبع اللہ علیہا
طابعاً ووضعیہا تحت العرش، فاذا کان یوم القیامۃ نادى مناد: أين الذین
لہم عند اللہ عہد؟ فیقول فیدخل الجنة)).

رہتدانہ وہی تہ وانہی مندال و ہپال خودا دہدہن (۸۸-۹۵)

وَقَالُوا اَتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۚ لَقَدْ

جِئْتُمْ شَيْئًا اِذَا ۝ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ

جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطِرْنَ مِنْهُ
وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا
﴿٩١﴾ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ
وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ وَكُلُّهُمْ عِندَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

لہو پیش پھروردگار رہدی بتپہرستہ کانی دایہوہ، نہ مجار لیہردا رہدی
تہوانہ دہداتہوہ کہ دہلین: خدا مندالی ہہیہ، رہدی موشریکہ کانی عہرہب
دہداتہوہ: کہ دہلین: فریشتہ کان کچی خودان، رہدی موشریکہ کانی جولہ کہ
دہداتہوہ: کہ دہلین: عوزہیر کوری خودایہ، رہدی موشریکہ کانی مہسیحی
دہداتہوہ: کہ دہلین: عیسا کوری خودایہ. دہفہرموی: ﴿وَقَالُوا: اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
وَلَدًا، لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا اَدًّا﴾ کافرہ کانی قورہیشرو جولہ کہو نہ صارا دہلین:
خودا مندالی بو خوی داناوہ، مندالی ہہیہ؛ موشریکہ کانی قورہیش دہلین:
فریشتہ کچی خودان، جولہ کہ کان دہلین: عوزہیر کوری خودایہ،
مہسیحیہ کان دہلین: عیسا کوری خودایہ! بہراستی تہو کافرہ نہ فامانہ بہم
قسہو بیرو بوچوونانہیان ہہلوستیتیکی ناشیرین دہنوینن، قسہیہ کی زور
ناشیرینو بہعقلدا نہچوو دہلین. تاوانیتیکی گہورہو بہلایہ کی سامناک بو
خویان دیننہ دی! نای کہ بوختانیتیکی گہورہ دہکن! بوختانہ کہیان ہیئندہ
سامناکہ ﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ، وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا﴾
نزیکہ ناسمانہ کان شہق بہرن، شہقار شہقار ببین! زہوی بقہلشیو روچی،
کیوہ کان تیک روخیزو وردو خاش ببین! خہریکہ کہون ولہرز بی، قہبارہ

زەلەكانى بوونەوەر بەنەرزو ئاسمانەوہ ہەرچەندە بى گيانن بکەونە لەرزەو
 حەجىنيان لى ھەلگىرى، تاوانە کە ھىندە گەورەيە بى زمان وەزمان دىنىو
 بى گيان دەلەرزىنى، ئەم رەتدانەوہو پى ناخۆشبوزو ناپەرەزايى دەپرپنە
 ئاسمانەکانو زەوىو کىوہ کان بەشداری تىدا دەکەن، ھەموويان وەکوو
 شەقشەقە دەکەونە لەرزەو رادەچلەکىن ﴿ان دعوا للرحمن ولد﴾ لەبەر ئەوہى
 ئەو نەفامانە منداڵ وەپال خودا دەدەن، دەلین: خودا کورى ھەيە کچى ھەيە.
 بونەوەر تىکرا ئۆقرەى لى ھەلدەگىرى، وەکوو مۆژولک دەلەرزى، لەبەر
 بەگەورەگرتنى خودا و بەدوور گرتنى لەھەموو عەيبو نەنگى بەک، چونکە
 خودا تاکو تەنھايەو بى ھاوہلۆ بى وینەو بى خىزانو منداڵە، نەنجامدانى
 ئەو بوختانە گەورە ھىندە سامناکە بونەوەر دەھەژنى.

ئىبينو عەبباسو کەعب دەفەرموون: ئاسمانەکانو زەوىو کىوہ کان
 ترسانو لەرزىان لى ھات بەلکىو ھەموو مەخلوقات جگە لەنادەمىزادو
 جندۆکە کەوتنە لەرزەو نرىکبوو لەبەرەک دەرىچىن، فرىشتە رقيان ھەلسا،
 دۆزەخ زياتر ھەلگىرساو گەرم بوو، دەرەختەکان شکاتيان کرد، زەوى گرژ بوو،
 کاتىک ئەو کافرانە وتیان خودا منداڵى ھەيە!

موحەممەدى کورى کەعب دەلێ: نرىک بوو دوژمنانى خودا قىامەت
 لەسەرخۆيان ھەلستىن، پىش وەخت دونيا ويران بکەن! بىگومان ئەمە ترس
 بەرنانىکى زۆر گەورەو سامناکە! وەلى ئەگەر ھىکمەتو ھىمەسى خودا
 نەبوايە، ئەگەر لەبەر ئەو نەبوايە: کە خودا بى باکەو موبالات بەکوفرو
 بىدىنى موشرىکەکان نادا، قىامەت رادەبوو بوونەوەر تىک دەچوو، بەلام خودا
 حەکىمەو ھەلیمە، ھىکمەتو دانايى داخوازي ئەوہ بوو: کە مۆلەتيان بداو
 دەو دەست تۆلەيان لى نەستىنى! ھەليان بگرى بۆ کاتىکى ترا!

﴿وما ينبغى للرحمن أن يتخذ ولد﴾ ھەرگىز نەگونجاوہو نابى خودا
 منداڵى ھەبى، لایەق نىە بۆ خودا، چونکە ھەبوونى منداڵ نىشانەى

نیحتیاجی و که مو کورپیه، په‌روەردگار له‌شتی ئاوا دووره و پپووستی پئی نیه ﴿ان کل من فی السموات والأرض إلا آتی الرحمن عبدا﴾ هه‌موو یه‌کئی له‌مه‌خلووقات، له‌فریشته و ئاده‌می و جندۆکه ناچارن ئیلا ده‌بئی رۆژی قیامت له‌به‌رده‌م خودادا دان به‌به‌ندایه‌تی خۆیاندا بنیئن بۆ خودا، ده‌بئی هه‌موویان ملکه‌چی و زه‌لیللی خۆیان رابگه‌یه‌نن، ئیتر چۆن ده‌بئی هه‌ندئ له‌و مه‌خلووقانه‌ی بینه‌ مندالئی و به‌کوړو کچی خودا حسیب بکړین؟؟

﴿لقد أحصاهم وعدهم عدا﴾ بێگومان په‌روەردگار هه‌موو به‌نده‌کانی خۆی، هه‌موو دروستکراوانی خۆی سه‌رژمێر کردوون و ده‌وری داون، هه‌موویان له‌ژێر فه‌رمان و ته‌گبیری ئه‌ودان، ئاگاداری هه‌موو هه‌لس و که‌وتیکیان، هیچی لی نادیار نیه‌و لی گوم نابێ، هه‌موو به‌نده‌کانی خۆی سه‌ر ژمێر کردن، کردار و گوفتار و هه‌ناسه‌ و جه‌و جولیانی کۆنتڕۆل کردوه، هه‌موو شتیک له‌ی خودای زانا و ئاگادار به‌ئەندازه‌ و مه‌زه‌نده‌یه.

﴿وکلهم آتیہ يوم القيامة فردا﴾ هه‌ریه‌کئی له‌به‌نده‌کانی رۆژی قیامت دینێ خزمه‌ت په‌روەردگاریان به‌ته‌نیا و بئی که‌سو بئی یارمه‌تیده‌ر، هانا بۆ خودا دینی و ئاتاجی به‌زه‌یی و ره‌حمی خودایه. هه‌موو هه‌لوێست و کار و کفتاریکی له‌ی خودا تۆمار کراوه، به‌ته‌نیا و بئی که‌سو بێده‌ر دیته‌ به‌رده‌م دادگایی خودا، که‌س گیانی کۆمه‌کی و هه‌مناه‌نگی تیدا نه‌ماوه، هه‌موویان له‌ شعور به‌کۆمه‌ک هه‌مناه‌نگی روت کراونه‌وه روت و قوت و ته‌نیا و بئی که‌س له‌به‌رده‌م دادگای خودادا خۆیان ده‌بیننه‌وه!

خۆشه‌ویستی خودا بۆ موسولمانان و ئاسانکردنی تیگه‌بیهشتن
له‌قورئان و له‌ناوبردنی تاوانباران

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ
الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمُ
مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِشُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

باش ئەوەی پەرەردگار رەدی کافرەکانی دایمەوێه حالۆ وەزعی دۆنیاو
قیامەتی رونکردنەوێه، ئەمجار حالۆ چۆنیەتی موسولمانان دیاری دەکا، ئەوێه
رون دەکاتەوێه: کە خۆشه‌ویستی ئەوان دەخاتە دڵی بەندەکانیەوێه، ئەوێه
رادەگەیەنێ: کە قورئانی بەزوبانی پێغه‌مبەر بۆ ناردۆزۆ لێ تیگه‌بیهشتنی بۆ
ئاسان کردۆن.

ئەمجار کۆتایی سوره‌ته‌که‌ به‌پەندۆ ئامۆژگاریه‌کی کاریگەر ده‌هێنێو
هه‌ره‌شه‌ له‌موشریکه‌کان ده‌کا به‌له‌ناوچۆزو ریشه‌کێش کردنیان وه‌کوو چۆن
گه‌له‌ پێشینه‌کانی له‌ناو بردوه. ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ بێگومان ئەوانه‌ی برۆیان به‌تاکتو
ته‌نهاهی خودا و پێغه‌مبەریتی پێغه‌مبەر هێناوه، کرده‌وێه باشو به‌سوودیان
ته‌نجام داوه، ئه‌مرکی سه‌رشانیان به‌گوێره‌ی توانا به‌جێ هێناوه، ئەوێه ئایین
به‌حه‌لائی دانابی به‌حه‌لائی بزانی ئەوێه ئایین به‌حه‌رامی دانابی لایان
حه‌رامه. پەرەردگار لای بەندە صالحه‌کانی خۆشه‌ویستیان ده‌کا، ئەحه‌مدو
بوخاری و موسلیهو تیرمیزی له‌ئەبو هوریره‌یرو ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌فه‌رموی:

پێغه‌مبەر فەرمووی: (هەر کاتێ خودا بەنده‌کانی خۆی خوش وێست بانگی جویرائیل دەکاو دەفەرموێ: من فلانکەسم خوش دەوێ ئەتۆش خوش بوێ. ئەویش خوشەوێستی خۆی بۆ ئەو کابرایە بەئاسمانەکاندا بلاو دەکاتەو ئەمجار خوشەوێستیەکی بۆ ئەو بەنده‌یه دەخاتە ئێو دڵی دانێشتوانی سەرزەوی. ئەگەر خودا بەنده‌یه‌کی خۆی ناخۆش وێست، ئەو بەجویرائیل رادەگەیه‌نێو دەفەرموێ: من فلانکەسم ناخۆش دەوێ، ئەویش ئەم هەوالە بەئاسمانەکاندا بلاو دەکاتەو، پاشان ئەو رق لی بوونەوێه دەخاتە ئێو دڵی دانێشتوانی سەرزەوی).

ئەم خوشەوێستیە لەرووی خزمایەتی و هاوێڵیەو دەستەبەر نابێ، بەلکۆ خودا ئەو خوشەوێستیەیان بۆ لەدڵی بەنده‌کانی دا دەخولقێنی! بەخشرو نێعمەتیکی خودایە بۆ موسوڵمانان.

شتێکی ناشکراو نومایانە قورئان مزگینی یە بۆ موسوڵمانانی لەخواترس و هەڕەشەیه لەموشریکەکانی سەر رەق ئەو دوو شتە کاری گرنگی قورئان دوو مەبەستی سەرەکی ئەو کەلامە ئاسمانییەو خودا بەزمانی عەرەبی نازلی کردووە بۆ ئەوێ بیخوێننەو لێی حالی بین.

بێگومان خودای خواوەن رەحمو بەزەیی هەر پێغه‌مبەریکی رەوانە کردبێ بۆ سەر هەر گەلو نەتەوێه‌کۆ هەر کتیبێکی ناردبێتە خوارێ بەزمانی ئەو گەلو نەتەوێه بوو: کە یەکەمجار بانگەوازییان ئاراستە کراوە بۆ ئیماهیێان، چونکە ئەگەر وا نەبایە تێی نەدەگەییشتن، بانگکردنەکە بێ سود دەبوو، خەلکەکە بیانوویان دەبوو لەویدا: کە شۆینی نەکەون، بەلام: کە پێغه‌مبەر لەرەگەزی خۆیان بوو، شەریعتو یاساکە بەزمانی ئەوان بوو بیانوویان نامێنیو ئامادەباشی ئەویان تیدا دەبێ وەری بگرن، ئەوانەو خواوەن فامو دڵی زیندوون زوو وەری دەگرنو پەیرەوی دەکەن، ئەوانەو دلیان مردوو بیانوویان نامێنیو بەهانه‌یان دەپێ. ئەوسا کە ئایینەکە جێگیر بوو، خەلکی

لئى كۆ بوو ۋە ئىتر رونكردنە ۋە ۋاقە كردنى ئەو شەرىعەتە بەزمانى تىر بۆ خەلكى تر ئاسانە سود بەخش دەبى، جا چونكە ئەو گەلەى يەكە مېجار ئەم قورئانەى پى راگەيە ندرائە عەرەبى زمان بوون حىكمەتى خودا وا داخواز بوو پىغەمبەرەكە لەخۆيان پى ۋ قورئانەكەشى بەزمانى ئەوان بى، بۆ ئەو ۋە وردە وردە ئەو گەلە بىرواى پى بىكەن ۋ بىكەنە ژىر بەيدا خەكەيە ۋە پاشان لە رىگەى ئەوانە ۋە بەهەموو جىهاندا بلاو بىكرىتە ۋە گەلو نەتە ۋە كانى تىرش وردە وردە لى ۋە حالى بىز بەزمانى خۆيان راڤە ۋ لىكۆلپىنە ۋەى تىدا نەنجام بەدن. پەروەردگار لەچەند ئايەت كىدا ئەم مەبەستە روون دەكاتە ۋە، يەكئى لەو ئايەتە ئەم ئايەتە يەكە لەكۆتايى ئەم سورتەدا دەفەرموى: ﴿فَاِنَّمَا يَسْمُرُ نَاهٍ لِّلسَّانِكِ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لِّدَا﴾ ئىمە ئەم قورئانەمان ئاسان كردو ۋە ۋە بەزمانى تۆ نازلان كردو ۋە بۆ ئەو ۋە موژدە بەدى بەوانەى تەقواكارو لەخودا ترسن، ئامادە باشىيان تىدايە بۆ ئەو ۋە بىچنە رىزى خودا ئاسانە ۋە، موژدە بەدى بەوانەى بەپىر بانگەوازى يەكەتە ۋە دىن خودا بەتاكۆ تەنبا دەناسن، بىروا بەپىغەمبەرەى تۆ دەكەن، موژدەى بەهەشتيان پى بەدى، لەهەمان كاتدا بەم قورئانە كۆمەلو كەسانىكى تر بترسىنى: كە سەررەقو دلپەقن، دەمدرىژو چەقە چەناون، حەزىان لەكىشە ۋە جەدەلە بەناحق، لەحق لاىان داو ۋە رويان لەبەتال كردو ۋە، هەپەشەيان لى بىكەى بەئاگرى دۆزەخ لەتۆلەى ئەو خراپەكارى ئەنجامى دەدەن ۋە بىروا ساو ۋە سۈورن لەسەرى!

ئەمجار كۆتايى سورتەكە بەهەپشەيەكى سامناك دەهينى دەفەرموى: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تَحْسُ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْوًا﴾ لەپىش ئەو عەرەبە موشرىكانە ۋە زۆر گەلو نەتە ۋە تاقىم كۆمەلمان لەناو بردون، خستوماننە توونى نەمانە ۋە، بەهۆى كوفرو بىدىنى ۋە بەهۆى بەدرۆخستە ۋەى پىغەمبەرەكانىانە ۋە، ئايا ئىستا كەسيان لى دەبينى، هەست

به‌هیچ جبه‌ جو‌لو هاتوچۆی نه‌وانه ده‌که‌ی؟ ئایا هیچ سرکه‌و پرته‌و ده‌نگو
 صه‌دایه‌کیان لی ده‌بیسی؟ واته: پیش ته‌م عه‌ره‌به‌ موشریکانه‌ زۆر گه‌لو
 نه‌ته‌وه‌ هه‌بوون وه‌کوو ته‌مانه‌ سه‌رکیشرو دله‌ره‌قو سه‌رپێچی که‌ر بوون، نه‌هاتنه
 سه‌ر رێبازی هه‌قو بره‌وان به‌پێغه‌مبه‌ره‌کانیان نه‌کردو خودا ئاسه‌واری
 برپهنه‌وه‌ له‌ناوی بردن، ده‌ی با ته‌م گه‌له‌ی تۆش بترسن ته‌می خواردوو ببزو
 په‌ند له‌و گه‌لو نه‌ته‌وه‌ پیشینه‌نه‌ وه‌ریگرن که‌ خودا له‌سه‌ر کوفرو بیدینی
 له‌ناوی بردون!

به‌یارمه‌تی خودا لی‌ره‌دا سوره‌تی (مریم) ته‌واو بوو
 خودا یارمه‌تی‌مان بدا بۆ ته‌واو کردنی سوره‌ته‌کانی تر...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (طه)

بۆیه ناوانراوه سوره‌تی (طه) چونکه سوره‌ته‌که به‌بانگ کردن له‌و ناوه ده‌ست پئی ده‌کا، ده‌فرموی: ﴿طه! ما انزلنا عليك القرآن لتشقى﴾. (طاها) ناوی‌که له‌ناوه‌کانی پی‌غه‌مبەر ﷺ ته‌مه‌ش خۆی له‌خۆیدا رێز لێ‌ناوه له‌پی‌غه‌مبەر و ته‌سه‌للا دان‌وه‌یه‌تی له‌ باره‌ی ئەو ته‌زیه‌ت و نا‌ره‌حه‌تی‌ه‌ی تووشی ده‌بوو له‌لایه‌ن گه‌له‌که‌یه‌وه.

مۆناسه‌به‌و پی‌وه‌ندی نهم سوره‌ته به‌ه‌س پی‌شه‌وه له‌چه‌ند پوویه‌که‌وه‌یه:

۱- سوره‌تی (طه) له‌ روی می‌ژوویی یه‌وه، وه‌کو ئیبنو عه‌بباس ده‌فرموی: له‌ دوا‌ی سوره‌تی (مریم) نازل بووه.

۲- سوره‌تی (مریم) چیرۆکی (۲۵) پی‌غه‌مبهری تێدا‌بوو وه‌کو: زه‌که‌ریا- یه‌حیا- عیسا- ئیبراهیم - موسا. چیرۆکی هه‌زه‌تی موسا له‌سوره‌تی (مریم) دا به‌کورتی باس کراوه له‌م سوره‌ته‌دا به‌دورو درێژی پونکراوه‌ته‌وه، له‌ سوره‌تی (مریم) دا ده‌رباره‌ی چیرۆکی هه‌زه‌تی ئاده‌م ته‌نها ناوه‌که‌ی هێناوه له‌م سوره‌ته‌دا چیرۆکه‌که به‌ته‌وا‌وی‌پون کراوه‌ته‌وه.

۳- له‌ کۆتای سوره‌تی (مریم) دان‌وه‌ی را‌گه‌یاند: که‌ قورئان به‌ زوبانی عه‌ره‌بی نێ‌ردراوه‌ته‌ خوار‌ی و ئاسان کراوه بۆ ته‌وه‌ی لێ‌ی حا‌لی بن‌سه‌ره‌تای نهم سوره‌ته‌ش ته‌ئکید‌ی کۆتایی سوره‌تی پی‌شوو ده‌کاته‌وه.

نهم سوره‌ته مه‌که‌که‌یی یه‌ جگه‌ له‌ تابه‌تی ژماره‌ (۱۳۰ - ۱۳۱) ئەو دوو نایه‌ته مه‌دینه‌یین. ژماره‌ی نایه‌ته‌کانی نهم سوره‌ته‌سه‌دو سی و پێنج نایه‌ته.

باسه‌ گه‌رن‌گه‌کانی نهم سوره‌ته وه‌کوو باقی سوره‌ته‌کانی تری مه‌که‌کی چه‌سپاندنی بنه‌مای نایین له‌باره‌ی یه‌کتا‌په‌رستی و پی‌غه‌مبهرایه‌تی و زیندوو بو‌نه‌وه. سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که کاریگه‌ریه‌کی تایبه‌تی هه‌یه، جهره‌س و ئی‌حایه‌کی

داچله کینه‌ری هه‌یه، بۆیه: که حه‌زهره‌تی عومه‌ری کورپی خه‌ططاب کاتیک له‌سه‌ره‌تای نیسلام بوونی‌دا گوئی له‌سه‌ره‌تای نهم سوره‌ته بوو، یه‌کسه‌ر داچله‌کی و دلی گۆرا. وه‌کوو له‌چیرۆکی موسولمان بوونیدا تۆمارکراوه.

نهم سوپه‌ته نهم خالانه‌ی له‌خۆگرتون:

۱- قورئانی پیروژ یادخه‌ره‌وه‌یه بۆکه‌سینک له‌خوای بالاده‌ست بترسی، ده‌رخستنی که‌سایه‌تی پیغه‌مبه‌رو نه‌نجامدانی نه‌رکی سه‌ر شانی و له‌هه‌موو بواره‌کاندا به‌ته‌واویی تیتدا روون کراوه‌ته‌وه.

۲- پروونکردنه‌وه‌و شیکردنه‌وه‌ی سه‌ر گوزشته‌ی حه‌زهره‌تی موسا هه‌رله‌رپۆژی له‌دایک بونی‌یه‌وه تا‌کو‌تایی ژیا‌نی.

۳- ناماژه‌کردن به‌فائیده‌و سوودی چیرۆکی قورئان و دیاریکردنی سزای نه‌وانه‌ی پروو له‌قورئان وهرده‌گیرن.

۴- وینه‌کێشانی دیمه‌نی ترسناکی هه‌شسرو وردو خاشکردنی کێوه‌کان و حال و چۆنیه‌تی تاوانباران له‌رپۆژی قیامه‌ت دا.

۵- قورئان به‌زمانی عه‌ره‌بی‌یه‌و پیغه‌مبه‌ر ﷺ هیچی له‌یاد نه‌چۆته‌وه.

۶- پانواندنی چیرۆکی حه‌زهره‌تی ئاده‌م و هه‌لس و که‌وتی شه‌یتان له‌گه‌لیدا.

۷- نمونه‌هێنانه‌وه‌و په‌ند وهرگرتن له‌به‌هیلاک‌کردنی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌و پی‌شینه‌کان و مۆله‌تدانی عه‌ره‌به‌ موشریکه‌کان تارپۆژی قیامه‌ت.

۸- رێنمایی کردنی خودا بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ و گه‌له‌که‌ی، بۆنه‌وه‌ی به‌رده‌وام بۆ له‌سه‌ر خودا په‌رستی‌به‌ جوانی و پارا‌وه‌یی دنیا هه‌لنه‌خه‌لتی و فه‌رمان به‌ خا‌و و خێزانی بکا بۆ نه‌نجامدانی نوێژ.

۹- با‌سی دا‌وا‌کردنی موشریکه‌کان: که‌ خودا نیشانه‌ی مادیا‌ن نیشان بدا، هه‌روایانو و پرا‌نی کافه‌ره‌کان دا‌وی نا‌ردنی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و نا‌ز‌ل‌کردنی قورئان و هه‌ر شه‌کردن لێیا‌ن به‌نا‌ردنی عه‌زاب.

قورئانی پیروژ هوئی به‌خته‌وه‌ری‌یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ﴿۱﴾ مَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿۲﴾ إِلَّا نَذْكِرَةً
لِّمَن يَخْشَى ﴿۳﴾ تَزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى ﴿۴﴾
الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿۵﴾ لَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ﴿۶﴾ وَإِنْ تَجْهَر بِالْقَوْلِ
فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿۷﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَى ﴿۸﴾

سهره‌تاو کۆتای ئەم سورەتە پەرۆزە خێطابە لە گەڵ پێغەمبەر ﷺ و
بەیانکردن و پڕونکردنەوهی ئەركی سەر شانیەتی، ئەوه پڕون دەكاتەوه: كە
نازلکردنی قورئان بۆ سەری مایەى نەگبەتی و ئەزىەت دان نى، بەلكو
بانگەوازی و بیر خستنه‌وه‌یه، موژده پێدان و هەرەهەرەشە ئیكردنه،
فرمانكردنه بەئاده‌میزاد كە بەناگا پێنه‌وه و بزائن: كەخودای ئەوان خودایەكى
تاك و تەنیاو بێ هاوڵ و نەزیرە. بالادەستە بە سەر بونەوه‌ردا، تاگاداره بەسەر
هەموو كون و كەلەبەرێكى دا، تاگاداری پەنامەكى و نەپێنى ناو دلانە،
لەكۆتایی دا هەموو كەسێك بۆ لای خودا دەگەرێتەوه، پاداشت و سزای هەموو
كەسێك بە گوێزەى كرده‌وه كانیان دەداتەوه. دەفەرموێ (طه) ئەم پیتە بڕ پراڤە:
كە لەسەرەتای هەندێ سورەت دا چەسپاون بۆ بەناگا هینانە‌وه و تاگادار
تەفسیری ره‌وان (۱۶۲)

کردنه‌وی موخاطبه به: که خوی ناماده باش بکا بۆ ئەو نیگایه‌ی بۆی ده‌کری،
بۆ ئەو په‌یامه‌ی په‌ی پاده‌گه‌یه‌نری:

هەر وه‌ها بۆ ته‌حه‌دا کردنی عه‌ره‌ب و ئاعه‌ره‌به: که ناتوان وینه‌ی قورئان
بخه‌نه‌ پرو، پێیان ده‌فه‌رموی: قورئان له‌م جۆره‌ پیتانه‌ پێک هاتوه‌، ده‌ نه‌گه‌ر
نیوه‌ نازان و درۆ ناکه‌ن، ئەمه‌ عه‌رزو ئەمه‌ گه‌ز، وینه‌ی ئەم که‌لامه‌ بخه‌نه‌رو!
به‌لکو ده‌سوره‌تی ته‌نانه‌ت وینه‌ی سوره‌تیکیشی! هه‌ندیکیش له‌ راقه‌ که‌رانی
قورئان لێره‌دا فه‌رمویانه: (طه) ناوه‌ بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ ماناکه‌ی نه‌وه‌یه: ئەه‌ی
موحه‌مه‌د! خۆت بخه‌ سه‌ر زه‌وی و ئیسراحت بکه‌، پالده‌ره‌وه‌! ئیبنوئه‌نباری
ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ زۆری نوێژ ده‌کرد و له‌ نوێژدا به‌ پێوه‌ پاده‌وه‌ستا هه‌تا
قاچه‌کانی هاوسان پتوێستی به‌ ئیسراحت و پشوو دان هه‌بوو؛ ئیت به‌م په‌یامه‌
فه‌رمانی په‌ی کرا: که‌ ئەوه‌نده‌ له‌نوێژدا خۆی ماندو نه‌کا نازار به‌قاچه‌کانی
بگا.

﴿ما انزلنا عليك القرآن لتشقى! الا تذكرة لمن يخشى﴾ ئیمه‌ قورئانان
بۆیه‌ بۆسه‌ر نازل نه‌کردوی: که‌ئه‌وه‌نده‌ خۆت ماندو بکه‌ی و ئەوه‌نده‌ خه‌مو
خه‌فه‌ت بخۆی: که‌ئه‌وانه‌ ئیمان ناهێنن، ئیمانیه‌تانی ئەوان به‌ده‌ست تو‌ نیه‌، تو
له‌وه‌ به‌ر په‌رسیار نی، به‌لکو ئیمه‌ قورئانان: که‌ بۆ ئاردوی بۆ ئەوه‌یه
به‌مه‌ردومی رابگه‌یه‌نی و تێیان بگه‌یه‌نی، ئەتۆ هه‌ر راکه‌یاندن و تێگه‌یاندن
له‌سه‌ره‌، له‌وه‌به‌و لاوه‌ گوێ به‌ سه‌ره‌پێچی و رو و هه‌رگێرانی ئەوانه‌ مه‌ده‌، ئەوه‌نده
زه‌خت له‌خۆت مه‌که‌ زیان به‌دل و ده‌رون و جه‌سته‌ت بگا، ئەوه‌ی له‌خودا
ده‌ترسی: که‌خودای به‌ر ده‌که‌وتیه‌وه‌ په‌ند نامێژ ده‌بی، ته‌قوای خودا ده‌کا و
داوای لی‌ خوشبوون و به‌مراز گه‌یشتنی لی‌ ده‌کا، به‌مه‌ش نه‌رکی پیغه‌مبه‌ر ﷺ
کو‌تایی دی، چونکه‌ نه‌رکی سه‌ر شانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ راکه‌یاندنی په‌یام و
موژده‌ دان و ترسانده‌!

جوهه بېير له ضد حاك و موقاتيله وه رپوايه ت ده كا ده لى: كه قورئان به نىگا بو پتغه مېهر ﷺ هات، خوږى و هاو ده لنى پاپه ندى فرمان و نه هيه كانى بوون، موشرىكه قورده ييشييه كان و تيان: خودا كه نه م قورئانه ي بو سهر موحه ممد ناردوه بو نه وه ناردويه تى موحه ممد توشى نه گېه تى اكا... نىتر پهره ردگار نه م نايه ته ي نازل كرد، فرمانوئى: نه وانه به هه له چون، ره كو نه وانه ده لىن كار وانيه، به لكوو كه سيك پهره ردگار نىگاي بو بنىرئ و فئيرى دينى بكات به خته وهره، سهر فراهه، خيتر له خو ديوه. له فرمانوده يه كدا: كه موعاويه لئى رپوايه ت ده كا و له صه حيحه يندا هاتوه. ده فرمانوئى: ((من يرد الله به خيرا يفقهه فى الدين)) هر كه سى خودا بيه وى توشى خيرو خوشى بكا

شاره زاي ناسنه، ده كا.

﴿تَزِيلًا مِّنْ خَلْقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى﴾ ئەم قورئانەى بۆ تۆ
هاتوو ئەى موحمەد! وەجىبە وەجىبە بەسروش بەرەبەرە بۆت نازل کراوە
لەلایەن خودای خۆتەوە: کە بەدیهیئەنەرى زەوى و ئاسمانە بەرزە ئانە، راتە:
هەرچى هەيە لەقەبارە نزمەکان و قەبارە بەرزەکان و لەزدوى و بەرزانی دا، هەروا
هەموو ئەو شتانەى نامادین و قەبارەیان نیەو خودا بۆ خۆى پێشان دەزانى و
لەئیمە نەيئین. هەموو دروست کراوى خواى پەروەردگارن، ئەو خودایەى
قورئانى نازل کردووە، کەوابى رێزى ئەو قورئانە بگرن و بیکەنە بەرنامەى
ژیانتان، بەگوێرەى فەرمان و نەهى یەکانى پەیرەو بکەن.

﴿الرحمن على العرش استوى﴾ نەو كەسەى قورئانى ئارداۋتە خوارى
خوداى بەرەحم و بەزەبىيە، خاوەن نىعمەت و فەزىلە بەسەر بەندەكانىدا، ھەموو
نىعمەتى لەنەو ھەو ھەو نەو خاوەنىيەتى.. نەو خودايەيە: كە بەسەر عەرشد
بالادەستەو كۆنترۆلى كردە. ھەموو بارىكى بوونەوەر بە دەست نەو ھەو نەو
ھەلىدە سورتى.

* عرش له‌زمانی عهره‌بی دا ناوه بۆ ته‌خت و کورسی رازاوه‌ی پاشایان. له‌شهر عدا ناوه‌بۆ مه‌خلوقیکی په‌ره‌ردگار که‌له ژووره‌موو ئاسمانه‌کانه‌وه‌یه و هه‌ر خودا ده‌زانئ چه‌ند گه‌وره‌و به‌ر فراوانه، هه‌شت فریشته یان هه‌شت کۆمه‌ل فریشته هه‌لیان گرتوه. له‌ده‌ورو به‌ری فریشته‌ی زۆر هه‌ن: هه‌ر خودا ده‌زانئ ژماره‌یان چه‌نده‌و چۆن هه‌ر یه‌که‌یان کاری تایبه‌تی پئ سپێرداوه! به‌گوێره‌ی زاهیری قورئان هه‌موو فه‌رمان و بریاریکی خودای په‌روه‌ردگار ده‌ریاره‌ی هه‌موو بوونه‌وه‌ر له‌عرشه‌وه‌ ده‌رده‌چن.

هه‌لبه‌ته عرش عاله‌میکی غه‌یبی یه‌و له‌ئیمه‌ نه‌ئینی یه‌و نازانین چۆنه‌و چی‌یه؛ بۆیه‌واچا که‌ لئی نه‌دوین و هه‌واله‌ی عیلمی خودای بکه‌ین.

* ووشه‌ی (استوی) له‌زمانی عهره‌بی دا به‌مانا جیگه‌ربوون و نیشته جی بوونی شتیک له‌سه‌ر شتیک هاته‌وه. ده‌گوترئ: (زید استوی علی السطح) (الفارس استوی علی الفرس)... ده‌ی ئەم ووشه‌یه به‌و مانایه‌ ناگونجی بۆ خودا به‌کار به‌ئیندری و ده‌چیته‌ پێری نایاتی (موتشه‌شاییه‌اته‌وه) که‌واته‌ ده‌بی (استوی) به‌شیوه‌یه‌که‌ مانا بکری: که‌ بۆخودا بگونجی و لایه‌نی مادیه‌ت به‌ به‌ر چا و نه‌گیری. بۆیه‌ زانایانی ئیسلام بوون به‌ دوو تاقم و هه‌ر تاقمه‌یان مانایه‌کی بۆ داناوه.

۱- زانایانی سه‌له‌فی صالح:

ئه‌وانه‌ی ئیمانیه‌ به‌صیفاتێ خودا هه‌یه به‌و جوهره‌ی خودا بۆخۆی پال خۆی داو، هیچ گۆران و ته‌ئویل و لێکچواندن بریار ناده‌ن، ئه‌مانه‌ ده‌لێن: په‌روه‌ردگار ئیستیوای به‌سه‌ر عرش دا کردوه به‌و جوهره‌ی له‌گه‌ل گه‌وره‌ی و شکۆمه‌ندی خۆی دا ده‌گونجی، ئیتر چ پێویست به‌ته‌ئویل و مانا گۆڕین هه‌یه؟ خودا بۆخۆی (استوی) ی بۆ زاتی خۆی به‌کار هێناوه ئیمه‌ بۆچی به‌بێ به‌لگه‌ له‌سه‌ر مانای خۆی لای بده‌ین. ئەم کۆمه‌له‌ سه‌له‌فه‌ سالحه‌ ده‌لێن: خودا زات و صیفاتێ هه‌ن، زات و صیفاتێ له‌دروست کراوانی جو‌داوازن، خودا عیلمی ته‌فسیری ره‌وان (۱۶۵)

ههیه و ناده میزادیش عیلمی ههیه به لām عیلمی خودا جودا واز له عیلمی ناده میزاد، خودا صیفه تی بیستو و دیتنی ههیه وهلی بیستو دیننی خودا له بیستو دیتنی ناده میزاد جیایه. که وابوو هه موو نه و شانهی که له قورئان دا بۆ خودا به کار هینراون وه کوو (وجه، ید، قدم، استوی... هتد) له سهه مانای خۆیان ده یانه تیلینه وه، به لām به ته تکید چۆنیه تی مانای نه و شانه که بۆ خودایان به کار بهیتن جودا وازه له وهی که بۆ مه خلوقاتیان به کار بهیتن.

۲- زانیانی خه له ف:

نه مان بۆ نه و جوړه وشانه ته ئویل ده که نه و مانای تاییه تی دیاری ده که نه، بۆ نمونه وشه ی (ید) که له قورئان دا به کار هینراوه هه ندی جار به مانای هیزو تواناو هه ندی جار به مانای چاکو نیعمه ت ته ئویلی ده که نه. (استوی) به مانا زالبوون و بالاده ستی و کوئترۆل کردنی عهرش مانا ده که نه. به هه ر حال پابه ند بوون به یه کی له م دوو رایه به بی زیده ره وی کردن تیان دا چ زیانیکی تیدانیه، هه ردوو رایه کان بیرو بۆ چوونی تاقم و پیژیکتی زانیانی تیکۆشهری ئیسلامن و بجه نه ظهرو به لگهی خۆیان ههیه. ره هه تی خودا له هه موانیان بی و خودا پاداشتی هه ول و تیکۆشانیان بداته وه.

هه له به ته ته ئویلی نه وانه ی که زیده ره وی ده که نه و ده لێن: هه موو وشه یه کی قورئان دوو مانای ههیه؛ مانایه کی ظاهر و مانایه کی باطن، ناچیته بازنه ی رای خه له ف و دژی رای سه له فیشه به لکو نه مه بیرو بۆ چوونیکتی ناپه سه نه ده و له گه ل رۆحی قورئان ناگوئجی، نه و جوړه ته فسیرانه عه ره ب ووته نی (المعنی فی بطن الشاعر): خودا ره حمیان پی بکا.

﴿له ما فی السموات و ما فی الارض و ما بینهما و ما تحت الثرى﴾
واته: نه و خودایه ی قورئانی بۆ نازل کردوی خاوه نیه تی و ملکایه تی ناو ئاسمانه کان و سه ر زه وی و هه رچی له ئاسمان و زه وی دا ههیه، ته نانه ت نه وهی

له ژیرگل و خویشدایه به لکوو هموو شتیکی ناو بوونه وهر هسی خودایه و نهو
تصهرونی تیدا ده کاو به ویستی خوی هه لیده سوپرتنی!

﴿وان تجهر بالقول فانه يعلم السر واخفی﴾ نهی موحه مده! نه گهر تو
به دهنگی بهرز له خودا بیار پییه وهو ذیکری خودا به ناشکرا بکهی یان
به نهیئی و له سهره خو نه نجامی بدهی، شه وه تو باش بزانه: که خودا زاناو
ناگاداره به سهر هموو نهیئی یهک و شاراوهر له نهیئی، ناگای له چپه و
شاراوهر له چپه هیه، وه کوو نیازو خه تهری دل، نهیئی وه کو نیازو خه تهری
دل: که نیستا به دل دا دین، شاراوهر تریش لهو نهیئی یه وه کو شه نیازو
خه تهرانی له داهاتودا به دل دا دین.

زانباری بهو شتانه و ناگاداریی به سهریان دا به هموو ناشکراو نهیئی و
شاراوهر له (نهیئی) یش بو خودا چون یه که!!

سهر بکه قورنان چون ته نسیق ده خاته نیوان دیمه نی ناشکراو بهر چاو له
کهون داو ههروا نهو دیمه نانهی که له بهر دووری و گه ورهیی نیمه نایان بینین.
هه موویان دینی و له گهل قسه و گفتو گوئی ناشکراو چپه و شتی نهیئی و
شاراوهری ژیر گل لیکیان ده داو دهیان کاته تابلویه کی سهرنج راکیش و ههست
بزوین و دل وه خورپه هیئ بو نه وهی ته سه لای پیغه مبهر ﷺ بداته وهو دلنای
بکا: که خودای نهو، هموو شتی که ده بیسی و ناگای لییه تی و بهر هه لای ناکا
توشی نه گبه تی و ناخوشی بیی و به بی پشتیوان بکه و یته ژیر دهستی کافره کان،
نه گهر به ناشکراو دهنگی بهرز هاواری بکاتی ته وه گوئی لی یه و گومانی تیدا
نییه، ته نانهت نه گهر به چپه و نهیئی تریش له چپه روی تی بکا نهو ههر
ده بیستی. ناهیللی به تدنها بیت له هه لسان و نه نجامدانی نه رکی نه م قورنانه
له بهر ههنگاری کردنی موشریکه کاند.

ناشکراشه ههر کاتی دل ههستی کرد به نزیک له خواوه، زانی: که خودا
ناگای له ناشکراو نهیئی و شاراوهر تریش هیه. نارام ده گری و ههست به

ته نیای و بی که سی ناکا. له ناو نه و کۆمه لگایه سهر په قو نه فام و بی
ویژدانده. نه و کۆمه لگایه دی دژی عه قیده و بیرو باوه پری بوون...

شایانی باسه دوعاو پارانه وه له خودا: که به زمان ته نجام ده دری بو
ته وه یه: زیاتر دل و دهر وون ته رکیز بڅنه سهر زیکرو یاده که و پتر نیخلاصی
تیدا بی و ههسته کان ته رخا بکرتن بو زیکرو یاده که، فیکرو هوش به ملاو
ته ولادا نه روا، وه کو له نایه تیکی تر دا ده فمرمووی: ﴿وا ذکر ربک فی نفسک
تضرعا و خیفه و دون الجهر من القول﴾ (الاعراف/۲۰۵).

ته مجار ناماژه به تاک و ته نه پای خوداو صیفه ته کانی که مائی ده کاو
ده فمرمووی: ﴿الله لا اله الا هو له الاسماء الحسنی﴾ په رستراوی به حق و تاک و
ته نیا ((الله)) یه، هیچ خودای تر نین جگه له نه و، هه نه و په روه دگاره و
شهریک و هاوه لئی نی یه، جوانترین ناو و جوانترین صیفاتی هیه: که نیشاندی
که مال و جه مائی زاتی بی وینه یین، زاتی پاکي نه وه و نو ناوی له قورنان و
حه دیت دا هاتوه، له رافه کردنی نایه تی ژماره (۱۱۰) ی سوره تی (الاعراف)
دا به دورو دریژی ته م باسه مان رو نکر دۆته وه. پیویست ناکا جاریکی تر لیږده
دووباره ی بکهینه وه.

تا نیره نایه ته کان وه سفی په روه دگار ده کمن به وه: که به دیه پنه ری زهوی
و ناسمانه کانه، خاوه ن نهمه ت و به خششه به سهر به نده کانیدا، کۆنترۆلی
عه رشی کردوه و به ویستی خۆی بونه وهر هه لده سوپیتنی، هه موو بونه وهر
به ملکایه تی و به پتیه بردن و گۆرانکاری تییدا هی ته وه، زانا و ناگاداره به سهر
هه موو شتیکی ناشکراو نه پنی و شاره و تریش دا، خودایه کی بی وینه و بی
شهریکه، هه رچی ناوی جوان و صیفاتی به رز هیه هی ته وه. جا خودایه ک ته وه
تواناو ده سلات و ناو و صیفاتی بی، نایا ده گونجی خه یالی ته وه بکری: که
قورنان له لایه ن غهیری نه و خودایه وه هاتبی. نایا عه قل دهیگری تبتیکی

داتاشراو له بهرد یان له دار یان له‌هەر مه‌عه‌ده‌نیکی تر بکړیته هاوه‌لی خوداو
بپه‌ستری؟؟

بویه‌ حه‌زه‌رتی عومەر ﷺ له سه‌ره‌تای نیسلام بوونیدا هیشتا نیما نی
نه‌هینا بوو، که نهم نایه‌ته‌ی سوره‌تی (طه‌ی) گوئ لی بوو داچله‌کی و سه‌ر
له‌به‌ر گیانی وه‌له‌رزه‌هات و بیروباوه‌ری گوزاو وازی له بت په‌رستی هیناو
موسولمان بوو!

* موسولمان بوونی نیما می عومەر ﷺ: عومری کوری خه‌تتاب پیش
موسولمان بوونی زوری رق له موسولمانان بوو، به تایبه‌تی به خوینی سه‌ری
پیغه‌مه‌به‌ر ﷺ تینوو بوو، پژیک شمشیری هه‌لگرت و خوی تاماده کرد
له‌مالی خوی ده‌ر کهوت ده‌یه‌ویست زیان به پیغه‌مه‌به‌ر ﷺ بگه‌یه‌نی، له ریگا
نوعه‌یی کوری عه‌بدوللا؟؟ توش بوو، ووتی: نه‌ی عومەر! بؤ کوی ده‌چی ؟
وتی: ده‌مه‌وی بچم نمو شیتته واته (محمد) له‌ناو به‌رم، چونکه دوو به‌ره‌کی له‌ناو
قوپه‌یش دا ناوه‌ته‌وه، په‌خنه له‌نایینی قوپه‌یش ده‌گری، جوین به‌بته‌کانیان
ده‌دا، پریارم داوه بچم بهم شمشیره بیکورم !

نوعه‌یم پی گوت: سویند به‌خودا تیځ چووی و له سه‌ر خوت نه‌ماوی
نه‌ی عومەر! پیت وایه: که تۆ موحه‌مه‌دت کوشت به‌نو عه‌بدو مه‌ناف لی‌ت
ده‌گه‌رین به سه‌ر زه‌وی دا برؤی و ناتکوژنه‌وه؟! کوره مال ویران نه‌وه تۆ ده‌لی
ی چی و چی ده‌که‌یت؟! نه‌تؤ برؤ ناگاداری مال و مندال و خزم و کهس و کاری
خوت به‌و مه‌هیلله‌ نه‌وان ریگایان لی گوم بی، وتی: بؤ مال و مندالی خوم
چیانه؟ ووتی: کوره زاواکه‌ت می‌ردی خوشکه‌که‌ت؟ کوری مامت: سه‌عدی
کوری زه‌یدو فاطمه‌ی خوشکت موسولمان بوون: نه‌تؤ ناگات له چی‌یه؟ ده
نه‌گه‌ر نازای برؤ نه‌وان ته‌مبې بکه، حه‌قی موحه‌مه‌دت نه‌بی. نیتر عومەر
ﷺ به‌توپه‌یی گه‌رایه‌وه‌و روی کرده مالی زاواکه‌ی و خوشکه‌که‌ی، له‌و کاته‌دا
خه‌بابی کوری نه‌ره‌ت ﷺ لایان بوو به‌شیکي له‌قورئان به‌ده‌سته‌وه بوو

سهره‌تای سوره‌تی (طاها)ی تیدانوسرا بۆوه پی‌ی ده‌خویندنه‌وه. کاتی هه‌ستی عومهر یان کرد ترسان، خه‌باب خۆی خسته ناو که‌ژاوه کۆنیکه‌وه، فاطیمه‌ش پارچه‌قورنانه‌که‌ی خسته ژیر رانیه‌وه، به‌لام عومهر پێش نه‌وه‌ی هه‌ستی پی‌ بکه‌ن گوپی له‌قورنان خویندنی خه‌باب بوو بۆیان، نیت که‌چوه ژور ووتی: نه‌وه چی بوو ده‌تان خوینده‌وه؟ گویم لی‌بوو، پیم بلین خۆتایم لی‌هه‌له مه‌که‌ن.

زاواکه‌ی وفاتیمه‌ی خوشکی ﷺ وتیان: کوا هیچت نه‌بیستوه. وتی: به‌لی گویم لی‌بوو، بیستوشه نیه‌هر دوکتان نیمانتان هیناوه‌و شوین موحه‌مه‌د که‌وتوون، نیت په‌لاماری سه‌عیدی زاوای دا، فاطیمه‌ی خوشکی هه‌لسا نه‌هیللی له‌میرده‌که‌ی بدا دوو سی‌پلارو مسته‌کۆله‌ی له‌ویش دا خوینی لی‌هات، نیت سه‌عیدو فاطیمه ﷺ رقیان هه‌ستاو وتیان: به‌لی نیمانان هیناوه‌و چیت له ده‌ست دی‌منه‌ت نه‌بی:

کاتی عومهر ﷺ نه‌وه‌ی بینسی خوشکی خوینی پێدا ده‌هاته‌خواری په‌شیمان بووه وه به‌خوشکی گوت نه‌و پارچه‌کتیبه‌م بده‌نی: که‌گویم لی‌بوو ده‌تاخوینده‌وه بزایم موحه‌مه‌د ﷺ نه‌مه‌چی به‌هیناویه‌تی خوشکه‌که‌ی وتی: به‌خودا ترسمان هیه‌لیت ناویرین پیشانی بده‌ین. ووتی: نه‌خه‌یر ترستان نه‌بی، سویندی بۆخواردن و په‌یمانی پێدان: که‌پیشانی بده‌ن ده‌خوینیت‌ه‌وه‌و دوایی ده‌یان داته‌وه‌وه، که‌وای پێگوتن خوشکه‌که‌ی هومیدی نه‌وه‌ی لی‌کرد، که‌موسولمان بی، وتی: برای خۆشه‌ویستم نه‌تۆ به‌هۆی بته‌هرستیه‌وه پیسی، نه‌مه‌ش قورنانه که‌سیک پاک نه‌بی، نابێ ده‌ستی بکاتی.

نیت عومهر چوو خۆی شتو هاته‌وه، فاطیمه‌قورنانه‌که‌ی پێدا سوره‌تی (طه)ی تیدا بوو نیت که‌سهره‌تای سوره‌ته‌که‌ی خوینده‌وه، پی‌ی سه‌رسام بوو: ووتی: نای له‌م که‌لامه‌جوان و پرمه‌عناو سه‌رنج راکێشه؟! به‌راستی که‌لامیکی عه‌جایه‌به: که‌خه‌باب ﷺ گوپی له‌م قسه‌یه‌ی عومهر بوو هاته

پیشده و پپی گوت: نهی عومره! هومیده وارم خوی گه وره دلی توئی نهرم
 کرد بی و دوعای پیغه مبهرت ﷺ بؤ گپرا بوو بی، گویم لی بوو ته شریفی
 ده پارایه وه دهیفرموو: ((اللهم اید الاسلام بابی الحکم بن هشام، او بعمر
 بن خطاب)) نای خه نی له خو ت نهی عومره!
 عومره ﷺ ووتی: نهی خه باب! پیم بلی موحه مه د له کوئی یه ده چمه
 خزمه تی و نیمان ده هیتم. نیر چوود خزمه ت پیغه مبهرو ﷺ نیمانی هینا!!

چیرۆکی حه زره تی موسا علیه السلام

ئاخواتنی موسا علیه السلام له گه ل خوداو نیگا بؤ کردنی

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿٩﴾ إِذْ رَأَى نَارًا
 فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ
 أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَمْوَسَى ﴿١١﴾
 إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾
 وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى ﴿١٣﴾ إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
 فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ
 أَكَادُ أُخْفِيهَا لِيُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدُّكَ
 عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴿١٦﴾

له پاش راگه‌یاندنی ئەم پێشه‌کییه سەرنج ڕاکێش و داچڵه‌کێنەرە، پاش
 ئەوەی پەرۆردگار گەورەیی قورئانی باس کرد، حال و وەزعی پێغه‌مبەری ﷺ
 دەرئارە ی راگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی و نەرکی سەر شانی ڕوون کردووە،
 سەرگورشته‌یه‌ک دێنێته‌ کایه‌وه‌ بۆنه‌وه‌ی دڵی پێغه‌مبەر ﷺ دامەزری و پتر
 له‌سەر راگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی سوور بێ، چیرۆکی حەزرتی موسا ﷺ بۆ
 پێغه‌مبەر ﷺ ده‌گێڕێته‌وه‌، بۆ ئەوەی پێغه‌مبەر ﷺ زیاتر دُنیا بێ له
 کۆمه‌کی و چاودێری خودا بۆ ئەو که‌سانه‌ی هه‌لگری په‌یامی حەقن، هه‌موو
 کاتێ که‌ له‌قورئان دا چیرۆکی پێغه‌مبەرێک له‌ پێغه‌مبهران ده‌گێڕێته‌وه‌
 مه‌به‌ستێکی سەرەکی له‌ چیرۆکه‌که‌ بۆ زیاتر دَل دامەزراندنی پێغه‌مبەر ﷺ
 له‌ سەر په‌یامه‌که‌ی.

وه‌کو له‌ شوێنێکی تردا تاماژه‌ به‌ ئەمه‌ ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿وَكَلَّا نَقْصُ
 عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَقَّبْتَ بِهِ قُلُوبُكُمْ﴾ (هود/ ۱۲)

لێره‌دا به‌ چیرۆکی حەزرتی موسا ﷺ ده‌ست پێ ده‌کا بۆ ئەوەی
 پێغه‌مبەر ﷺ چاو له‌ ئەو بکا له‌باره‌ی هه‌لگرتنی نەرک و قورسای
 پێغه‌مبەراییه‌تی و راگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی خۆگری و پشوو درێژی له‌ سەر
 ئەزیه‌تدان و کوێره‌وه‌ری و ڕوبه‌ڕوو بوونه‌وه‌ی ته‌نگ و چەڵمه‌ و به‌ره‌نگاری
 کردنی کۆمه‌لانی کوفرو بته‌په‌رسته‌کان. چونکه‌ حەزرتی موسا ﷺ فوونه‌ی
 خۆگری و پشوو درێژی بووه‌ له‌ به‌رامبەر ئەزیه‌تدان و سه‌رپێچیکردنی
 گه‌له‌که‌یه‌وه‌.

له‌قورئاندا چیرۆک و به‌سه‌رهاتێ حەزرتی موسا ﷺ له‌ سه‌ر گورشته‌ و
 به‌سه‌رهاتێ پێغه‌مبەرەکانی تر زیاتر و فراوانتر هاتووه‌. به‌چەند زنجیر و دیمه‌نیکی
 له‌چه‌ندسوره‌تیکدا پیشان دراوه‌، له‌ هه‌موو سوره‌تیکدا به‌ شیوه‌یه‌ک زنجیره‌که‌
 هینراوه‌: که‌ گونجاو بێ له‌ گه‌ل ناوه‌ڕۆک و مه‌وزوعی سوره‌ته‌که‌.

ههتا ئیستا چەند زنجیرەیک لەم چیرۆکە گەرم و پڕۆزە لەسورەتی (البقرە، سورە المائدە، سورە الاعراف، سورە یونس، سورە الاسراء، سورە الکەف) دا رانویتراو، ئەمە جگە لەوێ لە چەند سورەتێکی تردا ناماژەیی بۆ کراوە.

نموى له سورتهى (المائدة) و (الكهف) دا هاتووه همر يه كهى زنجيره يه كى
تاييه تين لهو دوو سورته دا همنو له هيچ سورتهى تر دا دووباره نه كراونه ته وه،
به لام نموى له سورتهى (البقرة) و (الاعراف) و (يونس) و (طه) دا هاتووه
ههر يه كهى چهنه جاريك دووباره بوونه ويان پيتوه دياره، به لام له هه موو
سورته كهان دا زنجيره كان جوداوازيان هه يه وهمر زنجيره يدك له گدل ناوه پوك و
مه به سته كانى سورته كه دا كو نجاوه و بۆ مه به ستيكى تاييه تى هيتراونو وه كوو
دووباره وه بوو حسيب ناكرتن.

سەرەتای سورەتە کە بە باسی بەبەزەیی و چاودێری خودا بۆ هەلگرانی
پەيامی حق دەست پێ دەکا، ئەجارە دوا بە دوا، سەرگۆزشتەیی حەزەرەتی
موسا دینیی، چەند بارو روویەکی چیرۆکە کە نیشان دەدا، هەمووی چاودێری و
رەحم و بەزەیی خودا روون دەکاتەوه، ئاوێنەییەکی بالانومایە بۆ ژایانی حەزەرەتی
موسا هەر لە رۆژی لە دایکبوونیەوه هەتا کۆتایی ژایانی!

له یه که مجاروه به شیوهیه کی سهرنج راکیش سۆزو ناره زۆ ده خاته ناو دل
 و دهروونهوه بۆ نهوهی به تاسوخهوه گوئ له چیرۆکه که بگرین و دلمانی بۆ
 بکهینهوه و گوێچکه مان بۆ دهنگ و باسه که هه لئهین ، بهرستهیه کی
 کاریگهر دهست به گیرانهوهی چیرۆکه که دهکا و دهفهرموئ: ﴿و هل اتاک
 حدیث موسی﴾ نهی موحه ممد ئایا تو سهرگوزشته و به سهرهاتی موسات بۆ
 هاتووه؟ دهزانی چی به سهرهات به دهست فیرعهون و دارو دهسته که یهوه؟
 :دهزانی سهرهتا چۆن نیگامان بۆ کردو ناخاوتمنان له گهلا نه نجام دا؟ وشه
 (هل) که بۆ نیستفهامه چه سپاندن ده گهیه نی ، هه واله که له دلی موخاطب دا

جیگیر ده کا، ئەم شیوه یه واتە (ئیسفهامی ته قیری) ئوسولویکی کاریگەرە
بۆ ئاراسته کردنی کهلامی عەرەبی بۆ ناو زهینی بیسه ر:

رافه که رانی قورشان ده فەرموون: هه زه رته موسا مۆله تی له هه زه رته
شوعه یب خواست بۆ نه وه ی بگه رێته وه بۆلای دایکی، نه ویش روخمه تی پێدا
و به ره و میصر له گه ل خێزانی دا که و تنه پێ، له گه رانه و میان دا بۆ میصر
شه وێک ریگیان لی تێکچوو شه وێکی زستان و سه رما و تاریک و نه نگوسته
چاو ریگیان لی هه له بوو، هه زه رته موسا یستی ناگر بکاته وه و ناگره که ی
بۆ هه ل نه بوو، چەند جارێک هه وێی دا به لام بیهوده بوو، له و کاته دا ناگرێکی
دووری دی له لای چه پی ریگا که یانه وه، گومانێ نه وه ی برد ناگری شوان و
کاروانچه یان بێ.

وا پێ ده چێ پیاویکی تریان له گه ل بوو بێ، چونکه هه زه رته موسا: که
ناگره که ی بیینی به خێزانه که ی فەرموو ﴿امکثوا انی آنست نارا﴾ ئەم رانه وه
کۆیه ناماژه به وه ده کا له گه ل هه زه رته موسا و خێزانه که ی دا پیاوی تریشان
له گه ل بووه جاوه کوو باوه و باو بووه گوند نشین و مه رزن نشینه کان له سه ر به رزایی
و ته پۆلکه کان ناگرده که نه وه بۆ نه وه ی ریبارانی سارا ناگره که بیینن ریگای
پێ بدۆزنه وه، نه گه ر برسی و تینوویان بێ رویان تێبکه ن و میواندارییان
بکه ن، یان شاره زای ریگیان بکه ن.

بێگومان هه زه رته موسا له و سارایه دا ناگرێکی دووری بیینی، دێی پێ
خۆش بوو، هیوای خێرو خۆشی لی کرد، پێی وابوو له و ته نگ و چه له مه یه
رزگاریان ده بێ، ده فەرموی:

نایا تۆ هه وāl و سه رگوزشته ی موسات بۆ هاتوه، واته به ته نکید تۆ
چیرۆکی موسات بیستوه وه به نیگا بۆت هاتوه: ﴿ان رای نارا﴾ کاتێک له
ده شتیکی کاکی به کاکی دا، له شه وێکی سارد و تاریکی زستاندا، ناگرێکی
بیینی و دێی پێ خۆش کرد.

﴿فَقَالَ لَاهِلَهُ امْكُثُوا﴾ به خیزانه‌ک‌هی گووت: ئیوه لیږه بمیننه‌وه دانیشن به شوینی من دا مه‌یهن ﴿إِنِّي أَنَسْتُ نَارًا﴾ بیگومان من ناگریکم بینی ده‌چم بۆلای نمو ناگره بزانم چی‌یهو چۆنه ﴿لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ﴾ به‌لکو لهو ناگره سهره بزوتیک سهره چلوره ناگریکتان بۆ بیتنم خۆتانی پی گهرم بکه‌نه‌وه، یان بۆ نه‌وهی بیکه‌ینه رووناکی بۆخۆمانو ریڭای پی دهرکه‌مین ﴿أَوْ اجِدْ عَلَيَّ النَّارَ هَدًى﴾ یان به‌لکو له‌لای ناگره که کهسانیکم ده‌ست بکه‌موئ ریڭامان پیشان بدا، وه‌کو ناماژهمان پی کرد دانیش‌توانی لادی و مهرز نشین و کۆچهریه‌کان دابوو نهری‌تیا و ابوو له‌سهر ته‌پۆلکه‌و شوینی به‌رزدا ناگریان ده‌کرده‌وه، بۆ نه‌وهی ریڭوارانی ده‌شت و بیابانه‌کان ریڭای پی دهریکه‌ن، یان بچن بۆلای ناگره که‌و میوان داریان بکری.

به‌لئ حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام به‌ری که‌وت بۆ نه‌وه بچی سهره بزوتیک بینی، یان شاره‌زا بکری بۆ ریڭاکه، وه‌لئ که له‌ناگره که نریک بسوه وه موفاجه‌نه‌یه‌کی سه‌یری توش بوو، پرووداوکی بینی تاقانه پرووداو بوو له ژیا‌نی موسادا عليه السلام، ناگری بینی به‌لام چ ناگر؟ ناگریک: که گهرم که‌رده‌وهی گیان بوو نه‌ک هی جه‌سته، ناگریک شاره‌زای که‌ر نه‌ک بۆ ریڭای عاده‌تی به‌لکوو شاره‌زایی که‌ر بۆ کۆچی گه‌وره، ناگریک بسو بوو به‌هۆی به‌خته‌وه‌ری دونیا و قیامه‌تی حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام خاوو خیزانی و گهل و نه‌ته‌وه‌ی. ناگریک بووه وه‌رچدرخانی میژووی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرا‌ئیلی له خۆ گرتی‌بوو، ﴿فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَامُوسَى﴾ کاتیک هاته لای ناگره که بانگی لی کرا: ئه‌ی موسا! گوئ بگره، ﴿إِنِّي أَنَا رَبُّكَ﴾ من: که بانگت لی ده‌که‌م په‌روه‌ردگاری تۆم، نمو شوینه‌ی تۆ لیتی وه‌ستاوی شوینیکی پی‌وژه، پاک و خاوینه‌و به‌ره‌که‌تی تیخراوه، که‌وابی ﴿فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ﴾ له‌بهر ریژگرتنی شوینه‌که پتلاوه‌کانت دا‌که‌نه، چرونکه پی‌خواسی نیشانه‌ی خۆ به‌که‌م زانین و به‌ندایه‌تی کردنه بۆ خودا ریژنانه له‌و که‌سه‌ی قسه‌ت له‌گهل ده‌کا، نیشانه‌ی نه‌ده‌بو و په‌وشتی

بهرزه بهرام بهر خودای به دیهینەر! ﴿انك بالواد المقدس طوى﴾ بیگرمان نیستا تو وای له شیوو دۆلێکی پاک و خاوێن دا پێی دهگوتری (طوی) له تاخی سینادایه، وهکو له نایه تیکی تر دا دهفرموی: ﴿نفودی من شاطيء الوادی الايمن فی البقعة المبارکة من الشجرة: ان یا موسی! انی انا الله رب العالمین﴾ (القصص/ ٢٥) به لێ حهز دهی موسا علیّه السلام گهیشته لای ناگره کهو ته ماشای کرد ناگریکی سپیی، نوریکی سپیی ته دره و شیتته وه ناگریکه له دره ختیکی سهوزه وه دهرده چی!

به راستی دل وهلهرزه دی و موچور که به جهسته دا دی، گیانی ئاده میزاد دههژی، تهنها به تهسه ورکردنی نهو دیمه نه، موسایه کی تاقه کهس لهو چۆله وانی و دهشته کاکی به کاکی به دا، له شهویکی زستانی سارد داو به تاریکه شهویکی نهنگوسته چاو، ههول و تهقه لای سهله که بزوتیکی به تی دهیهوی دهسته چيله ناگریکی دهست بکهوی بیهیننی بۆلای خیزانی سهرما بردووی، له پرێکا نیدای غهیبی لی بکری، ئاده میزادیکی بی هیزو برسی و سهرما بردوو بهو شیهو ناخاوتنی له گهل دا بکری، یه کسه ر په یام له کهسه یکه وه وهربگری له وانه یه ئاسمانه کان و زهوی و بوونه وه هه مووی له عه یسه تان و له ناستی شکۆمه ندی و گه وره یی نهو کهسه بتوینه وه، هه لبه ته نهو دیمه نه هینده گه وره و سامناکه، هینده بهرزو شکۆمه نده، زمان و پینوس له ناستی پروونکردنه وی کۆل و کۆله وارن! خه یالیش به راشکاوی بهو فهزا بهر فراوانه دا ههوا په رواز نابێ، دیمه نیکه هه ر خواد ه زانی چۆنه و چۆن بووه. ته مه ره حم و لوتفی خودایه، نه گینا ئاده میزادیکی بی هیزو لاواز له کوێ و نهو پێژ لێنانه له کوێ؟ ته م ساته وه ختانه سات و کاتیکن ئاده میزاد تیی دا بهرز ده کریته وه، ده گاته نهو راده یه ی ناخاوتن له گهل په روه ردگاری بکا! به راستی بهرزی یه که بهرزی له وه بهرز تر نیه: که ئاده میزاد نهو توانایه ی پی ببه خشری له خودا وه راسته و خو په یام وهربگری، به سه بۆ ئاده میزاد: که ناماده باشی ته م

په يوه نديه ي به شيويهك له شيوهكان تيدابي! نهم په يوه ندى كردنه چو ن نه نجام درا، نهم كيانه به شمر يه چو ن نهونيدايه ي بيست و چو ن وهر يگرت؟ نازانين چو ن بووه، عه قلى ئاده ميزاد ناگاته نهو ناسته نهوه بزاني، نهو په رى تواناي عه قلى ئاده ميزاد نهويه: له بهرام بهر نهو رووداوانه دا دوش دايمني و دهسته وسان ببي و نيمان بي ني و مل كه چ ببي!!

هزره تي موسا عليه السلام بانگي لي كرا، به جوړيك نه يتواني ته حديدي مه صدر ي بانگ لي كردنه كه بزاني، نه يتواني شيوه ي بانگ كهرو چو نيه تي بزاني. بانگي لي كرا به شيويهك له شيوهكاني بانگ كردن، نهو يش به شيويهكي تاييه تي نهو په يامه ي وهر گرت، به لام ني مه نازانين چو ن بووه، نهو شتيكه له نه مري په روه ردگار، پرومان بهروداني هديه و پرسيار له چو نيه تيه كه ي ناكه ين، چوونكه زانيني چو نيه تيه كه ي له ژوروتواناي ئاده ميزاده ناتواني ته صه وري بكا.

﴿وانا اخترتك فاستمع لما يوحى﴾ نهم نهو خودايه م تو م هه لېژاردوه بو پيغه مبه ريتي نهركي رابهري و پيشه وايه تيت خراو ته سهر شان. فهرمان ي ني مه بييسه و وهر ي بگره، نهو په يامه ي بو ت دي، لي ي حالي بهو كاري پي بكه، وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرمو ي: ﴿انى اصطفىك على الناس برسالاتي و بكلامي﴾ (الاعراف/١٤٤) واته: من تو م هه لېژاردوه به سهر هه موو ئاده ميزاداني سهرده مي خو ت دا...

نه مجاره ناوهر وكي نيگا كه ي پي راده گه يه ني و ده فهرمو ي: ﴿انى انا الله لا اله الا انا، فاعبدني، واقم الصلاة لذكري﴾ بيگومان نهو كه سه ي بانگت ده كا په روه ردگار، خوداي خو ته، نه مه دووباره بوونه وهو ته نكيدي پرسته ي ﴿انى انا ربك﴾ ه ي پيشه و هيه.

نه مه نهركو واجب يكه پيويسته بيزاني و دداني پيا بني ي، به دل بروات پي ي هه بي و به زمان بيدركي ني: كه هيج خدا ين جگه له زاتي (الله) خودايه كي

تاك و ته‌نیا به كهس هاوه‌ل و شه‌ریكى نیه. ته‌نھا به‌ندایه‌تی بۆ من بكه من به خودایه‌كى تاك و ته‌نیا بناسه، چوونكه هه‌ر من خودام و هه‌ر هه‌ن شیاوی په‌رستش و به‌ندایه‌تی بۆ كردنم و كه‌سى تر شیاوی نه‌وه نیه. پارێزگاری نوێژه‌كانت بكه، چۆن فرمانت بۆ ده‌كری ئاوا به‌رێك و پێكى نه‌نجامیان بده، ئه‌ركان و مه‌رجه‌كانیان به‌جی‌پێنه بۆته‌وه‌ی له‌نوێژه‌كانتا‌یادی من بگه‌یه‌وه، به‌ دڵسۆزی لێم بپارێیه‌وه و خالیصانه من بپه‌رستی، به‌ لێپراوی به‌ندایه‌تیم بكه‌ی. به‌تایبه‌تی باسی نوێژی كرد، چوونكه نوێژ گه‌وره‌ترین تاعه‌ت و خودا په‌رستی‌یه. نه‌مه ئه‌گه‌ر لامی (لذكری) لامی ته‌علیل و بابیس بۆ. ئه‌گه‌ر لامی ته‌وقیت بۆ نه‌و كاته ماناكه‌ی به‌م جۆره‌یه، نوێژه‌كانت به‌جی به‌پێنه له‌كاتی وه‌بیر هاتنه‌وه و یاد كردنی من. نه‌مه‌ش به‌گوێره‌ی نه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی نیمام ته‌حمده له‌ته‌نه‌سی كو‌ری مالیكه‌وه ﷺ له‌پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ رېوایه‌تی كردووه‌ فه‌رمووی: ((اذا رقد احدكم عن الصلاة او غفل عنها فليصلها اذا ذكرها، فان الله تعالى)) قال: ﴿واقم الصلوة لذكری﴾ هه‌ر كاتى یه‌كێ له‌ئێوه خه‌وی لێكه‌وت و نوێژی نه‌كرد بوو یان له‌نوێژه‌كه‌ی بۆ ئاگابوو، هه‌ر كاتى بیری هاته‌وه بانوێژه‌كه‌ی بكا، چوونكه په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمووی: ﴿واقم الصلوة لذكری﴾. دووباره له‌ته‌نه‌سه‌وه له‌سه‌حیحه‌ین دا هاتووه ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ((من نام عن صلاة او نسيها، فكفارتها ان يصلها اذا ذكرها، لا كفارة لها الا ذلك)).

تیرمیزی و ئیبنوماجه له‌ نه‌بو هه‌ره‌یه‌ره‌وه رېوایه‌ت ده‌که‌ن: ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ((من نسي عن صلاة فليصلها اذا ذكرها، فان الله قال: واقم الصلاة لذكری)).

فه‌رمووده‌كه‌ دوو حاڵه‌تی دیاری‌كردوه: نوستن و له‌بیر چونه‌وه. چوونكه حه‌ق وایه موسوڵمان كه‌مه‌تر خه‌می نه‌كا له‌ته‌نجامدانی نوێژ، جا ئه‌گه‌ر به‌ته‌نقه‌ست نوێژه‌كه‌ی نه‌كرد نه‌وه گێڕانه‌وه و ته‌نجامدانی به‌ قه‌زا كاریكى

پیویست تره ده‌بی چی زووه نویژه فه‌وتاوه‌ک‌هی بگی‌پ‌تسه‌وه. چونکه چواندنی نویژه جگه له گێ‌پ‌رانوهی هیچ نه‌رکیکی تری تیدا نیه!!

نه‌ج‌اره باسی هاتنی رۆژی قیامه‌ت ده‌کا، سه‌ره‌نجامی مه‌خلوقات دیاری ده‌کاوه‌فرموی: ﴿ان الساعة اتية اکاد اخفيها لتجزى كل نفس بما تسعي﴾ بێ‌گومان قیامه‌ت هه‌ر دێ و گومان له‌هاتنیدا نی‌یه، پرو‌داوێکه هه‌ر ده‌بی پرو‌ بداو نه‌هاتنی عاله. نه‌من ده‌مه‌وی له‌خۆشی به‌شارمه‌وه، ج‌اچۆن که‌سانی دیکه پێی ده‌زانن؟ نه‌م جۆره ناخ‌وته نه‌ له‌ زمانی عه‌ره‌بی‌دا باوه. نه‌گه‌ر یه‌کی‌ک زنده‌په‌وی بکا له‌نه‌پێنی کارێکی دا ده‌لی: (کتمت سری من نفسي) نه‌من نه‌پێنه‌که‌م له‌خۆشم شارد‌ه‌وه مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه: که‌نه‌پێنه‌که‌ی به‌وپه‌ری ترانه‌وه شارد‌وته‌وه. سوودی نه‌پێنی کردنی هاتنی قیامه‌ت و دیاری نه‌کردنی کاته‌که‌ی بۆ ترساندن و هه‌ر شه‌کردنه له‌ئاده‌میزاد، بۆ‌ئوه‌ی هه‌موو کاتێ له‌ ترسو ئاماده‌ باشیدا بن بۆ خودا په‌رستی، هه‌ر بۆ یه‌شه‌ خودا کاتێ مردنی هه‌موو ئاده‌میزادێکی له‌ خۆیان نه‌پێنی کرد‌وه. چونکه ئینسان نه‌گه‌ر بیزانیایه‌ که‌ی ده‌مری، هه‌تا پێش مردنی سه‌رگه‌رمی گونا‌هویی نه‌مری خودا ده‌بوو، نه‌ج‌اره به‌ ماوه‌یه‌ک پێش مردنی ته‌ویه‌ی ده‌کرد و ده‌ستی ده‌کرد به‌کرده‌وه‌ی باش، نه‌مه‌ش ده‌بوو به‌هۆی هه‌لئانی ئاده‌میزاده‌کان بۆ تاوانکاری، وه‌لی په‌روه‌ردگار زانی‌نی کاتێ مردنی له‌ ئاده‌میزاده‌کان شارد‌وته‌وه. بۆ ئوه‌ی هه‌موو کاتێ له‌ هه‌زه‌رو ئاماده‌باشید بن بۆ خودا په‌رستی و هه‌موو کات ترسی مه‌رگیان هه‌بی، و‌زله‌ گونا‌هو سه‌رپێچی فه‌رمانی خودا به‌پێتن و تۆ به‌ بکه‌ن به‌ ته‌وپه‌ری لێ‌پ‌ران و لێ‌بورد‌ویی و دڵسۆزی خه‌ریکی خودا په‌رستی بن و تۆ به‌ دوانه‌خه‌ن و هه‌موو کات چاوه‌پ‌روانی هاتنی مردن بن.

ووشه‌ی (اکاد) زیاده‌یه‌و بۆ جوانی مانا هێ‌تر‌اوه، واته: ﴿وان الساعة اتية اخفيها﴾ بێ‌ گومان قیامه‌ت راده‌بی، کاتێ هاتنه‌که‌م شارد‌وته‌وه. هاتنه‌که‌ی هیچ شک و گومانی تیدا نیه: ﴿لتجزى كل نفس بما تسعي﴾

بۆنهوهی هه موو که سیڤک پاداشتی کرده وه کانی خۆی بدریتته وه وه کوو له شویتینکی تر دا ده فهرموئ: ﴿انما تجزون ما کنتم تعلمون﴾ (الطور/ ۱۶) یان ده فهرموئ: ﴿فمن يعمل مثقال ذرة خیراً یره، ومن يعمل مثقال ذرة شراً یره﴾ (الزلزله/ ۷-۸).

ئهجار پهروهردگار چه زه ته موسا علیه السلام ده ترسیڤی له که مته رخه می کردن له قیامهت و خۆ بۆ ئاماده نه کردنی. ده فهرموئ: ﴿فلا یصدنک عنها من لا یؤمن بها، واتبع هواه فتردی﴾ باتۆ بی ئاگانه کا له هاتنی قیامهت و لات نه دا له بپروا بوون به قیامهت و پروو دا وه کانی، که سیڤک: که بپروای به هاتنی نیه و چاوه پروانی پاداشت و سزای نه و پۆژه نیه، له سزاو عیقابیی خوای گه و ره ناترسی و بی په پرا سه ریڤچی فهرمانی خوا ده کا و گوئ به نه هیه کانی نادا، شوین هه وا و هه وه سی خۆی ده که وئ! نه تهۆ نه گهر و ابکه ی به هیلاک ده چی و خه ساره تمه ند ده بی، خیتابه که به ته نیا بۆ چه زه ته موسا علیه السلام نیه به لکو و هه موو که س ده گریته وه، خیتابه که ئاراسته ی چه زه ته موسا علیه السلام کراوه وه لی ئاده میزادانی تر مه به ستن.

ئه مه له نمونه ی نه و پنه نه ده کوردیه یه که ده لی: (بوکی له گهل تۆمه خه سوو گویت لی بی) به کورتی: ئیوه نه ی ئاده میزادینه! شوین ری بازو بیروبا وه ری نه وانه مه که ون: که: بپروایان به هاتنی قیامهت نیه، هه رده م خه ریکی رابواردن و سه ریڤچی کردنی فهرمانی پهروهردگارن! هه رکه سیڤک شوین به رنامه ی نه وان بکه وئ خه ساره تمه ندو مالتویرانه.

تییینی:

به جیهینانی نوێژ له کاتی بۆدیاری کراوا پتووسته و ده بی نه نجام بدری. نه گهر له کاتی خۆیدا به هۆی خه وه یان هه ر بیانویه کی تر نه نجامی نه دا ده بی بیگیڤیتته وه. نه گهر که سیڤک به نه نه قه ست نوێژه که ی نه کردنه وه جه ما وه ری زانایان کۆن له سه ر نه وه که پتووسته قه زای بکاته وه، هه رچه نه ده به دوا خستنی ته فسیری ره وان

نویژه که گونا هبار بووی. که سیک به هوی خهو یان له بیر چونه وه نویژه که ی دوا کهوت تاوانبار نابی، وه لی نه گهر به نه نقه ست دوا ی خست تاوانبار ده بی.

به لگه ی جه ماوهری زانایان نه وه یه: ده لئن: پهروه ردگار ده فرموی: ﴿واقیموا الصلاة﴾ (البقرة/۴۳) نیت ده ست نیشانی نه وه ی نه کردوه کردنی نویژه که له کاتی خوی دا بی یان دوا ی تی په ریوونی کاته که ی. خو ناشکرا شه وشه ی (اقیموا) فرمانه و وجوب ده گه یه نی. نه وه ش چه سپاوه که سیک خهوی لی کهوت یان له بیری چوونویژه که ی له کاتی خوی دا نه نجام نه دا ده بی دوا یی بی گپ ریتته وه، همرچه نده به دوا خسته که شی گونا هبار نه بووه، ده ی که سیک به نه نقه ست نویژه که ی له کاتی خوی نه نجام نه داو دوا ی بخا با شتر ده بی گه رانه وه ی له سر پیویست بی. ههروه ها خواردنی رۆژویک به نه نقه ست و به بی عوزرو بیانوی شهرعی داخوازی نه وه یه بگپ ریتته وه نویژیش که چوو ده بی قهزا بکریته وه.

نه گهر وارپیکهوت کاتی نویژیک هاتبوو کابرا خوی ناماده ده کرد بۆ به جیهینانی لهو کاته داوه بیری هاته وه که نویژیکی له وه پیشی یازیاتری چواندوه، به گویره ی ریبازی مالیکیه کان ده بی ده ست بکا به نویژه چواوه که، به مهرجی نویژه فوتاوه که پینج یان کهم تر بن، ته نانه ت نه گهر گپ رانه وه ی نویژه چواوه کان بیته هوی دوا کهوتنی نویژه حازره که له کاتی خوی هه رده بی نویژه رابردوه که بگپ ریتته وه. به لام نه گهر نویژه چواوه کان زیاد له پینج نویژ بوون نه وه ده بی نویژه حازره که نه نجام بدا. مه زه بی حنه فیه کانیش ههروه هایه به لام وهنده هیه نه وان ده لئن ته رتیب بۆ گپ رانه وه ی نویژه چواوه کان پیویسته له شو رۆژه که دا. به مهرجی ماوه که به شی نویژه چواوه کان و نویژه حازره که ش بکا.

خو نه گهر بهشی نه کرد ده‌بی جاری نویژه حازره که بکا نه‌جا دست بکا
به‌گیرانه‌وهی فوتاو‌ه‌کان، نه‌جار نه‌گهر نویژه فوتاو‌ه‌کان له‌نویژی شه‌وو پوژیک
زیاتر بوون نه‌وه‌ته‌رتیب له‌گیرانه‌وه‌که‌ی‌اندا واجب نیه..

شافعی ده‌فرمووی: وا باشه له‌پیشه‌وه نویژه فوتاو‌ه‌که‌ به‌گیریتته‌وه
به‌مه‌رجی نویژه حازره‌که‌شی نه‌فوتی، خو نه‌گهر وای نه‌کردوو له‌پیشه‌وه نویژه
حازره‌که‌ی کرد، نه‌وه چ قعیدی نیه نویژه‌که‌ی دروسته.

نیمامی (الاثرم) له‌ئه‌حه‌ده‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فرمووی: ته‌رتیب
پیویسته، ته‌نانه‌ت نه‌گهر نویژه فوتاو‌ه‌کان هی شه‌ست سالو زیاتریش بن.
فرموویه‌تی: دروست نیه کابرا نویژی فوتاوای له‌سهر بی و له‌یادی بی نویژی
تر بکا.

به‌لگهی ته‌وانه‌ی ده‌لین: ده‌بی نویژی فوتاو پیش نویژی حازر بخری نه‌و
فرمووده‌یه‌یه له‌صه‌حی‌حدا هاتوو و جابری کوری عه‌بدوللا، ریوایه‌تی
ده‌کا: ده‌لی: پوژی خنده‌ق پیغه‌مبه‌ر نویژی عه‌سری بو نه‌کرا تاخو
ئاوابوو، کاتی نویژی مه‌غریب هات، نیت پیغه‌مبه‌ر له‌پیش دا نویژی
عه‌صری قه‌ضا کرده وه نه‌جار نویژی مه‌غریبی کرد، تیرمیزی له‌ئینبو
مه‌سعوده‌وه ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌لی: له‌پوژی خنده‌قدا موش‌سریکه‌کان
پیغه‌مبه‌ریان مه‌شغول کرد چوار نویژی بو نه‌کران، شه‌و به‌سهردا هات و
هندیکی لی پو، نیت فرمانی به‌بیلال کرد بانگی داو قامه‌تی کردوو نویژی
نیوه‌پوژی پاشان قامه‌تی کردوو نویژی عه‌صری نه‌نجامدا، پاشان قامه‌تی
کرد نویژی مه‌غریبی کردنه‌جار قامه‌تی کردوو نویژی عیشای کرد.

زانایان راجیایان هه‌یه له‌وه‌دا: که‌کابرا به‌یری بیتته‌وه: که‌نویژیکی له‌وه
پیشی نه‌کردوو، نویژه حازره‌که‌شی کاتیکی که‌می ماوه له‌م مه‌وزوعه‌داسی
پایان هه‌یه:

۱- نیمامی مالیک و (اللیث) و (الزهری) فەرموویانە دەبیّ جاری لەپیشدا
نویژه فەوتاوە کە بکا هەرچەندە سەریکیشیّ بۆ نەمانی کاتی نویژه حازرە کە.
۲- ھەسەنی بەصری و شافیعی و زانایانی عیلمی ھەدیث و (المحاسیبی) و
ئیبنو وەھەب لەزانایانی مالیکی دەفەرموون: دەبیّ جاری نویژه حازرە کە ی
بکا.

۳- ئەشھەب دەفەرمووی: کابرا سەریشکە بەئارەزووی خۆی کامیان
پیش بخا کەیفی خۆیەتی. وەلیّ ئەگەر کەسێک لەنویژدا بوو وەبیری ھاتەوہ:
کەنویژیکی لەوہ پیشی نەکردووە، ئەوہ ئەگەر لەدوا نیمامەوہ نویژی دەکرد،
نەوہ ئەوانە ی دەلێن تەرتیب واجبە و ئەوانە ی دەلێن: واجب نیە، کۆکن لەسەر
ئەوہ کە لەگەڵ نیمامدا درێژە بەنویژە کە ی بدا ھەتا تەواو دەبیّ، ئەجا لەوہ
دوا کیشەیان تیکموتووە:

(أ) نیمامی ئەھمەد و ئەبو ھەنیفە دەفەرموون: دەبیّ ئەونویژە بکا
کەبیری کەوتۆتەوہ پاشان ئەو نویژە بکا: کە لەگەڵ نیمام کردوویەتی، مەگەر
لەنتوان نویژە فەوتاوە کەو نویژە حازرە کە ی کە لەگەڵ نیمامدا دەیکا زیاد
لەپینج نویژ ھەبیّ.

(ب) نیمام مالیک دەفەرمووی: کەسێک لەنویژی حازردا نویژی فەوتای
وہیر ھاتەوہ، بادوو پرکات بکا و سلاو بداتەوہ. جانەگەر ئەو کەسە پیش نویژ
خوین بوو، نویژی خۆی مەنموومەکانی بەتال دەبیّتەوہ، ئەگەر نویژە حازرە کە
چوار پرکاتی بوو لەپرکاتی سییەمدا بیری ھاتەوہ کە لەوہ پیش نویژیکی
نەکردووە بارپرکاتی چوارەم تەواو بکا ئەجار سەلاو بداتەوہ، نویژە کەشی بۆ
دەبیّتە نویژی سووننەت و بەتال نابیّتەوہ.

عصای موسی ﷺ ده بیته نه زدیها

وَمَا تِلْكَ

بِإِمِينِكَ يَمْوَسَّى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا
وَأَهْشُرُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾ قَالَ أَلْقِهَا
يَمْوَسَّى ﴿١٩﴾ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا
وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ﴿٢١﴾

دوای نه‌وی په‌رو دگار له‌گه‌ل موسادا ﷺ ناخاوتنی نه‌نجام دا، ئیتر
موعجیزو نیشانه‌ی پیغه‌مبهرایه‌تیه‌که‌ی باس ده‌کا بۆراستی په‌یامه‌که‌ی.
یه‌که‌م نیشانه‌و موعجیزه‌شی گۆرانی عه‌صا که‌یه‌تی به‌ نه‌ژدیها، هه‌روا
به‌پیچه‌وانه‌وه‌شه...! موعجیزه‌ی گۆرانی عه‌صا به‌نه‌ژدیها موعجیزه‌ی یه‌که‌می
حه‌زرتی موسا ﷺ بووه. موعجیزه‌یه‌کی وابووه جگه‌ له‌ خودا که‌سی تر
نه‌وی بۆیتک نایه‌و له‌سه‌ر ده‌ستی پیغه‌مبهر نه‌بی به‌دی نایه‌.

واپیده‌چی حه‌زرتی موسا ﷺ به‌م بانگ لی کردن و په‌یام پێدانه،
به‌بیستنی ئه‌م نیدا ئاسمانیه‌ به‌رزو په‌روزه‌ خۆی له‌بیر چۆیتیه‌وه، نه‌وه‌شی له‌بیر
چووبیتسه‌وه بۆچی چووه بۆنه‌و شوینه، به‌ته‌واوی هه‌ست و هۆش و شعوری
کردنه‌وه بۆ بیستنی تیگه‌یشتنی ئه‌و بانگه‌ ئاسمانیه‌ به‌دوادا چوونی ئه‌و
په‌یامه‌ی ئاراسته‌ی ده‌کری، جا له‌و کاته‌دا: که‌نه‌و نقوومی ئه‌م حاله‌ته
تایبه‌تییه‌ بووه: که‌تیی که‌وتوووه میثقاله‌ زه‌ره‌یه‌ک نییه‌ له‌کیانی ئه‌ودا ئاوێ
له‌شتی تر داته‌وه‌و بیر له‌شتی تر بکاته‌وه، په‌رسیاریکی ئاراسته‌ ده‌کری
ته‌فسیری ره‌وان (۱۸۴)

پتویستی به‌وه‌لام نی‌یه، پرسیاریکه بۆ به‌ناگا هینانه‌وه و هسه‌ر خو
هاتنه‌ویه، بۆسه‌رنج راکیشانیه‌تی بۆلای عه‌صای ده‌ستی، بۆ نه‌وه‌ی
به‌ناگاداریه‌وه موعجیزه‌ی بوونی عه‌صا به‌نه‌ژدیها بیینی، له‌به‌ر نه‌وه به‌و
شیوه پرسپاری ناراسته ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا تِلْكَ يَمِينُكَ يَا مُوسَى﴾ نه‌ی
موسا نه‌وه چیه به‌ده‌ستی راسته‌وه‌یه؟

بیگومان خودا ناگاداری هه‌موو شته، هیچ نی‌یه له‌نه‌و په‌نه‌هان بی،
که‌واته‌هر پرسپاری له‌خوداوه ناراسته بکری مه‌به‌ست زانا کردنی خودا
نییه‌به‌و شته‌ی پرسپاری لی کردوه، به‌لکو مه‌به‌ستی تری تیدایه‌و به‌گویره‌ی
شوین و جیگاده‌زانری. که‌واته لی‌ره‌دا پرسپاره‌که بۆ به‌ناگا هینانه‌وه‌ی حه‌زه‌تی
موسایه‌و بۆ سه‌رنج راکیشانیه‌تی بۆ بینینی موعجیزه‌و دا‌پرائی له‌و حاله‌ی
که‌تیدایه‌و نقووم بووه.

نیت به‌و پرسپاره‌هاته‌وه سه‌رخۆ، ترسو بیمی له‌وه پیشی نه‌ما، به‌ده‌می
خۆی دانی به‌وه‌دا نا: که‌نه‌وه‌ی له‌ده‌ستی نه‌ودایه‌ عه‌صایه، داریکی ره‌قو
ته‌قو بی گیانه، نه‌ج‌ار به‌چاری خۆی بیینی به‌فه‌رمانی خودا ده‌بیته‌ ماریکی
زیندوو پاشان ده‌بیته‌وه به‌عه‌صاکه‌ی پیشوو!

حه‌زه‌تی موسا عليه‌السلام له‌وه‌لامی نه‌و پرسپاره‌ی: که‌ناراسته‌ی کرابوو:
﴿قَالَ: هِيَ عَصَايَ، أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ
أُخْرَى﴾ وتی: نه‌وه‌عه‌صاکه‌مه، له‌کاتی رۆیشتن دا خۆمی سه‌رده‌ده‌م، گه‌لای
دره‌خته‌کانی پی هه‌لده‌وه‌رێم بۆ نه‌وه‌ی ناژه‌له‌کانم بیخۆن. چه‌ند مه‌به‌ست و
به‌رژه‌وه‌ندی ترم تیدایه‌ هه‌یه‌و بۆزۆر شتی تر به‌کاری ده‌هینم، تیشووی پی
هه‌لده‌گرم، مه‌تاره‌ ناوی پی هه‌لده‌گرم، مارو دوو پشکی پی ده‌کوژم درنده‌ی
پی له‌خۆم دوور ده‌خه‌مه‌وه. نه‌مه هه‌موو نه‌و زانیاریانه‌ بوون: که‌حه‌زه‌تی
موسا عليه‌السلام ده‌باره‌ی عه‌صاکه‌ی ده‌یزانی، به‌عه‌مه‌لی گۆچانه‌که‌ی بۆ نه‌و جوژه
کارانه به‌کار هینابوو، چوونکه ده‌سال شوانی بۆ حه‌زه‌تی شوعه‌یب عليه‌السلام

کردبوو، ده‌شلین له‌کاتی گه‌پانه‌وه‌شی‌دا جه‌له‌بیک مه‌رو بزنی له‌گه‌ل خۆیدا هینابۆوه به‌ته‌ما بوو بیانباته‌وه به‌ختیوان بکا.

به‌لام نه‌وه‌تا قودره‌ت و ویستی خودا له‌و عه‌صا داره‌ی به‌ده‌سنی موسا عليه السلام وه‌یه شتیکی لی‌په‌یدا ده‌کا: که‌هر به‌خه‌یالی موسا عليه السلام دا گوزه‌ری نه‌کردبوو، خاریقولعه‌دیه‌کی لی‌په‌یداده‌بی ده‌بیته‌ پێخۆشکهره‌و سه‌ره‌تا بۆ پێغه‌مبه‌رایه‌تی و کاری گه‌وره‌. خودا فه‌رمانی پی‌کرد به‌وه عه‌صاکه‌ی فری‌بدا بۆ نه‌وه‌ی موعجیزه‌ی گه‌وره‌ ده‌ریکه‌وی ﴿قَالَ﴾ په‌روه‌ر دگار پی‌ی فه‌رموو: ﴿الْقَٰهَا يٰمُوسٰی﴾ نه‌ی موسا! نه‌و عه‌صایه‌ی به‌ده‌ستی راسته‌وه‌یه فری‌ی بده‌، بیه‌اوێژه سه‌ر زه‌وی، هه‌زه‌تی موسا یه‌کسه‌ر ﴿فَالْقَٰهَا﴾ عه‌صاکه‌ی فری‌دا ﴿فَإِذَا هِيَ حِیةٌ تَسْعٰی﴾ هه‌ر له‌گه‌ل فری‌ی دا روانی کتوپر عه‌صاکه‌ی ماریکه‌و ده‌خشی و ده‌کشی به‌سه‌ر زه‌وی دا، ده‌ست به‌جی عه‌صای بی‌گیان بوو به‌ ماریکی درێژی گورج و گۆل. له‌نایه‌تیکی تر دا «فه‌رموی: ﴿فَلَمَّا رَاَهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌ وَلٰی مُدَبِّرًا وَلَمْ یَعْقُبْ﴾ (النمل: ۱۰) واته‌: کاتی که‌ بینێ عه‌صاکه‌ی ماریکی گه‌وره‌یه به‌لام له‌به‌ر گورج و گۆلی به‌جۆکی ده‌هاته به‌رچاو، دیمه‌نه‌که سه‌رنج راکیش بوو، موسا عليه السلام پاشه‌و پاش کشایه‌وه ولی‌ی ترسا، ناحقه‌ی نه‌بوو، کی‌ هه‌یه له‌روداوی ناوادانه‌شه‌ژێ و نه‌ترسی. عه‌صای بی‌گیان بوو به‌ماری گیاندار، نه‌و موعجیزه‌ گه‌وره‌یه به‌کتوپری له‌پیش چاوی موسا عليه السلام پروی دا!! موعجیزه‌ی گیان به‌به‌ردا کردنی شتی بی‌گیان، هه‌رچه‌نده‌ ته‌م جۆره‌ موعجیزه‌ له‌هه‌موو ئان و ساتیک دا پرووده‌دا، وه‌لی خه‌لکی بی‌ناگان لی‌ی. وێنه‌ی نه‌و موعجیزه‌ له‌هه‌موو چرکه‌یه‌ک دا به‌فه‌رمانی خودا پرووده‌دا، له‌هه‌موو سات و کاتی که‌ دا به‌ملوینه‌هاخانه‌ بی‌گیانه‌کان ده‌بنه‌ خانه‌ی گیاندار: به‌لام خه‌لکی پی‌ی سه‌رسام نان و وه‌کوو به‌بوونی عه‌صای موسا عليه السلام به‌مار سه‌رسام ده‌بن، هۆی نه‌مه‌ش ده‌گه‌رێته‌وه بۆ نه‌وه‌: که‌ئاده‌میزاد دیلی هه‌سته‌کانیه‌تی، دیلی نه‌زمون و

تاقیکرده وه کانیه‌تی، له بیرو بۆچوونی دا زۆر له مه‌ودای هه‌سته‌کانی
تیناپه‌ری، وه‌رگه‌رانی عه‌صابه ماریکی گورج و گۆلۆ تیژ ره‌وو دیارده‌یه‌کی
حیسییه به‌ره‌نگاری هه‌سته‌کانی ده‌بیته‌وهو لیک ده‌که‌ون!

به‌لام دیارده شاردراوه‌کانی سه‌ره‌تای ژبان، که گه‌ردیله بی گیان‌ه‌کان
ده‌بنه خه‌لیه‌ی زیندوو، نه‌وه ناکه‌ونه به‌ر مه‌ودای هه‌سته‌کان و نه‌اده‌میزاد
هه‌ستیان پی ناکا، به‌تایبه‌تی بار پیته‌و گرتن و زۆر دووباره بوونه‌وه‌یان
کاریگه‌ریان له‌سه‌ر هه‌ست که‌م ده‌کاته‌وه و به‌شتیکی ناسایی دینه به‌رچاوی!
که عه‌صاکه بوو به مارو که‌وته جم و جۆل به‌خیرایی ده‌کشا، هه‌زه‌تی موسا
علیه‌السلام ترساو پاشه‌و پاش کشایه‌وه، ﴿قَالَ﴾ په‌روه‌ردگار پتی فهرموو: ﴿خُذْهَا
وَلَا تَخَفْ﴾ به‌ده‌ستت بیگه‌و لیتی مه‌ترسه، ﴿سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى﴾ هه‌ر
که‌ده‌ستت پتی گه‌یشته‌وه ده‌یگه‌رینه‌وه بۆ شیشه‌که‌ی یه‌که‌جاری و ده‌یکه‌ینه‌وه
به‌دار عه‌صاکه‌ی پیشوو.

هه‌زه‌تی موسا علیه‌السلام دلتیا بووه و، ده‌ستی بۆ ماره‌که به‌ردوو خودا
کرديه‌وه به‌دار عه‌صاکه‌ی پیشوو نه‌گیانی تیدا ما نه جم و جۆل، نه‌مه‌ش
موعجیزه‌یه‌کی تر بوو، خودا نیشانی دا.

موعجیزه‌ی دووه‌م بۆ موسا علیه‌السلام (یه‌دی بیضا) بوو

وَأَضْمَمَ يَدَكَ

إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ ؕ آيَةً أُخْرَى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيكَ

مِنْ ءَايَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٢٤﴾ قَالَ

رَبِّ أَشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ

لِسَانِي ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَل لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَٰرُونَ
 أَخِي ﴿٣٠﴾ أَشَدُّ بِهِ أَزْرَى ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾ كَيْ نُسَبِّحَكَ
 كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

دوای ئه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار موعجیزه‌ی عه‌صای باس کرد: که‌نیشانه‌ی پیغهمبه‌ریتی حه‌زره‌تی موسایه‌و موعجیزه‌ی یه‌که‌میه‌تی.

نه‌جار باسی موعجیزه‌ی دووه‌می ده‌کا، ئه‌ویش موعجیزه‌ی ده‌ست دره‌وشانه‌ویه: که‌به‌فرمانی خوداده‌ستی ده‌به‌هشتی‌کی پرشنگذار وه‌کوو خۆر ده‌دره‌وشایه‌وه‌و چاوی له‌بهر هه‌لنه‌ده‌هات. نه‌جار دوای نیشاندانی ئه‌و دوو موعجیزانه، فرمانی پئی کرد که‌به‌چی بۆ سهر فیرعه‌مون و په‌یامی خرودا‌ی پئی بگه‌یه‌نی و بانگه‌وازی بکا بۆ خودا په‌رستی. ئیتر حه‌زره‌تی موسا عليه‌السلام له‌خودا پارایه‌وه‌و چوار شتی داوا لیکرد: دل فراوان کردنی و کار ناسانی بۆی. زمانی بکریته‌وه‌و لائی نه‌میتنی. هارونی براشی له‌گه‌ل دا بکری به‌ پیغهمبه‌رو پشتیوانی بئی، جاریکی تر فرمانی خودای ته‌عالا بۆ موسا عليه‌السلام ده‌رچوو فرمانی پئی کرا به‌م چه‌شنه: پئی ی گوترا ﴿واضمم يدك الى جناحك﴾ ده‌ستی راستت به‌ره بۆین هه‌نگلت بیلکینه به‌ژیر بالته‌وه، ﴿تخرج بيضاء﴾ دیتته ده‌ره‌وه به‌دره‌وشاوه‌یی پرووناکی یه‌کی زۆر ده‌به‌خشی.. به‌شه‌وو به‌رۆژ پرووناکی یه‌که‌ی دیاره وه‌کوو پرووناکی خۆرو مانگ وایه. ﴿من غير سوء﴾ سپیه‌تیه‌که‌ی پرووناکی و دره‌وشانه‌ویه، نه‌خۆشی و ده‌ردی به‌له‌کی نیه، نیشانه‌ی عه‌یب و نه‌نگی نیه پیتته‌وه. دوایی ئه‌و ده‌سته بخه‌ره‌وه باخه‌لته‌وه، وه‌کوو پیتشووی لی دیتته‌وه، په‌نگی گه‌نم په‌نگی به‌خۆوه ده‌بینیتته‌وه!

نه‌گهر جادو بازه‌کانی فیرعه‌مون هه‌ولتی نه‌وه‌یان دابی: که‌ موعجیزه‌ی عه‌صا به‌تال بکه‌نه‌وه‌و به‌ره‌ره‌کانی بکه‌ن، که‌چی یه‌کیکیان هه‌ولتی ئه‌وه‌ی

نه داوه موعجیزه‌ی یه‌دی به یضا پو و چهل بکاته‌وه. ئەم دەست دره‌وشانه‌وه‌شت
﴿ایه‌ی اخیری﴾ موعجیزه‌یه‌کی تره‌و نیشانه‌یه‌کی که‌یه له‌سه‌ر راستی
پی‌غه‌مبه‌رایه‌تیت، ئەوه‌مان بۆیه کرد ﴿لنریک من ایاتنا الکبری﴾ بۆ ئەوه‌ی
بری‌ک له‌نیشانه‌ی گه‌وره‌یی خۆمانت نیشان بده‌ین، پیت بزانی‌نین : که‌ئیمه‌ بالا
ده‌ستین به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک له‌ناو بوونه‌وه‌ردا.

لێره‌دا پرسیارێک هاته‌ پێشه‌وه‌، ده‌گوتری: بۆچی موعجیزه‌کانی هه‌زره‌تی
موسا عليه السلام له‌و جۆره موعجیزانه بووه‌؟.

بۆ وه‌لامی ئەم پرسیاره ده‌گوتری: په‌روه‌دگار بۆخۆی زاناو ناگاداره
به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک، له‌هه‌موو چه‌رخ و رۆژ گاری‌کدا به‌پیتی بارو دۆخ و دلۆ
ده‌روونی خه‌لکی ئەو سه‌رده‌مه موعجیزه‌ی داوه به‌ پی‌غه‌مبه‌رانی، جا چونکه
له‌چاخ و سه‌رده‌می هه‌زره‌تی موسا عليه السلام دا جادویازی باوبووه. خه‌لکه‌که
چاویان بری‌بووه شتی‌سه‌ر سوورپه‌ینمه‌ی جادو بازی، بۆیه موعجیزه‌ی هه‌زره‌تی
موسا عليه السلام له‌و جۆره موعجیزانه بسوه که جادو بازی‌ه‌که‌یان پو و چهل
بکاته‌وه. ئەه‌جار دوای ئەوه‌ی په‌روه‌دگار ئەم دوو جۆره موعجیزه گه‌وره‌یه‌ی
به‌خشی به‌هه‌زره‌تی موسا عليه السلام، فه‌رمانی پێ کرد: که بچی بۆسه‌ر فیرعه‌ون و
پێی فه‌رموو: ﴿اذهب الی فرعون انه طغی﴾ به‌ پی‌غه‌مبه‌ری بچۆ بۆلای
فیرعه‌ون: که پاشای میصره‌و تۆ له‌ترسی ئەو هه‌له‌تاه‌تبووی. بچۆره سه‌ری ئەوه
موعجیزه‌ی گه‌وره‌و خاری‌قول عاده‌مان پێ‌داوی، بانگه‌وازی بکه بۆ خودا
په‌رستی و به‌ندایه‌تی بۆکردن، فه‌رمانی پێ بکه: که‌چیت نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل
نه‌چه‌وسیتیت‌ته‌وه، له‌گومرایی و مله‌ه‌ورپ خۆی وازی‌نین، بچۆره‌لای فیرعه‌ون و ئەم
جۆره په‌یامه‌ی به‌گوێچکه‌دا بده، چونکه بی‌گومان ئەو له‌خۆی بایی
بووه، کافرو سه‌رکه‌ش بووه، سنووری ئاده‌میزادی‌تی خۆی شکاندووه، باوه‌شی
به‌دونیادا کردووه و قیامه‌تی له‌بیر خۆی بردۆته‌وه و لافی خودایه‌تی لی‌ ده‌داو

به‌نه‌ته‌وهو گه‌له ژئرده‌سته‌کانی خۆی ده‌لی: من خودای همره گه‌وره‌و به‌رزنی تی‌وه‌م، له‌من زی‌اتر خودای ترتان نیه!!

جاکه په‌روه‌ردگار نهم فرمانه‌ی ناراسته‌ی حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام کردو ره‌وانه‌ی سهر فیرعه‌ونی کرد، که‌له راستی‌دا تابل‌ی نهرکیکی گران و ترسناک بوو، نه‌و له‌ترسی فیرعه‌ون هه‌لات‌وه، نیستا بجیته سهری داوای نیمان هینانی لی بکا و پی‌ی بل‌ی شوینم بکه‌وه: نه‌و بو‌خۆی فیرعه‌ونی باش ده‌ناسی، ده‌یزانی چ مله‌ورو سته‌مکاریکه، بۆیه حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام له‌خودا پارایه‌وه هه‌شت شتی بو فرماهم بی‌نی:

۱- ﴿قال: رب اشرح لي صدري﴾ موسا عليه السلام ووتی: خودایه: سینگم فراوان بکه دل‌و ده‌روونم به‌هیز که‌ بو‌وه‌رگرتن و هه‌لگرتن و گه‌یانندی نه‌و په‌یامه، به‌ دل‌یکێ فراوانه‌وه به‌ بر‌وایه‌کی پته‌وه‌وه بتوانم نه‌و په‌یام و سروشه‌ بگه‌یه‌نم. بینگومان نه‌و نهرکه نهرکیکی قورسو کاریکێ گه‌وره‌یه پی‌ویستی به‌یارمه‌تی تو هه‌یه وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿ويضيّق صدری ولا ينطلق لسانی﴾ (الشعراء/۱۳) داوای له‌خودا کرد: که‌نه‌و دل‌نه‌نگی‌ه‌ی لابه‌ری و دل‌فراوانی بکا بو‌ نه‌وه‌ی پشوو در‌یژ بی‌و بتوانی نه‌زیه‌تدان و سه‌ریچی کردنی خه‌لکی پی‌ قبول بکری نهرکی پی‌غه‌مه‌رایه‌تی پی‌ هه‌لب‌گیری:

۲- ﴿ويسر لي امري﴾ کارو فرمام بو‌ ناسان بکه، نه‌گهر تو یارمه‌تی ده‌رم نه‌بی نه‌من که‌ی تواناو هیزی نه‌و نهرکه گرانم هه‌یه: هه‌رچه‌ند نهم دوو داوایه‌ی هه‌موو پێداویسته‌یه‌کانی ده‌گرت‌ته‌وه، به‌لام چونکه نهم مه‌به‌ستانه‌ی که له‌مه‌ودادین زۆرلای گرنه‌گ بوون بۆیه به‌تایبه‌تی ناویان ده‌هینی:

۳- ﴿واحلل عقدة من لساني يفقهوا قولي﴾ زمانم ره‌هابکه گری‌ی سهر زمانم لابه‌ره، لالی‌و توریم مه‌هیل‌ه، بتوانم به‌بی گه‌رو گرفت قسه‌به‌که‌م: بو‌نه‌وه‌ی له‌کاتی راگه‌یانندی په‌یامه‌که‌م دا له‌ قسه‌و ناخاوتنم تی‌ بگه‌ن،

چونکه راگه‌یاندنی په‌یام و ناموژگاریی له‌لایهن ره‌وان بیژو قسه ره‌وانه‌وه
کاریگه‌رترو زیاتر خه‌لکی دل و گوټچکه‌یانی بو ده‌که‌نه‌وه.

وه‌کوو ده‌گیرنه‌وه، ده‌لټین: حه‌زرتی موسا عليه السلام گیریه‌ک له زمانی‌دا
بوو، نه‌ویش له‌وه‌وه بووه به‌مندالټی له‌باوه‌شی فیرعه‌ون دا بووه پیشی
پنیوه‌ته‌وه، فیرعه‌ون رقی لټی هه‌ل‌ساوه، ویستویه له‌ناوی به‌ری، خیزانی
فیرعه‌ون به‌رگری لی ده‌کاو ده‌لټی مندال‌وه هیشتا عه‌قلی په‌یدا نه‌کردوه.

نه‌بجار فیرعه‌ون ده‌لټی: به‌تاقی ده‌که‌مه‌وه، دټینی چهند ده‌نکه خورمایه‌ک و
چهند پشکو ناگر ده‌خاته به‌ر ده‌ستی بو نه‌وه‌ی بزانی کامیان هه‌ل‌ده‌گری، نیت‌ر
موسا عليه السلام ده‌ست ده‌با بو پشکو ناگره‌که‌و ده‌یخاته سه‌ر زمانی به‌وه توژی‌ک
تووور بووه گیریی تیدا په‌یدا بووه.

۴- ﴿واجعل لی وزیراً من اهلی، هارون اخی﴾ خودایه! یارمه‌تیده‌رو
پشتیوانیکم بو دابنټی له‌برټی کاردا یارمه‌یتم بدا، نه‌و که‌سه له‌خزمی خۆم بی، هارونی برام بی
بو نه‌وه‌ی له‌گه‌ل من نه‌رکی پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌ل‌بگری، نه‌و زمانی شیرین و
ره‌وانه، دل دامه‌زراوو بار قۆل و له‌سه‌ره خۆیه. حه‌زرتی موسا بو خۆی
پیاویکی توندوتیژو نینفیع‌الی بوو، بۆیه داوای له‌په‌روه‌ردگاری خۆی کرد:
که‌پشت نه‌ستوری بکا به‌براکه‌ی، بو نه‌وه‌ی دوویه دوو نه‌وکاره‌ گرنگه‌ی پټیان
سپێرداوه‌ تاخجامی بده‌ن.

۵-۶ ﴿اشدد به‌ ازری و اشركه فی امری﴾ خودایه! به‌براکه‌م پشت
نه‌ستوووم بکه، بیکه‌ره هاوبه‌شم له‌پیغه‌مبه‌رټی‌دا، بو نه‌وه‌ی نه‌رکی سه‌ر
شانی خۆمان به‌شیویه‌کی پټویست نه‌نجام بده‌ین.

۷-۸ ﴿کی نسبحک کثیراً ونذکرک کثیراً﴾ بو‌نه‌وه‌ی بتوانین
ته‌سبیحاتی زاتی پاکت بکه‌مین، به‌ دوورت بگرین له‌و شتانه‌ی شیاوی زات و
صیفات‌ی تو نیه، بتوانین به‌زۆری یادت بکه‌ین و به‌تاک و ته‌نها بتناسین و که‌س
نه‌که‌ینه‌ هاوه‌ل و هاوبه‌شت له‌هه‌موو عیب و خوشی‌ک بتپاریژین.

حه‌زره‌تی موسا نه‌و هه‌موو داوایانه‌ی پیشنیار کردن، داوای کرد: سنگی فراوان بی‌کاری بۆ ناسان بکری، گرتی زمانی بکریته هارونی برای بکریته‌وه پیغه‌مبهر و یارمه‌تیده‌ر... هه‌موو نه‌مانه بۆ نه‌وه‌ی‌بینه یارمه‌تیده‌ر بۆ ته‌سبیحاتی زۆرو یاد کردنی خودا به زۆری. وەرگرتن و بیستنی زۆرله خودای بینا و شنه‌وا.

موجاهید ده‌لی: به‌نده ((به‌ذاکری)) ته‌واو حسیب ناکری هه‌تا وای لی نه‌یه به‌هه‌موو شیوه‌یه‌ک یادی خودا بکا، به‌پیوه به‌دانیشته‌وه به‌پاکشانه‌وه.
﴿انک کنت بنا بصیرا﴾ خودایه! بی‌گومان زاتی پاکت له حال و وه‌زع‌ی ئیمه ناگاداره، ده‌زانی بۆچی ئیمه‌ت هه‌لبژاردوه و پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبهریت پی داوین، ده‌زانی بۆچی ده‌مان نیتری بۆلای فیرعه‌ونی مله‌پور و سته‌مکار، نه‌و فیرعه‌ونه‌ی داوای خوایه‌تی ده‌کا، ئیمه پابه‌ندو ملکه‌چی تۆین و سوباس گوزارین، نه‌تۆش بۆخۆت پیویستی ئیمه ده‌زانی، ناگاداری به‌وه‌ی: که‌ئیمه ناتاجی یارمه‌تی و کۆمه‌گی تۆین!

بی‌گومان هه‌زره‌تی موسا عليه السلام درێژه‌ی به‌پارانه‌وه و پیشنیاره‌کانی دا داوای یارمه‌تی و کار ناسانی کرد، خودای به‌رزو بالا ده‌ست گوئی لی‌یه‌و ده‌بیسی، نه‌و میوانی خوای په‌روه‌ردگاره، ناخاوتنی له‌گه‌ل نه‌نجام ده‌دا، په‌روه‌ردگاری خاوه‌ن فه‌ضل و که‌ره‌م میوانی خۆی ناتومید نا‌کا و داواکاریه‌کانی دوا ناخا.

په‌روه‌ردگار هه‌شت نبعمه‌تی جو‌راو جو‌ری به‌خشیون
به‌حه‌زده‌تی موسا عليه السلام پیش پیغه‌مبه‌ریتی

قَالَ قَدْ

أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمُوسَى ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾
إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ﴿٣٨﴾ أَنْ أَقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَآذِفِيهِ
فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَهُ وَالْقِتَّةُ
عَلَيْكَ مَحَبَّةٌ مِّنِّي وَلِصْنَعِ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٣٩﴾ إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ
فَنَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ
عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقَلَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَّكَ فُتُونًا
فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَمُوسَى ﴿٤٠﴾
وَأَصْطَفَعْنَاكَ لِنَفْسِي ﴿٤١﴾

دوای شهوی هه‌زده‌تی موسا عليه السلام هه‌شت پیشنیاری ناراسته‌ی
په‌روه‌ردگار کردن، لی‌ره‌دا په‌روه‌ردگار شه‌و راده‌گه‌یه‌نی: که سه‌رجه‌م
داواکاریه‌کانی جی‌به‌جی کران، ﴿قال: قد اوتيت سوءلك يا موسى﴾ په‌روه‌ردگار
فه‌رمووی: هه‌موو داواکاریه‌کانت پی‌دران، هه‌رچی داوات کرد شه‌وا ده‌ست
به‌جی پی‌م به‌خشی، خوشی و به‌خته‌ودری هه‌زده‌تی موسا عليه السلام له‌وه‌دایه و پیرای
ته‌فسیری ره‌وان (۱۹۳)

جی به جی بوونی داواکاریه کانی خودا ریتزکی تریشی لی نا به وه: که به ناوی
خوی بانگی لی کرد، جا چ ریتز لینانیک له وه گه وره ترو به نرخ تره
که پوره ردگاری بالاده ست بانگی بهنده یه که له بهنده کانی خوی بکا به ناوی
صهریحی خوی!!!

﴿وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكُمْ مَرَّةً أُخْرَى﴾ بینگومان جاریکی تریش چاکه مان
له گمل تو کرد، منه و نیعمه تی خومانان به سهردا پشتی، پیش نه وهی پله و
پایه پیغه مبه رایه تیت پی ببه خشین چند نیعمه و فه ضلی خومانان پی
داوی.

۱- ﴿إِذَا أُوحِنَا إِلَىٰ أَمَلِكْ مَا يُوحَى﴾ نهوکاتهی نیگامان کرد بولای دایکت و
نه وهی پیوست بوو تیتی بگه یه نین تیمان گه یاند، شتی کمان تیگه یاند هه
به نیمه ده کرا تیتی بگه یه نین، وه کوو چه سپاوه و زانراوه، فیرعه ونی سته مکار
برپاری ده رکردبوو به له ناو بردن و کوشتنی هه مندالیککی نیترینهی به نو
نیسرائیلی که له و ساله دا له دایک ده بی، جاکه موسا عليه السلام له دایک بوو، دایکی و
که سو کاری تینیان لی پیدا بوو، نه یانده زانی چون له چنگ یاساوه کانی
فیرعه ون رزگاری بکه و چون بشارنه وه و نه هیلن پی بزانن.

په روره دگار ویستی وابوو موسا عليه السلام له و کوشتن و برینه رزگار بکا،
کاریکی وابکا فیرعه ون خویشی په روره دهی بکاو پی بی بگه یه نهی: بویه
په روره دگار نه وهی خسته دلی دایکییه وه.

ده فیرمووی: نیگامان کرده دایکت و خستمانه دلیه وه، که ﴿إِنْ أَقْدَ فِيهِ
فِي الثَّابُوتِ﴾ کوره تازه له دایک بووه که ت بخره ناو صندوقه داریکه وه ﴿فَلَقَدْ
فِيهِ فِي الْيَمِ﴾ نه مجار فرپی ده ناو ده رایوه، واته: ده رای نیله وه. ﴿فَلْيَلْقَ الْيَمِ
بِالسَّاحِلِ﴾ نه مجار ده رایا کهش وه لای مجاو فرپی بداته قهراخه وه، تاله ناکام
دا ﴿بِاخْذِهِ عِدُولِي وَعِدُولِهِ﴾ که سیک بیگریته وه: که دوژمنی من و دوژمنی
نه ویشه. واته: فیرعه ون صندوقه که بگریته وه و بیباته لای خوی.

وه‌کورو ده‌گێرنه‌وه له چه‌می نیله‌وه جوگایه‌ک وه‌رگێرا‌بوو بۆ‌لای باخه‌که‌ی
 فیرعه‌ون، جا له‌کاتی‌ک دا فیرعه‌ون له‌گه‌ڵ خێزان‌ه‌که‌یدا له‌سه‌ر سه‌وزیک
 دانیش‌ت‌بوون روانیان نه‌وا‌صندوقیک به‌سه‌ر ناوه‌وه‌یه. نه‌ویش فهرمانی کرد به
 گرتنه‌وه‌ی صندوقه‌که‌و هه‌لپ‌چرینی، هه‌ر خێرا ده‌ست و پێوه‌نده‌کانی صندوقیان
 کرده‌وه‌و هه‌لیان پ‌چ‌ری و بینیان منداڵیکێ تابلیتی جوان و خنجیل‌ه‌ی تێدا‌یه،
 فیرعه‌ون به‌چاوپێکه‌وتنی زۆری خو‌ش و یست و خێزانیشی هه‌ر زۆر له‌دلی
 شیرین بوو!

۲- ﴿والقيت عليك محبة مني﴾ له‌لایه‌ن خو‌مه‌وه خو‌شه‌ویستیه‌کی زۆرم
 خسته‌ سه‌رت! له‌دلی خه‌لکی دا شیرینم کردی. خو‌م خو‌شم و یستی و به‌و هۆیه‌وه
 که‌سانی دیکه‌ش خو‌شیان و یستی، یان له‌دلی نه‌ده‌میزادان دا خو‌شه‌ویستم
 کردی و فیرعه‌ونیش خو‌شی و یستی و کردیتی به‌کۆری خو‌ی و په‌روه‌رده‌ی کردی.
 خو‌شه‌ویستی یه‌ک وای له‌فیرعه‌ون کرد: که‌خیالی ته‌وه‌نه‌کا بتکوژی،
 به‌لکو بریار بدا بتکه‌نه‌ کۆری خو‌یان، وه‌کو له‌شوێنیکێ تر دا ناماژه‌ به‌مه
 ده‌کا و ده‌فه‌رمووی: خێزانی فیرعه‌ون زۆر خو‌شی و یستی و زۆر به‌دلیدا چووی
 ته‌نانه‌ت به‌فیرعه‌ونی گوت: ﴿قرة عين لي ولك، لا تقتلوه عسى ان ينفعنا او
 نتخذہ ولدا﴾ (القصص/۹).

۳- ﴿ولتضع علي عيني﴾ خو‌شه‌ویستیم به‌سه‌ر دا پرشتی بۆ‌ته‌وه‌ی
 که‌سانی دیکه‌ش خو‌شیان بو‌ی، په‌روه‌رده‌ بکۆری له‌ژێر چاودێری ئێمه‌دا،
 ده‌بێ چ توێژینه‌وه‌و لیکۆلینه‌وه‌یه‌ک بتوانی شتیک زیاد بکا له‌و مانایه‌ی ته‌م
 پرسته‌ قورئانیه‌ گه‌یاندوویه‌تی؟

بێ‌گومان هیچ شه‌رح و ڕا‌فه‌کردنیک ناتوانی شتیکێ دی بخاته‌ سه‌ر ته‌و
 مانا ناسک و شیرینه‌ی ته‌م ته‌عبیره‌ قورئانییه‌ ده‌یگه‌یه‌نی. ده‌بێ زوبانی
 نه‌ده‌میزاد چ بلێ به‌رامبه‌ر که‌سێک له‌ژێر چاودێری په‌روه‌ردگارا په‌روه‌رده
 بووبی؟

یئگومان ساتمه‌ختیکی چاودیری په‌روردگار بۆ ئاده‌میزاد شه‌و په‌ری
پله‌و پاییه‌یه‌ی ده‌بی که‌سیک هه‌میشه له‌ژیر چاودیری خودادا په‌رورده
بووبی چ پله‌و پاییه‌یه‌کی هه‌بی؟؟

مندالی تازه له‌دایک بوو هه‌رچه‌نده شوین و جیگای باشی بۆسازدرا بوو،
له‌باله‌ خانه‌ی فیرعمون دا بریار بوو په‌رورده بکری، به‌لام دایکی دلی بۆ
هه‌لده‌چۆتی و له‌تاوانی هه‌راسانی لی هه‌لگیراوه و ئۆقره‌ ناگری. له‌م لاشه‌وه
په‌رورده کردنی له‌باوه‌شی دایکی داو شیر پیدانی له‌لایهن شه‌وه‌و زۆر گرنگه‌و
هیچ خۆراک و بژیوتیک جیگای شیر دایک ناگریته‌وه‌و هیچ شوینیک بۆمندالی
ساوا هینده‌ی باوه‌شی دایک خۆش نیه. بۆیه خودا کاریکی وای کرد: که
دایک و فرزند ی شیر خۆره یه‌کتری بگرنه‌وه، زارۆکی تازه له‌دایک بوو
بگه‌رپته‌وه بۆ باوه‌شی دایکی خاوه‌ن سۆز. به‌م جۆره خودا وای کرد شه‌و منداله
مه‌مکی هیچ نافرته‌یک نه‌گری، چهند نافرته‌یان هینا بیکه‌ن به‌دایه‌نی به‌لام
مه‌مکی هیچیان نه‌گرت. بۆیه ناچار بوون هه‌مول بده‌ن نافرته‌تیک شاره‌زا
بدۆزنه‌وه بتوانی شیر بدا به‌ موسا عليه السلام.

له‌م لاشه‌وه خوشکی موسا عليه السلام به‌پینمویی دایکی خۆی گه‌یاند بووه
مالی پاشا و به‌نه‌ینی سه‌یری هه‌لس و که‌وتیان ده‌کا و گۆی له‌ ته‌گیرو پاو بۆ
چوونیان ده‌گری، ئیتر ده‌م ده‌باته پشه‌وه‌و پینان ده‌لی: من نافرته‌تیکتان
پیشان ده‌ده‌م هه‌موو مندالیک مه‌مکی ده‌گری، ته‌گه‌ر هه‌زتان لییه‌ پیتان
ده‌لیم واونیشانیتان ده‌ده‌می! دارو ده‌سته‌ی فیرعه‌ونیش بی ئاگان شه‌وه‌ی شه‌و
نافرته‌ته‌ دایکی خۆیه‌تی، به‌م شیوه‌ موسا عليه السلام مان گیرایه‌وه بۆ باوه‌شی
دایکی، سه‌یر له‌وه‌دایه‌ دایکی موسا عليه السلام به‌ پواله‌ت کۆری پاشا به‌خۆ
ده‌کا و دایه‌نی شه‌وه‌ مالی پاشای له‌ موشکیله‌یه‌کی گه‌وره‌ رزگار کردوه‌و،
که‌وابی به‌م بۆنه‌شه‌وه‌ ده‌بی مالی پاشا نازو نیعمه‌تی خۆیانیان به‌سه‌ر مالی
دایه‌ندا رشتبی و له‌هه‌مان کاتیشدا کۆری خۆیان به‌ خۆ ده‌که‌ن!! به‌راستی هه‌ر

خودا ده توانی کاری ناوا بسازینی و نیشی ناوا ریک بخا، نه مهیه پهروه ده بوون له ژیر چاودیری خودا!!

۴- ﴿اذ تمشی اختلف﴾ واته: له لایه ن خۆمهوه خۆشه ویستیم به سه ردا پرستی، له و کاته دا: خوشکه که ت به شوینته وه بوو به قه راغ ده ریادا رویشته، بۆ نه وه ی بزانی صندوقه که له کوئی ده وه ستیتته وه. دهیه ویست هه والته بزانی، هه تا له مالی فیرعه ون دا توئی دوزیه وه له حالته تیک دا بوون: که ده گه پان دایه نیکیان ده ست بکه وی شیرت پی بدا.

﴿فقول: هل ادلكم علی من يكفله﴾ تهویش وتی: نایه رینمونیتان نه که م بۆ نافرته تیک بتوانی بیته دایه نی و شیری بداتی نه وه نده کاراما بی وابکا نه منداله مه مکی بگری، به جوانی به رعۆده ی به خیو کردنی بی؟؟ تهوانیش پازی بوون و چوو دایکی هیئاو یه کسه ر مه مکی تهوی گرت، به م شیوه ﴿فرجعناک الی امک کسی تفرعینها ولا تحزن﴾ ناوا به و جوړه گیرامانیه وه بۆلای دایکت بۆته وه ی به تو چاوی فینک ببنه وه، دلای نارام بگری، غه م و په ژاره ی له ده ست دانی رۆله ی جگه ر گوښه ی نه مینی.

۵- ﴿وقلت نفساً فنجیناک من الغم﴾ پیاویکت کوشت له تاقمی فیرعه ون نه و کاته ی کابرای قیبطی له گه ل کابرایه کی به نوو نیسرائیلی شهریان بوو، کابرای به نو نیسرائیلی هانای بۆ هیئای و داوای یارمه تی لی کردی، ته توښ زله یه کت لی داو کابرا گیانی ده رچوو، به مه که وتیته غه م و په ژاره وه ترسی تۆله و سزای فیرعه ون ت بۆ پهیدا بوو ﴿فنجیناک من الغم﴾ نیمه له و ترسو بیمه ی بۆت پهیدا بوو بوو پرگارمان کردی، به هوئی تۆیه کردنته وه له گوناوه ی پیاو کوشتنه که ت خوښ بووین و تاوانه که تمان سپړه وه، ریگامان نیشان دای که هه ل بیی برۆی بۆ ولاتی مه دیه ن به مه ش له چنگ تۆله ی فیرعه ون رزگارت بوو.

٦- ﴿وَفَتْنَاكَ فِتْنًا﴾ بەچەند شیوەی جۆراو جۆر بە تاقیمان کردیتەوه،
پیش ئەوەی هەلت بژیترین بۆ پێغەمبەریی، دووچاری چەند تەنگ و چەلەمەو
بەلاو ناخۆشیمان کردی، لەبۆتە ی تاقیکردنەوه مان دای، لەهەموو ئەو
تاقیکردنەوانە پزگارمان کردی، هەتا وات لێهات بەکەلکی ئەو بێ ئەرکی
پێغەمبەرایەتیت پێ بسپێردری.

٧- ﴿فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ﴾ چەند سالتیک لەناو دانیشتیوانی ولاتی
مەدینە دا ماییتەوه: کەنیزیکە ی هەشت قوئاغ لەمیسەر دوور بوو، دەریدەری و
هەژاریت چەشت، بووی بەرەنجبەر و شوانی شوعەیب عليه السلام لەپاساری مارەیی
خیزانت.

﴿ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَامُوسَىٰ﴾ پاشان کەدەسالت شوانیت تەواو کرد،
هاتیت بۆ ئەم شوێنە کە لەمەو پیش بپارم لەسەر دابوو بۆ قسە لەگەڵ کردنت،
بۆ ئەوەی بتکەمە پێغەمبەر و بۆسەر فیرعەون و نەتەوێ ئیسرائیل. رەوانەت
بکەم.

٨- ﴿وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي﴾ تۆم هەلبژاردوو و تاییبەتم کردووی
بەپێغەمبەرایەتی و قسە لەگەڵ کردن دا، بۆ ئەوەی بانگی ئادەمیزاد بکە ی
بۆ ئایینی من، کردوومی بە فرستادەو رەوانە کراو بۆسەر بەندەکانم بۆ ئەوەی
ئایینیان پێ رابگەیەنی، شارەزایان بکە ی بۆرێبازی خودا پەرستی و شەریعەتی
حەق.

رینموونی په‌روه‌ردگار بۆ‌حه‌زره‌تی موسا و هارون علیه‌السلام

ده‌باره‌ی بانگه‌وازی‌کردنیان بۆ‌فیرعه‌ون

أَذْهَبَ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا نُنِيبَا
 فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾ أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلَا لِنَا
 لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا
 أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ
 ﴿٤٦﴾ فَأَنبِئَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
 وَلَا تَعْذِيبُهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِبَيِّنَاتٍ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ أَتَبَعَ
 الْهُدَىٰ ﴿٤٧﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ
 وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾

دوای نه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار هه‌شت نیعمه‌تی خۆی: که‌دا بوونی به‌حه‌زره‌تی
 موسا علیه‌السلام باس کردن، نه‌جاری‌لێ‌ده‌دا فه‌رمان و رینموویی خۆی بۆ‌حه‌زره‌تی
 موسا و هارون باس ده‌کا. ته‌وجیهات و ته‌علیماتی پیوستیان ده‌داتی بۆ‌نه‌وه‌ی
 له‌ئه‌نجامدانی ئه‌رکه‌کانیان دا سه‌رکه‌وتوو بن، بتوان پدیامی خۆیان بگه‌یه‌نن و
 بانگه‌وازیی فیرعه‌ون بکه‌ن بۆ‌نیمان هی‌نان.

ئه‌مه‌ش فه‌رمان و نه‌هیه‌کانن که‌له‌ خوداوه‌ ناراسته‌ی هه‌زره‌تی موسا و
 هاروونی برای کراوه. ده‌فهرموی: ﴿اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي﴾ نه‌ی موسا!
 ته‌فسیری ره‌وان (۱۹۹)

له‌گه‌ل براكه‌ت دا برۆنه سهر فیرعه‌ون و قه‌ومه‌كه‌ی، برۆن بانگه‌وازی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌كه‌ی بکه‌ن به‌و به‌لگه‌و موعجیزانه‌ی پی‌م دا‌ون و کرد‌وم‌ن به‌نیشانه‌ی راستی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تیان، نو موعجیزه و نیشانه‌ن به‌نیوه‌م به‌خشیون ﴿ولاتنیا فی ذکرى﴾ سستی و که‌مته‌رخ‌مه‌ی مه‌که‌ن له‌گه‌یاندنی په‌یامی من دا، له‌یاد کردن و ناو هیئانی من، هه‌موو کاتێ متان له‌یاد بێ، چونکه‌ یادو زی‌کری خودا هیت‌و توانا ده‌به‌خشی به‌دل‌و ده‌روون.

﴿اذه‌با الی فرعون﴾ برۆن بۆ‌لای فیرعه‌ون بانگه‌وازی لی بکه‌ن بۆ‌نیمانه‌یتان ﴿انه طغی﴾ بی‌گومان نه‌و له‌سنوور ده‌رچوه، زی‌ده ره‌وی کرد‌وه له‌تا‌وان و گو‌م‌پ‌ایی‌دا، به‌به‌لگه‌و نیشانه‌ی گورچک‌پ له‌دا‌وا‌ی لاف‌ی خودایه‌تی ژێ‌وانی بکه‌نه‌وه، باب‌ه‌خۆیدا به‌جیته‌وه، له‌مله‌ه‌وری و که‌لله ره‌قی خۆی دابه‌زی.

نه‌جا رێ‌نمو‌ویی‌سان ده‌کا بۆ‌بانگه‌وازی کرد‌نی و رو‌وبه‌ رو‌و بو‌ونه‌وه له‌گه‌ل‌ی‌دا. ده‌فهر‌مو‌ی: ﴿فقل لا له‌ قولاً لی‌ناً﴾ به‌نسه‌رمو نیانی قسه‌ی له‌گه‌ل‌دا بکه‌ن، به‌تو‌وندو تیژی له‌گه‌ل‌ی مه‌جول‌ینه‌وه، ﴿لعله‌ یتذکر او یخشی﴾ به‌لکوو بیر بکاته‌وه و له‌په‌ندو نامۆژگاری تیوه ورد بیته‌وه، قسه‌تان لی وه‌ریگری و بۆی ده‌ریکه‌و‌ی: که‌نیوه راست ده‌که‌ن! یان هی‌چکه نه‌بێ گومان‌ی راستیتان لی بکا و به‌هۆی نه‌وه‌وه به‌ترسی له‌سزا و تۆ‌له‌ی خودا، بانگی بکه‌ن بۆ خودا‌په‌رستی، نو‌م‌یدی نه‌وه‌شتان هه‌بێ که‌بانگه‌وازی کرد‌نه‌که‌تان سوود به‌خش ده‌بێ، چونکه هه‌ر که‌سیک به‌کارێک هه‌لسا ده‌بێ به‌نوم‌یده‌وه هه‌ول بدا، نه‌گه‌ر به‌نا‌نوم‌یدی خه‌ریک بوو، خه‌ریک‌بونه‌كه‌ی گه‌رم و گو‌رنا‌بێ.

هه‌لبه‌ته په‌روه‌ردگار ده‌یزانی: که‌فیرعه‌ون تیمان ناهیت‌ی، که‌چی نا‌وا به‌جه‌خته‌وه فهرمان‌ی‌دا بۆ بانگ کرد‌نی و هه‌ول‌دان له‌گه‌ل‌ی بۆ نه‌وه‌ی تیمان به‌یت‌ی، نه‌مه‌ش بۆ نه‌وه‌ی به‌رواله‌ت قسه‌ی نه‌میت‌ی و به‌هانه‌ی به‌پ‌ی، له‌هه‌مان کات‌دا تا‌نا‌ما‌ژه‌بێ که‌په‌یره‌و کرد‌نی هۆ‌کاره‌کان بۆ گه‌یشتن به‌مه‌به‌ست شتیکی پتو‌یسته‌و ده‌بێ گرنگیان پ‌ی بدری. جگه‌له‌وه‌ش برپاری خودا وایه که‌تۆ‌له‌و

سزاو پاداش له‌سەر کردوه‌ی به‌نده‌کان خۆیان بێ. له‌همان کاتدا پڕی نیشان‌دان بێ. بۆرابه‌ران و بانگ‌خوازانێ ئاین: که‌به‌گوێره‌ی توانا هه‌ول و تیکۆشانی خۆیان بخه‌نه گه‌ڕ بۆ گه‌ییشتن به‌تامانجه‌کانیان جا ئاواته‌که‌یان بێته دی یان نه‌یه‌ته دی نه‌وه ئه‌وان به‌رپرسیار نین و نه‌جرو پاداشتی خۆیان ده‌ست ده‌که‌وی.

هه‌تا ئێره ئاخواتنی په‌روه‌ردگاره له‌گه‌ڵ هه‌زه‌تی موسادا عليه السلام...
 نه‌یه‌نه‌که دیه‌نی گه‌توگۆی ئیوان په‌روه‌ردگار و هه‌زه‌تی موسایه عليه السلام له‌و ساریه‌دا. نزاو پارانه‌وه‌ی موسا عليه السلام له‌کاردايه وه‌لی نه‌وا لی‌رده‌ا سیاقی قورئان مه‌سافه‌و کاته‌کان ده‌پێچیته‌وه، هارونیش ده‌یئێ له‌گه‌ڵ موسادا شان به‌شانی یه‌ك نزا ده‌که‌ن و په‌روه‌ردگار ئاخواتنیان له‌گه‌ڵ دا ده‌کا. که‌وابوو ده‌توانین ب‌لێین: نه‌مه جاریکی ترو جودایه له‌یه‌که‌بجار: که‌موسا عليه السلام به‌ته‌نیا بوو، نه‌بجار هه‌ر خودا ده‌زانێ له‌نیوان ته‌م دوو جاره‌دا چه‌ند پرودا و پرویان دای. به‌م جۆره دواي نه‌وه‌ی: که‌یه‌که‌بجار په‌روه‌ردگار سروشێ بۆ موسا عليه السلام کرد ته‌بجار به‌هاوبه‌شی سروشێ بۆ کردبن، ته‌بجار له‌گه‌ڵ موسادا یه‌کیان گرتبێ و به‌یه‌که‌وه ده‌ستیان کردبێ به‌نزاو پارانه‌وه‌و خودا ئاخواتنی له‌گه‌ڵ کردبن. به‌لام قورئانی پێرۆز هه‌موو ته‌مانه‌ی پێچایه‌وه‌و باسی نه‌کردن، چونکه باسکردنه‌که‌یان چ گه‌رنگییه‌کی بۆ سه‌رگورشته‌که‌ نه‌یه.

جگه له‌وه‌ش نه‌وه‌ی که‌وتراوه ناماژه بۆ نه‌وتراوه‌که ده‌کا و لێی وه‌رده‌گیری. ته‌نه‌ش ئوسلوپی‌که له‌قورئان دا زۆر به‌کار هاتوه.

﴿قَالَ: رَبَّنَا اِنَّا خَافُ اَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا اَوْ اَنْ يَطْغَى﴾ هه‌زه‌تی موساو هارون به‌یه‌که‌وه ووتیان: نه‌ی خودای ئێمه! زۆر له‌وه ده‌ترسین ته‌گه‌ر فیرعه‌ون بانگ بکه‌ین بۆ خودا په‌رستی و یه‌کتا په‌رستی گوزوگوممه‌ت په‌لامارمان بدا و بمانخاته به‌ر حه‌مله‌ی یاساوه‌کانی و تووشی چه‌رمه سه‌رمیان بکا و گیرۆده‌ی سزاو تۆله‌ی دژواری سته‌مکارانه‌ی بێین، چونکه فیرعه‌ون مله‌پرو سته‌مکاره،

کۆ له هیچ شتیک ناکاته‌وه و ئیمه‌ش بێ ده‌سه‌لات و بێ پشت په‌ناین و ئه‌سمان له‌گه‌ل نیه.

﴿قال: لا تخافا انی معكما اسمع واری﴾ په‌روه‌ردگار پیتی فره‌رموون: نانا له‌فیرعه‌ون مه‌ترسین، ئه‌مه‌ن پشتیوانیتان ده‌که‌م، دلتیا بن ده‌تان پارێزم، گۆمه‌گیتان پێ ده‌که‌م، هه‌رچی پووبدا له‌نیتوان فیرعه‌ون و ئیوه‌دا ئه‌مه‌ن ده‌بییسو ده‌بیینم، لیتان بێ ناگا نا‌م، شه‌رو نه‌زیه‌ت دانی شه‌وتان لێ دوور ده‌خه‌مه‌وه، هه‌زه‌ته‌ی موساو هارون به‌مه‌ زۆر دلتیا بوون، چ ترسو بیسیکیان نه‌ما، چونکه‌ خودایان له‌گه‌له‌و نیت ده‌بێ فیرعه‌ون چ نرخێکی هه‌بێ. نه‌جار وێرایی کۆمه‌گی و دل ئارام کردیان رێنموویشی کردن بۆشیوه‌ی بانگ کردن و پێراگه‌یانندی په‌یامی خداو چۆنیه‌تی ووتو وێژ کردن له‌گه‌لێ دا.

﴿فاتیاه فقولا انا رسول الربك﴾ بچه‌ لای و له‌مه‌جلیسی خۆی دا به‌پاشکاو پیتی بلین: ئیمه‌ فرستاده‌و په‌وانه‌ کراوی خودای تۆین. بۆ شه‌وه‌ی له‌سه‌ره‌تاوه‌ بزانی: که‌خودایه‌ک هه‌یه‌ خودای شه‌وو ناده‌میزاده‌ به‌گشتی خودای هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌، هه‌ر خودای موساو هارون نیه‌، هه‌ر خودای به‌نوئیس‌رائیل نیه‌، بۆ شه‌وه‌ی له‌یه‌که‌جاره‌وه‌ شه‌و خه‌راقات و بیرو بۆچوونه‌ی شه‌و پڕژگار هه‌قه‌ لاچۆ بکا: که‌پیتیان وابوو بۆ هه‌ر هۆزو خێلتیک یان بۆهه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک خودایه‌ک یان چهند خودایه‌ک هه‌یه‌.. یان شه‌و بیرو باوه‌ره‌ به‌وه‌یتشه‌وه‌ که‌له‌هه‌ندی چه‌رخ و سه‌رده‌مدا باو بوو ده‌یانگوت: فیرعه‌ون له‌شه‌وه‌ی خودا کانه‌و ده‌بێ له‌میه‌صردا بیه‌سترێ!!

نه‌جار دوا پوو‌نکردنه‌وه‌ی په‌یامی خۆتان و خۆناساندنتان پێی، پیتی بلین: ئیمه‌ له‌خواه‌ نێردراوین بۆلای تۆ، باش بزانه‌ خودای هه‌ق و راست (الله)یه‌، شه‌تۆ: که‌بۆخۆت لافی خودایه‌تی لێ ده‌ده‌ی بوختانیکی گه‌وره‌و نیدیعیایه‌کی بێ مانایه‌.

که‌واته: ﴿فَارْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا تَحْزَنْهُمْ﴾ ده‌ست له‌چه‌وسانه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل هه‌لب‌گره، چیت‌عه‌زاییان مه‌ده، واز له‌سه‌ر برینی نیرینه‌کانیان بهینه، ئه‌رکیک مه‌خه‌سه‌ر شانیان: که‌نه‌توانن پیتی هه‌لسن، نه‌وه‌بوو فیرعه‌ون وای بریار دابوو هه‌ر مندالێکی نیرینه‌یان بی به‌ساوایی له‌ناوی به‌ری، مینه‌کانیشیانی ده‌هیشه‌وه، پیاوه‌کانیانی به‌سوخره‌ده‌گرتن و به‌بیگار کاری بیناو گواسته‌نه‌وه‌ی که‌مه‌سه‌ی خانوو به‌ره‌وه‌هه‌موو ئیشیکی کریکاری قورسی پی ده‌کردن. حه‌زهرتی موساو هارون له‌سه‌ره‌تاوه‌داوای ئیمان هیئانیان له‌فیرعه‌ون نه‌کرد. به‌لکو‌داوای نازاد کردنی گه‌له‌که‌یانیان لی کرد، چونکه‌نه‌وه‌له‌سه‌ر دلّو ده‌روونی فیرعه‌ون سووکت بوو، له‌وه‌ی داوای ئیمان هیئان و بیرو باوه‌ری لی بکه‌ن، له‌لایه‌کی تروه‌ه‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل له‌ناخه‌وه‌بیرو باوه‌ریکیان به‌خوداو به‌په‌غه‌مبه‌ره‌بوو، که‌وابوو پرزگار کردنی نه‌وان مه‌به‌ستیکی گرنگتر بوو له‌بان‌گکردنی فیرعه‌ون بۆ ئیمان هیئان.

﴿قَدْ جِئْنَاكَ بَآيَةً مِنْ رَبِّكَ﴾ نىمه كه پروانه كراوين له لايه ن خوداى
خۆتموه بۆ سدر تۆو گه له كه ت موعجيزه و به لگه ي به هيزمان هيناون گه واهى
ئوه ن: كه نىمه به پراستى پيغه مبه رين. ﴿وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنْ اَتٰبَعَ الْهُدٰى﴾
پزگار بوون و نه مينى له قارو غه زه بى خودا له سدر كه سينك بى شوين هيدا يه تى
خودا ده كه وى، پروا به پيغه مبه ره كانى ده كا، واز له سته م و گو مپايى دينى!
شايانى باسه نه م پرسته يه زۆر جار له نامه كانى پيغه مبه ردالله بۆلاى
پاشا كانى رۆم و فارس و سهره ك هۆزۆ خياله كانى ده ورو به ر ده نووسرا!

نه مجار سووکه ههږه شهيه کيان لى کرد به لام راسته و خوږ په پيو پونا، بو
ته وهى زور رقى هه لنه ستى و له سنوور دهر نه چى هم دلنه وايان کردو هم
ترسيان خسته بهر، بهمه پييان فرموو: ﴿انا قد اوحى الينا ان العذاب على
من كذب وتولى﴾ بيگومان نيمه نيگامان له خداوه بو هاتوه: که عزابى
دونيوا قيامت له سهر که سپکه پيامى خدا به درو بخاته وه و پشت له ثابنى

حق و هرگیزی. هر که سیّک بپروا به نیتمه نه کاو به دروژمان بخاتمه و پشت له خودا پهرستی هه لّبا نه وه دۆزه خ جیگایه‌تی و به ناگر ده سوتیندری.

وه کو له نایه‌تیکی ترداده فرموی: ﴿فاما من طفی و اثر الحیوة الدنیا فان الجحیم هی الماوی﴾ (النازعات/۳۷-۳۹) یان ده فرموی: ﴿فانذرتکم ناراً تلتفی، لایصلاها الا الاشقی﴾ (اللیل/۱۴-۱۶)

تییینی:

له نایه‌تی ﴿انا نخاف ان یفرط علینا او ان یطفی﴾ نه وه وهرده‌گیری: که ترسان له ده‌ست درێژی کردنی سته‌مکارو مله‌ورانی وه‌کوو فیرعه‌ون شتیکی سروشتیه و له ناخی ناده‌میزاد هه‌یه.

که وابوو هه‌یج غه‌ریب و نامۆ نه‌بوو: که موسا و هارون بلّین: ﴿انا نخاف ان یفرط علینا او ان یطفی﴾.

زانایانی نیسلاام فرموویانه: کاتیک ترسو بیم توشی حه‌زهره‌تی موسا و هارون بوو، په‌روه‌ردگار دلنای کردن، که ده‌ستی فیرعه‌ون نایان گاتی. نه‌م نایه‌ته به‌ره‌برج دانه‌وی نه‌وانه‌یه: که ده‌لّین: خودا په‌رست نابی بترسی. ترسان له‌دوژمنی مله‌وهر پتیبازی پیغه‌مبه‌ران و خودا په‌رستانه، هه‌رچه‌نده نه‌وان بتمان‌ه‌یان به‌خودا و یارمه‌تی دانی هه‌یه.

قورنانی پیروژ له‌چهند نایه‌تیک دا ترسانی حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام له‌دوژمنانی باس ده‌کاو به‌شتیکی سروشتی داده‌نی، خو نه‌گه‌ر نه‌و جوهره ترسانه ره‌وشتیکی ناشرین بوایه، نه‌ده‌بوو له‌حه‌زهره‌تی موسا و هارون دا وجودی هه‌بوایه. چونکه پیغه‌مبه‌ران له‌ره‌وشتی ناشرین و نه‌نگی به‌دوورن:

نه‌وه‌تا قورنانه‌ره‌یه‌ی حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام ده‌فرموی:

﴿فخرج منها خائفاً یتربّ﴾ (القصص/۲۱) یان ده‌فرموی: ﴿فأصبح

فی المدینة خائفاً یتربّ﴾ (القصص/۱۸) یان نه‌وکاته‌ی: که جادو بازه‌کان گوریسه‌کانیان فریدا موسا عليه السلام ترساوه‌کوو ده‌فرموی: ﴿فأوجس فی نفسه خیفهً موسی، قلنا لا تخف انک انت الاعلی﴾ (طه/۶۷-۶۸).

لهم سوره‌تەش دا (طه/۲۱) لەبارەى عەساکەییەو دەفەرموی: ﴿قَالَ: خذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى﴾.

ئەو هەتا پێغەمبەری نیسلام لەترسی دوژمنان، بەدەوری مەدینەدا خەندەقی لی‌دا، بۆ ئەوێ مال و گیانی موسولمانان بپاریزی، خو ناشکراشە هیچ کەسێک بەئەندازەى پێغەمبەری نیسلام؛ حەزەرەتى موحمەد ﷺ پشت بەستوو نەبوە بەخوداو، لەهەموو کەس زیاتر بتمانەى بەپاریزگاری و یارمەتى خودا هەبوو.

هەر لەترسی کافەرەکان جارتیک هاوەلانی کۆچیان کرد بۆحەبەشەو دوا جاریش بۆمەدینە بەخۆی و هاوەلانیەو شارى مەککەیان بەجی هێشت.

گوفتو گۆی نیوانى حەزەرەتى موسا ﷺ و فیرعەون

دەربارەى خودایەتى

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمُوسَى ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى

كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ﴿٥١﴾

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥٢﴾

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ

مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٣﴾ كُلُّوا

وَارْعَوْا أَنْعَمَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى ﴿٥٤﴾ ﴿٥٥﴾

خَلَقْنَكُمْ فِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾

له‌وه پټش زانیمان: که‌ه‌زرتی موسا و هارون به‌فرمانی خودا رَیشتن بۆلای فیرعه‌ون و گه‌یشتنه شویتنی فرمان‌پره‌وایی فیرعه‌ون، رینگایان پی دریا بچنه لای. جاچۆن گه‌یشتنه لای، به‌ناسانی به‌ناخۆشی، زوو دره‌نگ قورئان باسی ناکا! به‌کورتی به‌هر جوریک بوو، چوونه لای. نه‌جار قورئان چۆنیه‌تی گرفتو گۆی نیتوان فیرعه‌ون و نه‌وان باس ده‌کا. فیرعه‌ونی خۆ به‌لزانو ته‌که‌ببور که‌رو خۆ به‌خودا زان پرسپاری له‌ه‌زرتی موسا و هارون کرد: خودای ئیتوه کی‌یه که‌ئیتوه به‌ناویه‌وه قسه ده‌که‌ن؟.

نه‌وه‌تا که‌هاتنه لای فیرعه‌ون و په‌یامی په‌روه‌ردگاریان پټراگه‌یاند، فیرعه‌ون فسقه‌ل بوو، به‌شیوه‌ی تورپیی و لاقرتی کردن پرووی کرده‌ه‌زرتی موسا و هارون ﴿قال﴾ وتی ﴿فمن ربکم یا موسی؟﴾ ده‌ی ته‌گمر ئیتوه پی‌نغه‌مبه‌ری خودا و خودا ئیتوه‌ی ناردوه، پی‌م بلټن نه‌و خودایه‌ی ئیتوه کی‌یه؟ تټیبینی ده‌کری: که‌فیرعه‌ون له‌پرسپاره‌که‌ی دا دانسی به‌وه‌دا نه‌نا: که‌خودای موسا و هارون خودای نه‌ویشه. چوونکه‌خۆی به‌خودا ده‌زانی و موسا و هارونی به‌درۆزن ده‌زانین.. هه‌روه‌ها خیتابه‌که‌ی ئاراسته‌ی موسا ﷺ کرد، چوونکه‌نه‌و پی‌نغه‌مبه‌ره‌و به‌پرپسپاری یه‌که‌مه، له‌په‌یامه‌که‌، هارون پشتیوان و یارمه‌تیده‌ره. به‌کورتی ده‌یه‌وی بلټ: نه‌و خودایه‌ی کی‌یه نه‌ی موسا: که‌تۆی کردوه به‌پی‌نغه‌مبه‌ره‌و ره‌وانه‌ی کردوی؟ نه‌من نایناسم چوونکه‌من پی‌م وانیه جگه له‌من خودای ترتان هه‌بی!!

ه‌زرتی موسا ﷺ وه‌لامی ده‌داته‌وه‌و خودای پی ده‌ناسیتنی به‌م ره‌نگه‌صیفه‌تی به‌دی هیتان و ده‌ست ره‌نگینی و کار سازی بۆ خودا ده‌چه‌سپیتنی و ده‌لی خودای نټمه‌خاوه‌نی نه‌و جو‌ره‌صیفه‌تانه‌یه. ﴿قل﴾ موسا ﷺ وتی: ﴿ربنا الذی اعطى کل شیء خلقه ثم هدی﴾ خودای نټمه‌نه‌و خودایه‌یه: که‌وجودی به‌خشیه‌به‌هه‌موو شتیک و له‌نه‌بووه وه‌هیتاویه‌تیه جیهانی بوونه‌وه، هه‌رشتیکی دروست کردبی نه‌و شیوه‌و سه‌ره‌و سیمایه‌ی شیاوی حال و وه‌زعیه‌تی

پێی داوه، بۆ ئەوەی هەر شتەو کاری سروشتی خۆی پێ بکری، بۆ نموونه دەست بۆ هەلمەت و وەرگرتن و هاوێشتن.. قاچ بۆ ڕۆیشتن و زمان بۆ ناخاوتن و چاوی بۆ بینین و گۆچکە بۆ بیستن...هتد.

ئەجار شارەزای کردون بۆشیوەی سود بینین بەو شیوە سروشتی یە پێی بەخشیون، بۆ ئەوەی هەموو شتێک لەبۆاری خۆیدا بەکار بینن، بۆچی دروست کراوە بۆ ئەوە بەکار بێ.

بەراستی ئەم وەصفە ی پەروردگار: کە قورئانی پیرۆز لە زمان موساوە ﷺ دەگێڕێتەوە، پوختە ی دیاردە و نیشانە و دەسلاتی خودایە، ئەو خودایە ئەم بوونە وەرە هەڵدە سووڕێتی، بەخشینی وجود بۆ هەموو شتێک لەسەر شیوە و باری شیاوی خۆی، پێنمووی کردنیان بۆ ئەنجامدانی ئەو ئەركە ی بۆی دروست کراون! هەر کاتی ئادەمیزاد بەچاوی سەر لە خۆی بپوانی و بەچاوی دل لە دەورووبەری خۆی ورد بیتەو، بەگوێرە ی توانا سەرنج لەبۆنە وەر بەدا، دیاردە و شوێنە وارو جێ دەستی ئەو شوێنە واره پەهایە لەهەموو گەردیلە یەکی ئەم بوونە وەرە فراوانە دا دەردەکەوی. هەر لەزەرپەرە تا مەجەرپەرە، لەبچووکترین خانە وەرە تا پێشکە ووتوو ترین شیوە ی ئادەمیزاد هەموویان دیاردە و نیشانە ی قودرەتی خودای پەروردگار!

ئەم بوونە وەرە گەر وەرە فراوانە ی کە پێک هاتوو لە گەردیلە و خانە، لەهەموو تەبارە و زیندە وەرێکدا، هەموو زەرپەرپەک لەم بوونە وەرە دا دەماری زیندوی لی دەداو، هەموو خانە یەکی بەجۆرێک لەجۆران زیندوو، هەموو زیندویەکی جولانە وەرە و بزوتنە وەرە یە، هەموو کاتی پێکە وەرە گونجاو و هاریکارن، هەموو گەردیلە و قەبارە و پارچەکانی بوونە وەر بەتاک و بەکۆ لەچارچێوە ی ئەو یاسایە ی لەسروشتی دا دانراوە و لەگەڵ پێکەتە ی شێلراوە، تێکرا لەگەردان و بەبێ وەستان و پشوو دان، بەبێ ئەوە ی ساتە وەختێک لەکار بکەون لەهەڵسۆران و ئەنجامدانی ئەركی سەرشارنی خۆیان دان،

نای لہم کہون و کائیناتہ سہیرو سہر سووږ ھینہرہ، نای لہو قودرہت و دہسہ لاتہی نئم بوونہ وەرہی پیک ھنناوہ؟!

هه‌موو کاتینیکی ئەم بوونەوەرە بۆخۆی عالەمیکی سەر بەخۆیە، لەناو ئەم عالەمەدا زەرپەرە خانەو پارچەو کەرەستەکانی بە‌گوێزەیی ئەو سروشتەیی تییدا دانراوەو لەسەری دروست کراوە، بە‌پێک‌و‌پێکی کاری خۆیان ئە‌نجام دە‌دەن، بە‌گوێزەیی یاسای خۆیان فەرمان بە‌دارن!

زانیاری ئادەمیزاد چەندىك پيش بکەوى و چەندىك زانیان ھەول بەدەن ناتوان زانیاری تەواو تووژىنەوى ھەمەلایەن لە کاتىنىكى بوونە وەدا بکەن و حەقىقەتى عىلمى تیدا بە دەست بھيئن، زانیاری ئادەمیزاد و ھەول تەقەللایى سنوور دارەو ناتوان بگاتە بنج و بناوانى ناسىنى ئەو شتەو زانیاری کوششى کول و کۆلەوارە، تازانیاری و دە دەست بھيئ باشتر بوى ناشکرا دەبى کە نازانى و دەسە یاجەو داماوە.

که وابوو پاک و موونه ززه نه و خودایه ی بۆه موو شتیکی شیوه و
 روخساری خۆی داوه تی؛ به پاستی نه و که سه خودایه که هه موو شتیکی له
 نه بوونه به دی هیناوه و شیوه و سه رو سیمای شیای خۆی پی به خشیوه،
 شاره زاشی کردوه که چون هه ئس و کهوت بکا و سوود وه بگری و سوود به خش
 بی.

واپس دهچی وه لا مه که ی هه زه ته ی موسا عليه السلام زور کار ی گه ره و گورچک بر ی وه و فیرعه ونی بۆر داوه، بۆیه فیرعه ون چیدی له سه ربی نه پویشته و باری قسه کانی گۆری و پرس یاریکی تری قوت کرده وه **﴿قال﴾** وتی **﴿فما بال القرون الاولى﴾** ده ی باشه نه وه ی تۆده یلی ی نه گه ره راست بی؟ نه ی وه نه و حال ی گه له و نه ته وه پێشینه کانی وه کوو گه له ی عاد ته موود چۆنه و چۆن بووه؟ بۆکو ی چوون؟ کس خۆدا یان بووه؟ خۆ نه وان فه وتا ون و نه و خۆدا یه یان نه په رسته وه که ته بای ده که ی و به خۆدا ی ده زانی؟

حه‌زره‌تی موسا وه‌لامی دایه‌وه ﴿قال﴾ فره‌مووی: ﴿علمها عند ربی فی کتاب لایضل ربی ولاینسی﴾ زانیاری لهو باره‌وه لای خودای منه، خودای من هیچی لی گوم نابئی و هیچی له‌بیر ناچیتته‌وه. بی‌گومان بیرو باوه‌رو کرده‌وی هه‌موو نهو مه‌خلوقاتانه لای خودا تو‌مار کراوه له له و حوله حفوظدا نووسراوه و سهر ژمیر کراوه، نه‌گه‌وره و نه‌بچوک نه‌که‌م و نه‌زۆر هیچی لی نه‌فوتاه و هیچی لی له‌یاد ناکری، پۆزی قیامت هه‌رکسه به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانی پاداشت و سزای خۆی پراو پراو عادیلاته وهرده‌گریته‌وه.

به‌م جوړه هه‌زره‌تی موسا عليه السلام نهو پۆژگاره کۆنینه و پابردوه غه‌بیبه نه‌دیاره‌ی هه‌واله‌ی خودا کردو پی‌ی راگه‌یاند: که‌زانیاری په‌روه‌ردگار وه‌کوو زانیاری ناده‌میزاد نیه شتی لی تیک بچی‌یان لی گوم ببی یان له‌بیری بچی!! هه‌لبه‌ته فیره‌ون مه‌به‌ستی به‌م پرسیاره نه‌وه بوو ویستی هه‌زره‌تی موسا عليه السلام له‌غیره‌ی قسه‌کانی لایدا و نه‌هیلئی چی دی نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی خودا پابنوتی و به‌لگه کوتی بکا؛ نه‌وه‌کوو له‌ناکاما راستی پی‌نجه‌مبه‌رایه‌تی و به‌لگه‌کانی بۆ خه‌لکه‌که ده‌ریکه‌وی و تیمانی پی به‌یتن، ویستی بیخاته ناو جه‌نگه‌لی میژووی کۆنه‌وه به‌گیرانه‌وی حیکایات و سه‌رگورشته‌ی گه‌له پی‌شیننه‌کان مه‌شغوولی بکا، به‌لام هه‌زره‌تی موسا عليه السلام زوو تیتی گه‌یشت و خۆی لهو جه‌نگه‌له پر کون و که‌له‌به‌ره‌ر زگار کردو به‌کورتین وه‌لام و جوانترین مانا وه‌لامی دایه‌وه و زانیاری نهو شتانه‌ی هه‌واله‌ی خودای غه‌یب زان کردو خۆی به‌شیکردنه‌وی نهو بواره هه‌لهو گیر نه‌کرد!

دوای نه‌وه‌ی هه‌زره‌تی موسا عليه السلام به‌شیویه‌کی گشتی فه‌ضل و به‌خشنده‌یی خودای بۆ هه‌موو بوونه‌ور رانواند، چه‌ندبه‌لگه‌یه‌کی هینایه‌وه نه‌جار به‌شیویه‌کی تایبه‌تی نیشانه‌ی ده‌سه‌لات و تاك و ته‌نهایی و به‌خشنده‌ی په‌روه‌ردگار بۆ ناده‌میزاد راده‌نویتی و ده‌فرموی:

۱- ﴿الذی جعل لکم الارض مهداً﴾ خودای من خودایه کی و هایه زهوی بۆ ئیوه وه کوو فهرش راخستوه، باوی خوش کردووه و گونجاندویه تی بۆئوهی بتوانن به ئاسانی به سه ری دا بین و بچن، بتوانن له سه ری جیگی بن و تییدا بجه وینه وه. یان زهوی کردووه به شوینی حه وانه وه و ئارام گرتنتان تییدا وه کوو چۆن له بیشکه دا منداڵ ئارام ده گری.

۲- ﴿وسلك لکم فیها سبلاً﴾ له سه ر زهوی بۆئیوهی ره خساندوه چهند ریگا و بانیک بزهاتوو چۆی خۆتان و کهل و په ل و کالاتان له شوینی که وه بۆشوینیکی تر وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وجعلنا فیها فجاجاً سبلاً، لعلهم یهتدون﴾ (الانبیاء ۳۱) یان ده فهرموی: ﴿الذی جعل لکم الارض مهداً، وجعل لکم فیها سبلاً لعلکم تهتدون﴾ (زخرف/ ۱۰) یان ده فهرموی: ﴿والله جعل لکم الارض بساطاً، لتسلكوا منها سبلاً فجاجاً﴾ (نوح/ ۱۹-۲۰).

۳- ﴿وانزل من السماء ماءً، فاخرجنا به ازواجاً من نبات شقی﴾ په ره وردگار له بهر زایی یه وه له هه وره وه بارانی باراندووه و ده باریتی، به و بارانه جۆره ها پروه ک ده پۆینن دانه وێله و به ره بوومی جۆرا و جۆرو په نگا و په نگ له تام و بۆن شیوه په نگ و پوو خسار و سود به خشی دا ده په خسینن، بریکیان به که لکی ئاده میزاد دی و هه ندیکی بۆ ئاژه ل باشه. بۆیه دا به دوای نه وه فهرموی: ﴿کلوا وارعوا انعامکم﴾ واته: ئیمه جۆره ها پروه کمان له زه ویدا ره خساندوه، هه ندیکی بۆئیوهی ئاده میزاد باشه و سوودی لی وهرده گری، هه ندیکی بۆ ئالقی ئاژه ل باشه، نه وی بۆخۆتان باشه و له گه ل سروشتان ده گونجی لی بی بخۆن و بی که نه خۆراک و میوه ی خۆتان، نه مجار ئاژه له کانتانی لی بله وه پۆینن، به وشکی و ته ری بی که نه ئالف و خۆراکی مه رو بزن و په شه وولاخ و حوشترو گیانه ل به ره مایه کانی ترتان و به ئاره زوی خۆتان به ره لایان بکه ن بالی بله وه پۆین. ﴿ان فی ذلك لآیات لأولی النهی﴾ بیگومان له وه ی

بۆمان باس كردن، نيشانهو به لگه‌ی جؤراو جؤر هەن لەسەر تاك و تەنهایى
خودا بۆكەسانێك عەقل و ھۆشيان تەواو و سروشتیان پێك و پێكە، نەگەر
بیریان لى بکەنەو و تییان بفکرن دەزانن: کەجگە لەخودای تاك و تەنھاخودای
ترین، ھەرکەسى لافى خودایەتى لى بدا یان شتى تر بەخودا بزانی ئەو ھەر
لى شیناوو و گومراپە، بوختان دەکاو زیدە پۆیەو خۆى تووشى سزای سەخت
دەکا.

نه بجا په روږدگار دواى شهوې: كه باسى زهوى و ناسانى كړد،
سودوقازانجى بوونه وهى بڼه نه ده ميزاد پروون كړده وه شهو په راده گه يه نې:
كه هه بوونى خپرو بېرى ناسان و زهوى و مه به ستى سهره كى له م ژيانه دا
قيامه ته، به لكو پټويسته بكرين به هو كارى به خته وه رېى ژيانى دووايى و نازو
نعمه تى به هه شتيان پي دهسته بهر بكرى!

ده فرموی: ﴿منها خلقناکم﴾ ئیوه مان له زهوی دروست کردووه، هه موو
جهستهی ئاده میزاد له زهوی دروست بووه، بژیوی زهوی ده خوا و ئاوی
زهوی دخواته وه، هه وای سهر زهوی هه لده مژی، باوه ئاده میشتان له گلی زهوی
دروست کراوه، نهو دلوپه توهمی ئیوهی لی پیدایا بووه له خوراک پیدایا بووه،
خوراکیش له زهوی فراههه هیندراوه. ﴿وفیها نعیدکم﴾ دووباره
ده تانگی پینه وه بۆناو زهوی، که مردن له ناو زهوی داد هنیژرین و جهسته تان
ده رزی و ده بنه وه خاک و خۆل.

﴿وَمِنْهَا نَخْرُجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾ له وه بهولاهه زيندوتان ده كهينه وه
له گوره كانتان دهرتان ده هينينه دهرى و راپيچى حساب و ليكولينه وهى ساراي
مه حشهرتان ده كهين.

مه به سستی نایه ته که موونه ززه هی خدایه له هه موو نهنگی و ناته واوی یه ک و وه بیر خستنه وه به بۆ فیرعه ون به بناغه و نه صلی خوژی و سه ره نجام و ناکامی ژبیانی، مردن و زیندوو بوونه وه ی، پیتی ده زانی نسی؛ که روژیکی سهخت

له پیشیه وهیه تی و پرسیری هه موو کارو کرده وهیه کی جیهانی لی ده کری و سزاو عیقابی کرده وه کانی وهرده گریته وه. وینهی نهه نایه ته نایه تیکی تره: کده فهرموی: ﴿فِيهَا تَحْيَوْنَ، وَفِيهَا تَمُوتُونَ، وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ﴾ (الاعراف/۲۵).

تۆمهت بارکردنی هه زه تی موسا عليه السلام به جادو بازی

وَلَقَدْ

أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ﴿٥٦﴾ قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمْوَسَى ﴿٥٧﴾ فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلَفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُخَشَرَ النَّاسُ ضُحًى

٥٩

دوای نه وهی فیرعه ون پرسیری ناراسته ی موسا هارون کرد و تی: خودای نیوه کییه نه ی موسا عليه السلام !؟

هه زه تی موسا وه لامی دایه وه به لگه و نیشانه ی به هیزی هیئانه وه. نه جار هه زه تی موسای تۆمهتبار کرد به جادو بازی و داوای بهرامبه ری و پیشپرکیی کرد له گه ل جادو بازه کانی خۆی داو رۆژی پیشپرکییان دیاری کرد. ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى﴾ بێگومان ئیمه چه ند نیشانه و به لگه یه کی که ونیمان نیشانی فیرعه ون دان، زۆر موعجیزه ی گه وره و

به‌لگه‌ی جوړاو جوړ که‌هه‌موویان نیشانه‌ی تاك و تنه‌هایی و خودایه‌تی نیمه
پیغه‌مبه‌رایه‌تی موسا عليه‌السلام بوون نیشانی فیرعه‌وئان دان، هر نو
موعجیزه‌که‌ی موسای به‌چاوی خو‌ی بینین: به‌لام به‌هوی کوفرو عینادی خو‌ی
به‌دروی خسته‌وه و پروای پی نه‌کردن، هیدایه‌تی ورنه‌گرت و نیمانی نه‌هیتا،
زور به‌سهر ره‌قی جولایه‌وه، له‌موعجیزه‌کان وورد نه‌بووه، خو‌ی له‌به‌رده‌م
به‌لگه‌و نیشانه‌کانی حه‌زره‌تی موسادا پانه‌گرت و نه‌یتوانی پهره به ووتوو ویزی
هیمنانه بدا، فسقل بوو، هه‌لچوو، شیلگیر بوو: ﴿قال: أجتنا لنخرجنا من
ارضنا بسحرک یا موسی!﴾ به‌توره‌بیه‌وه ووتی: ندری موسا! نه‌تو له‌خاکی
مه‌دیه‌نه‌وه هاتووی بۆلامان بۆخوت لیکردوین به پیغه‌مبه‌رو، خه‌ریکی به‌م
ده‌ست و عه‌صا جادو بازیته له‌زیتو نیشتمانی خو‌مان دهرمان بکه‌ی.

فیرعه‌ون بویه باسی به‌زورده‌رکردنی خو‌یانی کردو نهم لایه‌نه‌ی وروژاند،
بۆ نه‌وه‌ی بوو؛ گهل و نه‌ته‌وه‌که‌ی له‌دژی حه‌زره‌تی موسا عليه‌السلام و په‌یامه‌که‌ی
گال بداو هه‌لیان بنی بۆ راپه‌رین و به‌گژدا چوونه‌وه‌ی و وه‌دهرنانی له‌خاکی
میصر.

فیرعه‌ون ویستی به‌دوو جوړ به‌ره‌نگاری حه‌زره‌تی موسا عليه‌السلام
وپه‌یامه‌که‌ی بکا:

۱- به‌چاوو راوو پرو پاگه‌نده رق و کینه‌ی خه‌لکه‌که هه‌ل‌سینتی و پرپان
بکا و له‌دژی موسا عليه‌السلام بیانورویژینی، ویستی نه‌وه‌یان له‌دل دا بچه‌سپینتی:
که‌موسا عليه‌السلام نیازی خراپی هه‌یه و ده‌یه‌وی به‌ناوی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و بانگ
خوازییه‌وه له‌ولاتی خو‌یان دهریان بکا و خو‌ی بیته فهرانپه‌وا به‌سهر وولاتی
میصردا! هه‌لبه‌ته نهمه پیشه‌وه‌ل‌سو و که‌وتی هه‌موو مله‌پورو سته‌مکاری‌که
له‌هه‌موو چهرخ و رۆژگاریک دا، هر که زانییان یه‌کیتک په‌یامی راستی و خودا
په‌رسی پی‌یه، بانگه‌وازی ده‌کا بۆ عه‌داله‌تکاری و چه‌سپانی نایینی خودا
له‌سهر زه‌وی، نه‌و جوړه پرو پاگه‌ندانه‌یان ناراسته ده‌که‌ن و خه‌لکی

واتیڤه گیهەنن: کەئەمانە مەبەستی تایبەتی خۆیان هەیه، ئەمانە بەکری گراوی بیگانەن و تابوری پینجەمن. لەژێرەو کار بۆ فلان تاقم و فلان وولات و فلان پێردەکەن!!!

من بۆ خۆم چەند جار کەوتوو مە ناو گێژاوی دەمە دەمی بەرپەرچدانەوی خەلکی سافیلکە و تی ئەگەیهەندراو: کەحیزە بانگ خوازە ئیسلامیەکانی کوردستانی عێراق بەکری گراون!!! سەیرە کۆری گەنج ریشی هیشتۆتەو و سیواکی لەباخەلدا یەو چەکی جیهادی بەشانەو یەو (٥) دیناری لەباخەلدا نیە. هەموو سەرو سیمای رەوشتی لەهاو لەنی پێغەمبەر ﷺ دەکا کەچی بەفیتی کەسانی چلگاو خۆروملەو خەلکی سافیلکە بوختانی جۆراو جۆریان بۆ دەکەن.

کۆری گەنجی موسولمان بەشیوەی لە سەرە خۆی و ناشتی خوازانە خزمەتی بێ ئەوایان دەکەن، لەکاتی برسیتیدا خواردن بەسەر هەژاران دا دابەش دەکەن، مزگەوت و خەستەخانەو پرۆژەی خێرخوازی جۆراو جۆر بۆ کوردستان دروست دەکەن، لەهەندەران سوال و سەدەقە دەکەن و دەیهێنن بۆ لێقەوماوانی کوردستان، کەچی بوختانی بەکری گراویان بۆ دەکەن، شتی وایان بۆ هەلەبەست لەقوتوی هیچ عەتاریک دا نیە.!!! مەلایەک لەمزگەوتدا دوو قسەیی حەق دەکا، دەلێن ئەو بەدۆلار مووچە وەرەگرتی!!!

٢- فیرەهون ویستی موسا ﷺ بە سیحربازو جادوگەر پیشانی گەلەکی بدا، بۆئەوێ خەلکی بەپێغەمبەری نەزانن. مووعجیزەکانی بەسیحرو جادو لەقەڵەم بدەن. چونکە لەو پرۆژگارەدا سیحرو جادو باو بوو، ساحرو جادو باز زۆر هەبوون، بەخەیاڵی فیرەهون ئەگەر بچەسپی: کەموسا سیحری کردوو ئەیتەر بەر پەرچدانەوی ئاسانەو دەزاندری: کەموعجیزەکی لەخوداوە نەهاتوو و نەویش یەکیکە وەکوو هەموو ساحرو جادو بازەکانی ئەو پرۆژگارە.

بۆیه یه کسەر نه وهی راگه یاندو ووتی: ﴿فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسَحَرٍ مِّثْلِهِ﴾ سویندم وایی، بهویننه ی نهو سیحره ی تۆ ئیتمه ش سیحره ک ده خهینه روو، زۆر لامان ئاسانه بهر په رچی سیحره که ت به دینه وه، چونکه لهو جوړه سیحره مان زۆر لایه!!

کهواته بهو سیحره له خۆت بابی مه بهو وامهزانه ههر تۆ ده توانی سیحره ناوا بکهی!!

نه جار فیرعه ون وتی: ﴿فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلَفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ﴾ نه ی موسا! پۆژیککی دیاریکراو دابنی، ئیتمو نه تۆ تییدا کۆ ده بینه وه، هیچمان دوانه کهوین بۆ نه وهی له پێش چاوی خه لکی بهو سیحره ی هه مانه، سیحره که ت بهر په رچ به دینه وه، بیسه لیتین: که ئیتمه ش وه کو تۆ خاوه ن سیحرین و تۆش یه کیکی وه کوو نهو هه موو سیحر بازانه ی ئیتمه . فیرعه ون بۆیه نه م پێش نیاره ی کردو نه م قسه ی ئاراسته ی حه زره تی موسا کردو نهو ی سه ر پشک کرد پۆژه که دیاری بکا. تاده ری بخا: که به خۆی راده په رموی و له هیزو توانای خۆی دلتیایه و ده توانی بهر نه نگاری موعجیزه که ی حه زره تی موسا ﷺ بکا، هه رکاتی موسا حازر بی نهو ناماده یه .

﴿مَكَانًا سَوِيًّا﴾ بانه و شویننه ی تییدا کۆ ده بینه وه ده شتیکی پان و پۆری، چال و که ندو ته پۆلکه ی تییدا نه بن، هه موو که س چاوی لی بی و بزانی: که بۆرت ده ده یین و بهر په رچت ده ده یینه وه .

حه زره تی موسا ﷺ ته حه ددا که ی فیرعه ونی قبول کردو پۆژی به ونگار بوونه وه ی دیاری کردو: ﴿قَالَ: مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ﴾ ووتی باشه: مه وعیدو پۆژی دیاریکراو بۆتان پۆژی خۆرازانده وه تان بی، رۆژی پشوودانی ئاده میزادان بی، نه و پۆژه بی که خه لکی میصر هه موویان کۆ ده بینه وه و خه ریکی رابواردن ده لیتن: نهو پۆژه دیاری کراوه پۆژی جه زنی نه و رۆز بووه .

بۆنموی زۆرترین کەس لەهاولاتیان نامادە بن و حازری کی بەرکیکە بن.
﴿وان یحشر الناس ضحی﴾ باکو بونەووە کە کاتی چێشتەنگاو بی، کاتیک بی
خەلک لە نەو پەری نیشات دا بن و دنیا تەواو پووناک بی، بەم جۆرە حەزەرەتی
موسا علیہ السلام بەرامبەری و تەحەدداکە فیڕەو نی کردو، بی باکی خزی لە کی
بەرکیکە پاگەیانندو پۆژو کاتیک هەلێژارد: کە زۆرترین خەلکی تێدا
کۆبییتەو، پووناکترین و گونجاو ترین کات بی بۆ بینینی بەرامبەری یەکە،
بەیانێ زووی هەلنەبژارد چونکە ئەو کاتە زوو هەموو کەس لەمال نایەتە
دەری. نیو پۆشی هەلنەبژارد چونکە لەوانە یە گەرما بی، ئیوارەشی دانەنا
چونکە لەوانە یە تاریک بی خەلکی رووداوە کە نەبینن.

فیڕەو نی ساحیرەکان کۆدە کاتەو حەزەرەتی موسا علیہ السلام

لەعەزایی خودا دەیان ترستی

فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُمُ
مُوسَىٰ وَيَلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ
وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَىٰ ﴿٦١﴾ فَتَنَزَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا
النَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾ قَالُوا إِن هَٰذَا لَسَاحِرٌ يُرِيدُ أَن يُخْرِجَ أَكْثَرَكُمْ
مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَآ وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَىٰ ﴿٦٣﴾ فَاجْمَعُوا
كَيْدَكُمْ ثُمَّ أَتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَن أَسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

هزرتى موسا عليه السلام و فيرعهون له ديارى كردنى پوژى كى بركيكة ريك
كهوتن پوژى جه ننيان دانا بوته و پوويرو بوونهويه.

هلبته ليردا سياقى قورتان به كورتى باسى هول و تهقه لالتى فيرعهون
ده كا، چون ساحيره كانى كوكردنه وه، چون ناموزگارى كردن و واده و به لىنى
جوړاو جوړى پيدان، هه لىنان، به لىنى به خشيش و ديارى پيدان نه گهر
سهر كهوتو بوون، ده فدرمووى: ﴿فتولى فرعون فجمع كسده ثم اتى﴾ نيت
فيرعهون له خو كهوت و كهوته هول و تيكوشان و ده ستى كرد به كو كردنه وهى
ساحيرو جادوبازى ناو ولات، ساحيرو جادوباز كو بوونه وه خويان ناماده كرد و
چاوهروانى هاتنى پوژى دياريكراو بوون، پيش هاتنى پوژى برپار دراو
فيرعهون كو بوونه وهى به ساحيره كان كردو گهره پياوانى دهرپارو كاربه دهسته
گهره كانى ناماده شه و كو بوونه وه بوون و واده و به لىنى زورو چهورى پيدان،
پوژى دياريكراو هات و خوړ هه لات، فيرعهون و كاربه دهسته كانى به ره و
گورپانى دياريكراو پويشتن و له شويىكى بهرچاو جيگه يان گرت، هزرتى
موسا و هزرتى هارون، گه يشتنه گورپان، ساحيره كانى فيرعهون به كومه ل
هاتنه شويى دياريكراو به ريز و هستان، فيرعهون دوباره هه لىنان، ته ماعى
به رنان، هه ره شهى لى كردن، ترساندن، ساحيره كان ويستيان بزانشن، ناخو
نه گهر سهر كهوتو بوون خه لات و به خشيشان چيه؟، فيرعهون كرنيان ده داتى،
﴿قالو: لفرعون: ائنا لنا لاجراً ان كنا نحن الغالين؟ قال: نعم، وانكم لمن
المقربين﴾ (الشعراء/ ۴۲).

فيرعهون وادهى به خشيشى ماددى و ته ده بى پيدان وتى: به لى: نه گهر
سهر كهوتن پاداشتان ده ده مه وه ديارى و به خشيشى باستان ده ده مى له خو متان
نريك ده كه مه وه قسه تان دهرپار پريتان لى ده گرم.

هزرتى موسا عليه السلام و اى به باش زانى - پيش نه وهى موباراته كه ده ست
پى بكا - ناموزگارى ساحيره كان بكا، بيان ترسي نى له ناكامى درو بوختان و

به‌ریره‌کانی موعجیزه‌ی راست و حق، ﴿قَالَ لَهُم﴾ حه‌زره‌تی موسا عليه السلام به‌ساحیره‌کانی وت: ﴿وَيُلَكِّمُ﴾ کوره‌هاوار بۆئیویه، مال و یران خۆتان، بیریک له‌خۆتان بکه‌نوه ﴿لَا تَقْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيَسْحَکْمَ بِعَذَابٍ﴾ له‌سهر خودا درۆ هه‌لمه‌به‌ستن!! نه‌گهر درۆ هه‌لبه‌ستن خودا به‌سزای ریشه‌کیش له‌ناوتان ده‌باو ده‌تانه‌وتیتنی. نه‌که‌ن و ابزانن: که‌نوه موعجیزه‌کان ده‌نیوتیم حق نیهو سیحرو چاو به‌سته‌کیهو جوړیکه له‌و سیحره‌ی نیوه نه‌نجامی ده‌ده‌ن ﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ أَفْتَرَى﴾ بی‌گومان به‌هیلاکچوو که‌سیکه: که درۆ به‌ده‌م خوداوه هه‌لبه‌ستنی!! قسه‌ی راست و هه‌لقولاو له‌دلی پاکوه پۆلی خۆی هه‌یه، جاری واهیه ده‌چیتته ناو دله‌وهو کاریگهری ده‌بی. واپنده‌چی نه‌م نامۆزگاریانه‌ی حه‌زره‌تی موسا عليه السلام له‌دلی ساحیره‌کاندا جیگیر بوون، بریک له‌ساحیره‌کان به‌نامۆزگاری موسا عليه السلام که‌وتنه دوودلی‌یهوه، له‌به‌رامبه‌ری کردن و دژایه‌تی حه‌زره‌تی موسا عليه السلام ژێوان بوونه‌وه هه‌ندیکیشیان سوور بوون له‌سهر دژایه‌تی کردن و پویه‌پوو بوونه‌وه‌ی حه‌زره‌تی موسا عليه السلام، نیتر ﴿فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى﴾ ساحیره‌کان له‌ناو خۆیاندا کیشیه‌یان تی که‌وت، که‌وتنه ده‌مه ده‌می و چپه‌کردن، ده‌یانه‌ویست حه‌زره‌تی موسا عليه السلام گوئی له‌ناخاوتنه‌کیان نه‌بی. هه‌ندیکیان هه‌ندیکیان هه‌لده‌نا بۆ سوور بوون له‌سهر پویه‌پوو بوونه‌وه، هه‌ولیان ده‌دا نه‌وانه‌ی دلایان سارد بۆتموه بیانیه‌تینه‌وه سهر بیرو باوه‌ری پیشوویان و نه‌هیلن پاشه‌کشه‌بکه‌ن. چاوو پاروبان له‌ژێوان بووه‌کان ده‌کردو ده‌یانترساندن له‌سهر که‌وتنی حه‌زره‌تی موسا و هارون، قسه‌کانی فیرعه‌ونیان بۆشی ده‌کردنه‌وه، ده‌یانگوت نه‌مانه مه‌به‌ستی تایبه‌تی خۆیان هه‌یهو ده‌یانه‌وی بینه‌فرمانه‌وه‌ی میصرو بیرو باوه‌ری دانیشنوان تیک بدن، پیویسته هه‌موومان یه‌که هه‌لویست بین و به‌رامبه‌ریان به‌وستین. نه‌پۆ پۆژی پوو به‌پوو بوونه‌وه‌ی یه‌کالا که‌ره‌یه‌وه نابێ وابکه‌ین به‌یلین نه‌م دوو پیاوه بالا ده‌ست بین. نیتر به‌ناشکرا قسه‌کانی فیرعه‌ونیان کاویژ کرده‌وه ﴿قَالُوا: أَنْ

هذان لسا حران يريدان ان يخرجاكم من ارضكم بسحرهما، ويذهبا بطريقتكم المثلئ). ئەوانەيان: كەسور بوون لەسەر بەر بەرەكانى كردنى ھەزرەتى موسا و ھاروون، بەوانەيان دەگوت: كەدوو دل بوون و نامۆزگارىيەكانى ھەزرەتى موسا ﷺ كارى تى كردبوون. دەيانگوت: بەراستى نەم دووانە: كەلافى پىغەمبەرايەتى لى دەدەن، دوو جادو گەرن، دەيانەوى بەھۆى سىحرەكەيانمە لەخاك و زىلى خۆتان دەرتان پەرىتن، وولاتان داگير بگەن و خۆيان ببە پاشا و فەرمانرەواى مىصرو يەروباوەرو ياسا و پىساي ژيانتان لەناو بەرن، ئەو ئايىنە جوانى ھەتەنە نەمىتى. ئەو ئازادى و سەربەستىيەى بۆتان دەستە بەر بوو لىتان بستىننەو!

ئاشكرايە: كەقسەكانيان دووبارە كردنەوى وتەكانى فیرعەونە، ئەمانىش ھەمان پروپاگەندەو درۆو دەلەسە دەلینەو. نەمەش داب و نەرىتى چلكاو خۆرانى دەربارى ملھورو سستەمكاران لەھەموو رۆژگارێك دا باوە و پەپەرەو دەكری.

﴿فاجعوا كيدكم﴾ كەواپى پىويستە لەسەرمان ھەموومان بەيەك ریز لەبەردەم خەتەرى ئەمانە رابووستين، دەى چىتان لەدەست دى لەبەرگى كردن، چ فیل و جادویك دەزانن بۆبەر پەچدانەوى ئەم دووانە بىخەنە گەر و ﴿ثم أئتوني صفا﴾ پاشان ھەمووتان بەيەك ریز بوەستن و بەيەكجار ئەوى لاتانە پىشانى بەدەن با بىنەران ھەمويان سەر سام بن وليھاتوو و زاناييمان ئاشكرا ببى و بەسەر ئەم پیاو نياز خراپانەدا زال ببين ﴿وقد افلح اليوم من استعلى﴾ بىگومان ئەمەرو ئەو كەسە بەمراز گەشتووە لەئێمەو لەئەو دووانە كەلەبەرە بەركانیدا زال بى و بەسەر بەرامبەرەكەى دا سەرکەوتوو بى، ئەمەرو رۆژى تەنگانەيەو رۆژى يەكالا كەرەو، پىويستە كورپى تەنگانە بين لەئاستى ئەو بەرپرسىيارىدا بين: كە فیرعەون خستويەتە ئەستۆمان.

خوینهری هیژا بوخۆت ههلویتسهیهك بكهوه سهرنج بده، برهانه هیژی
 نیمانو باوهپ بهخودا چهند کاریگههه؟ دوزمنان چهند لیتی دهترسن؛ چۆن
 حیسابی بۆدهكهن، چ ترسو بیمیك دهخاته ناو دلی كۆمهلی كوفرو بییدیتهوه،
 چۆن وهلهرزیا دینسی، ههچینیان لی ههلهدهگری، تهگینا ههزهرهتی موساو
 ههزهرهتی هاروون دوو كهسن، دوو ههژارن لهگهل و نهتهوهیهکی ژیر دهسته،
 چهند ساله گهلهكهیان دهچهوسیندریتتهوه، كوپهكانیان بهزارۆكهیی سهر دهرینو
 میینهیان دههیلرینهوه بۆكارهكهری، نهمان دوو كهسن و كهسیان لهپشتهوه
 نیه، ساحیرهكان زۆرنو له پشتهانهوه فیرعهونو دهسلات و لهشكرو جهبهروتی
 ، مال و سامانی بی شمارو دارو دهستهی گوی لهمست! بهلام موساو هاروون
 خودایان لهپشتهو بههیزو توانای نهوهوه ناوا پشت نهستورو چاوهترسن.

نهوه ههیهته و شكۆمهندیه، هیژی نیمان بهخودا خستویهتیه سهر
 موساو هاروون ناوا فیرعهونی ستهمكارو ملههپری هیناوهته عامیلكه،
 پیساوانی دهربارو راویژكارانی كهوتونه جمو جول و پیلان دانان، ساحیرو
 جادوبازانی ولاتیان كۆكردۆتهوهو نهه هههوهو ههشاماته چوونه بهرهنگاری دوو
 كهس بهلی دوو كهس.

كهواته: دهبی موسولمان هههمیشه لهگهل خودا بی، پشت بهخودا
 بیهستی، برهوی وابی كهسیك خودای لهپشت بی ههر نهو سهركهوتوو بههرهراز
 گهیشتهوه.

بهلی بهروالته پلان سهری گرت، ساحیرهكان ههههویان هاتنه پیشهوهو
 پریزان بهست لهبهرامبهه دووكهس.

دهست پی کردنی موباره‌زه له‌نیوان چه‌زده‌تی موسا علی‌ه‌السلام و

ساحیره‌کان داو پاشان نیمان هیئانیان

قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾ قَالَ
بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جَاءَهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ بِخِيَلٍ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ
﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَىٰ ﴿٦٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفْ إِنَّا نَك
أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾ وَأَلْقَىٰ مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَفَ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا
كَيْدُ سَحِرٍ وَلَا يَفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾ قَالَ ءَامَنْتُمْ لِي قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ
لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَأَصْلَبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمَنَّ
آيَاتُنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنْ
الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ إِنَّا ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِئَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿٧٣﴾ إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا

فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ
عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ
تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿٧٦﴾

دوای نه‌وهی ساحیره‌کان هاتنه گۆره‌پان و ریزیان به‌ست و به‌رام‌به‌ری
ده‌ستی پی‌کرد، ساحیره‌کان حه‌زره‌تی موسا یان سهر پشک کرد، ﴿قَالُوا﴾
وتیان: نهی موسا! ﴿أَمَا أَنْ تَلْقَىٰ وَأَمَا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ﴾ بۆ‌خۆت سهر
پشک به، یان تۆله‌پیشدا عه‌صاکه‌ت به‌او‌یژه و توانای خۆت نیشان بده، یان
نیمه یه‌که‌م که‌س ده‌بین بۆ‌هاو‌یشتنی گوریسه‌کانمان.

نهم سهر پشک کردنه‌یان جۆره نه‌ده‌بینکی تیدا بوو له‌لایهن ساحیره‌کانه‌وه
به‌رام‌به‌ر حه‌زره‌تی موسا عليه السلام، ئاماژه‌ی نه‌وه‌شی تیدایه: که‌نه‌وان ریژدان‌یان
به‌خه‌رج داو جۆره ته‌وا‌زو‌عیکیان نواند، ههر ده‌لێی خودا نه‌وه‌ی خسته‌نه دله‌وه.
حه‌زره‌تی موسا عليه السلام وای به‌باش زانی: که‌نه‌وان یه‌که‌جار سیحری خۆیان
نه‌نجام بدهن، چونکه نه‌گهر نه‌وان توانای خۆیان به‌خه‌رج داو نه‌وه‌ی لایان بوو
خسته‌تیانه روو، دوایی خودا ده‌سه‌لا‌تی نه‌و سه‌رده‌خاو به‌حق به‌تال
ده‌پوو‌چینه‌تیته‌وه، مو‌عجیزه به‌سه‌ر سیحردا سه‌رده‌خاو ده‌بیته نیشانه‌ی به‌ر
چاوو ناشکرا بۆ ته‌ماشاشا که‌ران و په‌ندو نامۆژگاری بۆ‌هه‌ر که‌سیک تی‌بفری.

﴿قَالَ﴾ حه‌زره‌تی موسا پیتی وتن: ﴿بَلِ الْقَوْمُ بَدَلُوا﴾ به‌لکو ئیوه له‌پیشدا
سیحری خۆتان به‌او‌یژن، با‌سه‌ره‌تا سیحه‌که‌ی ئیسه‌وه بینین و نا‌وه‌پۆکی کاری
ئیه‌وه ده‌ر بکه‌وی، جا که ساحیره‌کان سیحری خۆیان نواند، سیحریکی سه‌رنج
پاکیش بوو، جو جۆلێکیان به‌گوریسه‌کانیان کرد گۆره‌پانه‌که‌یان
هه‌ژاند ته‌نانه‌ت موساشیان ترساند. ﴿فَإِذَا جَاءَهُمْ وَعَصِيَهُمْ بِخَيْلٍ إِلَيْهِ مِنْ
سِحْرِهِمْ أَلَمْ يَأْتِ سَعْيًا﴾ نه‌وه بوو: کاتیک گوریسو گۆچانه‌کانیان هه‌لدا بۆ‌ناو

گۆرپانه که، موسا عليه السلام وخه لکه که تیڭرا وایان زانی: که به پراستی نهو حه بل و گۆچانانه گیانیان به بهردا کراوهو ماریی راستین.

وشه **﴿اذا﴾** به لای زومه خشمه رییهوه **﴿اذا﴾** هی موفاجه تیه نیمامی رازی ده لی **﴿ثم﴾** **﴿اذا﴾** یه به مانا کاته واته ظهرفه.

ویندی **﴿ثم﴾** نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموی: **﴿فلما القوا سحروا أعین الناس، واسترهبوهم، وجاءوا بسحر عظیم﴾** (الاعراف/ ۱۱۶) نهوه بوو ساحیره کان جیوه یان به کار هیئابوو، خستبویانه ناو بۆشایی حه بل و گوریسه کانیان و به گهرمای خۆر ده که وتنه (ههله که سه ما) ههر که سی چاوی پییان بکه وتایه وایده زانی نهو گوریسانه به ویستی خۆیان وه جم و جول هاتون، وایده زانی گۆرپانه که پرپوه له ماری راستی.

بۆیه **﴿فأوجس في نفسه خيفة موسى﴾** موسا له دلی خۆیدا ترسی لی نیست، فیرعه ونو دارو دهسته که ی که یف و خۆش بوون وایان زانی نیتر ساحیره کان براوه نو و به سه ر موسا و هاروون دا سه ر که وتیان به ده ست هیئا. **﴿قلنا لا تخف، انك انت الاعلی﴾** وتمان مه ترسه بیگومان تو سه ر که وتوی. نه تو حه قت له گه لدایه و نه وان له سه ر به تالن، نه تو بیرو باوه رت له گه لدایه و نه وان چاویه سه ته کی و ده ست سووکی، نه تو خودات له گه لدایه و نه وان فیرعه ونی مله وری سه ته مکار له پشتیانه!

﴿وَأَلْتَمِاسًا فِيمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ اما صنعوا کید ساحر، ولا یفلح الساحر حیث اتی **﴿ثم﴾** نهی موسا! هیچ مه ترسه نهو عه صایه که وابه ده سه ته وهیه بیهاویژه یه که سه ر ده بیته نه ژدیهاو هه موو عه صاو گوریسه کاننی نه وان قووت ده دا، نه وهی نه وان چاویه سه ته کیان پی له و خه لکه کسروه فرت و فیلی سیحر بازانه، جادو بازی و خه یالو حه قیقه تی نیه و به رده وام نابی، ههر گیز سیحر باز سه ر که وتوو نابی، ههر چی بیکاو له ههر شوینی که وه بی به مرز ناگا.

حه‌زره‌تی موسا عليه السلام عه‌صا‌که‌ی خو‌ی هاویش‌تو کاره‌سات پرووی دا،
 موعجیزه‌ی گه‌وره‌هاته‌ دی و به‌لگه‌ ناشکرابو حه‌ق ده‌رکه‌وت، بینه‌ران
 هه‌موو سه‌رسام بوون، چونکه‌ بینیان عه‌صا‌که‌ی موسا عليه السلام بووبه‌ نه‌ژده‌یهاو
 هه‌موو ماره‌ درۆزنه‌کانی نه‌وانی قووت دا، ساحیره‌کان هه‌ستیان کرد: که‌نه‌وه
 جادو بازیو سیحر نیه، نه‌وه‌ کاری خودایه، موعجیزه‌ی پی‌نغه‌مبه‌ره. ﴿فَالْقَى
 السَّحَرَةُ سَجْدًا قَالُوا: آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى﴾ ساحیره‌کان که‌وتنه
 سوژده‌و هه‌موو به‌یه‌ک ده‌م هاواریان کردو وتیان: نیمانان هی‌نا به‌خودای
 موساو هارون، قیامه‌تیان به‌سهر دونیادا هه‌ل‌ب‌ژارد، به‌تالیان واز لی‌ هی‌ناو
 باوه‌شیان به‌ح‌ق دا‌کرد.

ئیبنو عه‌بباس و عویه‌یدی کور‌ی عومه‌یر ده‌ل‌ین: نه‌وانه‌ چیشته‌نگاو
 ساحیرو جادوز بوون، که‌چی بو‌ئی‌ت‌واره بوون به‌شه‌هیدی خودا پ‌یداو.
 عی‌کریمه‌ له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ر‌پ‌ویه‌ت ده‌کا ده‌فه‌رموی: ساحیره‌کان حه‌فتا
 که‌س بوون به‌یانی ساحیرو ئ‌ت‌واره بوونه‌ شه‌هید.
 نیمامی نه‌وزاعی: ده‌فه‌رموی: که‌ساحیره‌کان که‌وتنه‌ سوژده‌ به‌هه‌شتیان
 نشان دراو باش باش بینیان.

زومه‌خشه‌ری ده‌فه‌رموی: به‌راستی پروودای نه‌مانه‌ سه‌یر بوو: حه‌بل و
 عه‌صای خو‌یان هاویش‌تن له‌به‌ر کوفرو ئ‌ینکاریکردن، پاشان سه‌عاتیک سه‌ه‌ریان
 خسته‌ سه‌ر زه‌وی بو‌ سو‌پاس گوزاری و سوژده‌ بردن. سو‌بجانه‌للا! نه‌م
 دووه‌له‌ئ‌یسته‌ چهند لی‌ک جوداوازن.

ت‌ییینی ده‌کری: ساحیره‌کان که‌که‌وتنه‌ سوژده‌ وتیان: نیمانان هی‌نا
 به‌خودای موساو هارون. نه‌یان گوت نیمانان هی‌نا به‌خودای بوونه‌وه‌ر...
 چونکه‌ فه‌رع‌ه‌ون لافی خودایه‌تی‌لی‌ ده‌داو خو‌ی به‌خودای هه‌ره‌ بالا‌ ح‌سیب
 ده‌کرد. نه‌وه‌ بوو گوتی ﴿إِنَّا رَبُّكَ الْأَعْلَى﴾ (الن‌ازعات/۲۴) یان گوت‌بووی
 ﴿مَا عَلَّمْتُ لَكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرِي﴾ (الق‌صص/۳۸) جائه‌گه‌ر ساحیره‌کان

بیانگوتایه (آمنا برب العالمین) فیرعه‌ون ده‌یگوت: ئه‌وه ئیمانیان به‌من هی‌نا. ده‌زانن من خودای ئه‌وانم و به‌ندایه‌تی هه‌ر بۆ‌من ده‌که‌ن.

ئه‌وجۆره ته‌عبیره‌یان ده‌رپری بۆ‌ئه‌وه‌ی یه‌کسه‌ر خودایه‌تی فیرعه‌ون په‌ت بکه‌نه‌وه. به‌لگه‌مان له‌سه‌ر ئه‌م بۆ‌چوونه پیش‌خستنی ناوی هاروونه به‌سه‌ر ناوی موسادا، چونکه نه‌گه‌ر بیانگوتایه ﴿آمنا برب موسی وهارون﴾ ئه‌وکاته فیرعه‌ون ده‌یگوت: مه‌به‌ستیان منه، چونکه من موسام پینگه‌یانده‌وه به‌مندالی به‌خێوم کردوه من په‌یبی موسام. وه‌کوو قورئان له‌زمان فیرعه‌ونه‌وه ده‌گیرپێته‌وه. ده‌لی: ﴿الم فیک فینا ولیداً﴾ (الشعراء/۱۸) جا فیرعه‌ون: که‌ئهم حاله‌ی بی‌نی، ئه‌وه‌ی به‌ته‌مابوو بیت‌ده‌ی به‌پێچه‌وانه‌وه هاته‌دی، کوردی گوته‌نی، (چوو شاخ بکا گویشی دانان) تینی بۆ‌هاتو که‌وته مه‌وقیفیکی هه‌ریچه‌وه. ترسا له‌وه‌ی مه‌ردومه‌که‌که‌ تیکرا بکه‌ونه سوژده‌و چاو له‌ساحیره‌کان بکه‌نو ئیمان به‌خودای به‌رزو بالاده‌ست به‌یئن، بۆ‌یه خیرا مه‌وقیفه‌که‌ی قۆزته‌وه‌و گومانیککی تری هاویشه‌ سه‌ر یه‌یامی هه‌زه‌ته‌ی موساو هاروون. ﴿قال: آمنتم لقبل أن آذن لکم؟ انه لکبیر کم الذی علمکم السحر﴾ وتی: ئه‌ری ئه‌وه ئیمانتان هی‌ناو باوه‌رتان به‌موسا کرد پیش ئه‌وه‌ی من مۆ‌له‌تتان بده‌م؟؟

پینگومان ئیمان هی‌تانه‌که‌تان به‌موسا له‌تێفکرین و ورد بوونه‌وه نیه، به‌لکو ئیوه له‌موساوه فیری سیحر بوون و ئه‌و مامۆستا و پابه‌رتانه، ئیوه قوتابی ئه‌ون و له‌پیشه‌وه پێک که‌وتوون و له‌ناو خۆتان دا، له‌گه‌ڵ موسا ئه‌م پیلانه‌تان دا‌رشته‌وه‌و دژی من و گه‌له‌که‌م و ده‌تانه‌وی موسا به‌سه‌ر من دا زال بۆ!! وه‌کوو له‌شوینیکی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿ان هذا لمکر مکرتموه فی المدینه لتخرجوا منها اهلها فسوف تعلمون﴾ (الاعراف/۱۲۳).

فیرعه‌ون ویستی به‌م قسانه‌ی گومان بخاته دلی بینه‌رانه‌وه بۆ‌ئه‌وه‌ی ئه‌وانیش وه‌کوو ساحیره‌کان ئیمان نه‌هیئن ئه‌گینا فیرعه‌ون بۆ‌خۆی باشباش

ده‌یزانی: که ساحیره‌کان له موساوه عليه السلام فیری سیحر نه‌بوون، له‌نیوان حه‌زهره‌تی موسا و نه‌واندا هه‌رگیز په‌یوه‌ندی نه‌بووه.

نه‌بجار فیرعه‌مون په‌نای بۆه‌ره‌شه‌و چاو سوورکردنه‌وه برد، نه‌مه‌ش پیشه‌ی هه‌موو مله‌وړو دهره‌به‌گیکه، هه‌رکاتی نه‌یان توانی دله‌کان داگیر بکه‌ن، گیانه‌کان به‌یده‌ست بکه‌ن، په‌نا ده‌به‌نه به‌ر سزادان و نه‌شکه‌نجه‌دان، چاوو سوور کردنه‌وه و هه‌ره‌شه‌کردن، سه‌یر بکه‌ فیرعه‌ون چۆن ساحیره‌کان ده‌ترسینی، چ هه‌ره‌شه‌یه‌کیان لی ده‌کا؟ هه‌ره‌شه‌ی کوشتن و برین، هه‌ره‌شه‌ی هه‌لواسین و ده‌ست و قاچ برینه‌وه!!

﴿فلا قطعن ایدیکم وارجلکم من خلاف، ولاصلبنهم فی جذوع النخل﴾ سویند بی، شهرت و قه‌رار بی، من ده‌بی که‌له‌پارچه‌تان بکه‌م، ده‌ست و قاچتان راست و چه‌پ ده‌بیرم (ده‌ستی راست و قاچی چه‌پ یان به‌پینچه‌وانه‌وه) نیبنو عه‌بباس ده‌فه‌رمووی: فیرعه‌ون یه‌که‌م سته‌مکاریکه که‌ته‌و جوړه‌سزایه‌ی داهینا. به‌مه‌ش ئاده‌میزاد به‌ته‌واوی له‌گل و گو ده‌که‌وی. هه‌روه‌ها سویندم وابی به‌سه‌ر دارخورمای به‌رزه‌وه هه‌لتان ده‌واسم، بۆئه‌وه‌ی هه‌موو که‌س بزانی چیتان به‌سه‌ر هاتووه‌وبینه‌ په‌ندو عیبه‌ره‌تی رۆژگار!!

﴿ولتعلمن اینا اشد عذاباً وابقی﴾ به‌ته‌نکید ده‌زانن و بۆتان ده‌زده‌که‌وی له‌من و خودای موسا کامه‌مان سزای توند ترو هه‌میشه‌تره!! نه‌مه‌ش ته‌حه‌ددا کردنی ده‌سه‌لاتی خودایه‌و به‌سوک زانینی موسایه‌و ئاماره‌ به‌ده‌سه‌لات و هی‌زو توانای خۆیه‌تی! به‌لام تازه‌کار له‌کار ترازابزو، نیمان و باوه‌ر کاری خۆی کردبوو، بیرو باوه‌ری راسته‌قینه‌ گه‌یشتبوه‌ ناو دل‌یان و جیگیر بوو بوو، جگه له‌خودا له‌هیچ نه‌ده‌ترسان، باکیان له‌هه‌ره‌شه‌و ژیان و کالای دونه‌یا نه‌بوو، ته‌نانه‌ت ئه‌و کاته‌ش که‌ فیرعه‌ون په‌لاماری دان، نه‌وان هه‌ر سوور بوون له‌سه‌ر هه‌لو‌یستی خۆیان و گیانی خۆیان به‌لاوه‌ مه‌به‌ست نه‌بوو، به‌ناشکراو له‌و

تەنگانەيەدا ﴿قَالُوا: لَنْ نُوْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرْنَا﴾
 وتيان: ئىمە تۆ ھەلئابىژىرىن بەسەر ئەو پەيامو ھىدايەتەى ھەزرەتى موسا
 ﷺ لەخواو ەبۆى ھىناوين، ئەو ەتا موعجىزەى جۆراو جۆرو ئاشکراو
 نومايانى نىشان داوين، بپراو يەقىنمان بۆ پەيدا بوو: کەتەو پىغەمبەرەو
 لەخوداوە نىردراو ە.

نیمه تو هه‌لنا بژێترین به‌سه‌ر دروس‌که‌رو به‌دییه‌ت‌سه‌رمان له‌نه‌بووه‌وه، هه‌ر
ئه‌و خودابه‌و ئه‌و شایه‌ی عبادت و به‌ندایه‌تی بۆ‌کردنه‌ نه‌ک تو.

﴿فاقض ما أنت قاض﴾ چیت له دهست دئ ته قصیری مه که: بئ منهت به ﴿انما تقضي هذه الحياة الدنيا﴾ نه وهی تۆنه نجامی بدهی له م ژیا نی دونیا یه دایه، هر نه وهنده ده توانی بمانکوژی له ناومان بهری، خو له وه زیاتر ناتوانی چی تر بکه ی، له پاش مردغان هیچی توت بۆله گه ل ناکریتن. دهی تئمه ئیستا پیمان خو شه له م ژیا نه پرزگار مان بئ و بکه وینه ژیا نی نه بر او هی قیامه ته وه.

﴿إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا﴾ تيمه نيمانان به خودای خومان هیئانوه، ئەو خودایە خاوەن بەخششە. نیمانان هینا بۆئەوهی تاوانەکانمان بێڕیتەوه، لەگوناھمان خۆش بێ، بەتایبەتی ﴿وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ﴾ ئەو تاوانەیی بەزۆر پێت کردین لەسیحرو جادوبازیی. بۆئەوهی بەرەنگاری موعجیزەیی حەق بکەین.

(الحسن) ده فەرمووی: ساحیرەکان بۆیە کۆکرا بوونەووە بەرنگاری موسا (علیه السلام) ببنەووە، بەتۆبزی کۆکرا بوونەووە بەزۆر سیحریان پێ ئەنجام دان، سەرۆکەکانیان هەفتاو دوو کەس بوون، دوو کەسیان قیبطی بوون، ئەوانی تر لەنەتەوێ نیسرائیل بوون، فیرەوون زۆری لێ کردبوون: کە فێری سیحر بین.

﴿والله خير وأبقى﴾ خودا زۆر لەتۆ باشترە لەبارە پاداش دانەووە بەردەوامی پاداشی، عەزابو سزای زۆر لەعەزابو تۆلەئێ تۆ بەردەوام ترە.

که‌واته: گوئی‌ایله و ملکه‌چی په‌روه‌دگاری خو‌مانین و باکمان له‌هه‌ره‌شه‌و
تۆقاندنی تۆ نیه.

نه‌بجار ساحیره‌کان خودا خستیه دلّیانه‌وه: که نامۆزگاری فیرعه‌ین بکه‌ن و
له‌سزای تۆله‌ی دۆزه‌خ بیترسیئن و ته‌ماعی خو‌شی و رازاوه‌یی به‌هه‌شتی بخه‌نه
به‌ر چاو، وتیان: ﴿انه من یات مجرمًا﴾ بیگومان شه‌ئن و حال وایه: هه‌ر که‌سی
پۆژی قیامت به‌تاوانباری بیته‌ خزمه‌ت خودا، واته: به‌کافری بری، نه‌وه
﴿فان له جهنم﴾ بیگومان بۆه‌تا هه‌تایه دۆزه‌خ جیگایه‌تی و به‌ناگری بی
نامان عه‌زاب ده‌دری ﴿لایموت فیها ولا یحیا﴾ له‌دۆزه‌خدا نامری هه‌تا پرزگاری
بی و له‌کۆل بیته‌وه، ناژی به‌ژیانی که‌سودی هه‌بی، نه‌و که‌سه‌ نازار ده‌چیژی
تاده‌گاته‌ حاله‌تی مردن وه‌لی وای لی نایه هه‌ست کردنی نازاری نه‌میئی،
به‌کوردی نه‌ژیانی ژیا‌نه‌و نه‌ده‌مری.

سه‌حر کابرایه‌کی عه‌ره‌ب بوو نه‌خۆش بوو، له‌خه‌یزانه‌که‌یان پرسی سه‌خر
چۆنه؟ وتی: نه‌وایه‌ بژی و به‌ته‌مای بین، نه‌وه‌یه بری و بۆی بگرین.

وینه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿لایقضی علیهم
فی‌موتوا، ولا یخفف عنهم من عذابها، کذلک نجزی کل کفور﴾ (فاطر / ۳۶)
﴿ومن یأته مؤمناً قد عمل الصالحات فأولئک لهم الدرجات العلی﴾
که‌سی‌کی‌ش به‌خزمه‌ت خودای خو‌ی بگاته‌وه به‌موسولمانی بری، نیمانی
به‌خودا و به‌ پیغه‌مبه‌ری خودا و به‌موعجیزه‌ی پیغه‌مبه‌رانی هه‌بی: که‌هه‌ندی
له‌موعجیزه‌ی پیغه‌مبه‌ران نه‌م موعجیزانه‌ بوون: که‌ئیمه‌ بینیمان. وئی‌رای نه‌و
ئیمان به‌هه‌وه‌ی باشی هه‌بی، کرده‌وه‌کانی نیشانه‌ی راستی ئیمان به‌ی بن،
نه‌وه‌ نه‌وانه‌ به‌هۆی نیمانی راستیان و کرده‌وه‌ی یشیا‌نه‌وه‌ به‌فه‌ضل و په‌حه‌تی
خودا به‌هه‌شتی رازاوه‌یان بۆه‌ینه، له‌به‌هه‌شتی جوان و رازاوه‌دا پله‌ی به‌رزیان
ده‌دریتی، ده‌خرینه‌لای ژوو‌رووی به‌هه‌شته‌وه.

له‌صه‌حیحی بوخاری و موسلیم دا هاتوو ده‌فهرموی: ((أَن اهل علیین لیرون من فوقهم کما ترون کوكب الغابر فی أفق السماء لتفاضل ما بینهم، قالوا یارسول الله تلك منازل الانبیاء، قال بلی والذی نفسی بیده رجال امنوا بالله وصدقوا المرسلین)) له ریوایه‌تیکی تردا هاتوو ده‌فهرموی: نه‌بو به‌کرو عومهر نه‌و شوینه‌یان به‌نسب ده‌بی.

نه‌جار قورشان پله به‌رزه‌کانی به‌هشت پروون ده‌کاته‌وه. ده‌فهرموی: ﴿جَنّاتِ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ نه‌پله پهرزانه‌ی به‌هشت بریتین له‌چهند باخ و باخاتیکی وه‌ها: که‌شوینی تیدا مانه‌وه و تیدا رابواردن، به‌ژیر باله‌ خانو ژووهره‌کانیان دا چۆم و جوگای ناوی جوان ده‌کشین، بۆه‌تا هه‌تایه له‌وباخ و باله‌ خانانه‌دا ده‌مینه‌وه‌ولتی ده‌رناچن!

﴿وذلك جزاء من تزکی﴾ به‌خشینی نه‌و به‌هسته‌ پیتیان پاداشی که‌سیکه‌ خزی له‌تاوان پاک کرد بیته‌وه.

خودا په‌رستی کرد بی، شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌رانی خودا که‌وت بی! جا نه‌گهر فیرعه‌ون هه‌ره‌شه له‌وانه ده‌کا به‌عه‌زابی به‌رده‌وام و سه‌خت، نه‌وه‌تا: که‌سیک به‌تاوانباری بیته لای خودا عه‌زابی هه‌میشه‌یی ده‌دری له‌کوئی نابیته‌وه له‌ناو نه‌و عه‌زابه‌دا نه‌ژیانی ژیانه نه‌مردنی مردنه، له‌لایه‌کی تره‌وه بۆخودا په‌رستان نه‌و ده‌ره‌جه به‌رزانه‌ی به‌هشت ئاماده کراون و ده‌چنه ناوی بۆیه تی‌کرا نه‌وانه‌ی ئیمانیان هی‌نا گالته‌یان به‌هه‌ره‌شه‌کانی فیرعه‌ون هات و به‌ئیمانی پته‌وه‌وه به‌ره‌نگاریان کرد.

خنکافی فی رعه ون و له شکره کھی له ده ریاداو

نیعمه تی خودا به سهر به نی نیسرائیل دا

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا
 فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ۖ ﴿٧٧﴾ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
 بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۖ ﴿٧٨﴾ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ
 وَمَا هَدَىٰ ۖ ﴿٧٩﴾ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ قَدْ أَفْجَيْنَاكَ مِنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ
 جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَّاءَ وَالسَّلَوى ۖ ﴿٨٠﴾ كُلُوا
 مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي
 وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ۖ ﴿٨١﴾ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ
 وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ۖ ﴿٨٢﴾

په رده ی به سهر دیمه نی پیتشودا دایه وه، دیمه نی سهرکهوتنی حق و نیمانی
 لهواقیعی مه شهوودا به سهر کوفرو نیلحادا رانواند، بیرو باوهر له دلی
 ساحیره کاندا رسکاو وه به رها ت و به سهر ده ست سووکی و کارامایی دا زال بوو،
 نیمان له دل و ده روندابه سهر هه ره شهو توقاندندا سهرکهوت، نه مجار لیته دا باسی
 نه وه ده کا: چۆن حق و راستی به سهر به تال داسه رکهوتوو ده بی، هیدایه ت
 به سهر گومرایی دا، نیمان به سهر یاخی بوون دا چۆن له کار دایه و چۆن زال
 ده بی. زال بوون و سهرکهوتن له عاله منی واقع دا کاتی ده سته بهر ده بی
 ته فسیری رهوان (۲۳۰)

که له عالهمی د هروون دا باش په گی داکوتا بی، هرکاتی تیمان له دلان دا کامل بوو دیارده کانی له کرده ودا: له عالهمی واقع و ظاهر دا دیارو بهرچاوه! نه ودا چونکه تیمان له دلی موساو هاروون دا په گی داکوتا بوو چ باکیان له سیحری ساحیره کان نه بوو، دوایش چونکه تیمانی ساحیره کان له ناخوه جیگیر بوو چ گرنگیان به هرپه شهو گورپه شهی فیرعه ون نه دا، له نا کامیش دا له عالهمی واقع دا حق به سهر به تال دا سهر که وت و فیرعه ون و تاقمه که ی له ناو چوون و دنیایان له ده ست چوو، له ده ست چوونی قیامه تیشیان هر باس ناکری، خه ساره تمه ندی دنیایان له چاو هی قیامه تیان هر هیچ نه و قه پان ناغونینه شه و. ده ی بابرانین قورنانی پیروز چون دیمه نی فیه وتانی فیرعه ون و تاقمه که ی راده نوینی و چون نيعمه ته کانی خودا به سهر به نو نیسرئیل دا باس ده کا؟

ده فیرموی: ﴿وَلَقَدْ اَوْحَيْنَا اِلٰى مُوسٰى اَنْ اَسْرِ بِعِبَادِیْ﴾ بیگومان نیمه نیگامان بو موسا عليه السلام کرد، فرمانان پی کرد: که شه وپوهی به نه شه و ی نیسرانیل بکا، به شهو به نه پنی نه شه و ی نیسرانیل له میصر بپاته ده ری، چونه ده ره وده کیان زور به له سهره خویی و نه پنی بی، که س له کومه لی فیرعه ون پیان نه زانی، فرمانان پی کرد: که هر کاتی گه شتنه ده ریای (قولزوم) یان ده ریای (سور) به م شیوهیه هه لس و که وت بکن: ﴿فَاضْرِبْ لَهُم طَرِيقًا فِی الْبَحْرِ یَسَاءُ﴾ به عه صاکه ت له ده ریا بده، ریگای وشک و برینگیان له ناو ده ریادا بو فیراهم بیته. عه صاکه ت ناراسته ی ده ریا بکه نه وکاته دوانزه ریگای وشک له ناو ده ریا پهیدا دهن، بو شه و ی هر تاقم و تایه فیه کی به نو نیسرانیلی به ریگایه کی تایه تی دا بپه رنه وه، له هه مان کات دا ﴿لَا تَخَافْ دُرُکًا وَلَا تَخْشَى﴾ مه ترسه له وهی فیرعه ون و له شکره که ی پیتان بگات و زیانتان پی بگه یه نن. له وهش مه ترسن له ناو ده ریادا گه له که ت بخنکیئن، نه و خودایه ی

یاسای بۆئاو داناوه دهتوانی به گوێرهی پتیویست بۆماوهیهك لهسروشستی خۆی
لای داو بهسهلامهتی لی یی رزگار بین!

حهزهرتهی موسا عليه السلام چۆنی فهرمان پی کرا ناواههئسو کهوتی کرد،
تهوهی پی سپێردرابوو نهجمای دا، کاتی گهیشته قهراخ دهریا عهصاکهی
لیدا دوانزه پێگای وشك لهناو دهریادا دروست بوو، بهسهلامهتی
بهنوئیسرائیلی لهدهریا بهپینهوه ﴿فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ﴾ فیرعهون بهخۆی و
سوپایهوه شوئینیان کهوت، لهو کاتهدا: کههیشتا پاشهتای کۆرهی نهتهوی
ئیسرائیل خهریک بوو لهویهر دهریا بچنه دهری، لهمبهر فیرعهون و لهشکریی
هر بهرپێگاکانی نهتهوهی ئیسرائیل دا رۆیشتن و کهوتنه ناو دهریاوه. کاتیک
پیشهتای لهشکر فیرعهون هیشتا نهگهیشتبوه نهویهرو پاشهتاشیان هاتبوه
ناو دهریاوه، ئالو کاتهدا بهقودرهتی خودای بالا دهست دهریا ویک هاتهوه:
﴿فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ﴾ نیت دایۆشین لهو دهریایه تهوهی دایۆشین!!
واته دایۆشینهکهو ویکهاتنهوهی دهریا هینده سامناک بوو، هینده گرنگو
ناههموار بوو هر باس ناکرێ، تهگر باسیش بکرێ عهقلی ئادهمیزاد
تصهوری ناکا. بهو جۆره فیرعهون گهلهگهی بهرهو گومپایی برد، لهژاندا
گومپایی نیشان دان و لهناو دهریادا گیانیان دهچوو. فیرعهون گهلهگهی
بهرپێبازیک دا برد دوچاری زیانی دنیاو قیامهتی کردن. بهراستی رابهریکی
نهگبهت بوو.

﴿وَأَضَلَّ فِرْعَوْنَ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى﴾ فیرعهون گهل و نهتهوهی خۆی گومپا
کردو له پێبازی راست و حق لایدان و شارهزای پێبازی سهرفرازی و رزگاری
نهکردن. نهمهش قهشمهری و لاقرتی کردنه بهفیرعهون، چونکه تهو وادهی
کهبهگهلهکهی دابوو: کهجگه لهپێگای نهجات و رزگاری هیچ پێگای تریان
نیشان نادا وهکوو لهشوئینیکی تر دا قورئان لیهی دهگیریتهوه. کهگوتی: ﴿وَمَا
أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾ (غافر/۲۹)

ماموستا سه‌یید ده‌فهرموی: نامانه‌وی لی‌ره‌دا بچینه ناو ته‌فاصیلی پرووداوه‌که‌و کون و که‌له‌به‌ری بپشکنین، چونکه ده‌مانه‌وی به‌شوتین سسیاقه‌که‌دا برۆین و حیکمه‌تی نه‌وه: که‌قورئان باسی نهم روداوه به‌کورتی ده‌کا به‌رچاو بگرین.

وه‌لی پیمان خو‌شه لی‌ره‌دا په‌ندو عیبره‌تیک له‌و دیمه‌نه وه‌رگری‌نو هه‌لۆیسته‌یه‌کی له‌سه‌ر بکه‌ین.

بی‌گومان ده‌ستی قودره‌ت سه‌رپهرشتی نیوان جه‌نگی نیمان و طوغیانی ده‌کرد، نه‌رکی سه‌رشانی نیمانداران ته‌نیا نه‌وه بوو پابه‌ندی نیگای خودایی بن و به‌شه‌و به‌نه‌یینی کۆره‌و بکه‌ن، چونکه به‌نو نیسرائیلی و له‌شکری فیرعه‌ون دوو هی‌زی به‌رامبه‌ر به‌یه‌ک له‌عالمی واقع دا هاوتا نه‌بوون و لی‌کیشه‌وه نزیک نه‌بوون. چه‌زهره‌تی موسا عليه السلام و گه‌له‌که‌ی بی‌ هی‌زو بی‌ چه‌ک و سوپا، گه‌له‌یک‌کی ژیر ده‌سته‌و چه‌وساوه‌ی چه‌ند ساله. فیرعه‌ون و سوپا‌که‌ی خاوه‌ن هی‌زو ده‌سه‌لات. که‌وابی‌ پروبه‌پروو بوونه‌وه‌و به‌ره‌نگاری ناکری، ئاله‌م کاته‌دا ده‌ستی قودره‌ت سه‌رپهرشتی جه‌نگه‌که‌ی کردو که‌وته خو. به‌لام که‌ی؟ دوا‌ی نه‌وه‌ی نیمانی بی‌ ده‌سه‌لاته‌کان دا جی‌گیر بوو، دوا‌ی نه‌وه‌ی نیمان خو‌ی ده‌رخست و له‌به‌رامبه‌ر طوغیان دا راوه‌ستا، پرواداران گو‌ییان به‌هه‌رپه‌شه‌و گو‌ره‌شه‌ی خاوه‌ن هی‌ز نه‌داو به‌سامان و دارایی فیرعه‌ون هه‌لنه‌خه‌له‌تان، فیرعه‌ون هه‌رپه‌شه‌ی لی‌ کردن به‌وه پاست و چه‌پیان ببری‌و دوا‌یی بۆ ترساندنی خه‌ل‌کی دیکه‌و ریسوا بوونی ئه‌مان هه‌لیان واسی، خاوه‌ن باوه‌ران پی‌یان ووت چت له‌ده‌ست دی‌ بیکه‌و بی‌ منه‌ت به‌.. جاکاتی کار گه‌یشته نهم نه‌ندازه، طوغیانی فیرعه‌ون و نیمانی شوتین که‌وتوانی موسا عليه السلام به‌م پله‌یه گه‌یشت، نیتر ده‌ستی قودره‌ت هاته مه‌یدان و نه‌وه‌ی به‌سه‌ر فیرعه‌ون هی‌تا که‌هی‌تای!!!

ئه‌جار په‌روه‌ردگار نیعمه‌ته جو‌راو جو‌ره‌کانی: که‌به‌خشیونی به‌نه‌ته‌وه‌ی نیسرائیل ده‌یان ژمی‌ری، سه‌ره‌تا باسی نیعمه‌تی لا‌بردنی زیان له‌سه‌ریان ده‌کا،

نه مجار باسى به خشینی نيعمه نى سوود به خش ده کاو ده فرموى: ﴿يا بنى اسرائيل قد اٰنجيناكم من عدوكم﴾ دواى ته وهى نه ته وهى نيسرائيلمان رزگار کرد، نى گامان بۆ پيغه مبه ره كه يان کرد كه پييان بلى: نهى نه ته وهى نيسرائيل! نه وه ئيمه له دوژمنى سهر سهختان ؛ كه فیرعون بوو رزگارمان کردن. نه وه فیرعونهى نیرینه کانی سهر ده برین و مینه کانی ده هیشتنه وه بۆ کاره کهری و خزمهت کرن، به چاوى خۆتان بینیتان فیرعون و له شکره كهى چۆن خنکان، به تاييه تیش دواى خنکانیش فیرعونتان به خنکاوى بینى بۆته وهى زیاتر دلتیا بن له مردنى. وه کوو له شویتنكى ترده ده فرموى: ﴿واغرقنا ال فرعون وانتم تنظرون﴾ (البقره/۵۰) نه مه يان نيعمه نى لابرندى زیان بوو.

﴿وواعدناكم جانب الطور الايمن﴾ نه مجار واده مان پی دان؛ کاتیکمان بۆدیاری کردن، بۆته وهى به ناگاداری ئیوه قسه له گهل موسا ﷺ دا بگهین، ته ورات نازل بگهین: كه شه ريعه تىكى دوورو دريژى تيدا برو بۆئیوه به وهى پيغه مبه ره كه تان فیرى بنو بیکه نه به رنامه ی ژيانى خۆتان و رفتارى پی بگهین.

يان به ئین و واده مان دانى: كه له گهل موسادا ﷺ بین بۆ راستى شاخى طور كه كیویكه له سینا له و شوینه ناماده بنو به دیاره وه بن: كه په ره ردگار قسه له گهل موسادا ﷺ ده کاو ئیوه ش بیینن.

﴿و نزلنا علیکم المن والسلوى﴾ نارد ومانه ته خوارى بۆتان گه زۆ گوشتى په له وهرى شه لاقه، نه مه له حالیک دا ئیوه له ییابانه كه ده سه وړانه وه سهرتان لی تیک چوو بوو.

رۆژانه له به ره به یانه وه تاخۆر هه لات گه زۆ ده بارییه سهر به ره و دارو ئیوه ش کۆتان ده کرده وه، هه روا په له وهرى شه لاقه: بالنده ی (السمانى) بابی باشور پای ده دانو ده یهینان بۆته شوینه وه هه ریه كه تان به گوێره ی پییستی خۆتان لیتان ده گرتن.

نه جار پیمان گوتن: ﴿كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ لم نعيمه ته پاك و خاويانهی نيمه بخون و لذت و دريگرن.

﴿وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ، فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي﴾ له سنور دهرمه چن، زياد له پيويست مه خون، نه چن له شتيكه وه كه بوتان حلاله بگويزنه وه بوشتيكي تر بوتان حلال نيه. سبله مهن، كوفرائي نعيمه تي خودا مه كن، به نازو فيزه وه دهستي بومه مهن، خوتان لي نه گوري، له گوناهاو شتي بي سووددا نعيمه ته كاني به كار مه هيتن، نهو نهرك و مافانهی ده كه ويته سر شانتان به هوئی نهو نعيمه تانه وه ته بجامی بدن، پابه ندي نه فهران و نه هيانهی نيمه بن، ته گينا قارو غه زه بي نيمه تان ديته سهر و موسته حقي سزای نيمه ده بن.

خو ﴿وَمَنْ يَحِلَّلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى﴾ كه سيك قارو غه زه ب و عذابي نيمه ي بوسر نازل بي و پييه وه بنووسي نهو كه وتوتته ناو چالي به هيلاك چوون و نهوتان!!

﴿وَأَنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾ بيگومان من سرپوش و خاوهن لي خوش بووني ته واوم بؤكه سيك له تاوان په شيما بيه وه تويه بكا، نيماني به خوداو به پيغه مبه ران و نامه كانيان و به فريشته و روي زيندوبونه وه هبي، كرده وه ي چاك بكاو به رده وام بي له سر چاكه كاري. تاكوتايي ژياني بهو شيوه ژيان به سر به ري و هه لس و كهوتي و هه ابي.

قسه كردني په روه ردگار له گهل موسا ﷺ دا

له كات و شويي دياريكراوداو فيتته نانه وه ي ساميري

﴿وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ

قَوْمِكَ يَمُوسَى ﴿٨٣﴾ قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَى أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ

رَبِّ لِرَضَى ﴿۸۴﴾ قَالَ فَإِنَا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ
 السَّامِرِيُّ ﴿۸۵﴾ فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ
 يٰقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمْ
 الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ
 مَوْعِدِي ﴿۸۶﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حُمِلْنَا
 أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿۸۷﴾
 فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ
 وَإِلَهُ مُوسَى فَنَسِيَ ﴿۸۸﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
 يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿۸۹﴾

له وه پیش نهو نیعمه تانهی به خشیبوونی به نه ته وهی نیسرائیل ژماردنی،
 نهجار به شوین نه وه دا چیرۆکی گفتو گۆی نیوان باری تهعالاو موسامان بو
 باس ده کا، که له (میقات) کات و شوینی دیاریکراو دا نه نجام درا، پاشان دیته
 سهر باسی چۆنیته تی نهو فیتنه یه ی سامیری به ریای کرد: بهم جوړه که هات
 له خشل و نالتونی که پیدیان بسو په یکه ری گویره که یه کی دروست کرد،
 به شیوه یه که ناوه که ی کلۆر بوو که به رهو بایه کی تاییه تی داده نرا، دهنگی لینه
 ده هات و نهو گل و خۆله ی که له ده میابوو وه له رزه ی ده هیئا، نیت سامیری وتی:
 نه مه خودای موسایه و لی ی گوم بووه!

نەتەوہی ئیسرا ئیلش بۆخۆیان نامادە باشی بپەرستیان تیدا بوو،
ناماژە بەوہ: کەلەو کاتەدا لەچنگی فیرعەون رزگاریان بوو، بەلای نەتەوہیەکی
بپەرست دا تپپەرپین، بینیان ئەو گەلە بت دەپەرستن. بەنو ئیسرا ئیلی
یەکانیش داوایان لەموسا عليه السلام کرد کەپەیکەرێکیان بۆدروست بکا بۆئەوہی
بپەرستن. وەکو لەسورەتی (الاعراف/۱۳۸) دا بەدریژی باسمان کردووە.

نەجار دواى پودانى ئەوہی باس کرا، پەروەردگار بەئینى بەحەزەرەتى
موسا عليه السلام داوای: کەلەسەر کۆی (طور) دواى چل رۆژ ناخواتنى لەگەڵ بکاو
نەرك و ئوركى بخاتە سەر شان !

حەزەرەتى موسا بەپەلەو بەهەلەداوان رۆیى بۆسەر کێوہ کەو گەلەکەى
لەخوار کێوہ کە بەجى هیشت و حەزەرەتى ھاروونى عليه السلام کردە جى نشینى خۆى و
چاودێر بەسەریانەوہ.

یئگومان حەزو خۆشەویستى حەزەرەتى موسای عليه السلام کیش کرد بۆپەلە
گەردن و زوو گەیشتن بەشوینى دیارى کراو و پاوەستان لەخزمەت پەروەردگارد،
چونکە لەوہ پێش تام و خۆشى نەوجۆرە ناخواتنەى کردبوو، بۆیە بەپەلە وەسەر
کۆی کەوت و زوو گەیشتە شوینى مەبەست و لەخزمەت پەروەردگارد
پاوەستا. ئیتر ناگای لەحال و وەزعی گەلەکەى نەمابوو، دوا ئەو چیان بەسەر
ھاتووە. ئیتر لیژەدا پەروەردگار ھەوائى گۆرە کە پەرستىە کەى گەلەکەى پى
پادە گەيەنى و دەفەرموى: ﴿وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَى﴾ ئەوہ چى تۆى
ھەلنا ئەى موسا! کەوا پەلە بکەى و گەلەکەت جى بێلئى؟! مەبەست بەقەوم
لیژەدا حەفتا نەقیبەکانى بەنو ئیسرا ئیلی یە واتە: چى پالئى بەتۆوہ نا
کەنەقیبەکان جى بێلئى و بۆخۆت بەتەنیا لیژەدا نامادەبى.

ئىستیفھامە کە بۆ ئینکارە، واتە: نەدەبوو حەزەرەتى موسا عليه السلام
نەقیبەکان جى بێلئى و بۆخۆى پێش ئەوان بگاتە جى، چونکە ئەوہ پێشیل
کردنى مافى ھاوہ لایەتییە، حەزەرەتى موسا عليه السلام فەرمانى پى کرابوو وێپرای

نهو هفتا نه‌قیبه بچی بۆسهر کیوی (طور) و له‌گه‌ل خۆی حازیان بکا، کهوابی نهم نیستی‌فهامه نهوه ده‌گه‌یه‌نی: که خودی په‌له کردنه که کاریکی باش نه‌بوه، به‌تایبه‌تی نه‌ده‌بوو کرداریکی ناوا له‌پیغه‌مبه‌ریکی خاوه‌ن عه‌زیه‌ته‌وه سهر هه‌ل بدا.

نهوه بوو دوا‌ی له‌ناو بردنی فیرعه‌ون، هه‌زهره‌تی موسا عليه السلام داوا‌ی له‌خودا کرد: که له‌سهر کیوی (طور) ناخاوتنی له‌گه‌ل بکا. بۆنه‌وه‌ی نه‌و له‌ر حانه وه‌ریگری: که نامۆزگاری ده‌ستوریان تیدا‌یه بۆگه‌له‌که‌ی...! جا: که فیرعه‌ون خنکا، په‌روه‌ردگار فیرمانی به‌هه‌زهره‌تی موسا عليه السلام کرد سی پۆژ به‌پۆژو بی، دوا‌یی، نه‌وما‌ویه: کرا به‌چل پۆژ؛ وه‌کوو له‌شوینیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَوَاعِدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فَنَمِيقَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً﴾ وقال موسى لأخيه هارون اخلفني في قومي وأصلح، ولا تتبع سبيل المفسدين﴾ (الاعراف/۱۴۲).

واده وابوو هه‌زهره‌تی موسا عليه السلام (۷۰) که‌س له‌گه‌له‌که‌ی هه‌لبێژی و بچن بۆسهر کیوی (طور) ﴿واختار موسى قومه سبعين رجلاً لميقاتنا﴾ (الاعراف/۱۵۵) جا هه‌زهره‌تی موسا عليه السلام نه‌و هفتا نه‌قیبه‌ی هه‌لبێژاردو بردنی بۆسهر کیوی (طور) کاتیک نزیک شوینی دیاری کراو کهوتنه‌وه هه‌زهره‌تی موسا عليه السلام به‌مه‌به‌ستی زووتریستی که‌لامی خودا په‌له‌ی کردو زوو گه‌یشته شوینی دیاری‌کراو، نه‌جار په‌روه‌ردگار به‌شیوه‌ی پرسیا‌ری نینکار نامێز پی‌ی فرموو: نه‌ی موسا! چی وای لی‌گردی په‌له‌ بکه‌ی و هاوه‌لانت جی بێلی!! ﴿قال: هم اولا على اثری﴾ موسا عليه السلام وه‌لامی په‌روه‌ردگاری دا‌یه‌وه وتی: نه‌وانیش واده‌گه‌ن، که‌میک له‌دوا‌ی منه‌وه‌ن، نه‌من چه‌ند هه‌نگاوێک پی‌شیا‌ن که‌وتوو‌م.

﴿وَعَجَلْتَ إِلَيْكَ رَبُّ لِرَضَى﴾ ئەمن بۆخۆم پەلەم کردوو ویستم زووتر بگەمە شوینی وادەو لەخزمەت دا راپۆهستم بۆتەوێ پەزامەندیی تۆ بە دەست بێنم، ویستم فەرمانی تۆ بە جێ بێنم و پابەندی بە ئێنی خۆم بم.

بە کورتی: حەزەرەتی موسا عليه السلام عوزر بۆ پەلە کردن و جێ هیشتنی هاوێلەکانی دەهینیتەو، دەئێ: خودایە! من وام بەباش زانی: کەچەند هەنگاوێک پێش قەومە کەم (نەقیبەکان) بکەوم، زوتر لەوان بگەمە جێ، پێم وابوو ئەو کاریکی باشە، بەلام وادیارە بەهەلە چووم و نیجتیهادە کەم نە یێکاو، ئەوێ پالێ بەمنەو نا بۆ پەلە کردن بە دەست هیئانی پەزامەندی تۆ بوو!! چونکە پەلە کردن لە گۆڕپایە ئێ و فەرمان بەرداریدا هۆی پەزامەندی خاوەن فەرمانە!

﴿قَالَ: فَاَنَا فِتْنًا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَاضْلَمُ لَهُمُ السَّامِرِيُّ﴾ پەرورەدگار فەرمو: ئێمە لەدوای خۆت: کەگەلە کەت بە جێ هیشت و هارونی برات کردە چاودێریان بەتاقیمان کردنەو، لەتاقیکردنەو کە دەرەچوون، سامیری گومرا ی کردن، بانگی کردن بۆ گۆڕە کە پەرستی و هەلێنان بۆ نەنجامدانی، سامیری: لەهۆزی (السامرة) بوو، یان لەخێلێکی گا پەرست بوو، زۆریە زۆری زانیان پێیان وایە: سامیری یەکیک بوو لەپیاو ماقولانی نەتەوێ نیسرائیل و لەهۆزی (السامرة) بوو. بەو بەنویسرائیلیانە گوت کەلەگە ئێ بوون، موسا عليه السلام بۆیە ئەو د، پۆژە لەوادی دواخرا چونکە ئێو ئەو خشلە حەرامەتان لەگەڵ خۆتان هیئاو، ئەو بۆ ئێو حەرامەو نابێ چیدی لەلای خۆتان بیھیلتەو، فەرمانی پێ کردن بیخەنە ناو ناگرەو. نیتر لەو خشلە پەیکەری گۆڕە کە یەکی دروست کرد، هەندێ کون و درزی تیدا بوون بەجۆرێک بوو کە بەر بای دەدا دەنگی لێو دەهات.

﴿فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ اسْتَفْأَ﴾ حەزەرەتی موسا عليه السلام دوای تێپەر بوونی چل شەو کە وەرگرتنی تەورات، گەرایەو بۆلای گەلە کە ی بەرق

هه‌لساوی، به‌غم و په‌زاره‌ی زۆره‌وه. به‌هۆی هه‌لۆیست و کرده‌وی ناله‌باری
گه‌له‌که‌یه‌وه. به‌هۆی نه‌و تاوانه‌ گه‌وره‌ی گه‌له‌که‌ی کردبوویان.

﴿قَالَ يَا قَوْمِ، اَلَمْ يَعْذِبْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدَاً حَسَنًا﴾ هه‌زه‌تی موسا عليه‌السلام
که‌هاته‌وه ناو گه‌له‌که‌ی روی تێکردن و پێی گوتن: نه‌ری قه‌وم و خوێشه‌که‌م!
نه‌وه په‌روه‌ر دگارتان واده‌ی راست و باشی پێ نه‌دان؟ له‌سه‌ر زوبانی من به‌لێنی
نه‌دانی که‌چاکه‌و خێری دونیاو قیامه‌تتان بداتی؛ کتییی ناسمانیتان بۆ بنێری،
شه‌ریعه‌ت و یاساتان فێر بکا، زه‌وی زارو ملک و مالی جبابیره‌کانی میصرتان
بداتی، له‌قیامه‌تیش دا پاداشی باش و لیخۆشبووتان خه‌لات بکا؟ له‌سه‌ر
زوبانی من پێی نه‌گوتن: نه‌من سه‌ر پۆش و لیخۆش بووم له‌ تاوان بۆکه‌سیک
تۆیه‌ بکاو به‌روای به‌خوداو به‌پێغه‌مبه‌ران و به‌زیندوو بوونه‌وه هه‌بێ و پاشان
پابه‌ندی نه‌و بیرو باوه‌ره‌ بێ و به‌رده‌وام بێ له‌سه‌ر هه‌لۆیستی خۆی.

﴿اَفْطَالَ عَلَيْكُمْ الْعَهْدُ﴾ نایا ماوه‌ی زۆرتان پێ چوو له‌چاوه‌روانی کردنی
واده‌ی خوداو به‌سه‌ر به‌لێنه‌که‌ی پێی دابوون ماوه‌ی زۆر تێپه‌ری و به‌و هۆیه‌وه
نیعه‌مه‌ته‌کانی خوداتان له‌بیر چوو؟ خۆ هێشتا مانگیک و چه‌ند رۆژیکه‌. ﴿اَمَّ
ارَدْتُمْ اَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ یان ویستتان به‌م کرده‌ودیه‌تان ر‌قو
غه‌زه‌بی خودای خۆتان بێته‌ سه‌رتان!

پیتی (أم) لی‌ره‌دا به‌مانا(بل)ه‌ واته‌ یان له‌بیرتان بوو وه‌لی ویستتان
به‌ده‌ستی نه‌نقه‌ست کرده‌وه‌یی نه‌غام به‌دن بێته‌ هۆی هاتنی خه‌شم و قاری
خودا بۆ سه‌رتان!

﴿فَاخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي﴾ به‌هۆی نه‌وه‌وه نه‌و به‌لێنه‌ داتان به‌من پابه‌ندی
نه‌بوون، واده‌تان دابه‌من: که‌به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر تاعه‌تی خودا تamen له‌کیوی
(طور) ده‌گه‌رپه‌مه‌وه لاتان. به‌لام واده‌ی خۆتان نه‌برده‌ سه‌ر!

ته‌جار نه‌وانیش که‌وتنه‌ عوزر هێنانه‌وه‌و بیانوو دۆزینه‌وه‌. ﴿قَالُوا:
مَا اَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلَكِنَا﴾ وتیان: ئێمه‌ به‌لێنه‌کانی خۆمان به‌ویست و ئیراده‌ی

خۆمان نه‌شکاندو ده‌سه‌لاتی ئیمه‌ی تیدا نه‌بوو، به‌لکو به‌زۆره‌ ملی پیمان کراو
ناچار بووین بیکه‌ین. سامیری تینی بۆ هیناین و عه‌قل و هۆشی لی ستاندین و
به‌چاوو راو سه‌ری لی تیکداین هه‌لیخه‌له‌تاندین.

﴿وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا﴾ به‌لکو ئیمه‌ چه‌ند کۆل و
کۆلباریکمان له‌ خشلی قیبطیه‌ کان درا بوو به‌کۆلماندا، کاتی وێستان
له‌میسر ده‌رچه‌ین به‌بیانوی نه‌وه‌ی که‌وا به‌یانی جه‌ژمانه‌ به‌ته‌مانه‌ت لیتمان
وه‌رگرتبون، سامیری لیتی کردین به‌چاوو راوو وتی: له‌خۆگرتنی نه‌و زیرو زیوه
شومهو هه‌رامه‌، موسا بۆیه‌ دواکه‌وتوه‌ سوچی هه‌بوونی نه‌و خشل و
گه‌واهیه‌یه‌ لاتان، نه‌جار فه‌رمانی پی کردین: که‌چالێک هه‌لکه‌نین و پری
بکه‌ین له‌ئاگرو دواپی زیرو زیوه‌که‌ی تی فری بدھین.

﴿فَكَذَلِكِ الْقِيَ السَّامِرِيُّ﴾ وه‌کوو چۆن ئیمه‌ خشه‌کانی لای خۆمان فری
دایه‌ ناو ئاگره‌که‌، سامیریش به‌هه‌مان شیوه‌ له‌وخشه‌ په‌یکه‌ری گوێره‌که‌یه‌کی
دروست کردو که‌می له‌و گل و خۆله‌ی که‌له‌ژیر پی جوبرائیل هه‌لی گرتبوو
به‌سه‌ر په‌یکه‌ره‌که‌دا پزانی، ئیتر ﴿فَاخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَهُ خَوَار﴾
سامیری گوێره‌که‌یه‌کی له‌و خشل و زیرو زیوه‌ بۆ به‌نو ئیسرائیلییه‌کان ده‌ره‌ینا
جه‌سته‌یه‌کی بی گیان بوو بۆره‌ بۆریکی لی ده‌هات وه‌کو بۆره‌ی گوێره‌که‌ی
زیندو. چونکه‌ به‌شیوه‌یه‌کی کارامایانه‌ دروستی کردبوو، درزو کون و که‌له‌به‌ری
تی کردبون: که‌ (با) لی ده‌دا ده‌نگیکی لی ده‌هات وه‌کوو ده‌نگی گوێره‌که‌.

جا که‌سامیری نه‌و په‌یکه‌ره‌ی به‌و شیوه‌یه‌ دروست کرد ﴿فَقَالُوا﴾
سامیری و هاویرانی وتیان: ﴿هَذَا الْهَكْمُ وَالْهَ مُوسَى فَهَسَى﴾ ته‌مه‌ خودای
ئیه‌وه‌ خودای موسایه‌، وه‌لی موسا له‌بیری چوو نه‌وه‌تان پی رابگه‌یه‌نی
که‌ته‌مه‌ خودای ئیه‌وه‌ نه‌ویشه‌. په‌نگه‌ موسا: که‌نیستا چوه‌ بۆکیوی (طور) و
نه‌و ماوه‌یه‌که‌ نه‌گه‌رایه‌وه‌ به‌دوایدا بگه‌رپی و نایدۆزێته‌وه‌!!

سیری نه‌فامی و گه‌وجی نه‌م گهل و نه‌ته‌ویه بکه، له‌پاش نه‌و هه‌موو
موع‌جیزانه‌ی له‌حه‌زهره‌تی موسا علیه‌السلام یان دی، سر باری نه‌وه‌ی له‌و ژیر
ده‌سته‌یی و چه‌وساندنه‌وه‌ی رزگاری کردن و له‌ژیر چنگی فیرعه‌ونی سته‌مکار
ده‌ری هیتان.

که‌چی نه‌وه‌تا به‌رام‌بهر به‌و پیغه‌مبهره گه‌وره‌یه گومانی ناوا به‌دو
ناشرین ده‌بن و به‌و شیوه‌و خیرا هه‌ل‌خه‌له‌تان و که‌وتنه‌ ناوه‌و تاوانه
گه‌وره‌یه‌وه.

نه‌مجار خودا ره‌دیان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا يَرْجِعُ لَهُمْ
قَوْلًا، وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ نایا نه‌و نه‌فامانه‌ نه‌یانزانی: که‌نه‌و شته‌ی
سامیری دروستی کرد: هیچ قسه‌و ناخاوتنیکیان نا‌راسته‌ نا‌کاو و لا‌میان
ناداته‌وه، ناتوانی زیانیان لی دوور بخاته‌وه، هیچ سوودی‌کیشیان بۆ کیش نا‌کا.
ده‌ی بۆچی نه‌وانه‌ نه‌وه‌نده‌ نه‌فام و نه‌زان بوون، نه‌و لاشه‌ بی گبانه‌یان
کرده‌ خودای خو‌یان.؟؟!

ریوا‌یه‌ت کراوه: که‌حه‌زهره‌تی موسا علیه‌السلام گه‌را‌یه‌وه بۆناو قه‌ومه‌که‌ی گو‌یی
له‌غه‌ل‌به‌و هه‌راو هۆریا بوو، دیتی به‌نو نیس‌رائیلی‌یه‌کان به‌ده‌وری گو‌یر که‌که‌دا
سه‌مایان ده‌کرد و سوورپان ده‌داو که‌وت‌بوونه‌ هه‌له‌که‌ سه‌ماو حال‌ گرت‌بوونی.
حه‌زهره‌تی موسا علیه‌السلام به‌حه‌فتا نه‌قیبه‌که‌ی له‌گه‌ل‌یا بوون فه‌رموی نه‌وه
دیارد‌ه‌ی فیتنه‌و گومرا بوونه ^(۱۰)

نیمامی قورطوبی ده‌فه‌رموی: پر‌سیار له‌نیمامی نه‌بویه‌کری طور‌طوشی
کرا، عه‌رزیان کرد نیه‌ی شه‌رع‌زان و زانا چی ده‌فه‌رموون: ده‌رباره‌ی ر‌پ‌بازی
صوفیان؟ نه‌مجار بۆیان باس کرد وتیان: کۆمه‌ل‌یک پیاو کۆده‌بنه‌وه: زۆر زی‌کری
خودا ده‌که‌ن، زۆر یادی پیغه‌مبهر ده‌که‌ن و سه‌له‌واتی له‌دیدار لی ده‌ده‌ن،

ئەجار دین چەرمیک لەشتیک دەبەستو بەدارە قولەیک لی ێ دەدەن: (واتە: تەپڵ دین و بەدار دەیکوتن) ئەجار هەندیکیان دەست دەکەن بەرەقصو حال دەیانگری هەتا بێ هۆش دەکەون، شتیک نامادە دەکەن و دەیحۆن نایا کۆبوونەو تیکەل بوون لەگەڵ ئەمانەدا دروستە؟

فتوومان بۆ بەن لەم بارەو رەحمەتی خوداتان لی ێ، ئیتر شیخ بۆ وەلامی ئەم جۆرە پرسیارە فرموی:

خودا رەحم بەئیمەو ئێوەش بکا، رێبازی ئەو جۆرە صوفیانە بەتالە، نەزانی یە، گومرایی یە، نیسلام بریتیە لەقورئان خویندن و سووننەتی پیغەمبەری خودا، رەقصو سەماو حال لی ھاتن لەنیسلام دا نیە، یەکەم کەس کە ئەم دابەیی داھینا شوێن کەوتوانی سامیری بوون، کاتیک ئەو نەگبەتە گوێرەکە بۆ دروست کردن و بۆرە بۆری لی ھات خەلکە کە ھەلسان و کەوتنە سەماو رەقص کردن و حالیان لی ھات وەجد گرتنی! ئەو جۆرە کردەوانە لەنایینی نیسلامدا نیە، نایینی کافرو گوێرەکە پەرستانە، ئەو تەپڵ کوتانەش ناشەرعییە و یەکەم کەسیک دای ھینا زیندیکەکان بوون بۆئەو موسوڵمانان لەقورئان بێ ناگا بکەن: ئەگینا کە لەکۆرو مەجلیسی پیغەمبەردا ﷺ شتی واھەبوو؟

پیغەمبەر ﷺ: کە لەگەڵ ھاوہەلانی کۆدەبوو و مەجلیسەکیان لەبەر ریزو ئەدەب بێ دەنگ و کڕو مات بوو دەتگوت: بالندەیان بەسەرەوہیە، کەوا بوو پتویستە لەسەر کاری دەستی موسوڵمانی لەخوا ترس نەھێلی ئەو جۆرە رەقصو سەما کە تەپڵ کوتانە توخن مزگەوتەکان بکەون نابێ بەیڵدیری ئەو جۆرە کارانە لەھیچ شوێنیک بکڕین ھەرکەسیک تیمانی بەخواو بەرۆژی دواپی ھەبە نابێ لەگەڵ ئەوانە کۆ بییتەو، نابێ یارمەتییان بدا بۆیەرە پیدانی ئەو

باطله ی له‌سدری ده‌پۆن نه‌مه ریتبازی تیمامی مالیک و نه‌بوحه نیفه و تیمامی شافعی و تیمامی نه‌جه‌ده، هه‌روا فتوای تیمامانی تری موسولمانه. (۱۱)

سهر زه‌نشتکردنی جه‌زهره‌تی موسا عليه السلام بو هارونی برای و، ووردو خا
شکردنی گویره‌که‌که‌و، چه‌سیانندی یه‌کتا په‌رستی

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
يَقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
أَمْرِيَ ﴿٩٠﴾ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى
﴿٩١﴾ قَالَ يَهْرُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلَا تَتَّبِعَنِ
أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَومُ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ
قَوْلِي ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِعُنِي ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ
بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ

(۱۱) ته‌فسیری قورطوسی ج/۶-۱۲۴-۱۲۵ طبعه دار الفکر سالی ۱۴۱۹هـ- ۱۹۹۹م/ ته‌فسیری مونی
ج/۱۶-۲۷۵. به‌لام من بینم وایه نه‌مه زیاده ره‌ویه نه‌ده‌بو شیخ طهرطوشی نه‌و حوکه گشتی یه‌بی
چه‌ترکردنه به‌سدر کۆمه‌لی صۆفی بدا ویده‌چی هه‌لس و که‌وتی که‌سانیک دنیسا خۆرو نه‌فام: که‌به‌ناوی
ته‌صوفوه کردوانه کاری کردیته سهر شیخ و نه‌م فتوا تونده‌ی دزی هه‌موو صۆفی به‌گشتی دابی!
(عمود).

فَنبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾ قَالَ
فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ
مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ
عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّمَا
إِلَهُكُمْ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

دوای نهوی پهروه ردگار نهوی راگه یاند: که هه لو تستی گویره که
په رسته کان پیچه وانهی سهره تایي ترین مه بادیئی عقل و هو شه، چونکه نهو
گویره که جه سته یه کی بی گیان بوو وه لایمی پرسیاری نه ده دایه وه زیانی له که س
دوور نه ده خسته وه، سوودی به که س نه ده به خشی. نه مجار نه وه مان بو ده گیر پته وه
که نه ته وهی نیسرائیل سهر پیچی ناموز گاریه کانی موسایان کرد ﷺ، نه مجار
باسی سهر زه نشت کردنی هه زره تی موسا بو هارونی برای ده کاو دوایی دیته
سهر مونا قه شه کردنی هه زره تی موسا ﷺ له گهل سامیری دا، نه مجار تا کو
ته نهایی خودا دووبات ده کاته وه.

ده هه رموی: ﴿وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ: يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ﴾
بیگومان هه زره تی هارون ﷺ پیش نهوی هه زره تی موسا ﷺ له کیوی
(طور) بگه پته وه به وانهی گوت: که پر کیچی گویره که په رستیان کرد
له نه ته وهی نیسرائیل - پی تی وتن: نهی قه ومه که م نیوه توشی فیتنه کراون،
هه رچه ند: که تیده فکر و بیرده که موه جگه له وهی: که به هوئی نه م گویره که
په رستیه به تاقی ده کرینه وه هیچی تر نیه، به تاقی کرانه وه بو نه وهی ده ربکه وی

کیتان له‌سەر نایینی حق به‌رده‌وام ده‌بی‌و کێ له‌دین وهرده‌گه‌رێ. که‌واته:
ووریا بن خۆتان گو‌مرا مه‌که‌ن!

﴿وان ربکم الرحمن﴾ بی‌گومان خودای به‌حق و راستی ئێوه نه‌و
خودایه‌یه: که‌ئێوه‌ی به‌دی هێناوه، هه‌موو شتیکی له‌نه‌بووه‌وه هێناوه‌ته
وجود و خاوه‌ن په‌حم و به‌زه‌یی‌یه نه‌و خودایه‌یه ئێوه‌ی له‌ده‌ست فیرعه‌هون پزگار
کرد، که‌وابێ ﴿فاتبعونی واطیعوا امری﴾ شوین نه‌صیحه‌ت و نامۆزگاری من
بکه‌هون، گو‌پرایه‌لێ فەرمانی من بن، به‌رده‌وام بن له‌سەر نایینی حه‌ق و
یه‌کتا په‌رستی نه‌نجام بدن، هه‌لبه‌ته له‌وه‌پیش به‌نوو ئیسرائیل یه‌کان په‌یانیان
دابوو: که‌گو‌پرایه‌لێ حه‌زهره‌تی هارون عليه السلام بنو له‌فه‌رمان و نه‌هیه‌کانی
ده‌رنه‌چن. به‌لام پابه‌ندی به‌لێنه‌کانی خۆیان نه‌بوون، هه‌رچه‌نده حه‌زهره‌تی
هاروون عليه السلام نامۆزگاری کردن هه‌یچیان به‌گو‌یتا نه‌چوو، ﴿قالوا: لسن نبرح
عليه عاکفین حتی یرجع الینا موسی﴾ وتیان: نه‌خه‌یر به‌گو‌یێ تو ناکه‌ین،
له‌سەر ئه‌م گو‌یره‌که‌ په‌رستیه ده‌مێنینه‌وه ده‌بی‌ له‌ده‌می موسا عليه السلام خۆیه‌وه
ببیسین ناخۆ ئه‌مه‌ باشه یان خراپه!

هه‌لبه‌ته مه‌به‌ستیان بپو بیانووی بێ جێ و پێ بوو، نه‌گینا شته‌که
ناشکرا بوو، ده‌بوایه به‌گو‌یێ حه‌زهره‌تی هارون عليه السلام بکه‌ن و یه‌کسه‌ر تۆیه بکه‌ن
په‌شیمان ببنه‌وه!

به‌لام نه‌وانه سروشتی ئاده‌میتیان نه‌مابوو، عه‌قل و ژیریان له‌ده‌ست
دابوو (کوردی گوته‌نی حیسابیان بیتی بوو).

جا که‌حه‌زهره‌تی موسا عليه السلام به‌و داخ و جه‌خاره‌ته‌وه گه‌پرایه‌وه، نه‌وی
له‌پیشی هارون و سه‌رو گو‌یلاکی گرت و بۆلای خۆی راپیکش، ﴿قال:
یاهارون﴾ وتی نه‌ی هاروون! کاتیک ئه‌تۆ دیت ئه‌مانه ئاوا له‌نایین وهرگه‌ران
﴿مامنعک اذ رایته‌م الاتبعن، افعصیت امری﴾ نه‌وه چی تۆی مه‌نع کرد
شوین من بکه‌وتیتایه له‌گه‌ڵ نه‌وانه‌ی له‌سەر نایینی حه‌ق مابوونه‌وه؟ بۆنه‌هاتن

بۆسەر کیوی (طور) ده‌بوايه که وه‌زعه که ئاوی لی‌هات نه‌وانه به‌گوئیان نه‌کردی یه‌کسەر سامیری و نه‌وانه‌ی ده‌ستیان کرد به‌گویره‌که په‌رست به‌جیت به‌یشتنایه، به‌هاتیتایه بۆلام و زوو نه‌و هه‌واله‌ت پی‌بدامایه، له‌هه‌مان کاتدا به‌جی‌هیشتنه‌که‌ت ده‌بوه نیشانه‌ی نه‌وه‌ی که‌تۆ زۆر له‌هه‌لوێسته‌که‌یان نارازی و بیژاری له‌کرده‌وه‌که‌یان! نه‌وکاته له‌وانه بوو تۆبه‌یان بکرده‌یه و په‌شیمان ببونایه‌وه.

یان چی وای له‌تۆ کرد: که‌بی‌ده‌نگ بی‌له‌کرده‌وه‌که‌یان و بۆ: که‌به‌و حاله‌ بینیت په‌پیره‌وی منت نه‌کردو له‌بهر خاتری خودا نه‌جه‌نگای له‌گه‌ل نه‌وانه‌دا که‌گویره‌که‌یان به‌خودا زانی و ده‌ستیان کرد به‌گویره‌که په‌رستی. نه‌ی من پی‌م نه‌گوتی ﴿اخلفنی فی قومی، واصلاح، ولا تتبع سبیل المفسدین﴾ (الاعراف/۱۴۲) بۆپا‌به‌ندی فرمانی من نه‌بووی؟؟ ﴿افعصیت امری﴾ ئایا سه‌رپیچی فرمانی منت کرد، خۆمن: که‌پۆیشتم داوام لی‌کردی تا من دیمه‌وه هیچ نه‌قه‌ومی، نه‌هیلی هیچ که‌س سه‌رپیچی فرمانی خودا بکا، من فرمانم پی‌کردی: که‌له‌ناست ناینی خودادا زۆر توندو ره‌ق بی، من پی‌م وتی: تۆ جینشینی من به، وه‌کوو من هه‌لسو که‌وت بکه، ده‌ی تۆ چۆن وابی‌ده‌نگ بووی و له‌به‌رامبه‌ر نه‌م تاوانه‌ گه‌وره‌یه‌و هه‌لگه‌پانه‌وه به‌کۆمه‌له‌ ده‌سته نه‌ژنۆ دانیشتی و نه‌ت لی‌نه‌هات؟؟

حه‌زهره‌تی هارون عليه السلام به‌نه‌رمی وه‌لامی دایه‌وه و عوزری بۆخوی هینایه‌وه، به‌سۆزی براهه‌تی بانگی لی‌کردو ﴿قال﴾ به‌حه‌زهره‌تی موسای عليه السلام گوت: ﴿یا ابن ام﴾ نه‌ی کۆری دایکم! ﴿لا تاخذ بلحیتی ولا برأسی﴾ سه‌رم بامه‌ده و ریشم مه‌گره، یان مه‌نه‌وه ریشم قژم بامه‌ده، من هیچ سه‌رپیچه‌کم نه‌کرده‌وه، تاوانیکم نیه به‌پروای من نه‌وه‌ی من کردومه جیگای په‌زامه‌ندی تۆیه.

نه من عوزری خۆم هدیو ماوهم بده سکالای خۆم بکهم ﴿انی خشیت ان تقول فرقت بین بنی اسرائیل ولم ترقب قولی﴾ له‌راستی دا من ترسام له‌وهی نه‌گهر له‌گه‌ل نیمانداره‌کاندا بچوومایه به‌گژ گویره‌که په‌رسته‌کان دا شه‌رو جه‌نگم به‌ریا بکردایه. یان من له‌گه‌ل نیمانداره‌کان سامیری و گویره‌که په‌رسته‌کانمان جی به‌یشتایه و به‌اتینایه بۆلای تو، نه‌وکاته نه‌ته‌وهی نیسرائیل ده‌بوونه دوو تاقم، نیتر ترسام له‌وهی نه‌گهر تو هاتبایه‌وه بت‌گونایه: نه‌ی هارون! تو دوو به‌ره‌کیت خستۆته نیتوان نه‌ته‌وهی نیسرائیلی یه‌وه. گویره‌ایه‌لی فرمانی من نه‌بووی!! ترسام له‌وهی پیم بلی ی من توّم له‌ناو نه‌نه‌وه‌که‌م دا جی هیشت بو نه‌وهی یه‌کیان بخه‌یی و به‌یه‌کیزی بیان هیلیه‌وه، بوچی لیکت پچرین و دوو به‌ره‌کیت خسته ناویانه‌وه، که‌وابی به‌پروای خۆم گویره‌ایه‌لی فرمانی تو بووم، به‌خه‌یالی خۆم گویره‌ایه‌لی من له‌وه‌دا بوو: که‌شه‌نجامم داوه. له‌لایه‌کی تره‌وه نه‌وان منیان به‌بی ده‌سه‌لات زانی و که‌س پشتیوانی لی نه‌کردم بو به‌ریه‌رچ دانه‌وه‌یان، ته‌نانه‌ت خه‌ریک بوون هه‌ر له‌ناوم به‌رن وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرمووی: ﴿ان القوم استضعفونی وکادوا یقتلوننی﴾ (الاعراف/۱۵۰).

نه‌جارج: که‌ه‌زه‌ته‌ی موسا عليه السلام عوزره‌کانی هارونی عليه السلام برای بیستن پروی کرده سامیری گومراو تاوانبار ﴿قال﴾ پی‌ی فرموو: ﴿فما خطبك يا سامري﴾ نه‌ری سامیری! تو بو نه‌م کاره ناشرینه‌ت کرد؟ چی هه‌لی نای بوته‌وهی که‌وا نه‌مان گومرا بکه‌ی و نه‌م فیتنه‌و ناشویه بخه‌یه‌وه؟ به‌م جوژه پرسجاری ناراسته‌ی سامیری کرد بو نه‌وهی فرت و فیله‌کانی سامیری بو‌خه‌لکه‌که ده‌ریکه‌وی و بو‌خۆی ددان به‌تاوانی خۆیدا بنی.

﴿قال: بصرت بما لم یصروا به﴾ سامیری وتی: من شتی‌کم بینی خه‌لکه‌که نه‌ی بینی، نه‌تۆش هه‌ستت پی نه‌کرد واته: ته‌ماشای نه‌و ولاخه‌م کرد: که‌جوبرائیل سواری بوو بوو، ده‌مبینی پی له‌هه‌ر شویتیک دادنا خاکی

ژیر پیی سه‌وز ده‌بوو، یانی گیای لی ده‌پوا، نیتز من زانیم که جی پیی نهو
 وولاخه نه‌ینیه کی ژیانی تیدایه ﴿فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا﴾
 نه‌وه بوو نهو کاته‌ی جویرانیل هات بۆله‌ناو بردنی فیرعه‌ون سواری نه‌سپیک
 بوو منیش مشتیکم له‌شوین پیی ولاغه‌که‌ی یان جی پیی جویرانیل خوی
 هه‌لگرت، نه‌جار نهو مشته گله‌م فری دایه‌ ناو نهو زیرو زیوه‌ تواوه‌ی
 کردبوومه په‌یکه‌ری گویره‌که‌که، نیتز لاشه‌که ده‌ستی کرد به بۆره‌ بۆر.

موجاهید ده‌فرموی: مانای ﴿فَنَبَذْتُهَا﴾ به‌م جوړه‌یه: سامیری نهو
 خشله‌ی له‌ده‌ستی دا بوو فریتی دایه‌ ناو نهو خشل و زیرو زیوه‌ی به‌نو
 نیسرائیلی‌یه‌کان فرییان دابوو.

ماموستا سه‌یید ده‌فرموی: ریوایه‌تی جوړاو جوړ هه‌ن ده‌رباره‌ی قسه‌ی
 سامیری: که‌وتی: ﴿بَصْرَتِ بَمَا لَمْ يَصْبُرُوا بِهِ.....﴾ چی بینی؟ نهو په‌سووله‌ی
 سامیری له‌جی پیی خوی یان جی پیی ولاغه‌که‌ی مشته گله‌که‌ی هه‌لگرت
 کی بوو؟ په‌یوه‌ندی نه‌م مشته گله‌یه به‌گویره‌که‌ له‌زیر دروستکراوه‌که‌وه چی
 بوو؟ کاریگه‌ری نهو مشته گله چی بوو له‌سه‌ر لاشه‌ی گویره‌که‌که؟ نهو
 ریوایه‌ته‌ی زۆر باوه‌و زۆر ده‌گوتری و ده‌هیندری نه‌وه‌یه: ده‌لین: سامیری
 هه‌زده‌تی جویرانیلی له‌و شیوه‌دا بینی که‌تیدا دیته‌ سه‌ر زه‌وی، نیتز مشتیک
 گل له‌ژیر قاچی جویرانیل یان قاچی نه‌سپه‌که‌ی هه‌لگرت، دوا‌یی له‌جه‌سته‌ی
 گویره‌که‌ له‌زیر دروستکراوه‌ی دا نهو بۆره‌ بۆره‌ی لی په‌یدا بوو، یان که‌مشته
 گله‌که‌ی به‌زیرو خشله‌که‌دا دا گویره‌که‌یه‌کی بۆره‌ بۆر که‌ری لی په‌یدا بوو.
 نه‌مه‌ نمونه‌یه‌کی ریوایه‌ته‌کان بوو.

نه‌جار سه‌یید ده‌فرموی: قورنانی پیروژ لی‌ره‌دا حه‌قیقه‌تی روداوه‌که
 ناچه‌سپینی، به‌لگوو ته‌نها وته‌کانی سامیری ده‌گیریتته‌وه، نیتز پیمان وایه:
 سامیری ویستی به‌م قسانه‌ی بیانو بۆ نیشه‌که‌ی بدوژیتته‌وه، ویستی به‌م قسانه
 خوی له‌ناکامی تاوانه‌که‌ پزگار بکا. واپنده‌چی سامیری جه‌سته‌ی گویره‌که‌که‌ی

لهو خشل و زیره دروست کردبی که به نو ئیسرا ئیلی یه کان له قیبتی یه کانیا ن
 وەر گرتبوو، نهو فیلبازه گویره که که ی به شیوه یه که دروست کردبوو کلورایی و
 درزو کون و که له بهری تیدا بوون: که (با) لیتی ده‌دا ده‌نگیکی وه‌کو بوپری
 گویره که ی لیوه ده‌هات، نه‌مه واقیعه که بووه. هیکایه‌تی شوین پیی جویرائیل
 یان جی پیی نه‌سپه که ی بو ته‌بریر هینایه‌وه، وای پیشان دا: که نه‌مو زیره که
 بووه و زنده له‌هه‌موان، نه‌وه ی بینسی که له جی پیی جویرائیل خوی یان
 و لاخه که ی به کسمر گیا شین ده‌بوو، نه‌میش نه‌وه ی به‌شتیکی نا‌ناسایی زانی و
 مشتیکی لهو جی پیی هه‌لگرت.

﴿وَكَذَلِكَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي﴾ به‌مو جوړه نه‌فسم نه‌مو کاره ی بو جوان
 کردم و له‌دلم دا شیرین بوو، واته: به‌ناره‌زوی خۆم و هه‌وا و هه‌وس نه‌وه‌م به‌سهر
 نه‌و خه‌لکه هینا و نه‌و نیشهم نه‌نجام دا، نیگای خودام بو نه‌هاتوه و به‌لگه ی
 نه‌قلی و نه‌قلیم به‌ده‌سته‌وه نیه.

نه‌جارجاره‌ته‌ی موسا عليه‌السلام بریاری ده‌رکردنی سامیری دا و له‌پییری
 نه‌ته‌وه ی ئیسرا ئیل ده‌ری هاویشته و خویری کرد، سزای تاوانه‌که‌شی هه‌واله‌ی
 خودا کرد و زۆر به‌تونلو تیژی به‌رامهر خودا درۆزنه‌که ی سامیری واته:
 (گویره که که ی جولایه‌وه: نه‌وه بوو له‌پیش چاری خه‌لکه که وورد و خاشی
 کرد و سوتاندی و خۆل و تۆزه که ی هه‌لدا یه نا و ده‌ریاوه.

نه‌وه بوو جاره‌ته‌ی موسا عليه‌السلام پرووی کرده سامیری و ﴿قال﴾ پیی گوت:
 ﴿فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ﴾ ماتول نه‌م تاوانه‌ت نه‌نجام
 داو، نه‌م خه‌لکه‌ت سهرگردان کرد، برۆ ده‌ره‌وه له ناومان داو خویری به! نه‌وا
 خویریم کردی! تیکه‌لی که س نه‌بی و که س تیکه‌لت نه‌بی.

تا له ژياندا ماوی نه‌مه ویردی سهر ده‌مت بی، ههر بلتی له‌که‌س
 نه‌که‌وم و که‌سم لی نه‌که‌وی، نه‌مه تۆله‌ته له‌دونیا دا. نه‌م جوړه سزایه

له‌دیانه‌تی موسا عليه السلام دا باو بوو، سزای خوځیری کردن، جاردانی پیسی و گولی به‌ناو خه‌لک دا بۆنه‌وه‌ی کهس هاوه‌لی نه‌کا.

حه‌زره‌تی موسا عليه السلام فه‌رمانی به‌به‌نو ئیسرائیلی‌یه‌کانیش کسرد؛ که‌تی‌که‌لی نه‌بنو قسه‌ی له‌گه‌ل نه‌که‌ن.

﴿وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَهُ﴾ بی‌گومان شوینو کاتیک ه‌دی به‌و عه‌زابی قیامه‌ت، به‌لینت پی دراوه به‌هیچ جوړی لی دوانا که‌وی و ه‌ر توشه‌تی دی، نه‌هاتنی نیه!

﴿وَانْظُرْ إِلَىٰ إِبْلِيسَ الَّذِي ظَلَمْتَ عَلَيْهِ عَافًى﴾ سه‌یری خودا درۆزنه‌که‌شت بکه‌و پروانه چی لی ده‌که‌م! نه‌و خودایه‌ی له‌جیاتی خودا په‌رسته‌شت بۆ ده‌کردو به‌ده‌وامی له‌سه‌ر په‌رسته‌نی! ﴿لَنَحْرِقَنَّهُ﴾ سویند به‌خودا به‌ناگر باشباش ده‌یسوتینم تا ده‌بیته خو‌له‌می‌ش.

﴿ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا﴾ پاشان خو‌له‌می‌شه‌که‌ی به‌ده‌ریادا ده‌ده‌ینو ئاسه‌واری ناهیلین. بۆنه‌وه‌ی ته‌پو تۆزه‌که‌شی ده‌ست کهس نه‌که‌وی.

بی‌گومان نه‌مه ه‌لو‌یستی‌کی حازیم و مه‌به‌ئیانه‌ بوو له‌حه‌زره‌تی موسا عليه السلام، دیاره پیغه‌مبه‌ری خاوه‌ن عه‌زم ه‌ر ده‌بی ه‌لو‌یستی ئاوا بنو‌تینی به‌رامبه‌ر خودا درۆزنه‌یه‌کی ئاوا، بۆنه‌وه‌ی سامیری و ه‌وا خواهانیشی به‌چاوی خو‌یان بی‌بینن نه‌و شته‌ی نه‌وان به‌خودایان داناوه، خودا نیه، بی ده‌سه‌ل‌اته، هیچی پی نا‌کری، ته‌نانه‌ت ناتوانی زیان له‌خودی خو‌یشی دوور بخاته‌وه.

﴿إِنَّمَا أَهْكُمَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ نه‌و گو‌یره‌که‌ی سامیری ئیوه‌ی پی ه‌له‌خه‌له‌تاندوه خودا نیه، خودای به‌حه‌ق و راست بۆ ئیوه‌ ته‌نها (الله) یه، جگه له‌نه‌و خودای تر نین، ه‌ر (الله) شی‌اوای خودایه‌تی و عیباده‌ت بۆ‌کردنه، ه‌مه‌وو کهس ئاتاجی نه‌و خودایه‌یه‌و نه‌و پی‌ویستی به‌که‌س نیه، ه‌مه‌وو کهس به‌نده‌ی نه‌ون، زانیه به‌ه‌مه‌وو شتی‌ک و به‌سه‌ر ه‌مه‌وو شتی‌ک دا ئاگاداره، ه‌مه‌وو شتی‌ک لای نه‌و سه‌ر ژمی‌ر کراوه، له‌بو‌ونه‌وردا له‌ئاسمان و زه‌وی دا گه‌ردیله‌یه‌کی لی نادیار نیه، په‌لکه‌ گه‌لایه‌ک

له دره ختیك لی ناییتسه وه نیللا خودا ناگاداریه تی، دهنکه تو میك له ناو تاریکایی ناو زهوی دا، چیلکه تهریک، لقه داریکی وشک کهم و زور همرچی به خه یالدا بی و همرچی به خه یالدا نهیه. له زانیاری خودا دا تو مار کراوه. هه موو پیرویه که هه موو گیانله بهرێک رزق و پوژی به دهست خودایه و خودا ناگاداری هه موو هه لسو کهوت و شوین کاریکیه تی.

په ند وه رگرتن له قورنان و سزای نهوانه ی

روو له قورنان وه رده گیر

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾ خَلِيدٍ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾ يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾ يَخْفَتُونَ مِنْهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

دوا ی گیرانه وهی سهرگورشته ی حمزه تهی موسا عليه السلام و قه و مه که ی. پهره ر دگار نه وه بۆ پیغه مبه ر عليه السلام پوون ده کاته وه: که گیرانه وهی به سهرهاتی که له پیشینه کانی وه کوو عاده ته مودو قه ومی لوط و نه صاحبولنه ی کهو سهره غامیان، نه وه جوړیکه له مو عجیزه بۆ تۆو، دلدانه وهو په ند وه رگرتن و ته می خواردنی هه لگرانی نایینه. ته مجاز دوا به دوا ی نه وه مونا سیه: که باسی ته فسیری رهوان

سزای نه‌وانه بکا: که‌پشت له‌بانگه‌وازی قورئان هه‌لده‌کهن. ده‌فه‌رموی: ﴿كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ﴾ واته: تهی موحه‌مده! هه‌روه‌کوو چۆن به‌وشیوه جوان و سدرنج راکیشه چیرۆکی موسا عليه السلام مان بۆ گێپرایته‌وه: باسی نه‌وه‌مان بۆ کردی چۆن کرا به‌فروستاده و نێردرا بۆسه‌ر فیرعه‌ون و گه‌له‌که‌ی؟ چی به‌سه‌ره‌ات له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل و ئاکامی سته‌مکاران به‌چی گه‌یشت؟! ئاوا به‌و جۆره هه‌والی هه‌ندی له‌روودای گه‌له پیشینه‌کانت بۆ باس ده‌که‌ین. چیرۆکی هه‌ندی له‌پێغه‌مبه‌رانی پێش تۆ له‌گه‌ل گه‌له‌کانیان داو نه‌و روداوانه‌ی به‌سه‌ر گه‌له‌کان داهاات بۆتی ده‌گێڕینه‌وه، بۆته‌وه‌ی دلت دابه‌زری و ته‌سه‌للات بی، چاو له‌هه‌لس و که‌وتی نه‌و پێغه‌مبه‌رانه بکه‌ی و بزانی چ نازارو ناخۆشیه‌کیان تووش هات به‌ده‌ست گه‌له سته‌مکارو نه‌فام و سه‌ره‌قه‌کانیا نه‌وه. بێگومان گێپرانسه‌وه‌ی رودای گه‌له پیشینه‌کان په‌ندو عیبه‌ته‌ی لی و ده‌ده‌گێری، چاوو دلی خودا په‌رستانی پی پون ده‌بیته‌وه زانیو ئاگاداری به‌سه‌ر نه‌و روداوانه‌دا ده‌بیته موعجیزه‌یه‌کی تایبه‌تی بۆ پێغه‌مبه‌رو ئامۆژگاری و نه‌صیحه‌ته بۆ هه‌لگرانی په‌یامی خودا له‌هه‌موو شوێن و کاتی‌ک دا. ﴿وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا﴾ بێگومان ئێمه له‌لایه‌ن خۆمانه‌وه (ذیکر) مان پی به‌خشیوی: که‌بریته‌یه له‌قورئانی گه‌وره، بۆ نه‌وه‌ی هه‌موو کاتی یادی خودای پی بکه‌یه‌وه، قورئان شیایو نه‌وه‌یه یاد خه‌ره‌وه‌بی، چونکه له‌هیچ رویه‌که‌وه به‌تال روی تی ئاکا، له‌پێش تۆ هیچ پێغه‌مبه‌ریکی تر کتیبی ئاوی نه‌دراوه‌تی، له‌خودای زانا و داناوه نازل کراوه، هه‌وال و به‌سه‌ره‌اتی رابوردوانی تێدایه، هه‌والی داهااتوی له‌خۆ گرتووه. هیچ نامه‌یه‌کی تر ئاوا هه‌والی راست و واقعی رابردو داهااتوی له‌خۆ نه‌گرتووه، هه‌رچی ته‌حکام و یاسای ژیا نه‌و پێویسته بۆ ژیا نه‌تی دایه. هه‌رچی به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزادی تیدا بی بۆ ئاین و دونیا و قیامه‌ت ته‌و شی کردۆته‌وه، هه‌رچی په‌وشتی به‌رزه تی یدایه. هه‌رکه‌سی ته‌و نامه پێرۆزه بکاته یاسای

ژیانی به‌خته‌وهره‌وسه‌رفرازی دونیاو قیامت‌ه ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا﴾ هدرکه‌سی قورئانی پی گه‌یشتبئی له‌عه‌ره‌ب و نا‌عه‌ره‌ب له‌خاوه‌ن نامه‌کانو له‌غه‌یری نه‌وان، پشتی لی هه‌لکردبی و نیمانی پی نه‌هینابی و کاری پی نه‌کردبی، بروای پی نه‌بی و نه‌یکاته یاسای ژیا‌نی، هه‌ول بدات مه‌نه‌ج و پروگرامی تر په‌په‌وه‌بکا، نه‌وه‌بایزانی پوژی قیامت کۆلی گرانه، به‌لکوو پشتی پی ده‌شکی و ده‌خړته‌ناو دۆزه‌خه‌وه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ موعده﴾ (هود/۱۷).

هدر قورئانی پی گه‌یشتبئی له‌هر چین و توژی‌تیک بی، ده‌بی شوینی بکه‌وی، پابه‌ندی فەرمان و نه‌هیه‌کانی بی، قورئان که‌ته‌لۆکی بو‌ونه‌وه‌وه یاسای ژیا‌نه، نامی هیدایه‌ت و به‌خته‌وه‌ریه. هدر که‌سێک شوینی بکه‌وی سه‌ر فرازو به‌خته‌وه‌ره، که‌سێک پشتی لی هه‌لکا به‌دبه‌خت و مال و یرانه، دۆزه‌خ شوینی مانه‌وه‌ی قیامتیه‌تی. ﴿خَالِدِينَ فِيهَا﴾ بو‌ه‌تایه‌ه‌تایه له‌تۆلی تا‌وانه‌کانی له‌ناو دۆزه‌خ داده‌مینیتته‌وه‌وه ساته‌وه‌ختیک لی ی ده‌رنا‌چن! ﴿وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا﴾ خراب کۆلیکه‌نه‌وه‌کۆلی نه‌وان هه‌لیان گرتوه، خراب سزایه‌کیان ده‌دری له‌پوژی قیامت دا.

﴿يَوْمَ يَنْفَخُ فِي الصُّورِ﴾ پوژی قیامت ته‌وه‌پوژه‌یه: که‌جاری دو‌وه‌م فوو ده‌کرئ به‌شاخی سو‌ردا بو‌زیندو بو‌ونه‌وه‌وه نه‌جار حیساب و لی‌کۆلینه‌وه.

﴿وَنُحْشِرُ الْآجْرَمِينَ يَوْمَئِذٍ﴾ له‌وه‌پوژه‌دا به‌تاییه‌تی تا‌وانباران پاپیچی ساری مه‌حشر ده‌که‌مین په‌نگ دیزو شین هه‌لگه‌پراو، له‌ترسان و له‌عه‌یه‌تان ده‌وه‌چاویان شین ده‌بی. خه‌فته‌تبارو په‌شیمان به‌لام په‌شیمانی چ سو‌ود؟!

﴿يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثُمْ إِلَّا عَشْرًا﴾ له‌ناو خۆیاندایه‌وه‌سرتیه‌یانه، هه‌ندی‌کیان به‌گو‌یچه‌کی هه‌ندی‌کیان دا ده‌چینن: ده‌لێن مانه‌وه‌مان له‌دونیا‌دا له‌ده‌پوژ زیاتره‌نبوه، هدر په‌نگه‌ده‌شه‌وێک له‌دونیا‌دا بو‌وبین. واته‌کاتیک نه‌وان ته‌وه‌دیمه‌نه‌سامنا‌کانه‌ی قیامت ده‌بینن، ژیا‌نی دونیا‌یان له‌بیر ده‌چیتته‌وه

به كورت و كه م ماوه يى ديتته وه ياديان.. دياره نينسان له كاتى تهنگانم و ناخوشى دا ديارترين و ناشكرا ترين شتى له ياد ناميتنى. نهوان له ژير كاريگه رى تهنگانم و ترسو ناره حه تى مه حشه ردا ژيانى دونيايان له پيش چاو ده بيتته تاويك و هه ر چهند ده كه ن و ده كرويتنن ناتوان له ده ر ژييك زياتر بيخه ملينن.

﴿نحن اعلم بما يقولون: اذ يقول امثلهم طريقة ان لبثتم الا يوماً﴾ نيمة زاناترين چى ده لئن: ده باره ي مانمويهان له دونيادا، له وكاته دا به لاي خويانه وه راستگو تريان و ساقل تريان ديتته ناخاوتن و گوايه هه له يان بؤراست ده كاته وه ده لى نيمة تهنه ر ژييك ماوينمويه و به س! ناوا به و جوړه نه و ته مهنه دورو دريژه ي به سه رى بردوه له دونيادا (۵۰) ساله سهد ساله كه مته ر يان زياتره لى ده بيتته تاقه ر ژييك و هه ر چهند ده كات زات ناكا به زور ترى دابنى، له وان هيه ناماده بى كورت ترى بكاته وه، به لام بؤ زياد كردن ناماده نيه!! مبه ستيشان نهويه: بيانو بدؤزنمويه كه ژيانى دونيايان هينده كورت و كه م ماوه بوو ماوه يان نه بوه له نايينى راست حالى بن و په پره وى بكهن. بؤيه هه ر هه ولى نهويه انه ژيانى دونيايان به كورت له قه له م بده ن وه كوو له شوينى كى تر دا ده فهرموى: ﴿ويوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا غير ساعة﴾ (الروم/ ۵۵) يان ده فهرموى: ﴿قال: كم لبثتم فى الارض عدد سينين، قالوا لبثنا يوماً او بعض يوم فاسأل العادين﴾ (المؤمنون/ ۱۱۲-۱۱۳).

روژی قیامت زهوی و کیوه کان و ناده میزاده کان
حال و وه زعیان چۆن ده بی

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ

فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾
لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ
لَا عِوَجَ لَهُمْ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا
﴿١٠٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفْعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ
قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ
عِلْمًا ﴿١١٠﴾ وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ
حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا
يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

له وه پیش پهروه دگار باسی حال و چۆنیه تی روژی قیامت و تهنگو
چه له مه ناسکه کانی کرد، نه مجار به شوین نه وودا باسی پرسیار کردنی نه وانه
ده کا: که پروایان به حشر نیه، پرسیار ده که دن ده لئین: روژی قیامت خودا چی
به کیوه کان ده کا، وه کوو خویمان ده میننه وه یان نا؟ له گهل وه لامی پرسیاره که دا

هه‌ندی شتی تریش پروون ده‌کاته‌وه. شه‌وه ناشکرا ده‌کا: که‌له‌و پۆژده‌ا زه‌وی ته‌خت ده‌کری‌و هیچ به‌رزایی و ته‌پۆلکه‌و چال‌و چوئیلی تیدا نامی‌نی، خه‌لکی به‌په‌له‌و به‌راکردن به‌ده‌م بانگه‌وازی کۆبوونه‌وه ده‌چن و ناماده‌ ده‌بن. بۆحیساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌ترسان هه‌ست و خوستیان لی‌ ده‌بیری، ده‌نگه‌ده‌نگ و هه‌راو هۆریایان نامی‌نی، شه‌فاعه‌ت کردن بۆ تاوانباران بی‌ سووده، مه‌گه‌ر یه‌کی‌ک خدا بیه‌وی شه‌فاعه‌تی لی‌ وه‌ریگری، خدا بۆخۆی ئاگاداری هه‌موو کارو کرده‌وه‌یه‌کیانه، جاله‌و پۆژده‌ا هه‌موو سه‌ری‌ک بۆ خدا نه‌وی ده‌کری، هه‌موو که‌سی‌ک به‌ناچارایی گه‌ردنکه‌چی خۆی بۆخودای بالا ده‌ست و خاوه‌نی بوونه‌وه‌ر راده‌گه‌یه‌نی، خه‌ساره‌تمه‌ند شه‌و که‌سه‌یه‌ له‌دونیا‌دا سته‌می له‌خۆی کردبی‌ هاوه‌لی بۆ خدا دانایی، سه‌ری‌پچی فه‌رمان و نه‌هیه‌کانی خودای کردبی‌. به‌لام خدا په‌رستان چاوه‌روانی په‌حه‌ته‌تی یه‌زدان ترسی شه‌وه‌یان نیه له‌خراپه‌کانیان زیاد بکری‌و له‌چاکه‌یان که‌م بکری‌تمه‌وه.

ئیب‌نو مونذیر له‌ئیب‌نو جوهره‌یه‌وه رپوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: قورپه‌یشیه‌کان په‌رسیاریان له‌پیتغه‌مبه‌ر ﷺ کرد وتیان: نه‌ی موحه‌مه‌د! رۆژی قیامه‌ت خودای تو چی له‌م کی‌وانه‌ ده‌کا.؟ ئیتر په‌روه‌ردگار بۆ وه‌لامی شه‌وان شه‌م نایه‌ته‌ی نازل کرد: که‌ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ﴾ واته: نه‌ی موحه‌مه‌د! موشریکه‌کان په‌رسیارت لی‌ ده‌که‌ن ده‌ریاره‌ی حال‌و وه‌زعی کی‌وه‌کان ناخۆ وه‌کو خۆیان ده‌میتنه‌وه، یان لاده‌چن؟ ﴿فَقُلْ: يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا﴾ بلی خودای من کی‌وه‌کان ووردو خاش ده‌کا و هی‌چیان له‌شوئینی خۆیان وه‌کوو خۆیان نامی‌ن ده‌بنه‌ ته‌پو تۆزو به‌هه‌وادا بلاو ده‌بنه‌وه ﴿فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا امْتًا﴾ دای شه‌وه کی‌وه‌کان ئاوا ده‌کاته‌ ته‌پوتۆز، شه‌جار زه‌وی هه‌مووی ده‌کاته‌ ده‌شتیکی کاک‌ی به‌کاک‌ی په‌وه‌و دره‌خت و شینایی تیدا نیه، به‌رزایی و ته‌پۆلکه‌و چال‌و چوئیلی تیدانابینی.

﴿يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ﴾ جاله‌و پۆژده‌ا ئاده‌میزاده‌کان به‌په‌له‌و بی‌ دواکه‌وتن که‌بانگه‌ر بانگیان ده‌کا بۆ ده‌شتی مه‌حه‌شه‌ر، چۆنیان

فرمان پی بکا به‌ده‌نگیوه دین و کسین خۆلاناډا، ناتوان خۆ بشیرنه‌وه، به‌لکوو به‌په‌له‌و به‌هه‌له‌داوان شوینی ده‌که‌ون، وه‌کوو له‌شوینیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿مَهْطَعِينَ إِلَى الدَّاعِ﴾ (القمر/۸) به‌راستی دیمه‌نیکی سامناکه‌و هه‌تابیری لی بکه‌ینه‌وه زیاتر ترسناک ده‌بی، سهر سوپمان و حه‌به‌ساغان توش دی. ئەو هه‌موو که‌ژو کی‌وه داکوتراوانه ئەو هه‌موو شاخه سه‌خت و سهر که‌شانه هه‌موویان وردو هار بکرتن. ئەجار ئەو هه‌موو شاده‌میزاده: که‌هر خودا ژماره‌یان ده‌زانی و ده‌زانی چهندو چۆن؛ هه‌موویان کۆ بکرتنه‌وه و پاپیچی سارای مه‌حشر بکرتن، بی ئەوه‌ی که‌س بتوانی سهرپیچی بکا، خۆپاش بدا، منجه منج و لادانیکی هه‌بی، هه‌موویان ملکه‌چ و سهر شوپ ریز ده‌به‌ستو و به‌ره‌و ده‌شتی مه‌حشر ده‌که‌ونه ری. به‌پیچه‌وانه‌ی جیهانه‌وه که‌سهرپیچی بانگ‌خازانی ئیسلام ده‌که‌ن، به‌رویاند ده‌چنه‌وه، به‌ره‌نگاریان ده‌بنه‌وه چنه بازو ده‌م درێژو چه‌قاوه‌سو! له‌وی هیچ سهرپیچی و فرت و فیلکیان نامینی.

﴿وَنُخْشِعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا﴾ بی ده‌نگیکی سامناک بالی خۆ به‌سهر مه‌حشرده ده‌کیشی و هیچ که‌س ده‌نگی لی‌وه نایه، ژاوه ژاوو قیره‌و هه‌را هه‌را نامینی، مه‌گه‌ر له ژیر لی‌وه‌وه چه‌یه‌ک بکه‌ن ئەویش نابیستری دیمه‌نیکی ترسناکه‌و تابلای سامناکه، ده‌شتی مه‌حشر پر بووه له‌نا‌ده‌میزاد چاو هه‌رچهند دوور بین بی، ئەمسهر و سهری نابینی، هه‌موو ئەو مه‌خلوقاته کش و مات، بی ده‌نگ و خشپه، قسه‌ کردنیان چه‌و سهرته‌یه پرسیارلیک کردنیان له‌ژیر لی‌وه‌وه نه‌جام ده‌ری، ترس ئەو جیهانه‌ی داپۆشیوه. هه‌موویان سهر کزو داماوو گه‌ردنکه‌چی خودای خاوه‌ن ده‌سه‌لات و دادپه‌روه‌رن!

﴿يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ﴾ له‌و رۆژده شه‌فاعه‌ت و تکا کردنی که‌س سوود به‌که‌س ناگه‌یه‌نی مه‌گه‌ر خودا له‌وه پیش تیزن بدا به‌شه‌فاعه‌ت بۆ کردنی و ﴿وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾ له‌وه پیش رازی بووبی له‌ قسه‌و ناخاوتنی شایه‌تومان و گوشتاره‌کانی په‌سهند بووبن و خودا لی وهرگرتن، هه‌ر شه‌فاعه‌ت و تکا کردنی‌ک خودا وه‌ری نه‌گری و تیزنی پی نه‌دا ناکری و جی

ته‌فسیری ره‌وان (۲۵۸)

ناگرى، چونكه بۆ خۆى خاوه نهو دهسه لآتى موطله قى هديه له بونوه رد ا چى
 بوى و چۆنى بوى هه ر نهو ديتسه جى! وه كوو له نايه تيكي تردا ده فرموى:
 ﴿من الذى يشفع عنده الا باذنه﴾ (البقرة/ ۲۵۵) يان ده فرموى: ﴿وكم من
 ملك في السموات لا تغنى شفاعتهم شيئاً الا من بعد ان ياذن الله لمن يشاء
 ويرضى﴾ (النجم/ ۲۶) يان ده فرموى: ﴿ولا يشفعون الا لمن ارتضى وهم
 من خشيته مشفقون﴾ (الانبياء/ ۲۸) يان ده فرموى: ﴿يوم يقوم الروح
 والملئكة صفاً لا يتكلمون الا من اذن له الرحمن وقال صواباً﴾ (النبأ/ ۳۸).

عيلله ت و هۆكارى نهو: كه ده بى شه فاعه ت و تكا كردن ره زامه نديى
 خوداى له سهر بى، به بى نيزنى خودا شه فاعه ت نابى. نهو به: چونكه خودا
 بۆخۆى ﴿يعلم ما بين ايديهم وما خلفهم، ولا يحيطون به علماً﴾ ده زانى چى
 له پيش بهنده كانى دايه و چيان توش دى له ره پوداوى قيامه ت و نهو هى له پاش
 خويان جى هيشته وه و نه نجاميان داوه له دونيادا..

يان ماناكه ي به پيچه وانوه به ، واته: خودا ناگاداره به سهر نهو هى له پيش
 ده ستيا بووه و نه نجاميان داوه له كارو بارى دونيا و هه روا نهو هى له دوايانه وه دى
 له پاداش و سزاي پۆژى قيامه ت.

به كورتى خودا ناگاداره به مه خلوقاتى خۆى له هه موو بارى كه وه، به لام
 زانيارى بهنده كانى بهى به زات و صيفات و زانيارى خودا نابا. به باشى خودا
 نانسو ناگادارى زانست و زانيارى خودا نين.

﴿وعنت الوجوه للحى القيوم﴾ هه موو ره خسارو سهرو مليك زه ليل و كزو
 داماره، هه موو كهس سه ر شوڤو ملكه چو بى دهسه لآته له ناست نهو خودا بهى
 هه ميشه زيندوه و مردنى به سه ردا نايه، راگرى هه موو شتيكه و هه موو
 بونه وه به ويست و نيراده و پلانى نهو هه لده سوڤى و كار ده كا.

﴿وقد خاب من حمل ظلماً﴾ خه ساره ته ندو مالتو يرانه كه سيك كه ميكي
 له سه ته مكارى و شيرك تيدا بى. پيغه مبه ر ﷺ ده فرموى: ((اياكم والظلم فان

الظلم ظلمات يوم القيامة، والخبية كل الخيبة وهو به مشرك، فان الله يقول: ﴿ان الشرك لظلم عظيم﴾ ((لتمان/۱۳).

نه مجار دوا به دواى باسى سته مكاران و هدر شه كردن لييان باسى خودا
په رستان ده كاو ده فهرموى: ﴿ومن يعمل من الصالحات، وهو مؤمن فلا
يخاف ظلماً ولا هضماً﴾ هدر كه سيك نهركى سدرشاني خوى جى به جى بكاو
و تپراى كرده وى باشى نيمانى دامه زراوى هبى؛ پرواى به تاك و تهنه اى خودا،
پاستى پيغه مبه ران و نامه كانيان و هاتنى پيغه مبه ران و ناوهر و كى نامه كانيان و
هاتنى روى قيامت هبى، نه وه ترسى نه وه نيه هيچ جهورو سته ميكي لى
بكرى بدم جوړه له خراپه كاريه كانى زياد بكرى، يان به بى تاوان سزا بدرى.
هه روا ترسى نه وه شى نيه: كه له كرده وه باشه كانى كه م بكرتته وه، مافى پيشيل
بكرى!

قورئان به زويانى عه ره بى نازل بووه، ده بى پيغه مبه ر ۷
تا كوئايى سروس گوى رابگرى و قورئانه كه نه ليته وه

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا

وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

فَتَعَلَى اللَّهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ

يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾ وَلَقَدْ عَاهَدْنَا

إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَىٰ وَلَمْ نُجِدْ لَهُ عَزْمًا

ده‌بارهی هۆکاری نازل‌بونی نایه‌تی (۱۱۴) ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ﴾ نیبنو
 نه‌بی حاته‌م له (السّدى) ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌لّی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ عاده‌تی وابوو:
 که‌جویرائیل نیگای بۆ ده‌هینا زۆر هه‌ولّی ده‌دا خیرا له‌به‌ری بکا، ته‌نانه‌ت
 خۆی زۆر ماندو ده‌کرد نه‌وه‌کوو جویرائیل له‌لای بپرواو هیشتا له‌به‌ری
 نه‌کردبّی.

نیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ﴾ ی نازل‌کرد..
 له‌فه‌رمووده‌ی سه‌حیح دا له‌نیبنو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌ت کراوه: ده‌فه‌رموی: هه‌ر
 کاتیک جویرائیل قورنانی بۆ ده‌هینا، هه‌ر که‌نایه‌تیکى بۆ ده‌خوینده‌وه خیرا
 خیرا نه‌ویش له‌گه‌لّی ده‌گوته‌وه بۆته‌وه‌ی زوو فیّری ببّی و له‌به‌ری بکا.
 نیتر خودای ته‌عالا فه‌رمانی پى کرد: که‌نه‌و عاده‌ته‌ واز لی بیّنی و
 رینگایه‌کی ئاسانتر بگریته‌ به‌ر.

جاوه‌کوو له‌وه پيش باسی شه‌وه‌ی کرد: که‌چۆن دونیا خراپ ده‌بّی و
 سیسته‌می زه‌وی تیک ده‌چى، هه‌ره‌شه‌ی شه‌و رۆژه سامناکه‌ی له‌ئاده‌میزاد
 کرد: نه‌بجار شه‌وه‌ده‌چه‌سپینى: که‌قورئان به‌زوبانی عه‌ره‌بی ئاشکراو روون نازل
 کراوه، شه‌وه‌ش دوپات ده‌کاته‌وه: که‌شه‌م قورئانه‌ نامه‌یه‌کی به‌سوده‌ بۆ
 ئاده‌میزادو گه‌لّیک شتیان بۆ روون ده‌کاته‌وه، داوایان لی ده‌کا په‌ند له‌گه‌لو
 نه‌ته‌وه‌کانی رابردوو وه‌ریگرن، نه‌بجار تاک و ته‌نهایی خودا ده‌چه‌سپینى و
 شه‌وه‌ش راده‌گه‌یه‌نى: که‌ خودای خاوه‌ن فه‌ضل قورئان له‌دل و می‌شکى
 پیغه‌مبه‌ردا ﷺ جیگیر ده‌کا و ناهیلّی لیّی تیک بچى یان له‌بیری بچیته‌وه.
 ده‌فه‌رموی: ﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا﴾ وه‌کوو چۆن ئایاتی هه‌ره‌شه‌و
 گوپه‌شه‌مان نازل‌کردون، هه‌ر به‌و جوړه‌و له‌سه‌ر نه‌م بارو شیوه‌ قورئانمان نازل
 کردوه، قورئانیکه‌ به‌زوبانی عه‌ره‌بی ئیژدراوه بۆته‌وه‌ی لیّی حالّی ببّو فیّری
 خویندنه‌وه‌ی بن.

﴿وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا﴾ به‌شینه‌ی جُزرا، جُور له‌م قورئانه‌دا هه‌په‌شه‌مان له‌ئاده‌میزاد کردوه ترساندومانن هه‌په‌شه‌م ترساننده‌کاغان دوباره سێ باره کردۆتسه‌وه بۆ ته‌وه‌ی له‌خودا بترسن و خۆیان له‌سه‌ری پێچیکردنی بیاریزن! ته‌وه‌په‌شه‌م ترساننده کار له‌دلیان بکا و په‌ند و عیبه‌ت وه‌ریگرن و به‌خۆیاندا بچنه‌وه‌و روویکه‌نه‌ خودا په‌رستی و طاعه‌ تکرده‌ن. ته‌جار دوا‌ی ته‌ عظیم و په‌سنی قورئان په‌روه‌ردگار باسی گه‌وره‌یی و شکۆمه‌ندی خۆی ده‌کا و ده‌فهرموی: ﴿فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ﴾ گه‌وره‌و شکۆمه‌نده، به‌رزو پاک و بلنده ته‌وه‌ خودایه‌ی ناوی (الله) یه‌ قورئانی نازل کردوه، پادشا و مه‌لیکیکی حق و راسته، خاوه‌ن بریار و کاربه‌ده‌ستیکی په‌هایه، فهرمان و نه‌هیه‌کانی دروست و په‌وان، خودایه‌کی بالاده‌ست و به‌رزو پیروژه، جیگرو دامه‌زراوه، به‌کس له‌خودایه‌تی ناکه‌وی، شایانی ته‌وه‌یه‌چاوه‌روانی به‌لێن و مه‌ترسی له‌هه‌په‌شه‌کانی بکری. خودایه‌که عیقاب و پاداش به‌ده‌س خۆیه‌تی، عه‌داله‌تکاره هه‌تا پێغه‌مبه‌رنه‌نیی و په‌یامی خۆی به‌ خه‌لکی نه‌گه‌یه‌نی، که‌س سزا نادا، ناشکرایه ته‌مه هه‌لنانی موسولمانانه بۆ ته‌وه‌ی خووبده‌نه‌ خویندنی قورئان و لی‌کۆلینه‌وه‌و وورد بوونه‌وه‌ تی‌یدا. ناماژه‌یه به‌وه: که‌فه‌رمان و نه‌هیه‌کانی له‌دو‌نیا و قیامه‌تدا بۆ به‌رزه‌وه‌ندی ئاده‌میزادن، هه‌رکه‌سیک سه‌ر پێچیان بکا خودا په‌سوای ده‌کا، ئاده‌میزادی عاقل و هۆشه‌ند که‌سیکه به‌ دل و به‌گیان روو بکاته قورئان و به‌ته‌واوی بی‌کاته به‌رنامه‌ی ژیا‌نی خۆی! به‌موو لی‌ی لانه‌دا. ته‌جار فهرمان به‌پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا و ده‌فهرموی: ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ﴾ به‌له مه‌که له‌خویندنه‌وه‌ی قورئان، به‌م جۆره له‌گه‌ل جویراتیل دا بی‌لێنه‌وه. هه‌تا جویراتیل له‌گه‌یانندی سروش بۆ‌لای تۆ نه‌بیته‌وه، تۆ خویندنه‌وه‌که‌ی دووباره مه‌که‌وه.

نه‌وه بوو پیغه مبر ۞ همر کاتی جویرانیل سروشی بۆده‌هیناو بۆی ده‌خوینده‌وه له‌گه‌ل خوینده‌وه‌که‌ی جویرانیل دا وشه به‌وشه نه‌ویش له‌به‌ر خویمه‌وه ده‌خوینده‌وه. ده‌ترسا له‌وه‌ی جویرانیل له‌لای برّوا، نه‌م به‌ته‌واوی له‌به‌ری نه‌کردبی، نیت‌ر به‌م نایه‌ته‌جله‌و گیری له‌و کاره‌لی‌کرا، چونکه‌وی ده‌چی‌خه‌ریک بوون به‌وتنی وشه‌یه‌ک له‌بیستنی وشه‌ی دوا نه‌و مه‌شغو‌لی بکا. فەرمانی پی‌کرا: که‌له‌کاتی گه‌یاندنی سروش بۆی له‌لایه‌ن جویرانیله‌وه نه‌و ته‌شریفی بی‌ده‌نگ بی‌و گو‌یچکه‌و دلی خو‌ی بۆ بکاته‌وه. نه‌م بۆخو‌ی بیخو‌ینیته‌وه، وه‌کو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرمو‌ی: ﴿لَا تَحْرُكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، اِنْ عَلَيْنَا جَمْعُهُ وَقَرَانُهُ، فَاِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْمِعْهُ، ثُمَّ اِنْ عَلَيْنَا بَيَانُهُ﴾ (القیامة/۱۶-۱۹).

به‌کورتی: ده‌فرمو‌ی: نه‌ی موحه‌مه‌د! له‌کاتی نازل‌بوونی نیگا بۆسه‌رت نه‌تۆ بی‌ده‌نگ به‌: که‌فریشته له‌خویندنی سروه‌که‌ته‌واو بوو نه‌بجار تۆ بیخو‌ینه‌وه. له‌وه‌مه‌ترسه‌که‌له‌بیرت بچ‌یته‌وه چونکه‌نیمه‌قورناغان بۆ ناردویه خواری و ناهیلین له‌بیرت بچ‌یته‌وه.

که‌واته له‌جیاتنی نه‌وه‌ی په‌له‌بکه‌و، داوا له‌خودا بکه‌و لی‌ی بی‌پارێره‌وه ﴿وَقُلْ رَبِّیْ زِدْنِیْ عِلْمًا﴾ بلی: خودایه! زانیاریم بۆ زیاد بکه‌.

تیرمیزی و نیبنو ماجة‌و به‌زار له‌ته‌بو هور‌ه‌یه‌ره‌و ری‌وایه‌ت ده‌که‌ن: ده‌فرمو‌ی: پیغه مبر ۞ ده‌فرمو‌و: ((اللّٰهُمَّ اِنْفَعْنِیْ بِمَا عَلَّمْتَنِیْ، وَعَلَّمْنِیْ مَا یَنْفَعْنِیْ، وَزِدْنِیْ عِلْمًا، وَالحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی کُلِّ حَالٍ، وَاعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ حَالِ اَهْلِ النَّارِ)).

نیبنو مه‌سه‌وود که‌نه‌م نایه‌ته‌ی ده‌خوینده‌وه نه‌م دو‌عایه‌ی ده‌کرد (اللهم: زدنای ایماناً و فقهاً و یقیناً و علماً) خودایه: بر‌واو تی‌گه‌یه‌شتن و دلی‌یایی و زانیاریم زیاد بکه‌.

چیرۆکی ئادەم ﷺ لەناو بەھەشت داو دەرکردنی لەوێ

وَلَقَدْ عَهِدْنَا

إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْماً ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قُلْنَا

لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ

﴿١١٦﴾ فَقُلْنَا يَنْعَادُمْ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ

مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ﴿١١٧﴾ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى ﴿١١٨﴾

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى ﴿١١٩﴾ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ

الشَّيْطَانُ قَالَ يَنْعَادُمْ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ

لَا يَبُلَىٰ ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا

يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾

ثُمَّ اجْبَنَهُ رَبُّهُ فَقَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾ قَالَ أَهَيْطًا مِنْهَا

جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى

فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنِّي

ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
 أَعْمَى ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾
 قَالَ كَذَلِكَ أَنْتَ أَأَيُّنَا فَانْسِيْنَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى ﴿١٢٦﴾ وَكَذَلِكَ
 نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِثَابِتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ
 وَأَبْقَى ﴿١٢٧﴾

نهمه جاری شمشه مه قورنان چیرۆکی ئاده مان عليه السلام بۆ ده گیریتتهوه، لهوه
 پیش پینج جاری ترله سوره تی (البقرة، الاعراف، الحجر، الاسراء، الکهف) دا
 سهر گورشته ی باوه ئاده می گیراوه توه. نهمه ششم سوره تمو شمشه مه جار
 قورنان نهم چیرۆکه ده گیریتتهوه، ههر جار هس نوسلوب و شیوه ی چیرۆکه که
 ده گۆری.

چیرۆکه کانی قورنان له شوینی خویاندا ده هیندرین و له گهل پیشه وه
 پاشه وه ی چیرۆکه که دا گونجاوه و جۆشی خواردوه.

بۆ نمونه: که لیڤه دا چیرۆکی ئاده م عليه السلام دینی، له پیشیه وه باسی
 په له کردنی پیغه مبه ری عليه السلام کردوه: که له کاتی وه رگرتنی سروش دا خیرا خیرا
 له گهل جوبرائیل دا پیت به پیت و وشه به وشه له بهر خویه وه ده یخوینده وه
 نه وه کوو له به ری بچیتته وه، وه له چیرۆکی باوه (ئاده م) یش دا خالی له بهر
 چونه وه ی به زه قی هیناوه .. ههروه ها له وه پیش له سوره ته که دا باسی په همت و
 رپه یه تی خودای کردوه بۆ به نده هه لبارده کانی، لیڤه س دا له چیرۆکی ئاده م
 دا نه وه ناشکرا ده کا: که په روه ردگار ئاده می هه لباردوه و تۆبه ی لی وه رگرتوه

هیدایه‌تی داوه. نه‌جار به‌شوین نه‌وه‌دا دیمه‌نیکی قیامت نیشان ده‌دا:
 که‌وینه‌ی سهره‌نجامی هه‌ردوو کۆمه‌لی خودا پهرستان و یاخی بوان ده‌کیشی!!
 به‌شیویه‌کی گشتیش ناماژه به‌وه ده‌کا: که‌به‌گویی کردنی ناده‌میزاد بۆ
 شه‌یتان شتیکی کۆنه‌و تازه‌داهاتو نیه، سروشتی ناده‌می وادارپژراوه:
 که‌فرمان و نه‌هیه‌کانی خودایان له‌یاد ده‌چی، وه‌کوو چۆن باوه‌ ناده‌میان کاتی
 فرمانی پی‌کرا: که‌له‌ داری گه‌م نه‌خوا، نه‌هیه‌که‌ی له‌بیر چوو له‌داری گه‌می
 خواردو توشی نه‌و هه‌موو کویره‌وه‌ری و ده‌ردی سه‌ریه‌هات. نه‌جا پاداشتی
 خودا پهرستان و سزای سه‌رپیچیکاران دیاری ده‌کا و ده‌فرموی:

﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ، فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عِزْمًا﴾ سویند به‌خودا
 ئیمه له‌وه پیش و له‌کاتی خۆیدا نامۆزگاری ناده‌مان کرد: که‌له‌ نه‌و دره‌خته
 نه‌خوا، که‌چی فرمانی خودای له‌بیر چوو، به‌گویره‌ی فرمان و نه‌هیه‌کانی
 خودا هه‌لس و کهوتی نه‌کرد، له‌داره‌که‌ی خسارد و گویی به‌نامۆزگاریه‌کانی
 خودا نه‌دا. به‌مه‌رجیک له‌وه‌پیش عه‌زم و بریاری نه‌دابوو نه‌و کاره‌ نه‌نجام بدا،
 چونکه‌ بریاری دا که‌له‌و داره‌ نه‌خوا به‌لام پاشان له‌بیری چوو. که‌شه‌یتان ده‌نه
 ده‌نه‌ی دا. خۆی بۆنه‌گیراو له‌داره‌که‌ی خوارد ئیمه‌ هی‌زو توانای پابه‌ند بوون
 به‌به‌لینه‌کانیمان تیدا نه‌دی.

ئیبنو نه‌بی حاتم له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه رپوایه‌ت ده‌کا ده‌فرموی: بۆیه
 نه‌م پی‌ره مه‌خلوقاته ناو‌نراوه (ئینسان) چونکه‌ نامۆزگاری کرا و له‌بیری چوو.
 مه‌به‌ست به‌ (عه‌د) له‌نایه‌ته‌که‌دا فرمان و نه‌هی په‌روه‌ردگاره، ناده‌م
 نامۆزگاری کرا له‌داره‌که‌ نه‌خوا و نزیککی نه‌که‌وێته‌وه، به‌لام پاشان شه‌یتان
 فرسه‌تی لی‌هیناو هه‌لی خه‌له‌تان‌دو له‌به‌رده‌م چاو و راوی شه‌یتاندا خۆی بۆی
 رانه‌گیرا. ناده‌م رینگای پی‌درا‌بوو: که‌له‌به‌رو بوومی هه‌موو دره‌خته‌کانی
 به‌هه‌شت بخوا جگه‌ له‌به‌ری دره‌ختیک، نه‌وه‌ش بۆ تاقیکردنه‌وه بوو، شتیکی
 پی‌ویست بوو بۆ په‌روه‌رده‌کردن و پی‌گه‌یاندن، بۆنه‌وه‌ی به‌ر به‌ره‌کانی نه‌فس و

شہیتان بکا، کہ سایه‌تی خوی بچہ‌سپینتی، ہر کاتی ویستی بتوانی خوی
لہ‌کوت و قہیدی ہوا پرگار بکا، ورہ ہرزو خوراکری نارہ‌زوہ‌کانی نہیکہ نہ
بہندی زہلیلی خویان!

چونکہ ہتا نادمیزاد بتوانی ہر بہرہ‌کانی نفس و شہیتان بکا، بتوانی
نارہ‌زوہ‌کانی بیچیتہ‌وہ و ہسہریاندا زال بیی پلہی نادمیزادی ہرز دہیبتہ‌وہ،
ہتا دہستہ و ہسان و لاوازو پدککوتہ بی ہرامبہر نارہ‌زوہ‌کانی نہوہ لہ پلہو
پایہی نادمیہتی نزم دہیبتہ‌وہ رادہی ناژہ‌لیتی تیدا بالا دہی!

جا لہ ہر نہوہ حکمہتی ہرورہ‌دگار داخوازی نہوہ بوو: بہو جوہ
چاودیری نادمیزاد بکا، بہ تاقی بکاتہ‌وہ لہ‌بوتہی تاقیکردنہ‌وہا قالی بکا،
بوتہ‌وہی نامادہی بکا بو جینشینی لہ سہر زہوی و نہو کارہ گرنگہی پی
بسپیری و نہویش بلیہاتووی نہنجامی بدا، ہیژی ہرگری و خوراکری تیدا
بوروژینی و گہشہی پی بکا، چاوی بکاتہ‌وہ ہسہر نہو ہہموو کی برکی و
بینہو ہرہیہدا: کہ چاوپروانی دہکا لہ دہاتوودا. نامادہی بکا بو ہر بہرہ‌کانی
کردن و بہ‌گژدا چوونہ‌وہی بہ‌تال و بہ‌تال خوازان و چہسپاندنی حہق و راستی لہ
سہر نہو زہویہی: کہ دہیبتہ جی نشین تییدا. ہہ‌لوہیستی خوی دیاری بکا
لہ‌نیوان نہو نارہ‌زوو مہبہستانہی شہیتان لہ پیش چاوی دہیان رازینیتہ‌وہ،
لہ ہرامبہر ویست و نیرادہی مرؤفانہی خوی و نہو عہدو پدیانہی بہ
ہرورہ‌دگاری داون!

بہ‌کورتی ہرورہ‌دگار بہو جوہ نادمی بہ تاقی کردہ‌وہ و ہسیہتی خوی
پی راگہیاند، بہ لام لہم تاقیکردنہ‌وہ ہرامبہریکردنہدا وہ کوو پیویست دہر
نہ‌جوو. و ہسیہت و فہرمانہ‌کی بہ‌گرنگ نہ‌گرت و پیہوہ پابہند نہ‌بوو، واتہ
لہ ہری درختہ قہدہغہ لیکاروہ‌کی خواردا!

نہ‌جار ہرورہ‌دگار تہ‌فصیلاتی پابہند نہ‌بوونہ‌کی نادم الکافی پروون
دہکاتہ‌وہ دہفرموی: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ نہی پیغہمبہر

باسی نهوه بۆ گهله کهت بکهو نهوه یان بۆ بگپروهه: که فەرمانان به فریشته کان کرد که سوژدهی پێزو تهقدیر بۆ ئادهم بهرن. ﴿فسجدوا الا ابلیس ابی﴾ نیت هر موو فریشته کان سوژدهیان بۆ ئادهم بردو پێزیان لی نا، جگه له شهیتان نهوه سوژدهی نهبرد، خۆی بهزل زانی و هاوبهشی فریشته کانی نه کرد له سوژده بردن دا، چونکه ههسودی به ئادهم بردو پێی ناخۆش بوو: که پهروهردگار نهوه هه موو نیعمه تانهی به ئادهم ﷺ به خشی. ههلبهته له شوینی تردا به درپێژی باسی ئهم به سه رهاتهی کردوه، به گوێرهی پێویست له شوینی تردا لایه نه کانی شی کردونهوه، وهلی لێره دا ئاوا به کورتی باسی ده فهرموێ چونکه شوینه که شوینی باسکردنی چاکهیهو باسی چاودێری پهروهردگار به ئادهم ﷺ، بۆیه دیاردهی نیعمه ته کانی خودا به سه ر ئادهم دا ﷺ ده خاته پوو.

جا که شهیتان سه ر پێچی فەرمانی ئیمه ی کردو سوژدهی بۆ ئادهم ﷺ نهبرد ﴿قلنا یا آدم ان هذا عدو لك ولزوجك﴾ ئیمه یش وتمان: ئه ی ئادهم! باش بزانهو دُنیا به، ئهم شهیتانه کهوا فەرمانی ئیمه ی شکاندو خۆی بهزل زانی، دوژمنی خۆت و هاوسه ره کهته، هه رگیز کامه رانی ئیوه ی ناوی، هه ز ناکا ئیوه له خۆشیدا بن، کهوابی ناگاتان له خۆتان بی و وریا بن نه کهونه داوه کانیه وه، له هه یج شتی که دا گوێرایه لی مه بن، ﴿فلا یخرجنکما من الجنة﴾ کاری که مه کهن شهیتان ببیتته هۆکاری ده رکردنتان له به هه شت ﴿فتشقی﴾ نیت له ئاکامی ده رکردنتان له به هه شت توشی ده ردی سه ری و کوله مه رگی بنو بکهونه ناو ته نگ و چه له مه ی ژیا نه وه.

به کورتی زۆر وریا بهو نه هێلی شهیتان فرسه ته لی بێنی و یتخاته ناو ته نگ و چه له مه ی ژیا نه وه، له به هه شت خۆت و هاوسه رت وه ده رنی و بکهونه هه ولدانی فه راهه م هینانی بۆتو، ئیوه ئیستا له به هه شت دا بی مساندو بوونو ده ردی سه ربی بۆتو یان بۆ دابین کراوه ..

﴿ان لك الا تجوع فيها ولا تعرى﴾ بیتگومان بۆ تۆو هاوسه رت هه موو
شتیک دابین کراوه، تییدا برسی نابی و روت و قوت نابی، ﴿وانك لا تطمأ فيها
ولا تضحى﴾ ههروهه تۆ لهویدا تینوت نابی، گهرمات نابی، واته: گهرمای
خۆر نازاری ده رونت نادا هه تا تینووبی، نازاری جهسته شت نادا، نایه ته که
برسیتی و رووتی خسته نه پهنا یه کتره وه: چونکه برسیتی نازاری ناوه وهی
جهسته یه رووتی نازاری ده ره وهی جهسته یه. هه روا تونیه تی و گهرما بوونی
جهسته شی خسته په نایه که وه. له بهر هه مان هۆ.

له بهرام بهر برسیتی و رۆتی دا تینه و تی و وه بهر خۆر که و تنی هیئا،
نه بوونی نه م چوار شته، یان دهسته بهر بوونی تی و پۆشته یی و تی وای و ژیر
سی بهری هۆکاری خۆشی ژیانن. ناده می زاد هه می شه له هه ول و ته قه لادایه بۆ
دابین کردنیان و له پینا و دهسته بهر کردنیان دا زۆر زه جهت و ماندوو بوون
ده کیشی.

نه مجار دواى نه وهی بهوشیوه ریزی له ناده م و حه و گرت و نیعمه تی خۆی
به سه ردا رشتن و له پیلانی شه یان ترساندن، باسی هه لئه تانندن و کردنی
ناده م ﴿لَعَنَ﴾ ده کا و گیرۆده بوونی به وه سه وه سی شه یان رون ده کاته وه،
ده فهرموی: ﴿فوسوس اليه الشيطان﴾ شه یان ختوکه و ده نه نه ی ناده می دا
هه لئیرواند، ﴿قال: يا آدم! هل أدلك على شجرة الخلد وملك لا يبلى﴾
ئه ی ناده م! شاه زاییت بکه م بۆ خواردن له بهر و بومی دره ختیک که مایه ی
خۆشی هه تا هه تایى یه، ئانه و داره هه رکه سی لئی بخوا قهت نامری،
شه و که ت و شان و شکۆمه ندی له کیسی ناچی ملک و دارایی نابریته وه، واته:
نه گهر له م دره خته بخۆن هه رگیز نامرن و له نا و نه م خۆشی و سه لته نه ته دا
ده می ننه وه. سویندی زۆری بۆ ناده م و حه و خواردو جهختی بۆ کردنه وه که نه و
راسته له گه لیان داو به دلئیکى خاوتنه وه نامۆزگاریان ده کا، وه کوو
له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وقاسمهما انى لکما من الناصحين﴾

(الاعراف/۲۱).. بهائی هائی خه تاندنو له خشته ی بردن وه کوله شوینیکی
تردا ده فرموی: ﴿فَدَلَاهُمَا بِغُرُورٍ﴾ (الاعراف/۲۲).

دهرباره ی ﴿شجرة الخلد﴾ پیغمبر ﷺ له فرموده یه کیدا: که نیمام
نه جمه دو نه بو داودی طیالیزی له نه بو هوره یروه ریوایه تیان کردوه،
ده فرموی: ((ان فی الجنة شجرة یسیر الراكب فی ظلها مئة عام
ما یقطعها، وهی شجرة الخلد)) بیگومان له به هشت دا دره ختیک هیه
سوار سه د سال به ژیر سیبهره که ی دا ده روا لی ی درناچی نه وه دره ختی خولده.

بیگومان سروشتی ناده میزاد واهاتوه و واداپتراره حزی له ته مه نی
دریژو ده سه لاتی نه پراویه و هه میسه ناواته خوازه بوی. بویه ناده م عه هدو
په یمان و ناموژگاری په روه ردگاری له یاد نه ماو له بیر چوه وه. نیت له گهل
هاوسهره که ی دا که و تنه سهر ریازی تاوانکردن و ﴿فَاَكَلَا مِنْهَا﴾ سهره نجام
له بهری داره که یان خوارد، سهر پیچی فرمانی خودایان کردو گوپرایسه لی
شهیتانیان کرد، ﴿فَبَدَّتْ لهما سوَأَقَمًا﴾ شهرمگیان دره که وت، پوشاکیان
له بهر دارندرا، له وه پیش شهرمگای خویان نه ده بینی، دوی خواردنیان له بهرو
بوومی داره که شهرمگای خویان بینی.

﴿وَوُفِّقَا لِمَنْ خَصَّفَا مِنْ رِيقِ الْجَنَّةِ﴾ نیت دهستیان کرد
به داپوشینی شهرمگای خویان به گهلای دره خته کانی به هشت، ده لاین: گهلای
دار هه غیریان به جهسته ی خویانه وه ده لکاندو عه وره تی خویانیان پی
داده پوشی، ﴿وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى﴾ به و خواردنه ناده م ﷺ سهر پیچی
فرمانی خودای کردو ریگای راستی لی گوم بوو، ژسانی له خوی و
هاوسهره که ی تال کرد.

بیگومان سهر پیچی فرمانی واجب تاوانه، سزادانیش له سهر تاوان حق و
عه داله ته، وه لی تاوانی ناده م ﷺ تاوانیکی تاییه تییه و به ته رتیب و ته دبیری
خودای زاناو دانا نه نجام دراوه.

بوخاری و موسلیم لہم بارہوہ فرمودہ کیان لہ نہ بوہورہیرہوہ
 لہ پیغہ مبرہوہ ﷺ ریوایت کردہ دہ فرموی: ((احتج آدم وموسی، فقال
 موسی: یا آدم: انت ابونا أخرجتنا من الجنة، فقال یا موسی اصطفاک
 اللہ عزوجل بکلامہ وخط لك بیدہ یاموسی، اتلومنی علی امر قدرہ
 اللہ علی من قبل ان یخلقنی باربعین سنة فحج آدم موسی ثلاثاً))^(۱۲).
 بیگو مان تہم تاوانہی نادہم ﷺ ہرچہ ندہ بچوکیہ بن بوہی، بہ لام
 پەرہردگار بہ گہورہی لہ قہلہم داو جاری سہرپیچی کردن و یاخی بوونی لی
 دا، چونکہ نادہم ﷺ لای خودا پایہ بہرزو خاوەن پتیز بوو. بانہو کاتہ
 پیغہ مبریش نہ بوہی. چونکہ بہندہ تالای خودا خاوەن پلہو پایہ بی تاوانی
 لی ناشرین ترہ، دہ گوتری: (حسنات الابرار سیئات المقربين) چاکہی پیاو چاکان
 وادہی بۆ نزیکانی خودا دہ پیٹہ تاوان بۆیہ دہ بی نہو جوړہ بہندانہ زور وریا
 بن! چونکہ کہ مترین ہلہ بۆ نہوان بہ تاوان حلیتہ. ہر کاریکی نارہوا: ہبۆ
 کہسانی دیکہ تاوان نہ بی بۆ نہوان بہ گوناہ دہ ژمیڈری، لہ لایہ کی ترہوہ تہم
 تاوانہی نادہم ﷺ بۆ نہوہیہ رۆلہ کانی تہمی خواردو ببن و بترسین لہ فرت و
 فیلی شہیتان.

﴿ثم اجتباہ ربہ، فتاب علیہ وهدی﴾ پاشان پەرہردگار نادہمی ﷺ
 بہہ لہ بژاردہ داناو کہ پەشیمان بۆوہ لہ تاوانہ کانی لہ خوژی نزیک کردہوہ، تۆبہی
 لی وەرگرت، رینمونی کرد بۆ سەر ریبازی راست و لہ سەر ریبازی پەسەندی
 خوژی دا یەزرا ند، وەکوو لہ تايہ تیکی تردا دہ فرموی: ﴿فتلقى آدم من ربه
 کلمات، فتاب علیہ، انه هو التواب الرحيم﴾ (البقرة/۳۷) لہ شوینیکی تریش
 دا شیوہی پارانہوہ کی نادہم و حەوامان بۆ دہ گپیتہوہ دہ فرموی: ﴿ربنا

(۱۲) روه البخاری فی احادیث الانبیاء (۳۴۰۹) باب (۳۱) وقاه موسی علیہ السلام ورواه مسلم فی کتاب
 القدر (۲۶۵۲) باب (۲) حجاج آدم وموسی علیہما السلام. کہ لہ کۆتای فرمودہ کەدا دہ فرموی (ثلاثاً)
 واتہ: پیغہ مبر ﷺ سی جار فرموی.

ظلمنا انفسنا وان لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين ﴿الاعراف/۲۳﴾

نه بچار پهروه دگار فره مانى دا به ده رکردنى ناده م و حه و ﴿قال: اهبطا منها جميعاً﴾ فره موى: له به ههشت ده رچنو هه مووتان پرژه خواري بوسه ر زه وى، ﴿بعضكم لبعض عدو﴾ هه نديكتان دوژمنى هه نديكتن: ئيوه دوژمنى شه يتان و نه وه كاننى، شه يتانىش دوژمنى ئيوه و نه وه كانتانه ئيوه ش نهى كۆمه لى ناده ميزاد له جيهان دا هه نديكتان له دژى هه نديكتان كار ده كه نو له سه ر بژيوو پله و پايه كي شه و نيزاعتان له ناودا ده بى و چنگ تيك و هه ردينن:

جا ﴿فاما يأتيتكم منى هدى﴾ نهى ناده ميزادين: نه گه ر له منه وه به هوى پيغه مبه رانى خو مه وه، له ريگه ي نامه ي ئاسانى كه پييان دا ده نسيتم رينمونيتان بو هات، په يامى منتان پى گه يى نه وه، ﴿فمن اتبع هدائي، فلا يضل ولا يشقى﴾ هه ركه س شوين رينمونى من بكه وى و كارى پى بكا، نه وه له دونيادا ريگاي راستى لى گوم نابى، له قيامه تيشدا دووچارى نه گبه تى نابى و له سزاي دوزه خ ده پاريزرى.

ئيبنوئهبى شه بيه و حاكيم و به يه هقى له ئين و عه باسه وه ريوايه ت ده كه ن ده فره موى: كه سيك شوين قورشان بكه وى خودا له دونيادا له گومرايى ده يپاريزى، له قيامه تيشدا توشى سزاو مه ينه تى ناكا.

هه ر له ئين و عه باسه وه به مه رفووعى فره مووده يه كى تر هاتوه ده فره موى: ((كه سيك شوين قورشان بكه وى له دونيادا خودا شاره زاي ده كا بو ريپازى سه رفرازى و له گومرايى ده يپاريزى، له رۆژى دواييش دا له توندوتيزى حيساب له گه ل كردن ده يپاريزى)) نه بچار ئين و عه باس نه م نايه ته ي خوينده وه... ﴿ومن أعرض عن ذكرى، فإن له معيشة ضنكاً﴾ كه سيك پشت له نايينى من هه ل بكا، واز له خوړندن و تيفكرين له كتيبي من -

كه قورنانى پيرۆزه - بهيئى و كارى پى نه كاو پاپه ندى فرمان و نه هيه كانى نه بى، نه وه له دونيادا ژيانىكى پرته ننگ و چه له مەى دەبى، جايان له پروى ماديە وه هەژارى دەكهين، يان توشى نه خوشى و دلەپراوكى و چه رمەسەرى دەكهين. بىنگومان ژيان و گوزەرانى خوش برىتى نيه له دهوله مەندى و هەبوونى كالاى زۆرو پۆشاكى باش و خۆراكى به له ززهت، بهلكو ژيانى خوش و كامەران برىتیه له دل نارامى و دەررون دامەزراوى و قنيات كردن به وهى كه خودا پى داوى، شتىكى ناشكراو نمايانە هەركەسى پشت له خودا بكا، واز له بهرنامە و نايىنى خودا بىئى، هەموو نامانچ و مەبهستى، هەموو خەيال و بىر و هەول و تىكۆشانى بۆ رابواردن و كۆكردنە وهى مال و دارايى و به دەست هينانى پله و پاىەى دنياىى دەبى، نيتەر نهو كاته دل و دەررونى حەراسانى لى هەلده گيرى، دلنياىى و نارامى نامىئى، خەمى كۆكردنە وهى مال و سامانىەتى، ترسى له دەستدانى مال و سامان و پله و پاىەىەتى، هەميشه له ناو ناخ و ئۆف و ترسو بيم دايە، خەفەت دەخوا بۆ نهو شتانهى دەستى نهكهوتوون، ترسى هەيه نه وهى هەيه تى له كيسى بچى.

هەميشه هەلپەيه تى بۆ وه دەست هينانى ناواته كانى و پەلامار دەدا، خو دەخاته ناو خەتەر و ريگای مان و نه مانە وه بۆ وه دەست هينانى رەزامەندىي ملهوپرىك، كه به دەستيشى دههينى نه مجار له دلە راوكيسى نه وه دايە لى نهستىئەتە وه.

چەند كۆرى گەنج و شوخ و شەنگ له پىناو نافەرىنىكى ئەم و ئەو، بۆ دەستكهوتىكى دنياىى له ملهوپرىكه وه گيانى خۆى خستۆته خەتەرە وه بهرە و روى مەرگ بۆتە وه، بهلكو زۆر جار له و پىناو دەا گولتى ژيانى تازه پشكوتوى خۆى هەلپروزانده و گيانى خۆى بهخت كردوه. خۆى كردوه به قورىانى ويستى طاغوتىك و خۆى مالىۆرانى دنيا و قىامت كردوه.

به‌پیچ‌ه‌وانه‌ی نهم جوّره که‌سانه‌وه همرکه‌سیک ئیماندار بی‌و دل‌و ده‌روونی
به‌یادی خودا ناوه‌دان بی‌و پروا دامه‌زراو بی‌، شوین پهیامی خودا که‌وتبی
ئه‌وه ژيانی همدوو جیهانی کامه‌رانی و خو‌شبه‌ختییه، چونکه دل‌ دامه‌زراو
پروا پته‌وه، له‌ختوکه‌و دلّه راوکی‌ی نه‌ملاو نه‌ولا دووره، به‌به‌شی خو‌ی قنیات
ده‌کا، که‌سیکیش خاوه‌ن قه‌ناعت بی‌، دل‌ پر له‌ئیمان بی‌، ژيانی
به‌خته‌وه‌ریه.. به‌ده‌وله‌مندی له‌خو‌ی بایی نابی‌و به‌له‌کیس چونی شتیش
خه‌فته‌بار نابی‌.

﴿ونحشره يوم القيامة أعمى﴾ نه‌و که‌سه‌ی روو له‌قورنانی ئیمه
وه‌رده‌گی‌ی، ئیمه روژی قیامت به‌کو‌یری حه‌شری ده‌که‌ین، چاوی سه‌رو چاوی
دل‌ی کو‌یر ده‌که‌ین، ریگای رزگاری و سه‌رفرازی و به‌هه‌شتی نیشان ناده‌ین،
وه‌کو‌و له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ونحشرهم يوم القيامة على وجوههم
عمياً وبكماً وصماً ماوهم جهنم﴾ (الاسراء/۹۷) چونکه نه‌و له‌دونیادا چاوی
خو‌ی له‌ناستی نایه‌ته‌کانی قورنان کو‌یر کردوه، تییان نه‌فکریه.

﴿قال: ربی لم حشرنی اعمی وقد كنت بصيراً﴾ کابرای پشت
هه‌لکردو له‌نایینی خودا دیته قسه‌و ده‌لی: خودایه! نه‌وه بۆ به‌کو‌یری حه‌شرت
کردم! خو‌من له‌جیهان دا چاو ساغ و بیا بووم! په‌روه‌ردگار وه‌لامی ده‌داته‌وه
وه‌لامیکی جه‌رگ‌پو هیوا بر ﴿قال كذلك﴾ په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی نه‌تۆش
ئاوات کرد هه‌لو‌یستت به‌م جوّره بوو ﴿أتلك آیاتنا فتسيتها﴾ نایاتی ئیمه‌ت
بۆ هات، به‌لگه‌ی جو‌راو جو‌ری تا‌ک و ته‌نهایی ئیمه‌ت بۆ خو‌یندرایه‌وه،
نیشان‌ت درا، نه‌تۆ رووت لی وه‌رگی‌را، تییان نه‌فکری ﴿وکذلك اليوم تنسى﴾
هه‌ر به‌و شیوه نه‌م‌پۆ به‌کو‌یری ده‌هیلدریته‌وه، له‌ناگری دۆزه‌خدا ده‌میته‌وه،
مامه‌له‌ی که‌سیکت له‌گه‌ل ده‌که‌ین: که‌شت له‌بیر خو‌ی به‌ریته‌وه، وه‌کو‌و
له‌شو‌ینیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿فاليوم ننسها كما نسوا لقاء يومهم هذا﴾

(الاعراف/۵۱) داب و نهریتی پهروهر دگاره وای داناوه: پاداش و سزا به گویره ی کرده یه.

﴿وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ اسْرِفَ، وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ، وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَشَدُّ وَابْقَى﴾ ناوا بهو جوړه توله له سنوور شکیتان و به درو خهروه کان ده سینینه وه، هه رکه سیك له خودا یاخی بی و پیغه مبهره کانی به درو بخته وه، شوین پیام و نامه ناسمانیه کانی نه که وی ته وه ژیا نی ناخوشی ده ده نی له دونیادا خوشی له خو ی نابینی و دل و دهر وونی نارام ناگری.

﴿وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَشَدُّ وَابْقَى﴾ سزای روژی قیامه تی به نیش ترو به دره وام تره، هه ر نابریته وه، بز هه تا هه تایه له ناو ناگری دوزخ دا ده میتنه وه. وه کوو له شوینی کی تر دا ده فرموی: ﴿لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَشَقُّ وَمَالَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ﴾ (الرعد/۳۴).

په ند وهر کرتن له به سه ره اتی گه له پی شینه کان و خو گری
له سه ر نه زیه تدانی گه له مو شریکه کان، گو ی نه دان به له ززه ت و
خو شییان، فه رمان به خاوو خیزان به نویژ کردن

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ
فِي مَسْكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿١٢٨﴾ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزِمَامِ وَجَلِّ مُسَمًّى ﴿١٢٩﴾ فَأَصْبَرَ عَلَى
مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا
وَمِنْ عَنَائِي أَلَيْلٍ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ﴿١٣٠﴾ وَلَا

تَمَدَّنْ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١٣١﴾ وَأَمْرٌ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ
وَأَصْطَبِرَ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

دوای نه‌وی په‌روهر دگار حال و وه‌زعی نه‌وانه‌ی روو له‌قورئان وه‌رده‌گیرن،
رون کرده‌وه، به‌شویڼ نه‌وه‌دا شتیک ده‌یڼی: که‌په‌ندو عیبه‌ته‌ه بۆ نه‌اده‌میزاد
نه‌و شته‌ش سرگوزه‌شته‌ی قه‌ومی عادو شه‌موده:

نه‌وانه‌ی پیغه‌مبهره‌کانیان به‌در و خسته‌نه‌وه‌و سه‌رپیچی فسرمان و
نه‌هیه‌کانیان کردن، بۆ نه‌وی خه‌لکی په‌ندو عیبه‌تیان لی وه‌ریگرن و به‌خویندا
بچنه‌وه، نه‌جار نه‌ضل و گه‌وره‌یی خودا راده‌گه‌یسه‌نی به‌وه که‌عه‌زایی کافرو
یاخی بوانی دواخته‌وه بۆ روژی قیامت. دوایی فسرمان ده‌کا به‌پیغه‌مبهر
ﷺ: که‌له‌به‌رامبهر نه‌زیه‌تی موشریکه‌کان دا، پشوو دروژو خو راگرسی،
به‌رده‌وام بی له‌سهر نه‌جامدانی نوژو ته‌سبیحات له‌شه‌وو روژدا، نه‌هیشی لی
کرد له‌وه‌ی چاو برپیته‌وه له‌ززه‌ت و وه‌سائیل ماددییانه‌ی کافرده‌کان هه‌یانه‌ه بۆ
ژیانی دنیا، نه‌جار فسرمان ده‌کا به‌پیغه‌مبهر ﷺ که‌فسرمان بکا به‌خاوو
خیزان و شوینکه‌وتوانی نومه‌تی: که‌پاریزگاری نوژو ده‌کانیان بکه‌ن. ته‌نانه‌ت
ریوایه‌ت کراوه، پیغه‌مبهر ﷺ هه‌ر کاتی یه‌کیک له‌هاوه‌لانی، له‌خزم و که‌سو
کاری توشی زیانیک بوايه‌ فسرمانی بی ده‌کردن که‌ نوژو بکه‌ن و نه‌م نایه‌ته‌شی
ده‌خویندوه. که: ده‌فسرموی: ﴿اَقْلَمُ يَهْدِ لَهِمْ﴾ کم اهلکنا قبلهم من القرون
یمشون فی مساکنهم ﴿﴾ نایا ددرنه‌که‌وتوو و روون نه‌بۆته‌وه بۆ موشریکه‌کانی
مه‌که‌وه‌و ده‌ورو به‌ری، به‌هوی نه‌و قورئانه‌ی بۆت هی‌ناون، چۆن و چه‌ندمان

له گهل و نه تمهوه کانی پیشوو به هیلک برده؟ نازانن چه ندمان لهو گهل و نه تموانه ی پیشوو: که پیغه مبه ره کانیان به درۆ خستنه مه ریشه کیش کردون و له ناومان بردون و ناسه واریان نه ماوه، چه ندان گه لی وه کوو عادو شه مودو قهومی لوط و نه صحابول حیجرمان له ناو بردون و تاقه که سیکیان لی رزگار نه به، نیستا قوره بییشه کان له سر زهوی و زارو زیلو نیشتمانی شهوان دین و ده چن و شوینه وارو شارو گوندی ویرانبوویان به چاوی خویان ده بینن!!

جا له کاتیک دا چاوو دل له شوینه وار گهل و نه تمهوه ی چاخه کانی رابورد و ورد ده بنه وه، کاتیک چاو له پاشماوه و شوینه واریان وورد ده بیته وه، کاتیک خه یال قوت ده بیته وه و سه رنجی خوی ده داو ده بینن که سیک لهو ناده میزادانه هه ست و خوستی نه ماوه، به خه یال تارماییان دینیتسه بهر چاوو بیر له شه به حه کانیان ده کاته وه، هه لس و کهوتیان ویست و ئاوات و داخواییان، خه م و په زاره و خوشی و پیکه نینیان، ده بده و شایی و زه ماوه نندیان، راکردن و رویشتن و دانیشتن و کۆرو مه جلیسیان ده داته بهر نیگای خه یال و بیر له م هه موو حه شاماته خاوه ن حه ره کاته ده کاته وه، نهو هه موو ناده میزاده خاوه ن هه ست و شعور و نینفیهالات و حه زو ئاواته روژگاریک له م سه ر زه مینه ژیاوه و نیستا نه ماوه! نه مجار که چاو هه لدینی و هیچ شتی لهو حه شاماته به دی ناکا، ولات به تال و هه وار خالی! ناله کاته دا له ناخه وه نینسان هه ست ده کاو لی ی مه علوم ده بی نه وه ی رابورد ووی قوت داوه، ده می داپچریوه داهاتووش ناودیو بکا! هه ست ده کا: نهو دهستی قودره ته ی نه تمه وه پیشینه کانی پیچاوه تمه وه ده توانی داهاتووش تیکه وه پیچی.

به لی لهو کاته دا مانای نینزارو ناگادار کردنه وه تی ده گا، په ند له رابردوو وهرده گری و به خوی دا ده چیتنه وه، بۆیه ده فهرموی: ﴿ان فی ذلک لایات لأولی النهی﴾ بیکرمان له ورد بوونه وه و تی فکرین له سه ره غجای گهل و نه تمه وه

پیشینه‌کان نیشانو په‌ندو عیبرت هدیہ بۆ نه‌وانه‌ی خاوه‌نی عه‌قل و هۆشن،
ده‌فامین و په‌ند نامیز ده‌بن و عیبرت وهرده‌گرن!

نونه‌ی نه‌م نایه‌ته نایه‌تیکێ تره: که‌ده‌فرموی: ﴿اَفْلَمْ يَسِيرُوا فِي
الْاَرْضِ، فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا اَوْ اَذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا، فَانْهَآ لَا تَعْمَى
الْاَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾ (الحج/۶۷) یان ده‌فرموی:
﴿اولم يهد لهم كم اهلكنا من قبلهم من القرون يمشون في مساكنهم، ان في
ذلك لآيات افلا يسمعون﴾ (السجدة/۲۶).

نه‌جار په‌روهر دگار هۆکاری دواخستنی عه‌زابدانی کافره‌کان دیاری ده‌کا و
ده‌فرموی: ﴿ولولا كلمة سبقت من ربك لكان لزاماً واجل مسمى﴾ نه‌گه‌ر
له‌بهر نه‌وه نه‌بوایه: خودای تۆ نه‌ی موحه‌مه‌د! بریاری پیش وخت و نه‌زه‌لی
داوه، له‌پیشدا خودا به‌لیننی داوه عه‌زاب دان و سزای کۆ کوزی و ریشه‌کیش
کردن له‌سه‌ر نومه‌تی تۆ هه‌لبه‌گه‌ری و سزایان دوا بخا بۆ روژی دواپی، نه‌گه‌ر
له‌بهر نه‌وه نه‌بوایه سزای سه‌ره‌په‌چیکردنه‌کیان و تۆله‌ی گونا‌هه‌کانیان پیوه
ده‌لکا و وه‌کوو گه‌له‌ پیشینه‌کان دوا به‌دوای گونا‌هه‌کانیان و به‌درۆ خستنه‌وه‌ی
په‌غه‌مبه‌ر ﷺ یه‌کسه‌ر سزا ده‌دران.

ده‌ی ماتول خودا سزای نه‌و سه‌ره‌په‌چیکارانه دوا ده‌خا بۆ قیامه‌ت، نه‌تۆ
نه‌ی په‌غه‌مبه‌ر ﷺ له‌به‌رامبه‌ر سه‌ر ره‌قی و تیمان نه‌هینانی نه‌وانه‌دا
﴿فاصبر على ما يقولون، وسيج بحمد ربك قبل طلوع الشمس وقبل غروبها،
ومن آناء الليل فسبح ومن اطراف النهار﴾ به‌صه‌برو نارام به‌ له‌به‌رامبه‌ر پشت
هه‌لکردن و گوێ پێ نه‌دانی نه‌وان به‌ په‌یامه‌که‌ت و به‌درۆ خستنه‌وه‌ی نایاتی
خودا و گالته‌کردن و بوختان کردنیان به‌تۆ: که‌په‌ت ده‌یه‌ژن ساحیر و درۆزنه، یان
شیته‌و ده‌ست لی وه‌شاوه، یان شاعیره، یان قوتابی فلان کاهین و فلان
جنوکه‌یه... هتد. گوێ مه‌ده‌ری گه‌نگیان پی مه‌ده‌ه، چونکه‌ بۆ عه‌زاب و
سزایان کاتیکێ دیاریکرا و هه‌یه، پاش و پیش ناکا... نه‌و نوێژانه‌ی فه‌رض و

ئەركى سەر شانتە لەكاتى خۆياندا ئەنجاميان بەدە، نوێژی بەیانى لەكاتى پێش خۆر هەڵاتن دا، نوێژی نیوەڕۆ عەصریش لەپێش خۆر ئاوا بوون دا، لەكاتەکانى شەودا نوێژی شیوان و عیشاو لەدوا کاتەکانى شەودا شەو نوێژو لەسەرەتاو کۆتایی رۆژدا نوێژی بەیانى و نوێژی شیوان ئەنجام بەدە، بۆ زێدە گەرنگی پێدان نوێژی بەیانى و نوێژی شیوانى دووبارە کردۆتەوه، وەکوو چۆن لەشەڕینى تەردا دەفەرموێ: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوَسْطَى﴾ مەبەست ئەوەیە لەهەموو کاتێک دا خودات لەبەر بێ و نوێژی تێدا بکە، بەتایبەتى پێش خۆر هەڵاتن و پێش خۆر ئاوا بوون ناگادارى نوێژ کردن بەو، زێدە گەرنگیان پێ بەدە.

ئیمامى ئەحمەد و موسلىم لە عەمەرى كۆرى (رؤیه) وە رىوايەت دەكەن دەفەرموێ: ((لَنْ يُلْجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا)) ناچێتە ناو دۆزەخەوه كەسێك پێش خۆر هەڵاتن و خۆر ئاوا بوون سەرگەرمى نوێژ کردن بووبێ.

لەصەحیحى موسلىم و بوخارى دا فەرمودەيەك هەيە جەريرى كۆرى عەبدوللا رىوايەتى كردووە دەلى: پێغەمبەر ﷺ فەرموێ: ((إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تَضَامُونَ فِي رُؤَيْتِهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ إِلَّا تَغْلِبُوا عَنْ صَلَاةِ قَبْلِ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلِ غُرُوبِهَا، فافعلوا)) ئەم نایەتى ئێردى خۆیندەوه.

نایەتەكە ناماژە بەوه دەكا: كەریگا چاره بۆ سەرکەوتن بەسەر كافرو سەر رەق و دوژمنان دا صەبر و خۆراگرییە، چونکە صەبر ئیرادە بەهێز دەكا، وپرای صەبر و پشوو درێژی تەسبیحات و حەمدو ئە نا کردن و نوێژ کردن پارێزگاری کردنە لەسەر ئەنجامدانیان چونکە ئەمانە دەبنە هۆی بەهێز بوونی گیان، نیتەر کەفت و کۆی تازاری جەستە و دلۆ دەروون نامێنێ.

گیان به‌رزی و نه‌فس به‌رزی وا له‌ئاده‌میزاد ده‌کا: که‌زۆر گوی به‌له‌ززه‌ت و خوشی جیهان نه‌دا، بۆیه په‌روه‌ردگار دوابه‌دوای فه‌رمان به‌صه‌برو خۆراگری فه‌رمانی‌کی تر نا‌راسته‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا تَعْدَنْ عَيْنُكَ إِلَىٰ مَا مَتَعْنَا بِهِٰٓ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ، وَرِزْقَ رَبِّكَ خَيْرٌ وَابْقَىٰ﴾ چاو مه‌بره نه‌وه‌ی له‌لای موشریکه‌کان هه‌یه له‌نیعمه‌ت و خوشگوزه‌رانی، له‌مال و سامان و کالای جۆراو جۆر، له‌شساغی و ته‌ندروستی، نه‌وه گولێکه‌و زوو سیس ده‌بی و هه‌لده‌وه‌ری، خوشیه‌کی کاتی یه‌و پایه‌دار نیه، نه‌وه بۆ به‌تاقی کردنه‌وه هه‌لسه‌نگان‌دیانه، تا ده‌ریکه‌وی هه‌لۆیستیان چۆنه‌و کرداریان چیه.

ماتول وایه نه‌تۆ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ چاو بیره له‌وه‌ی لای خودایه، دلنیا به نه‌وه‌ی لای خدا هه‌یه و خدا پیتی به‌خشیوی زۆر باشتره له‌وه‌ی داویه‌تی به موشریکه‌کان، له‌دونیادا رزق و رۆژی پی به‌خشیوی، نه‌وه‌ی له قیامه‌ت دا بۆی داناوی و بۆی په‌زمه‌نده کردوی زۆر له‌و رزق و رۆژییه‌ی به‌وانی داوه باشتره، وینه‌ی ئه‌م نایه‌ته نایه‌تی‌کی تره، که ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِ وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ، لَا تَعْدَنْ عَيْنُكَ إِلَىٰ مَا مَتَعْنَا بِهِٰٓ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ، وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (الحجر/۸۷-۸۸).

مه‌به‌ست به‌م جۆره نایه‌تانه نه‌وه نیه ئاده‌میزاد له‌هه‌ول دان بۆ رزق و رۆژی و دابین کردنی پتویستیاتی ژیان ته‌مه‌لی بکا، به‌لکو مه‌به‌ست نه‌وه‌یه: ئاده‌میزاد ته‌مه‌ننای نه‌و مال و سامانه نه‌کا که‌له ژتیر ده‌ستی کافرو موشریکه‌کان دایه و ناواته خوازی نه‌وه نه‌بی وه‌کوو نه‌وان بی و دل و ده‌روونی خۆی به‌و تاوات و داخوازیانه مه‌شغول بکا، واز له‌کارکردن بۆ قیامه‌ت به‌یستی، به‌لکو موسولمان ده‌بی کار بۆ دونیای قیامه‌ت بکا لایه‌کیان بۆ نه‌وی تریان فه‌رامۆش نه‌کا، به‌لکوو دنیا بکاته کێلگه بۆ قیامه‌ت، واکار بۆ دنیا بکا که‌هر نامری، واخۆ ناماده بکا بۆ قیامه‌ت که‌سه‌بینی ده‌مری..

نه‌جار په‌روه‌ردگار فرمانی به پیغهمبر ﷺ فرمود: که فرمان به خاوو خیزانی بکا به‌نه‌نجامدانی نویژ. ده‌فرمودی: ﴿وامر اهلك بالصلاة واصطبر عليها﴾ نه‌ی پیغهمبر ﷺ! فرمان به‌خاوو خیزانت یان به‌ه‌موو نوممتت بکه به‌نویژ، له‌سزاو عه‌زابی خودا رزگاریان بکه به‌وه‌ی وایان لی بکه‌ی نویژه‌کانیان نه‌نجام بدهن، به‌رده‌وام به‌له‌سمر کردنیان و وازله‌نویژ کردن مه‌هینه، با خاوو خیزانت چاو له‌تۆ بکه‌ن، که‌مترخه‌می نه‌که‌ن له‌نویژه‌کانیان. یه‌که‌م نه‌رک له‌سمر شانی موسولمان نه‌وه‌یه: مائی خۆی والی بکا وه‌کوو مائی موسولمان بچی، خاوو خیزانی خۆی هه‌لئی بۆ نه‌نجامدانی نه‌و نه‌رکانه‌ی په‌یه‌ه‌ستیان ده‌کا به‌خوداوه‌نیتتیجاهی سه‌ره‌کیان بکا به‌یه‌ک: ﴿لانسألك رزقا﴾ نیه‌مه‌ داوای بژیوت لی ناکه‌مین، رزق و رۆژمان له‌شوین که‌وتوانت ناوی، وه‌کوو پاشاو مله‌وره‌کانی جیهان داوا له‌ژیژ ده‌سته‌و ره‌عیه‌ته‌کانیان ده‌که‌ن که‌خهرجی بده‌ن و پاره‌و پولیان بۆ په‌یدا بکه‌ن.

﴿لنن نرزقك﴾ نیه‌مه‌ رزق و رۆژیان ده‌ده‌ینیی، بژیوی تۆو هه‌موو گیانله‌به‌ران له‌سمر خودایه. وه‌کوو ده‌فرمودی: ﴿ان الله هو الرزاق ذو القوة المتين﴾ (الذاریات/۵۸) که‌واته: گرنگی بده‌به‌کاروباری رۆژی دواپی ﴿والعاقبة للتقوى﴾ سه‌ره‌نجامی باش و به‌خته‌وه‌ر بۆ که‌سیکه ته‌قوای خودای کردبی، پابه‌ندی فرمان و نه‌هییه‌کانی په‌روه‌ردگار ببی، به‌گویره‌ی ناین رینمونی بکا.

جا که‌تۆو شوین که‌وتوانت پابه‌ندی به‌رنامه‌ی خودا بوون، پاریزگاری نویژه‌کانتان کرد، خودا رزق و رۆژیان بۆ فه‌راهه‌م ده‌هینیی، ریگای هه‌ولدان بۆ وه‌ده‌ست هینانی بژیوتان فیژ ده‌کا، هیزو توانای رزق و رۆژی په‌یدا کردنتان پی ده‌به‌خشی. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌فرمودی: ﴿ومن يتق الله يجعل له مخرجا، ويرزقه من حيث لا يحتسب﴾ (الطلاق/۲-۳) هه‌روا له‌شوینییکی ترده‌فرمودی: ﴿وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون﴾ (الذاریات/۵۶)

نیمامی مالیک و بهیه‌قی له‌ئه‌سله‌مه‌وه ریوایه‌ت ده‌کهن ده‌فهرموی:
 عومهری کوری خه‌تتاب چه‌ندی بو بکرایه شه‌و نویژی ده‌کرد، هه‌تا شه‌و
 راده‌کشاو واته: به‌ره‌و کۆتایی ده‌رویی نه‌وکاته‌ خاوو خیزانی خۆی به‌خه‌به‌ر
 ده‌هینان و پیی ده‌فهرموون: هه‌ستن نویژ بکه‌ن، نه‌جار نه‌م نایه‌ته‌ی
 ده‌خوینده‌وه.

ئینبو نه‌بی حاته‌م و ئینبولونزیرو طبه‌هرانی و نه‌بو نه‌عیم
 له‌حولیه‌تولنه‌ولیا‌دا له‌عه‌بدوللای کوری سه‌لامه‌وه ریوایه‌ت ده‌کهن ده‌لی:
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌ر کاتیک که‌سیکی نزیک‌ی تووشی به‌لا و کاره‌ساتیکی جه‌رگه‌ر
 ببوایه، ناخۆشی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یه‌کیان تووش بوایه، فهرمانی پی ده‌کردن
 به‌نویژ کردن و نه‌م نایه‌ته‌ی ده‌خوینده‌وه: ﴿وامر اهلك بالصلاة واصطبر
 عليها..... الخ﴾.

پیشنیاری موشریکه‌کان و په‌لپ گرتنیان بو نواندن و هینانی

موعجیزه‌ی جیاجیا، هه‌ره‌شه‌ کردن له‌موشریکه‌کان به‌ دوا روژ

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِّن رَّبِّهِ ؕ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بَيِّنَةٌ مَّا فِي
 الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ
 لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُتِّعَ ؕ أَيُّنِكَ مِّن
 قَبْلِ أَنْ نَنزِلَ وَنَخْزِيَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلُّ مُتَرَبِّصٍ فَتَرَبِّصُوا
 فَسَتَعْلَمُونَ مَن أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ﴿١٣٥﴾

دوای نه‌وی په‌روهر دگار فرمانی به پیغه مبر ﷺ کرد: که خو راگر بی
بهرامبر ته‌زیه‌تی موشرکه‌کان و چاو نه‌بریته کالو گوزهرانی که پیان دراوه و
کاتیبه،

نه‌جار هندی قسمو پیشنیاری نامه‌عقول و پرو پوچی نه‌و موشریکانه
ده‌خاتپرو، هندی‌کیش له‌و قسه پرو پوچانه‌یان نه‌وه بوو: ده‌یان‌گوت: قورنن
موعجیزه نیه‌و نایته به‌لگه له‌سمر پیغه مبرایه‌تی موحه‌مد ﷺ.. نه‌وه‌ش
راده‌گه‌یه‌نی: که‌روژی قیامت ددان ده‌نن به‌وه‌دا: که‌قورنن نیشانه‌یه‌کی
نومایانه به‌لام نه‌و کاته چ سوود؟!

نه‌وه بوو: موشریکه‌کان پیشنیاری جوړاو جوړیان ده‌کردن و په‌لپی زوړیان
له پیغه مبر ده‌گرت به‌مه‌به‌ستی سمر په‌قی و تنگ هه‌لچنن به پیغه مبر و
بهر به‌ره‌کانی کردنی، پروایان به‌و موعجیزانه نه‌بوو: که‌لیان ده‌بینی، جا
په‌روهر دگار باسی نه‌وره‌قی و سمر پیچی‌کردنه‌یان ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَقَالُوا
لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِّن رَّبِّهِ﴾ موشریکه‌کان گوتیان: نه‌وه بوچی موحه‌مد
موعجیزه و نیشانه‌یه‌کمان له‌خودای خو‌یه‌وه بو ناهینن بیته نیشانه‌ی
پیغه مبرایه‌تیه‌کی و وامن لی بکا بروای پی بکه‌ین، وه‌کسو چوون
پیغه مبرانی پیشوو موعجیزه‌ی له‌و جوړانه‌ی نیمه پیشنیاریان ده‌که‌ین
ده‌یان‌نوندن.؟؟ نه‌وه‌تا ده‌لین: صالح پیغه مبر ﷺ موعجیزه‌کی نه‌و
خوشر بووه: که‌سمر سوور هیندر بووه. موسی ﷺ موعجیزه‌ی ع‌صاو یه‌دی
به‌یضای هه‌به‌وه، عیسا ﷺ مردوی زینلو کردو ته‌وه. کوئرو به‌له‌کی چاک
کردونه‌وه. په‌روهر دگار وه‌لامی دانه‌وه و فرموی: ﴿أَوَلَمْ نَأْتِهِم بِبَيِّنَاتٍ مِّنَ
الْبَيِّنَاتِ﴾ نایا نه‌وان نامه‌یه‌کیان بو نه‌هاتوه: که‌موعجیزه‌یه‌کی
به‌رده‌وام و نه‌مره و به‌لگه و نیشانه‌و شایه‌ده له‌سمر راستی نه‌وه‌ی له‌نامه
ناسمانیه‌کانی پیشوودا هه‌یه، وه‌کسو ته‌ورات و نینجیل و باقی صوحوفه
نازل‌کراوه‌کانی تر: که‌عه‌قیده و نه‌حکام و یاسای ژبیان تیدایه، له‌و کتیبانه‌دا
راستی پیغه مبرایه‌تی موحه‌مد چه‌سپاوو پیش وخت ناماژه‌یان پی کردوه و
ته‌فسیری ره‌وان (۲۸۳)

موژده‌ی هاتنی شه‌ویان داوه، له‌و نامه‌ ناسمانیانه‌دا به‌لگه‌ی واهه‌ن
 ئینکاریکردنی شه‌وان ده‌پووچیتیتسه‌وه. نمونه‌ی شه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره:
 که‌ده‌فرموی: ﴿وَقَالُوا: لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ، قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ
 اللَّهِ، وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ، أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ، إِنْ
 فِي ذَلِكَ لِرَحْمَةٍ وَذِكْرٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (العنکبوت/ ۵۰-۵۱)

به‌کورتی: ده‌فرموی: شه‌و نه‌فامانه‌ پیشنیاری موعجیزه‌ی چی ده‌که‌ن؟
 نه‌ی شه‌وه‌ نیه‌ قورئانیان بۆ هاتوه: که‌ گه‌وره‌ترین موعجزه‌یه‌و شاهیدی
 راستی ناوه‌رۆکی نامه‌ناسمانیه‌کانی پیشووشه، نیت‌ر ویتپرای هه‌بوونی شه‌م
 موعجیزه‌ گه‌وره‌یه؛ پیغه‌مبه‌ر له‌ کوئی پیتویستی به‌ موعجیزه‌ی تره؟!!

شه‌جار شه‌وه‌ روون ده‌کاته‌وه: که‌موشریکه‌کان رۆژی قیامت دان ده‌نیتن
 به‌وه‌دا: که‌قورئان موعجیزه‌یه‌و ده‌فرموی: ﴿وَلَوْ أَنَا أَهْلُكُنَّاهُمْ بِعَذَابٍ مِّنْ
 قَبْلِهِ لَقَالُوا: رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نُنْزَلَ
 نَحْنُ﴾ واته: شه‌گه‌ر ئیمه‌ به‌بی ئینزار شه‌و موشریکه‌نه‌ بکوژین و پیش شه‌وه‌ی
 قورئانیان بۆ بنترین به‌عه‌زابی کۆکوژو ریشه‌کیشکه‌ر له‌ناویان به‌رین، رۆژی
 قیامت بیانووین به‌ده‌سته‌وه‌ ده‌بی و ده‌لین: په‌روه‌ردگارا! شه‌وه‌ بۆ له‌دونیا‌دا
 پیغه‌مبه‌رت بۆ سه‌ر ره‌وانه‌ نه‌کردین و موعجیزه‌ی به‌هیزت له‌سه‌ر ده‌ستی شه‌و
 نه‌خسته‌ روو؟ هه‌تا ئیمه‌ش شوینی بکه‌وتینایه‌و تیمانان پی به‌یتنایه‌. پیش
 شه‌وه‌ی به‌عه‌زابی سامناکی خۆت ریسوامان بکه‌ی!

واته‌ ئیمه‌ پیش وه‌خت له‌ناومان نه‌بردون و پیغه‌مبه‌رمان بۆ ناردوون و
 ترساندوینان و ره‌هنومایین کردون، که‌وابی بیانویان براوه، عوزریان نه‌ماوه.
 قسه‌ی حق و راست شه‌وه‌یه: شه‌و موشریکه‌ سه‌ر ره‌ق و پشت هه‌لکردوانه‌ سه‌ر
 ره‌ق و بی باوه‌رن، شه‌گه‌ر په‌دیتا په‌دیتا نیشانه‌و موعجیزه‌یان بۆبی، شه‌وان
 هه‌رئیمان ناهیتن وه‌کو له‌شوینتیکی ترده‌ ده‌فرموی: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
 إِيْمَانِهِمْ لَنْ جَاءَهُمْ آيَةٌ لِّیُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ: إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا یَشْعُرُکُمْ أَنَّمَا إِذَا

جاءت لا يؤمنون، ونقلب افئدتهم وابصارهم كما لم يؤمنوا به اول مرة،
ونذرهم في طغيانهم يعمهون ﴿(الانعام / ۱۰۹-۱۱۰)﴾

جاكه سياقه كه ده‌گاته ئهم ئاكامه ترسناكه‌ی چاوه پټيانه، په‌روه‌ردگار
فرمان به پيغه‌مبەر ﷺ ده‌كا: كه ده‌ستيان لى بشواو به‌ئيمان نه‌هيټانيان
ناره‌مت نه‌بئ، ئه‌وه‌تا په‌ياميان پټ راگه‌يه‌ندراوه‌و عوزرو بيانويان برپاوه،
نه‌وانه به‌ويستی خوځيان پشت له‌و په‌يامه هه‌لده‌كهن و به‌ده‌ستی نه‌نقه‌ست
ئيمان ناهيټن. ده‌فرموي: ﴿قل كل متريص، فتريصوا﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د: به‌و
ئاده‌میزادانه بلئ: كه به‌درؤت ده‌خه‌نه‌وه، سه‌رپټچى ده‌كهن، سوورن له‌سه‌ر
كوفرو عه‌نادى خوځيان پټيان بلئ: هه‌ريه‌كئ له‌تيمه‌و له‌تټوه چاوه‌روانى
ئاكامين.

چاوه‌روان بن ﴿فستعلمون من اصحاب الصراط السوى ومن اهتدى﴾
له‌وه به‌ولاوله زؤرى پټ ناچئ بؤتان مه‌علوم ده‌بئ كئ له‌سه‌ر پټگای راسته،
ئيمه يان تټوه؟

له‌وه به‌ولاوله ده‌زانن: كئ هيدايه‌تدراوه، كئ گومرايه كئ به‌خته‌وه‌ره و كئ
چاره په‌شه؟

ئابه‌و جوړه كوټايى به‌و سوره‌ته هيټا: كه‌سه‌ره‌تاكه‌ی ئه‌وه‌ی له‌خوگرته‌وه:
پيغه‌مبەر ﷺ هيټده نازارى جه‌سته‌ی خوځى ده‌دا به‌تاعه‌تكردن، خه‌ريكبوو
زيانى پټ بگا! په‌يامى خوځى راگه‌يانندو به‌ليټپراوى ئه‌ركى سه‌رشانى خوځى نه‌نجام
دا، جا نه‌وايه‌ی په‌يامى پيغه‌مبهران پټ گه‌يى، نه‌گهر پابه‌ندى په‌يامه‌كه‌ی
بووبن ئه‌وه رزگاريان بووه، نه‌گهر روويان لى وه‌رگيټرپايئ ئه‌وه تيدا چوون و
فموتاون. له‌وه به‌ولاوله حق و به‌تاليان بؤ ده‌رده‌كه‌وي.

به‌يارمه‌تى خودا له‌رافه كودن و پيټداچوونه‌وه‌ی جزمى (۱۶) ههم

بووه‌وه كه كوټايى سوره‌تى (طه) يه.

له کاتیک دا سوپای زه به للاحی روسیای کافری زله یز به هه موو ئه و
 چه که جوړاو جوړانه ی که ساهه های سال بوو دروستی کردبوو بوو
 به به ره کانی خوړتاوا، هه لی کوتایه سهر جمهورییه تی چیچان بوو قه لاچو
 کردنی موسولمانانی چیچان، نه وه ماوه ی دومانگ و نیوه له شه ریکی
 نابهرامبهری دا، له جهنگلیکی نارپه وای بی ویزدانانده دا جهنگاوهرانی چیچان
 به ره نگاری نه و سوپایه دان هه زار شه پ کهره و خاوه ن توپ و تانک و ته یاره
 و زه پره و جوړه ها چه کی قورسی یاساغ کراوی نیوده و له تی بوونه ته وه،
 به چه کیکی نابهرامبهر و ته قلیدی به کلاشینکوف شه پ له گه ل توپی
 زه به للاح و ته یاره ی میکی تازه دروستکراو دهکن، له پیش چاوی عالمی
 سالی (۲۰۰۰) و چه رخی بیست و یه که م. له سهر ده می مافی به ناو مروف
 و حورییه ت و ئازادی دا، له پیش چاوی ئومه می (متحده) و سهرده می
 مافی چاره ی خو نووسین دا نه وگه له موسولمانه هه ژاره بی چه ک و
 دهره تانه روبه پوی چ شه ریکی سامناک بوته وه، چون نه وگه له بی که سه ناوا
 قه لاچو ده کری و چه کی کو کوژی و جینوسائییدی تیدا به تاقی ده کریته وه،
 شاری گروزی: که پایته ختی چیچانه، سهر له بهر به سهر دانیش توانی دا
 خاپورکرا دوا ی گرتنی شاره که به پیش چاوی دونیا وه ژن و مندال و پیرو
 جوان ده ست و قاچیان ده به ستری و قه مه کوژو سوژن هاژن ده کرین، لوت و
 لیویان ده بردرین. که س نقیه کی لیوه نه هات!

به چاوی خو م شه وی ۲۰۰۰/۲/۲۶-۲۰۰۰/۲/۲۷ له سهر شاشه ی ته له فزیون
 دیم موسولمانی چیچانی به دوا تانکه وه راده کی شرا، حه بلیکی له قاجی
 خرابوو ده هیندرا بو سهر چالیکی گه وره: که کردبوویانه گوپی به کومه ل..
 مهر نه و شه وه ته له فزیون چه ند گوپیکی به کومه لی نیشان دا: که پوژنامه
 نووسه کان فرسه تیان هی نابوو به فلیم گرتبوویان به دزیه وه دابوویانه
 ئازانس ی ده نگ و باسه کان.

پیرستی بابہ تہ کان

لايهه	بابه
۳	باقی مانده ی چیرۆکی هه زه ته ی موسا و هه زه ته ی خه زه ی
۱۵	چیرۆکی ذیلقه رنه ی و یه نه جو و مه نه جو
۳۴	سه زاده ی کافران
۳۸	پاداشی موسولمانانو به فراوانی زانیاری خوداو تاک و ته نه ی
۴۹	سوره ته ی مه ریه م
۵۲	پارانه وه ی هه زه ته ی زه که هه ریه ی داوا کردنی له خودا بو نه وه ی مندا لی پی بداو، مزگینی پیدانی به (یه حیا)
۶۲	هه زه ته ی یه حیا له دایک ده بی و ده کوری به پیغه مبه ره شه ریه ته و یاسای پی ده دری
۶۶	چیرۆکی خانو مه ریه م و سک پر بوونی به عیسا
۷۶	له دایک بوونی هه زه ته ی عیسا و دیارده کانی
۷۹	پیغه مبه ریتی عیسا و سه کردنی له لانه دا
۸۳	کیشه و نیزاعی نه صارا ده ریه ی هه زه ته ی عیسا (عليه السلام)
۹۹	چیرۆکی هه زه ته ی ئیبراهیم (عليه السلام) و ده مه ده می له گه ل باوکی دا ده ریه ی بته رستی
۱۰۷	چیرۆکی هه زه ته ی موسا (عليه السلام)
۱۱۰	چیرۆکی هه زه ته ی ئیسماعیل (عليه السلام)
۱۱۷	چیرۆکی هه زه ته ی ئیدریس (عليه السلام)

۱۱۹	برې له ره وسته به رزه کانی پیغه مبه ران (دروودی خودایان له سهر بې)
۱۲۲	صیفاتو ره وستی وه چه و چینی دوا پیغه مبه رکان ره وستی تویه کاران و نه وانه ی سیاوی چوونه ناو به هه شتن
۱۲۷	هاتنی سروس و هینانی نیگا به فهرمانی خودایه
۱۳۱	بیرو بوچونی موشریکه کان دهریاری هاتنی روژی قیامت
۱۳۹	هه لڅه له تانی موشریکه کان به خوشگوزهرانی و له شماغی و سامانداریان له دونیادا
۱۴۵	قسه نابیه جیهه کانی موشریکه کان دهریاری زیندوبوونه وهو حه شر ۱۴۵
۱۴۷	ره تدا نه وهی بته رسته کان له لایهن بته کانیه نه وه
۱۵۲	ره تدا نه وهی نه وانه ی مندا ل وه پال خودا ده دن
۱۵۶	خوشه ویستی خودا بو موسو لمانان و نه سانکردنی تیگه بیشتن له قورئان و له ناوبردنی تاوانباران
۱۶۰	سورته ی (طه)
۱۶۲	قورئانی پیرور هو ی به خته وهی یه
۱۷۱	جیروکی حه زره تی موسا ناخوتنی موسا ﷺ له گه ل خودا و نیگا بو کردنی
۱۸۴	عه صای موسا ﷺ ده بیته نه زدیها
۱۸۷	موعجیزه ی دووهم بو موسا ﷺ (یه دی بیضا) بوو
۱۹۳	په روه ردگار هه شت نیعمه تی جوړاو جوړی به خشیون به حه زره تی موسا ﷺ
۱۹۹	رینموننی په روه ردگار بو حه زره تی موسا و ﷺ هارون ﷺ دهریاری بانگه وازیکردنیان بو فیرعه ون
۲۰۵	گوفتو گو ی نیوانی حه زره تی موسا ﷺ و فیرعه ون دهریاری خودایه تی
۲۱۲	تو مه ت بارکردنی حه زره تی موسا ﷺ به جادو بازی